

হিচাপ শাস্ত্ৰ

লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্য নথকা সংগঠন আৰু অংশীদাৰী হিচাপ

প্ৰথম খণ্ড

উচ্চতৰ মাধ্যমিক দ্বিতীয় বাৰ্ষিকৰ পাঠ্যপুথি

অসম উচ্চতৰ মাধ্যমিক শিক্ষা সংসদ

ৰাষ্ট্ৰীয় শৈক্ষিক গৱেষণা আৰু প্ৰশিক্ষণ পৰিষদৰ পাঠ্যপুথিৰ আধাৰত

লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্য নথকা সংগঠনৰ হিচাপকৰণ ACCOUNTING FOR NOT FOR-PROFIT ORGANISATION

শিকাৰ উদ্দেশ্য :

এই অধ্যায়ত তোমালোকে তলৰ বিষয়বোৰ জানিব পাৰিবা :

- লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্য নথকা সংগঠনৰ হিচাপকৰণৰ অৰ্থ আৰু বৈশিষ্ট্যবোৰৰ ব্যাখ্যা
- লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্য নথকা প্ৰতিষ্ঠানৰ হিচাপকৰণৰ পৰিচয়, প্ৰয়োজন আৰু প্ৰকৃতি, আদি।
- এই প্ৰতিষ্ঠানবোৰ প্ৰস্তুত কৰা মূল বিত্তীয় বিবৃতিসমূহৰ তালিকা আৰু ইহঁতৰ প্ৰকৃতিৰ ব্যাখ্যা।
- প্ৰাপ্ত তথ্যৰ পৰা প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা।
- প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ আৰু অতিৰিক্ত তথ্যৰ পৰা আয়-ব্যয় হিচাপ প্ৰস্তুত কৰাৰ প্ৰক্ৰিয়াৰ ব্যাখ্যা।
- প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ আৰু আয়-ব্যয় হিচাপৰ পাৰ্থক্য।
- প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ আৰু প্ৰাসংগিক অতিৰিক্ত তথ্যৰ পৰা আয়-ব্যয় হিচাপ আৰু উদ্ধৃতপত্ৰ প্ৰস্তুত কৰা।
- প্ৰাপ্তি আৰু পৰিশোধত ব্যৱহাৰ হোৱা কিছুমান নিৰ্দিষ্ট বিষয়ৰ প্ৰয়োগ আৰু ব্যাখ্যা। যেনে : সদস্যৰ বৰঙণিত বিশেষ পুঁজি, ইচ্ছা পত্ৰ (legacy)

কিছুমান সংগঠন আছে যিবোৰে ইয়াৰ সদস্যসকলক বা জনসাধাৰণক সেৱা আগবঢ়াবৰ বাবে গঠন কৰা হয়। সংঘ, দাতব্য প্ৰতিষ্ঠান, বিদ্যালয়, ধৰ্মীয় অনুষ্ঠান, বাণিজ্যিক সংঘ, কল্যাণকামী সমাজ আৰু কলা আৰু কৃষ্টি বিকাশ সমাজ আদি এই সংগঠনৰ অন্তৰ্ভুক্ত। এই সংগঠনবোৰৰ মুখ্য উদ্দেশ্য সেৱা আগবঢ়োৱাৰে, আন ব্যৱসায়ৰ দৰে লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্য নহয়। সাধাৰণতে, এনে সংগঠন কোনো ব্যৱসায়িক কাম-কাজত লিপ্ত নহয়। এই সংগঠনবোৰ ন্যাসৰক্ষীৰ দ্বাৰা পৰিচালিত হয় আৰু সংগঠনৰ উদ্দেশ্যসমূহ কাৰ্য্যকৰণ কৰোতে সংগৃহীত পুঁজিৰ ব্যৱহাৰৰ বাবে তেওঁলোক সদস্যসকল আৰু সমাজৰ ওচৰত দায়বদ্ধ হয়। সেয়েহে, তেওঁলোকে সঠিক হিচাপ ৰাখিব লাগে আৰু বিত্তীয় বিবৃতি প্ৰস্তুত কৰিব লাগে। তেওঁলোকে প্ৰতিটো বছৰৰ অন্তত প্ৰতিটো হিচাপ বৰ্ষৰ বাবে প্ৰাপ্তি আৰু পৰিশোধ হিচাপ, আয়-ব্যয় হিচাপ আৰু উদ্ধৃত পত্ৰ প্ৰস্তুত কৰে।

এইটো এটা আইনগত বাধ্যবাধকতা আৰু ই তেওঁলোকক আয় আৰু ব্যয়ৰ হিচাপৰ এটা আনুমানিক আভাস লোৱাত সহায় কৰে। এইবোৰ ব্যৱসায়ী সংগঠনৰ পৰা সম্পূৰ্ণ পৃথক প্ৰকৃতিৰ। এই অধ্যায়ত আমি লাভৰ উদ্দেশ্য নথকা সংগঠনৰ হিচাপৰ বিষয়ে শিকিম।

1.1 লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্য নথকা সংগঠনৰ অৰ্থ আৰু বৈশিষ্ট্য

লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্য নথকা সংগঠন বুলিলে সমাজ কল্যাণৰ কামবোৰত জড়িত সংগঠনবোৰক বুজায়। এই সংগঠনৰ লাভৰ উদ্দেশ্য নাথাকে কেৱল দাতব্য (charitable) অনুষ্ঠান হিচাবে প্ৰতিষ্ঠা কৰা হয়। এইবোৰৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য হ'ল কোনো নিৰ্দিষ্ট শ্ৰেণীক বা জনসাধাৰণক সেৱা আগবঢ়োৱা। সাধাৰতে, এটা এনে সংগঠনে পণ্যবস্তু উৎপাদন, ক্ৰয় বা বিক্ৰয় নকৰে আৰু বাকী লেনদেন নাথাকে। সেয়েহে এই অনুষ্ঠানে ব্যৱসায়িক প্ৰতিষ্ঠানৰ দৰে বহুত হিচাপ বহী ৰাখিব নালাগে। এই অনুষ্ঠানে ক্ৰয়-বিক্ৰয় আৰু লাভ-লোকচানৰ হিচাপ প্ৰস্তুত নকৰে। এই অনুষ্ঠানে সংগ্ৰহ কৰা পুঁজিবোৰ মূলধনী পুঁজি বা সাধাৰণ পুঁজিলৈ ক্ৰেডিট কৰা হয়। ইয়াৰ আয়ৰ প্ৰধান উৎসবোৰ হ'ল সদস্যসকলৰ বৰঙণি, দান, অনুদান, ইচ্ছাপত্ৰ, বিনিয়োগৰ পৰা হোৱা আয় আদি। এনে অনুষ্ঠানৰ হিচাপ ৰখাৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য হ'ল আইনগত প্ৰয়োজন আৰু সংগৃহীত পুঁজিৰ ওপৰত নিয়ন্ত্ৰণ ৰখা। এনে সংগঠনে হিচাপ কালৰ (বিত্তীয় বৰ্ষৰ) শেষত বিত্তীয় বিবৃতি প্ৰস্তুত কৰিব লগা হয় আৰু আয় আৰু ব্যয় আৰু বিত্তীয় অবস্থা নিৰূপণ কৰিব লাগে আৰু এইবোৰ সমিতিৰ পঞ্জীয়ক (Registrar of Societies) নামৰ বিধিগত কৰ্তৃপক্ষক দাখিল কৰিব লাগে।

এই সংগঠনৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্যসমূহ হ'ল :

1. এই সংগঠনসমূহে কোনো এটা নিৰ্দিষ্ট শ্ৰেণী বা সমাজক সেৱা আগবঢ়াবৰ বাবে গঠন কৰা হয়। যেনে : শিক্ষা, স্বাস্থ্য যত্ন, বিনোদন, খেলা, আদি। এই ক্ষেত্ৰত কোনো জাতি, গোষ্ঠী বা ৰং আদি বিবেচনা কৰা নহয়। কাৰণ, এই অনুষ্ঠানৰ উদ্দেশ্য লাভ অৰ্জন কৰা নহয়, কেৱল ন্যূনতম খৰচ বা বিনা খৰচত সেৱা আগবঢ়োৱা।
2. এইবোৰ দাতব্য ন্যাস/সমিতি হিচাপে গঠন কৰা হয়। যিসকলে এই ন্যাস/সমিতিলৈ বৰঙণি আগবঢ়োৱা ব্যক্তিসকলক সদস্য বোলে।
3. ইহঁতৰ কাম-কাজবোৰ সদস্যৰ দ্বাৰা নিৰ্বাচিত ব্যবস্থাপনা/কাৰ্যবাহী সমিতিৰ দ্বাৰা পৰিচালিত হয়।
4. এনে অনুষ্ঠানৰ আয়ৰ প্ৰধান উৎস হ'ল — (i) সদস্যৰ বৰঙণি, (ii) দান, (iii) ইচ্ছাপত্ৰ (legacies), (iv) সাহায্য-অনুদান, (v) বিনিয়োগৰ পৰা হোৱা আয় আদি।
5. বিভিন্ন উৎসৰ পৰা পোৱা টকা বা পুঁজি মূলধনী বা সাধাৰণ পুঁজিলৈ ক্ৰেডিট কৰা হয়।
6. ব্যয়ৰ ওপৰত আয়ৰ অধিক হ'লে তেনে ৰাহি সদস্যসকলৰ মাজত বিতৰণ কৰা নহয়।
7. লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্য নথকা সংগঠনৰ সুনাম এইবোৰে সমাজক আগবঢ়োৱা সেৱাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে; গ্ৰাহক বা মালিকৰ সন্তুষ্টিৰ ওপৰত নহয়।

৪. এই সংগঠনৰ হিচাপৰ তথ্যবোৰ বিধিগত প্ৰয়োজন পূৰাবৰ বাবে ৰখা হয় যাতে বৰ্তমান আৰু আগ্ৰহী বৰঙণি দাতাসকল সন্তুষ্ট হয়।

1.2 লাভৰ উদ্দেশ্য নথকা সংগঠনৰ হিচাপ লিখন

(Accounting for not for profit organisation) :

আগতে উল্লেখ কৰাৰ দৰে, এই অনুষ্ঠানবোৰ কোনো ব্যৱসায়িক কাম-কাজত জড়িত নহয়। এই অনুষ্ঠানবোৰৰ আয়ৰ প্ৰধান উৎসবোৰ হ'ল— সদস্যৰ বৰঙণি, দান, চৰকাৰৰ বিত্তীয় সাহায্য আৰু বিনিয়োগৰ পৰা হোৱা আয় আদি। এই অনুষ্ঠানৰ বেছি ভাগ লেন-দেনেই নগদ বা বেংকৰ জড়িয়তে হোৱা। এই অনুষ্ঠানবোৰে সঠিক হিচাপ ৰখাটো আইনমতে প্ৰয়োজনীয় যাতে, ইয়াৰ পুঁজিৰ ব্যৱহাৰৰ ক্ষেত্ৰত উপযুক্ত নিয়ন্ত্ৰণ ৰাখিব পাৰি। সেয়েহে, এই অনুষ্ঠানবোৰে নগদ বহী ৰাখে য'ত সকলো নগদ প্ৰাপ্তি আৰু পৰিশোধ লিখা হয়। এইবোৰে অতিৰিক্ত এখন খতিয়ন ৰাখে য'ত সকলো আয়, ব্যয় সম্পত্তি আৰু দেনাৰ হিচাপ ৰখা হয় যাতে হিচাপ কালৰ শেষত বিত্তীয় বিবৃতিবোৰ প্ৰস্তুত কৰা হয়। ইয়াৰ উপৰি, এনে সংগঠনে সকলো ভোগ্য সামগ্ৰী আৰু স্থায়ী সম্পত্তিৰ যাতে সম্পূৰ্ণ হিচাপ ৰাখিব পাৰি তাৰ বাবে এখন মজুত পণ্যৰ তালিকা বহী (stock register) ৰখা হয়।

এইবোৰে মূলধনৰ হিচাপ নাৰাখে। অৱশ্যে মূলধনী পুঁজি বা সাধাৰণ পুঁজি হিচাপ ৰখা হয়। এই পুঁজি প্ৰাপ্ত আজীৱন সদস্যভুক্তি মাচুল, দান, ইচ্ছাপত্ৰ, বৰঙণি আদিৰ পৰা হোৱা ৰাহিৰ পৰা গঠন হয়। প্ৰকৃততে, এই প্ৰতিষ্ঠানৰ সুস্থ হিচাপ পদ্ধতি থকাটো বাঞ্ছনীয় যাতে সদস্যৰ পৰা পোৱা বৰঙণি আৰু অন্যান্য দানৰ পৰা প্ৰাপ্তি টকা আত্মসাৎ বা অপব্যৱহাৰ নহয় সেইটো নিশ্চিত কৰিব পাৰি।

চূড়ান্ত হিচাপ বা বিত্তীয় বিবৃতিসমূহ (Final Account or Financial Statements) :

লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্য নথকা সংগঠনে প্ৰতিটো হিচাপকালৰ শেষত বিত্তীয় বিবৃতি প্ৰস্তুত কৰা প্ৰয়োজন। যদিও, এই সংগঠনসমূহ লাভৰ উদ্দেশ্যে গঠন নহয় আৰু ক্ৰয়-বিক্ৰয় হিচাপ আৰু লাভ-লোকচান হিচাপ প্ৰস্তুত কৰাৰ প্ৰয়োজন নাই, তথাপি এটা বছৰত হোৱা আয়ৰ সহায়ত আৰু সেই বছৰত হোৱা ব্যয়বোৰ কৰিবৰ বাবে যথেষ্ট হয়নে নহয় জনাটো প্ৰয়োজন। ইয়াৰ উপৰি, এই সংগঠনবোৰে ইয়াৰ সদস্য, দাতা বৰঙণি দাতা আৰু সমবায় পঞ্জীয়কৰ প্ৰয়োজনীয় বিত্তীয় তথ্যৰ যোগান ধৰা প্ৰয়োজন। এই উদ্দেশ্যৰ বাবেই, এই সংগঠনবোৰে হিচাপ লিখি বছৰৰ শেষত চূড়ান্ত হিচাপবোৰ প্ৰস্তুত কৰা প্ৰয়োজন। এই হিচাপত সাধাৰণ নীতিসমূহ সম্পূৰ্ণভাবে প্ৰয়োগ কৰিব পাৰি। লাভ অৰ্জন নকৰা প্ৰতিষ্ঠানে প্ৰস্তুত কৰা চূড়ান্ত হিচাপবোৰ তলত দিয়া হ'ল :

- (i) প্ৰাপ্তি আৰু পৰিশোধ হিচাপ (Receipts of Payments A/c)
- (ii) আয়-ব্যয় হিচাপ (Income & Expenditure A/c)

(iii) উদ্বৃত্ত পত্ৰ (Balance Sheet)

প্ৰাপ্তি আৰু পৰিশোধ হিচাপ হ'ল নগদ আৰু বেংক সম্পৰ্কীয় লেনদেনৰ মূল অংশ আৰু ই আয়-ব্যয় হিচাপ আৰু উদ্বৃত্তপত্ৰ প্ৰস্তুত কৰোতে সহায় কৰে। ইয়াৰ উপৰি, আয়-ব্যয় হিচাপ আৰু উদ্বৃত্ত পত্ৰৰ লগতে প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপো সমিতিৰ পঞ্জীয়কৰ (Registrar of Societies) ওচৰত দাখিল কৰাটো আইন মতে বাধ্যতামূলক।

আয়-ব্যয় হিচাপ, ব্যৱসায়িক প্ৰতিষ্ঠানে প্ৰস্তুত কৰা লাভ-লোকচানৰ হিচাপৰ দৰে প্ৰস্তুত কৰা হয়। প্ৰাপ্তি আৰু পৰিশোধ হিচাপৰ সহায়ত আয়-ব্যয় হিচাপ আৰু উদ্বৃত্তপত্ৰ প্ৰস্তুত কৰা হয়। এই সংগঠনবোৰে খতিয়ানবোৰৰ শুদ্ধতা জানিবলৈ উদ্বৃত্ত মিলন পত্ৰও প্ৰস্তুত কৰে আৰু ইয়াৰ সহায়ত এই সংগঠনবোৰে প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ, আয়-ব্যয় হিচাপ আৰু উদ্বৃত্তপত্ৰ প্ৰস্তুত কৰাত সহায় কৰে। আচলতে, যিবোৰ সংগঠনে দ্বিপ্রবিষ্টি পদ্ধতি অনুসৰণ কৰে, তেনেবোৰ প্ৰতিষ্ঠানে খতিয়ান হিচাপবোৰৰ শুদ্ধতা জানিবলৈ উদ্বৃত্ত মিলনপত্ৰ প্ৰস্তুত কৰিবলৈ লাগিব।

1.3 প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ (Receipt and Payment Account) :

এই হিচাপ বছৰৰ শেষত নগদ বহীত থকা নগদ প্ৰাপ্তি আৰু নগদ পৰিশোধৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি প্ৰস্তুত কৰা হয়। এই হিচাপ নগদ আৰু বেংক লেনদেনৰ বিভিন্ন শিতানত লিখা সংক্ষিপ্ত টোকা। উদাহৰণ স্বৰূপে, বিভিন্ন তাৰিখত সদস্যসকলৰ পৰা পোৱা বৰঙণি নগদ বহীৰ ডেবিট থাকে আৰু মুঠ পৰিমাণটো এই বিষয় হিচাপে প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপত জমাৰ (Receipts) শিতানত দেখুওৱা হয়। একেদৰে বছৰটোৰ ভিতৰত সময়ে সময়ে পৰিশোধ কৰা দৰমহা, খাজনা, বিজুলী ব্যয়, আদি নগদ বহীৰ ক্রেডিট পক্ষত বিভিন্ন তাৰিখত লিখা হয়। কিন্তু, এইবোৰ প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপত প্ৰতিটো শিতানত মুঠ ব্যয় হিচাপে ব্যয় হিচাপে দেখুওৱা হয়। যেনে : মুঠ দৰমহা, মুঠ খাজনা, মুঠ বিজুলী ব্যয় আদি। সেয়েহে জমা-খৰচৰ হিচাপে বিভিন্ন নগদ প্ৰাপ্তি আৰু নগদ পৰিশোধৰ সংক্ষিপ্ত ছবি দেখুৱায়। আৰু কোনটো বছৰৰ, অৰ্থাৎ চলিত বছৰৰ নে আগৰ বছৰৰ নে পিচৰ বছৰৰ; মূলধনী বিষয় নে ৰাজহ বিষয় আদি বিবেচনা নকৰে। উল্লেখযোগ্য কথা এই যে, এই হিচাপে কোনো অ-নগদ বিষয় (non cash-item) নেদেখুৱায়, যেনে- অৱক্ষয়। প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপৰ প্ৰাপ্তিৰ দিশৰ আৰম্ভণি উদ্বৃত্তই নগদ হাতে জমা/নগদ বেংকত জমা দেখুৱায় আৰু পৰিশোধৰ দিশৰ সামৰণি উদ্বৃত্তই (ক্রেডিট) বছৰৰ শেষত নগদ হাতে জমা/বেংকত জমা দেখুৱায়। কিন্তু, যদিহে অভাৱ ড্ৰাফ্ট থাকে তেন্তে, ইয়াক বছৰৰ শেষত ডেবিট দিশত শেষ বিষয় হিচাপে দেখুওৱা হয়। এতিয়া তলৰ উদাহৰণত দিয়া নগদ বহীৰ প্ৰাপ্তি আৰু পৰিশোধৰ প্ৰতিটো বিষয়ৰ মুঠ পৰিমাণ কেনেকৈ উলিওৱা হয় চোৱা যাওক :

নগদ বহী (সুভযুক্ত)

ডে.

ক্ৰে.

তাৰিখ	বিবৰণ	খঃ পৃঃ সঃ	বেংক পৰিমাণ (টকা)	কাৰ্যালয়ৰ ধন পৰিমাণ (টকা)	তাৰিখ	বিবৰণ	খঃ পৃঃ সঃ	বেংক পৰিমাণ (টকা)	কাৰ্যালয়ৰ ধন পৰিমাণ (টকা)
2006	আৰম্ভণি				2006				
1/4	উদ্বৃত্ত	-	35,000	20,000	15/4	বীমা কিস্তি	-	15,000	-
10/4	বৰঙণি	-	1,20,000	-	12/5	ছপা আৰু মনোহাৰী	-	10750	-
10/4	সদস্য ভুক্তি মাচুল	-	13,000		20/5	ডাক আৰু কুৰিয়াৰ মাচুল	-	-	430
20/5	আজীবন সদস্য ভুক্তি মাচুল	-	12,000		16/6	দূৰভাষ ব্যয়	-	-	810
12/6	লকাৰৰভাৰ	-	-	42,000	10/7	মজুৰি আৰু দৰমহা	-	-	22,000
23/7	আজীবন সদস্য ভুক্তি মাচুল	-	8,000		15/7	কৰ আৰু বেটচ্	-	17,000	-
20/8	ভৰনৰ বাবে দান	-	60,000		30/7	চৰকাৰী প্ৰতিভূতি	-	1,00,000	-
13/9	বৰঙণি (2005-06)	-	30,000		13/8	ছপা আৰু মনোহাৰী ডাক আৰু	-	15,000	-
13/9	বৰঙণি	-	45,000		15/8	কুৰিয়াৰ সেৱা	-	-	480
14/9	ভৰ্তি মাচুল	-	10,000		10/9	বিজুলী	-	12,250	-
9/11	বৰঙণি	-	35,000		13/9	টেলিফোন ব্যয়	-	-	830
9/11	বৰঙণি (2007-08)	-	10,000		1/10	মজুৰি আৰু দৰমহা	-	10,000	12,000
2007					18/10	ছপা আৰু মনোহাৰী	-	13,000	
7/02	বৰঙণি		25,000		31/10	চৰকাৰী প্ৰতিভূতি	-	10,000	-
28/3	চৰকাৰী প্ৰতিভূতি		18,000	-	31/12	মাজুৰি আৰু দৰমহা	-	22,000	-
					2007				
					21/01	কুৰিয়াৰ ব্যয়	-	-	240
					2/02	টেলিফোন ব্যয়	-	-	960
					10/3	ডাক আৰু কুৰিয়াৰ ব্যয়	-	-	850
					27/3	বিজুলী	-	14,000	-
					27/03	মজুৰি আৰু দৰমহা	-	22,000	-
					31/03	সামৰণি উদ্বৃত্ত	-	70,000	23,400
			4,21,000	62,000				4,21,000	62,000

‘ক’ অংশ

বিষয় অনুসৰি বিভিন্ন প্ৰাপ্তিবোৰ :

বৰঙনিৰ পৰিমাণ (2006-2007) :

তাৰিখ	পৰিমাণ (টকা)
এপ্ৰিল 10, 2006	1,20,000/-
ছেপ্তেম্বৰ 13, 2006	45,000/-
নবেম্বৰ 9, 2006	35,000/-
ফেব্ৰুৱাৰী 7, 2007	25,000/-
মুঠ :	2,25,000/-

বৰঙনি (2005-06) :

তাৰিখ	পৰিমাণ (টকা)
ছেপ্তেম্বৰ 13, 2006	30,000/-
মুঠ :	30,000/-

বৰঙনি :

তাৰিখ	পৰিমাণ (টকা)
নবেম্বৰ 9, 2006	10,000/-
মুঠ :	10,000/-

ভৰ্তি মাচুল :

তাৰিখ	পৰিমাণ (টকা)
এপ্ৰিল 10, 2006	13,000/-
ছেপ্তেম্বৰ 14, 2006	10,000/-
মুঠ :	23,000/-

লকাৰ ভাৰা :

তাৰিখ	পৰিমাণ (টকা)
এপ্ৰিল 12, 2006	42,000/-
মুঠ :	42,000/-

লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্যে নথকা সংগঠনৰ হিচাপকৰণ

৭

আজীৱন সদস্যভৰ্তি মাচুল :

তাৰিখ	পৰিমাণ (টকা)
মে' 12, 2006	12,000
জুলাই 23, 2006	8,000
মুঠ :	20,000

ভৱনৰ বাবে দান

তাৰিখ	পৰিমাণ (টকা)
আগষ্ট 20, 2006	60,000
মুঠ :	60,000

চৰকাৰী প্ৰতিভূতিৰ ওপৰত সুদ :

তাৰিখ	পৰিমাণ (টকা)
মাৰ্চ 28, 2007	18,000
মুঠ :	18,000

‘খ’ অংশ

বিষয় অনুসৰি বিভিন্ন পৰিশোধবোৰ :

বীমা কিস্তি :

তাৰিখ	পৰিমাণ (টকা)
এপ্ৰিল 15, 2006	15,000
মুঠ :	15,000

ছপা আৰু মনোহাৰী :

তাৰিখ	পৰিমাণ (টকা)
মে' 12, 2006	10,750
আগষ্ট 13, 2006	15,000
অক্টোবৰ 18, 2006	13,000
মুঠ :	38,750

বিজুলী :

তাৰিখ	পৰিমাণ (টকা)
ছেপ্তেম্বৰ 10, 2006	12250
মাৰ্চ 27, 2007	14,000
মুঠ :	26,250

টেলিফোন ব্যয় :

তাৰিখ	পৰিমাণ (টকা)
জুন 18, 2006	810
ছেপ্তেম্বৰ 13, 2006	830
ফেব্ৰুৱাৰী 12, 2007	960
মুঠ :	2,600

বেট (Rates) আৰু কৰ :

তাৰিখ	পৰিমাণ (টকা)
জুলাই 15, 2006	17,000/-
মুঠ :	17,000/-

চৰকাৰী প্ৰতিভূতি :

তাৰিখ	পৰিমাণ (টকা)
জুলাই 30, 2006	1,00,000
অক্টোবৰ 31, 2006	1,00,000
মুঠ :	2,00,000

মজুৰি আৰু দৰমহা :

তাৰিখ	পৰিমাণ (টকা)
জুলাই 10, 2006	22,000/-
অক্টোবৰ 1, 2006	22,000/-
ডিচেম্বৰ 31, 2006	22,000/-
মাৰ্চ 30, 2007	22,000/-
মুঠ :	88,000/-

ডাক আৰু কুৰিয়াৰ সেৱা :

তাৰিখ	পৰিমাণ (টকা)
মে, 20, 2006	430
আগষ্ট 15, 2006	480
জানুৱাৰী 22, 2007	240
মাৰ্চ 10, 2007	850
মুঠ :	2,000

ওপৰৰ তথ্যবোৰ (data) খতিয়নত সুকীয়া সুকীয়া হিচাপত দেখুৱাব পাৰি।

বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ প্ৰাপ্তি আৰু পৰিশোধবোৰ তলত দিয়া হ'ল :

প্ৰাপ্তি (Receipts)	পৰিশোধ (Payments)
1. দান - (ক) সাধাৰণ (খ) বিশেষ উদ্দেশ্য	1. স্থায়ী সম্পত্তি ক্ৰয়
2. ভৰ্তি মাচুল	2. খেলৰ সামগ্ৰী ক্ৰয়।
3. ইচ্ছাপত্ৰ (legacies)	3. প্ৰতিভূতিত বিনিয়োগ
4. বিনিয়োগ বিক্ৰী	4. ছপা আৰু মনোহাৰী।
5. স্থায়ী সম্পত্তিৰ বিক্ৰী	5. ডাক আৰু কোৰিয়াৰ সেৱা
6. সদস্যৰ বৰঙণি	6. বিজ্ঞাপন
7. আজীৱন সদস্যভুক্তি মাচুল	7. দৰমহা আৰু মজুৰি
8. পুৰণি বাতৰি কাকত বিক্ৰী	8. মাননি
9. পুৰণি খেল সামগ্ৰী বিক্ৰী	9. টেলিফোন ব্যয়
	10. বিজুলী আৰু পানী ব্যয়

10. স্থায়ী জমাৰ ওপৰত সুদ	11. মেৰামতি আৰু নৰীকৰণ
11. বিনিয়োগৰ ওপৰত সুদ/লভ্যাংশ	12. খেলপথাৰ উন্নয়ন (upkeep)
12. দাতব্য প্ৰদৰ্শনীৰ পৰা প্ৰাপ্তি	13. যাতায়াত ব্যয়
13. অৱশিষ্ট সামগ্ৰী বিক্ৰী	14. মাহেকীয়া আলোচনীৰ বৰঙণি।
14. সাহায্য হিচাপে অনুদান	15. হিচাপ পৰীক্ষা মাচুল
15. বিশেষ পুঁজিৰ বিনিয়োগৰ পৰা পোৱা সুদ/লভ্যাংশ	16. আমোদ-প্ৰমোদ ব্যয়।
16. বিভিন্ন প্ৰাপ্তি	17. মহানগৰ কৰ
	18. দান
	19. বীমা

প্ৰাপ্তি আৰু পৰিশোধ হিচাপ তলত দিয়া হ'ল :

প্ৰাপ্তি আৰু পৰিশোধ হিচাপ

..... তাৰিখত শেষ হোৱা বছৰটোৰ

ডে.

ট্ৰেফ.

প্ৰাপ্তি	পৰিমাণ (ট)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (ট)
আৰম্ভণি উদ্বৃত্ত :	-	আৰম্ভণি উদ্বৃত্ত (বেংক অভাৱ ড্ৰাফট)	
নগদ হাতে জমা	-	মজুৰি আৰু দৰমহা	-
নগদ বেংকত জমা	-	খাজনা	-
বৰঙণি -		বীমা	-
সাধাৰণ দান	-	বেৰটছ আৰু কৰ	
বাতৰি কাকত/আলোচনী/ পুৰণি কাগজ বিক্ৰী	-	বীমা	-
স্থায়ী জমাৰ ওপৰত সুদ	-	ছপা আৰু মনোহাৰী	
সাধাৰণ বিনিয়োগৰ ওপৰত সুদ/লভ্যাংশ	-	ডাক আৰু কোৰিয়াৰ সেৱা	-
লকাৰৰ ভাড়া	-	বিজ্ঞাপন	-
অৱশিষ্ট (scrap) বস্তু বিক্ৰী	-	বিভিন্ন ব্যয়	-
দাতব্য প্ৰদৰ্শনীৰ পৰা হোৱা আয়	-	হিচাপ পৰীক্ষা ব্যয়	-
		মাননি	-

বিভিন্ন প্ৰাপ্তি	-	মেৰামতি আৰু নৱীকৰণ	-
সাহায্য হিচাপে অনুদান	-	খেলপথাৰ উন্নয়ন ব্যয়	-
ইচ্ছাপত্ৰ (legacies)	-	যাতায়াত	-
বিশেষ দান	-	বাতৰি আৰু আলোচনী	-
বিনিয়োগৰ বিক্ৰী	-	স্থায়ী সম্পত্তি ক্ৰয়	-
স্থায়ী সম্পত্তি বিক্ৰী	-	বিনিয়োগ ক্ৰয়	-
আজীৱন সদস্যভৰ্তি মাচুল	-	সামৰণি উদ্বৃত্ত :	-
প্ৰৱেশ মাচুল	-	নগদ হাতে জমা	-
বিশেষ পুঁজিৰ বিনিয়োগৰ পৰা	-	নগদ বেংকত জমা*	-
পোৱা সুদ	-		
সামৰণি উদ্বৃত্ত (অভাৱড্ৰাফট)*	-		

Fig. 1.1 প্ৰাপ্তি আৰু পৰিশোধ হিচাপৰ নমুনা

* ইয়াত দুটাৰ যিকোনো এটা পৰিমাণহে হ'ব, অৰ্থাৎ বেংকত জমা বা অভাৱড্ৰাফট এটাহে হ'ব।

মনত ৰাখিবলগীয়া কথা যে প্ৰাপ্তি-পৰিশোধৰ হিচাপে প্ৰাপ্তিৰ দিশত সকলো ৰাজহ প্ৰাপ্তি (অতীত, বৰ্তমান আৰু ভৱিষ্যৎ সময়ৰ) আৰু মূলধনী প্ৰাপ্তিৰ তালিকা দিয়ে। একেদৰেই জমা-খৰচৰ হিচাপৰ পৰিশোধৰ দিশত সকলো ৰাজহ পৰিশোধ (অতীত, বৰ্তমান আৰু ভৱিষ্যৎ সময়ৰ) আৰু মূলধনী পৰিশোধৰ তালিকা দিয়ে।

1.3.1 প্ৰাপ্তি আৰু পৰিশোধ হিচাপৰ বৈশিষ্ট্য (Salient features) :

1. ই নগদ বহীৰ সংক্ষিপ্ত টোকা। ইয়াৰ গঠন সাধাৰণ নগদ বহীৰ লগত একেই (বাট্টা আৰু বেংক স্তম্ভ বছৰাকৈ)। প্ৰাপ্তিবোৰ ডেবিট পক্ষত আৰু পৰিশোধবোৰ ক্রেডিট পক্ষত লিখা হয়।
2. কোনো সময় বা কাল বিবেচনা নকৰি সকলোধৰণৰ নগদ প্ৰাপ্তি আৰু পৰিশোধৰ মুঠ পৰিমাণ ইয়াত দেখুওৱা হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে 2007 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ জমা-খৰচৰ হিচাপত 2006-07 বছৰত পোৱা মুঠ বৰঙণিখিনি আমি লিখো আৰু ইয়াৰ ভিতৰত 2005-06 আৰু 2007-08 বছৰকেইটাৰ টকাও অন্তৰ্ভুক্ত হয়। একেদৰেই, 2006-07 বছৰত কৰা পৰিশোধৰ ভিতৰত 2005-06 আৰু 2007-08 বছৰবোৰৰ টকাও ধৰিব লাগে।

3. মূলধনী বা ৰাজহ প্ৰকৃতি যি ধৰণৰেই নহওক কিয় সকলো নগদ প্ৰাপ্তি আৰু পৰিশোধবোৰ ইয়াত লিখা হয়।
4. নগদ বা বেংক যি পৰিশোধ/প্ৰাপ্তি নহওক তাৰ মাজত কোনো পাৰ্থক্য নাই। আৰম্ভণি আৰু সামৰণি উদ্ভৱৰ বাবে, প্ৰতিটো প্ৰাপ্তি আৰু পৰিশোধৰ মুঠ পৰিমাণটো ইয়াত দেখুওৱা হয়।
5. কোনো অনা-নগদ বিষয়, যেনে অৱক্ষয়, অপ্রদত্ত ব্যয়, উদ্ভূত ব্যয়, আদি এই হিচাপত দেখুওৱা নহয়।
6. এই হিচাপ নগদ হাতে জমা আৰু নগদ বেংকত জমা (বা বেংক অভাৱড্ৰাফট) ৰে আৰম্ভ হয় আৰু বছৰৰ শেষত থকা নগদ হাতে জমা আৰু নগদ বেংকত জমাৰে (বা বেংক অভাৱড্ৰাফট) সামৰণি হয়। আচলতে, এই হিচাপৰ সামৰণি উদ্ভৱৰ (মুঠ প্ৰাপ্তি আৰু পৰিশোধৰ মাজৰ পাৰ্থক্য) যদিহে বেংক অভাৱড্ৰাফট নাথাকে, নগদ হাতে জমা আৰু নগদ বেংকত জমাই ডেবিট উদ্ভৱ বুজায়।

1.3.2 প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ প্ৰস্তুত কৰোতে ল'ব লগা পদক্ষেপ (Steps in the Preparation of Receipt and Payment Account) :

1. প্ৰথমতে নগদ হাতে জমা আৰু নগদ বেংকত জমাৰ উদ্ভৱবোৰ ল'ব লাগে আৰু ডেবিট দিশত এইবোৰ আৰম্ভণিতে দেখুৱাব লাগে। যদিহে, বছৰৰ আৰম্ভণিতে বেংক অভাৱড্ৰাফট থাকে, এই পৰিমাণটো ক্ৰেডিট দিশত লিখিব লাগে।
2. অতীত, বৰ্তমান আৰু ভৱিষ্যৎ যি সময়ৰে বা প্ৰকৃতিৰে নহওক (মূলধনী বা ৰাজহ) সমূহ প্ৰাপ্তিৰ মুঠ পৰিমাণবোৰ দেখুওৱা হয়।
3. অতীত, বৰ্তমান আৰু ভৱিষ্যৎ যি সময় বা প্ৰকৃতিৰে নহওক (মূলধনী বা ৰাজহ) সকলোবোৰ নগদ পৰিশোধৰ মুঠ পৰিমাণ ক্ৰেডিট পক্ষত দেখুওৱা হয়।
4. যিহেতু পাবলগীয়া আয় আৰু দিবলগীয়া ব্যয়ে কোনো ধৰণৰ নগদ টকাৰ আদান-প্ৰদান নেদেখুৱায়, সেয়েহে এইবোৰ লিখা নহয়।
5. ডেবিট পক্ষৰ মুঠ পৰিমাণ আৰু ক্ৰেডিট পক্ষৰ মুঠ পৰিমাণৰ মাজৰ পাৰ্থক্য উলিওৱা হয় আৰু এই হিচাপৰ নগদ/বেংকৰ সামৰণি উদ্ভৱ ক্ৰেডিট পক্ষত দেখুওৱা হয়। আচলতে, যদিহে ক্ৰেডিট দিশৰ মুঠ পৰিমাণ ডেবিট দিশৰ মুঠ পৰিমাণতকৈ বেছি হয়, তেতিয়া উদ্ভৱটো ডেবিট পক্ষত দেখুওৱা হয় যিহেতু ই অভাৱড্ৰাফট সূচায় আৰু হিচাপ সামৰা হয়। তলত দিয়া তথ্যবোৰ চতুৰ্থ পৃষ্ঠাৰ ১নং উদাহৰণৰ নগদ বহীৰ পৰা লোৱা 2007 চনৰ 31

মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে Golden Cricket Club-ৰ বহীত প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ তলত দিয়া ধৰণে প্ৰস্তুত কৰা হ'ব।

নগদ বহীৰ সাৰাংশ (Summary of Cash Book)

বিবৰণ	পৰিমাণ (টকা)
নগদ হাতে জমা 1 এপ্ৰিল, 2006	20,000
নগদ বেংকত জমা 1 এপ্ৰিল, 2006	35,000
বৰঙণি :	
2005-06 30,000	
2006-07 2,25,000	
2007-08 10,000	2,65,000
ভৱনৰ বাবে দান	60,000
ভৰ্তি মাচুল	23,000
আজীৱন সদস্যভুক্তি মাচুল	20,000
ছপা আৰু মনোহাৰী	38,750
বিজুলী	26,250
ৰেটছ আৰু কৰ (Rates and Taxes)	17,000
টেলিফোন ব্যয়	2,600
ডাক আৰু কোৰিয়াৰ সেৱা	2,000
মজুৰি আৰু দৰমহা	88,000
বীমা কিস্তি	15,000
চৰকাৰী প্ৰতিভূতিৰ (securities) ওপৰত পোৱা সুদ	18,000
লকাৰ ভাৰা	42,000
চৰকাৰী প্ৰতিভূতি ক্ৰয়	2,00,000
নগদ হাতে জমা 31 মাৰ্চ 2007	23,400
নগদ বেংকত জমা 31 মাৰ্চ 2007	70,000

প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ

2007 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

ডেঃ

ক্ৰেঃ

প্ৰাপ্তি	পৰিমাণ (টকা)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (টকা)
নগদ হাতে জমা 1 এপ্ৰিল 2006	20,000	ছপা আৰু মনোহাৰী	38,750
নগদ বেংকত জমা 1 এপ্ৰিল 2006	35,000	বিজুলী	26,250
বৰঙণি :			
2005-06 30,000		ৰেট আৰু কৰ	17,000
2006-07 2,25,000		টেলিফোন ব্যয়	2,600
2007-08 <u>10,000</u>			
	2,65,000	ডাক আৰু কোৰিয়াৰ	2,000
ভৱনৰ বাবে দান	60,000	মজুৰি আৰু দৰমহা	88,000
ভৰ্তি মাচুল	23,000	বীমা আৰু কিস্তি	15,000
আজীৱন সদস্যভৰ্তি মাচুল	20,000	চৰকাৰী প্ৰতিভূতিৰ ক্ৰয়	2,00,000
চৰকাৰী প্ৰতিভূতিৰ পৰা			
প্ৰাপ্ত সুদ	18,000	নগদ হাতে জমা 31 মাৰ্চ 2007	23,400
লকাৰৰ ভাৰা	42,000	নগদ বেংকত জমা 31 মাৰ্চ 2007	70,000
	4,83,000		4,83,000

উদাহৰণ : 1

চিলভাৰ পইণ্টৰ তলত দিয়া বিৱৰণিৰ পৰা, 2002 চনৰ 31 মাৰ্চত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ কৰা :

ডেঃ

ক্ৰেঃ

প্ৰাপ্তি	পৰিমাণ (টকা)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (টকা)
আৰম্ভণি নগদ হাতে জমা	1,000	পুৰণি খেল সামগ্ৰী বিক্ৰী	1,200
আৰম্ভণি বেংকত জমা	7,200	ভাৰা পৰিশোধ	3,000
বৰঙণি সংগ্ৰহ (ট)		খেল সামগ্ৰী ক্ৰয়	4,800
1999 ৰ বাবে 500		লঘু আহাৰ (Refreshment) ক্ৰয়	600
2000 ৰ বাবে 7,600		টেনিছ ক'ৰ্ট পৰিচালনা ব্যয়	2,000
2001 ৰ বাবে 900	9,000	দৰমহা পৰিশোধ	2,500
লঘু আহাৰ বিক্ৰী (Refreshment)	1,000	খেল ব্যয়	2,400
ভৰ্তিমাচুল পোৱা হ'ল	1,000	আচবাব ক্ৰয়	1,500
পেভিলিয়নৰ পৰা পোৱা দান	4,600	কাৰ্যালয় ব্যয়	1,200
		সামৰণি হাতে জমা	400

সমাধান :

চিলভাৰ পইণ্টৰ বহীত

প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ

2002 চনৰ 31 মাৰ্চত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে

ডেঃ

ক্ৰেঃ

প্ৰাপ্তি	পৰিমাণ (টকা)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (টকা)
আৰম্ভণি উদ্ধৃত		ভাৰা	3,000
নগদ জমা	1,000	খেল সামগ্ৰী ক্ৰয়	4,800
বেংক	7200	লঘু আহাৰ ক্ৰয় (Refreshment)	600
বৰঙণি :		টেনিছ ক'ৰ্টৰ পৰিচালনা ব্যয়	2,000
1999 500		দৰমহা	2,500
2000 7600		খেলৰ ব্যয়	2,400
2001 900			

	9,000	আচবাব ক্ৰয়	1,500
লঘু আহাৰ বিক্ৰী (Refreshment)	1,000	কাৰ্যালয় ব্যয়	1,200
ভৰ্তিমাচুল	1,000	সামৰণি উদ্ধৃত	
পুৰণি সামগ্ৰী বিক্ৰী	1,200	নগদ হাতে জমা	400
পেভিলিয়নৰ পৰা দান	4,600	বেংকত জমা	6,600
	25,000		25,000

1.4 আয় আৰু ব্যয় হিচাপ (Income and Expenditure Account) :

ই এটা হিচাপ বৰ্ষৰ আয় আৰু ব্যয়ৰ সংক্ষিপ্ত টোকা। ব্যৱসায়ী সংগঠনসমূহে উদ্ধৃত ভিত্তিত প্ৰস্তুত কৰা লাভ-লোকচান হিচাপৰ দৰেই ইয়াক প্ৰস্তুত কৰা হয়। ইয়াত কেৱল ৰাজহ (Revenue) বিষয়বোৰ ধৰা হয় আৰু শেষত যি উদ্ধৃত থাকে সেইটোকে ৰাহি বা ঘাটি বুজায়। ব্যৱসায়ী প্ৰতিষ্ঠানৰ ক্ষেত্ৰত লাভ-লোকচান হিচাপে যি উদ্দেশ্য পূৰণ কৰে, সেই একেই উদ্দেশ্য আয়-ব্যয় হিচাপে পূৰণ কৰে। অব্যৱসায়ী প্ৰতিষ্ঠানৰ ক্ষেত্ৰত চলিত বৰ্ষৰ সকলোবোৰ ৰাজহ বিষয় এই হিচাপত লিখা হয়। ব্যয় আৰু লোকচানবোৰ এই হিচাপৰ ব্যয়ৰ দিশত লিখা হয় আৰু আয় আৰু লাভ আদি এই হিচাপত আয়ৰ দিশত লিখা হয়। ই প্ৰকৃত কাম-কাজৰ ফলাফল ৰাহি হিচাপ দেখুৱাই (অৰ্থাৎ আয়-ব্যয়তকৈ বেছি হয়) বা ঘাটি (অৰ্থাৎ—ব্যয় যদি আয়তকৈ বেছি হয়) আৰু এই ৰাহি বা ঘাটি উদ্ধৃত পত্ৰৰ মূলধনী পুঁজিলৈ স্থানান্তৰ কৰা হয়।

প্ৰাপ্তি আৰু পৰিশোধৰ হিচাপ (Receipts & payment A/c) আৰু অতিৰিক্ত তথ্য অপ্ৰদত্ত ব্যয়, অগ্ৰিম প্ৰদত্ত ব্যয়; অৱক্ষয়, আদিৰ সহায়ত উদ্ধৃত ভিত্তিত আয়-ব্যয় হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা হয়। সেয়েহে, প্ৰাপ্তি পৰিশোধ হিচাপত দেখুওৱা বহু বিষয় ইয়াত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা প্ৰয়োজন নহয়। উদাহৰণস্বৰূপে, ১ নং উদাহৰণ, 2006-07 বছৰটোত জমা-খৰচৰ হিচাপত প্ৰাপ্তিৰ দিশত মুঠ 2,65,000 টকা বৰঙণি হিচাপে দেখুওৱা হৈছে য'ত চলিত বছৰৰ উপৰি আন বছৰৰ প্ৰাপ্তি অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে। কিন্তু, চলিত বছৰৰ বাবে প্ৰাপ্ত বৰঙণি 2,25,000 টকাহে কেৱল 2006-07 বছৰৰ বাবে আয়-ব্যয় হিচাপত আয় হিচাপে দেখুওৱা হয়।

1.4.1 আয়-ব্যয় হিচাপ প্ৰস্তুত কৰোতে ল'বলগা পদক্ষেপ (Steps in preparation of Income of Expenditure A/c) :

প্ৰাপ্তি পৰিশোধ হিচাপৰ পৰা আয়-ব্যয় হিচাপ প্ৰস্তুত কৰোতে তলত দিয়া পদক্ষেপ অনুসৰণ হয় :

1. প্ৰাপ্তি পৰিশোধ হিচাপ পুংখানুপুংখৰূপে অনুসৰণ (Persue) কৰিব লাগে।

2. নগদ আৰু বেংকৰ আৰম্ভণি আৰু সামৰণি উদ্ধৃত আদি বাদ দিব লাগে, কাৰণ এইবোৰ কোনো আয় নহয়।
3. মূলধনী প্ৰাপ্তি আৰু মূলধনী পৰিশোধবোৰ বাদ দিব লাগে, কাৰণ এইবোৰ উদ্ধৃত পত্ৰত দেখুওৱা হয়।
4. কেৱল ৰাজহ প্ৰাপ্তিবোৰেহে বিবেচনা কৰিব লাগে আৰু আয়-ব্যয় হিচাপত ডেবিট পক্ষত দেখুওৱা হয়। ইয়াতো কিছুমান বিষয়ৰ সংযোজন দৰকাৰ আৰু আগৰ বছৰ আৰু পিছৰ বছৰৰ লগত জড়িত বিষয়বোৰ বাদ দিব লাগে আৰু চলিত বৰ্ষৰ বাবে পাবলগীয়া আয় ধৰিব লাগে।
5. সকলো ৰাজহ পৰিশোধবোৰ সংযোজন কৰাৰ পিছত আয়-ব্যয় হিচাপৰ ব্যয়ৰ দিশত অতিৰিক্ত তথ্যৰ মতে বাদ দিব লাগে আৰু যোগ দিব লাগে বিষয়বোৰ সংযোজন কৰি লিখা হয়।
6. প্ৰাপ্তি পৰিশোধ হিচাপত নথকা তলৰ বিষয়বোৰ বিবেচনা কৰিব লাগে আৰু চলিত বছৰৰ বাহি বা ঘাটি নিৰূপণ কৰিবলৈ এইবোৰ হিচাপত ধৰাটো দৰকাৰ :
 - (ক) স্থায়ী সম্পত্তিৰ ওপৰত অৱক্ষয়।
 - (খ) সন্দেহজনক ঋণপুঁজি ব্যৱস্থা কৰা, যদি প্ৰয়োজন।
 - (গ) স্থায়ী সম্পত্তিৰ বিক্ৰীৰ পৰা হোৱা লাভ বা লোকচান।

এতিয়া, তোমালোকে ১নং উদাহৰণত দিয়া প্ৰাপ্তি পৰিশোধ হিচাপৰ পৰা কেনেকৈ আয়-ব্যয় হিচাপ প্ৰস্তুত কৰিবা :

আয়-ব্যয় হিচাপ

2007 চনৰ 31 মাৰ্চত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে

ডেঃ

ক্ৰেঃ

ব্যয়	পৰিমাণ (টকা)	আয়	পৰিমাণ (টকা)
ছপা আৰু মনোহাৰী	38,750	বৰঙণি	2,25,000
বিজুলী	26,250	অন্তৰ্ভুক্তি মাচুল	23,000
ৰেটছ আৰু কৰ	17,000	চৰকাৰী প্ৰতিভূতিৰ	
টেলিফোন ব্যয়	2,600	ওপৰত সুদ	18,000
ডাক আৰু কুৰিয়াৰ ব্যয়	2,000	লকাৰ ভাৰা	42,000

মজুৰি আৰু দৰমহা	88,000		
বীমা কিস্তি	15,000		
বাহি (ব্যয়ৰ ওপৰত আয়ৰ আধিক্য)	1,18,400		
	3,08,000		3,08,000

মন কৰিবলগীয়া কথা য়ে :

1. আৰম্ভণি আৰু সামৰণি নগদ/বেংক উদ্ধৃতবোৰ বাদ দিয়া হৈছে।
2. চৰকাৰী প্ৰতিভূতি ক্ৰয় কৰাৰ বাবে হোৱা ব্যয় মূলধনী ব্যয় বাবে বাদ দিয়া হৈছে।
3. 2005-06 বছৰ আৰু 2007-08 বছৰৰ বাবে পোৱা বৰঙণিবোৰ বাদ দিয়া হৈছে।
4. আজীৱন সদস্য ভুক্তি মাচুল এবিধ মূলধনী বিষয় সেয়েহে বাদ দিয়া হৈছে।
5. ভৱনৰ বাবে পোৱা টকা এবিধ বিশেষ উদ্দেশ্যৰ বাবে পোৱা, সেয়েহে বাদ দিয়া হৈছে।

উদাহৰণ : 2

তলত দিয়া প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপৰ পৰা 2007 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে ক্লিন দিল্লী ক্লাবৰ বহীত আয়-ব্যয় হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা :

প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ

2007 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

ডেঃ

ক্ৰেঃ

প্ৰাপ্তি	পৰিমাণ (টকা)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (টকা)
আৰম্ভণি উদ্ধৃত (নগদ হাতে জমা)	3,200	দৰমহা ভাৰা	1,500 800
বৰঙণি	22,500	বিজুলী	3,500
ভৰ্তি মাচুল	1,250	কৰ	1,700
দান	2,500	ছপা আৰু মনোহাৰী	380
হলঘৰৰ ভাৰা	750	বিভিন্ন ব্যয়	920

বিনিয়োগ বিক্রী	3,000	কিতাপ ক্ৰয়	7,500
		চৰকাৰী বণ্ড ক্ৰয়	10,000
		বেংকত স্থায়ী জমা	5,000
		সামৰণি উদ্ধৃত (31-3-07)	
		নগদ হাতে জমা = 400	
		নগদ বেংকত জমা = 1500	1,900
	33,200		33,200

সমাধান :

ক্লিন দিল্লী ক্লাবৰ বহীত

আয়-ব্যয় হিচাপ

2007 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

ডেঃ

ক্ৰেঃ

ব্যয়	পৰিমাণ (টকা)	আয়	পৰিমাণ (টকা)
দৰমহা	1,500	বৰঙণি	22,500
ভাৰা	800	ভৰ্তি মাচুল	1,250
বিজুলী ব্যয়	3,500	দান	2,500
কৰ	1,700	হলঘৰৰ ভাৰা	750
ছপা আৰু মনোহাৰী	380		
বিভিন্ন ব্যয়	920		
বাহি (ব্যয়ৰ ওপৰত আয়ৰ আধিক্য)	18,200		
	27,000		27,000

উদাহৰণ : ৩

নাগী ক্লাবৰ ২০০২ চনৰ ৩১ মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে তলত উল্লেখ কৰা প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপৰ পৰা এখন আয়-ব্যয় হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা :

প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ

২০০২ চনৰ ৩১ মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

ডেঃ

ক্ৰেঃ

প্ৰাপ্তি	পৰিমাণ (টকা)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (টকা)
আৰম্ভণি উদ্ধৃত :		আচবাব ক্ৰয় (০১-৭-০১)	৫,০০০
নগদ বেংকত জমা	২৫,০০০	দৰমহা	২,০০০
বৰঙণি :		টেলিফোন ব্যয়	৩০০
২০০১ ১৫০০		বিজুলী ব্যয়	৬০০
২০০২ ১০,০০০		ডাক আৰু মনোহাৰী	১৫০
২০০৩ <u>৫০০</u>	১২,০০০	কিতাপ ক্ৰয়	২,৫০০
দান	২,০০০	প্ৰমোদ ব্যয়	৯০০
হল ভাৰা	৩০০	৫% চৰকাৰী প্ৰতিভূতি ক্ৰয় (০১-০৭-০১)	৮,০০০
বেংক জমাৰ ওপৰত সুদ	৪৫০	বিভিন্ন ব্যয়	৬০০
ভৰ্তি মাচুল	১,০০০	সামৰণি উদ্ধৃত	
		নগদ	৩০০
		বেংক	২০,৪০০
	৪০,৭৫০		৪০,৭৫০

তলত অতিৰিক্ত তথ্যবোৰ দিয়া হ'ল :

১. অপ্রদত্ত ব্যয় — দৰমহা ১,৫০০/- টকা, প্ৰমোদ ব্যয় ৫০০/- টকা,
২. পাবলগীয়া বেংকৰ সুদ ১৫০/- টকা
৩. উদ্ধৃত বৰঙণি ৪০০/- টকা
৪. ভৰ্তিমাচুল ৫০% মূলধনীকৰণ কৰিব লাগে।
৫. আচবাবৰ বছৰি ১০% হাৰত অৱক্ষয় খৰিব লাগে।

সমাধান :

নাগী ক্লাবৰ বহীত আয়-ব্যয় হিচাপ
31-03-2002 তাৰিখত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

ডেঃ

ক্ৰেঃ

ব্যয়	পৰিমাণ (টকা)	আয়	পৰিমাণ (টকা)
দৰমহা	2,000	বৰঙণি	10,000
যোগ, অপ্রদত্ত ব্যয়	1,500	যোগ, উদ্ধৃত	400
	3,500	দান	2,000
টেলিফোন ব্যয়	300	ভৰ্তি মাচুল	500
বিজুলী ব্যয়	600	(50% of 1,000)	
ডাক আৰু মনোহাৰী	150	বেংকৰ সুদ	450
		যোগ, অনাদায়	150
প্রমোদ ব্যয়	900	চৰকাৰী প্ৰতিভূতিৰ	600
যোগ : অপ্রদত্ত	500	ওপৰত সুদ	200
	1,400		
বিভিন্ন ব্যয়	600	হলঘৰৰ ভাৰা	300
আচবাবৰ ওপৰত অৱক্ষয়	375		
বাহি (ব্যয়ৰ ওপৰত আয়ৰ আধিক্য)	7,075		
	14,000		14,000

1.4.2. আয়-ব্যয় আৰু প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপৰ মাজত থকা পাৰ্থক্য :

ওপৰৰ আলোচনাৰ পৰা প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ আৰু আয়-ব্যয় হিচাপৰ মাজৰ পাৰ্থক্য তালিকাৰ আকাৰত দেখুৱাব পাৰি :

পাৰ্থক্যৰ ভিত্তি	আয়-ব্যয় হিচাপ	প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ
1. প্ৰকৃতি	1. ই লাভ-লোকচান হিচাপৰ দৰে।	1. ই নগদ বহীৰ সংক্ষিপ্ত টোকা
2. বিষয়ৰ প্ৰকৃতি	2. ইয়াত কেৱল ৰাজহ জাতীয় আয়-ব্যয়বোৰহে লিখে।	2. ইয়াত ৰাজহ আৰু মূলধনী দুয়োটাই ধৰণৰ প্ৰাপ্তি আৰু পৰিশোধ লিখা হয়।
3. সময়	3. আয়-ব্যয় হিচাপ কেৱল চলিত সময়ৰ লগত জড়িত	3. প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ, চলিত বৰ্ষৰ উপৰি আগৰ আৰু পাছৰ বছৰৰ লগত জড়িত হ'ব পাৰে।
4. ডেবিট দিশ	4. এই হিচাপৰ ডেবিট দিশত ব্যয় আৰু লোকচানবোৰ দেখুওৱা হয়।	4. এই হিচাপত সকলো প্ৰাপ্তিবোৰ ডেবিট দিশত দেখুওৱা হয়।
5. ক্ৰেডিট দিশ	5. এই হিচাপৰ ক্ৰেডিট দিশত আয় বা লাভবোৰ দেখুওৱা হয়।	5. এই হিচাপত সকলো পৰিশোধবোৰ ক্ৰেডিট দিশত দেখুওৱা হয়।
6. অৱক্ষয়	6. ইয়াত অৱক্ষয় ধৰা হয়।	6. ইয়াত অৱক্ষয় ধৰা নহয়।
7. আৰম্ভণি উদ্ভূত	7. কোনো আৰম্ভণি উদ্ভূত নাথাকে।	7. ইয়াত নগদ/বেংকৰ আৰম্ভণি উদ্ভূত থাকে।
8. সামৰণি উদ্ভূত	8. সামৰণি উদ্ভূতই আয়-ব্যয় হিচাপত ৰাহি বা ঘাটি দেখুৱায়।	8. সামৰণি উদ্ভূতই নগদ হাতে জমা বা বেংকত জমা দেখুৱাই।

1.5. উদ্ভূত পত্ৰ (Balance Sheet) :

লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্য নথকা নকৰা সংগঠনবোৰে তেওঁলোকৰ বিত্তীয় অৱস্থা নিৰূপণ কৰিবলৈ উদ্ভূত পত্ৰ প্ৰস্তুত কৰে। এই সংগঠনৰ উদ্ভূত পত্ৰবোৰ ব্যবসায়ী প্ৰতিষ্ঠানৰ উদ্ভূত পত্ৰবোৰৰ দৰেই প্ৰস্তুত কৰা হয়। এই বিবৃতিত বছৰৰ শেষত সম্পত্তি আৰু দেনাবোৰ দেখুৱায়। সম্পত্তিবোৰ সোঁপক্ষত আৰু দেনাবোৰ বাওঁ-পক্ষত দেখুওৱা হয়। ইয়াত, মূলধনৰ পৰিবৰ্তে মূলধনী পুঁজি বা সাধাৰণ পুঁজি থাকে আৰু আয়-ব্যয় হিচাপত হোৱা ৰাহি বা ঘাটি ইয়াৰ লগত যোগ বা বিয়োগ কৰিব লাগে। মূলধনী পুঁজিৰ লগত কিছুমান বিষয় পোনে পোনে যোগ দিয়াটো সাধাৰণ নিয়ম যেনে— ইচ্ছাপত্ৰ (legacies); ভৰ্তিমাচুল আৰু আজীৱন সদস্যভুক্তি মাচুল আদি।

মূলধনী পুঁজি বা সাধাৰণ পুঁজিৰ উপৰি বৰঙণি দাতা বা দান দাতাৰ উদ্দেশ্য বা প্ৰয়োজন পূৰাবৰ বাবে বিশেষ পুঁজিৰ সৃষ্টি কৰা হয়। যেনে-ভৱন পুঁজি। তেনে পুঁজিবোৰ দেনাৰ দিশত বেলেগকৈ দেখুওৱা হয়। কেতিয়াবা আৰম্ভণি মূলধনী পুঁজি বা সাধাৰণ পুঁজি উলিয়াবলৈ বছৰৰ আৰম্ভণিতে উদ্বৃত্তপত্ৰ প্ৰস্তুত কৰা হয়।

1.5.1 উদ্বৃত্ত পত্ৰ প্ৰস্তুতকৰণ (Preparation of Balance Sheet) :

উদ্বৃত্তপত্ৰ প্ৰস্তুত কৰিবলৈ তলত দিয়া পদক্ষেপবোৰ অনুসৰণ কৰা হয় :

1. প্ৰথমতে আৰম্ভণি উদ্বৃত্ত পত্ৰৰ পৰা মূলধনী/সাধাৰণ পুঁজি লোৱা হয় আৰু আয়-ব্যয় হিচাপৰ বাহি যোগ দিয়া হয় আৰু ঘাট বাদ দিয়া হয়। ইয়াৰ উপৰি বছৰটোৰ ভিতৰত পোৱা ইচ্ছা পত্ৰৰ ধন (legacies), ভৰ্তি মাচুল, আজীৱন সদস্যমাচুল, আদি যোগ দিয়া হয়।
2. নতুনকৈ অতিৰিক্তভাৱে ক্ৰয় কৰা সম্পত্তিকে (প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপৰ পৰা পোৱা) ধৰি সকলো স্থায়ী সম্পত্তি (বিক্ৰী নকৰা/পেলাই নিদিয়া/নষ্ট নোহোৱা) সম্পত্তিৰ দিশত দেখুওৱা হয়।
3. প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপৰ প্ৰাপ্তি দিশৰ লগত আয়-ব্যয় হিচাপৰ আয়ৰ দিশৰ লগত তুলনা কৰিব লাগে। এইটো এই কাৰণেই কৰিব লাগে যাতে আমি তলত দিয়া বিষয়বোৰ জানিব পাৰো। (ক) পাবলগীয়া বৰঙণিৰ পৰিমাণ, (খ) অগ্ৰিম হিচাপে পোৱা আয়, (গ) বছৰটোৰ ভিতৰত বিক্ৰী হোৱা স্থায়ী সম্পত্তিৰ পৰিমাণ, (ঘ) মূলধনীকৰণ কৰিবলগা বিষয়বোৰ যেনে- ইচ্ছাপত্ৰ (legacies), বিশেষ পুঁজিৰ পৰা পোৱা সুদ, আদি এইবোৰ পোনে পোনে উদ্বৃত্ত পত্ৰলৈ নিয়া হয়।
4. একেদৰে, প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপৰ পৰিশোধৰ দিশৰ লগত আয়-ব্যয় হিচাপৰ ব্যয়ৰ দিশটো তুলনা কৰিব লাগে। এইটো তলৰ বিষয়বোৰ নিৰূপণ কৰিবলৈ কৰা হয়। যেনে : (ক) অপ্রদত্ত ব্যয়, (খ) অগ্ৰিম প্রদত্ত ব্যয়, (গ) বছৰটোৰ ভিতৰত স্থায়ী সম্পত্তিৰ ক্ৰয়, (ঘ) স্থায়ী সম্পত্তিৰ ওপৰত অৱক্ষয়, (ঙ) ভোগ্য সামগ্ৰীৰ মজুতৰ পৰিমাণ যেনে : হাতত থকা মনোহাৰী, (চ) সামৰণি হাতে জমা আৰু বেংকত জমাৰ পৰিমাণ, আদি।

উদ্বৃত্তপত্ৰ প্ৰস্তুতকৰণটো সঠিককৈ বুজিবলৈ এখন নমুনা উদ্বৃত্তপত্ৰ দিয়া হ'ল :

উদাহৰণ 4 :

এক্সেলেঞ্চ ক্ৰিকেট ক্লাবৰ তলত দিয়া প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ আৰু অতিৰিক্ত তথ্যৰ পৰা 2007 চনৰ 31 মাৰ্চত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে আয়-ব্যয় হিচাপ আৰু উদ্ধৃতপত্ৰ প্ৰস্তুত কৰা :

প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ

ডেঃ	প্ৰাপ্তি	পৰিমাণ (টকা)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (টকা)
	আৰম্ভণি উদ্ধৃত (নগদ হাতে জমা)	18,000	আৰম্ভণি উদ্ধৃত (অভাৰড্ৰাফট)	16,000
	সদস্যৰ বৰঙণি	2,50,000	খেলপথাৰৰ উন্নয়ন	1,15,000
	সদস্যৰ ভৰ্তিমাচুল	15,000	টুৰ্ণামেণ্ট খৰচ	40,000
	পুৰণি খেল সামগ্ৰী বিক্ৰী	2,500	ৰেটছ আৰু বীমা	10,000
	খেলপথাৰৰ ভাৰা	28,000	টেলিফোন ব্যয়	3,500
	খেলৰ বাবে বৰঙণি	60,000	ডাক আৰু কোৰিয়াৰ ব্যয়	4,000
	আজীৱন সদস্য ভুক্তি মাচুল	20,000	ছপা আৰু মনোহাৰী	26,000
	দান	6,00,000	বিভিন্ন ব্যয়	4,400
			সচিবৰ মাননি	30,000
			গ্লাচ চিড্	2,600
			বিনিয়োগ	6,00,000
			খেল সামগ্ৰী ক্ৰয়	68,000
			সামৰণী উদ্ধৃত	74,000
		9,93,500		9,93,500

বছৰৰ আৰম্ভণিতে থকা সম্পত্তিবোৰ—

	টকা
খেলপথাৰ	5,00,000
নগদ হাতে জমা	18,000
মজুত খেল সামগ্ৰী	85,000

ছপা আৰু মনোহাৰী	11,000
পাবলগীয়া বৰঙণি	2,80,000

বাৰ্ষিক খেলৰ পৰা হোৱা বাহি আৰু দান এখন স্থায়ী পেভিলিয়নৰ বাবে ৰাখিব লাগে। 2007 চনৰ 31 মাৰ্চত দিবলগীয়া বৰঙণি 42,000 টকা। খেল সামগ্ৰীৰ 50% আৰু ছপা আৰু মনোহাৰীৰ 30% বাদ (write off) দিব লাগে।

সমাধান :

এক্সেলেন্স ক্ৰিকেট ক্লাবৰ বহীত
আয়-ব্যয় হিচাপ
2007 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

ডেঃ		ক্ৰেঃ	
ব্যয়	পৰিমাণ (টকা)	আয়	পৰিমাণ (টকা)
পেভিলিয়ন আৰু খেলপথাৰৰ উন্নয়ন	1,15,000	বৰঙণি	2,50,000
বেটছ আৰু বীমা	10,000	যোগ : অপ্রদত্ত বৰঙণি	
টেলিফোন	3,500	সামৰণি	42,000
ডাক আৰু কোৰিয়াৰ সেৱা	4,000		<u>2,92,000</u>
ছপা আৰু মনোহাৰী	26,000	বাদ : অপ্রাপ্ত বৰঙণি (সামৰণি)	<u>28,000</u>
যোগ : আৰম্ভণি মজুত	<u>11,000</u>		2,64,000
	37,000	ভৰ্তি মাচুল	15,000
বাদ : সামৰণি মজুত	<u>25,900</u>	পুৰণি খেল সামগ্ৰী বিক্ৰী	2,500
	11,100	হলঘৰৰ ভাৰা	2,8,000
মনোহাৰী ব্যৱহাৰ			
বিভিন্ন ব্যয়	4,400		
সচিবৰ মাননি	30,000		
গ্লাচ চিড	2,600		

খেল সামগ্ৰী ব্যয় :			
আৰম্ভণি মজুত	85,000		
যোগা ক্ৰয়	68,000		
	1,53,000		
বাদ : সামৰণি মজুত	76,500		
	76,500		
বাহি (ব্যয়ৰ ওপৰত আয়ৰ আধিক্য)	52,400		
	3,09,500		3,09,500

যিহেতু মূলধনী পুঁজিৰ আৰম্ভণি উদ্ধৃত দিয়া নাই, সেয়েহে আৰম্ভণি উদ্ধৃতপত্ৰ প্ৰস্তুত কৰা হ'ল :

এক্সেলেন্স ক্লাবৰ উদ্ধৃত পত্ৰ

2006 চনৰ 31 মাৰ্চত

দেনা	পৰিমাণ (টকা)	সম্পত্তি	পৰিমাণ (টকা)
বেংক অভাৱড্ৰাফট	16,000	নগদ হাতে জমা	18,000
মূলধনী আৰু সাধাৰণ পুঁজি	6,26,000	অপ্ৰদত্ত বৰঙণি	28,000
		খেল সামগ্ৰী মজুত	85,000
		ছপা আৰু মনোহাৰী	11,000
		খেলপথাৰ	5,00,000
	6,42,000		6,42,000

এক্সেলেন্স ক্লাবৰ উদ্ধৃত পত্ৰ

2007 চনৰ 31 মাৰ্চত

দেনা	পৰিমাণ (টকা)	সম্পত্তি	পৰিমাণ (টকা)
মূলধনী পুঁজি	6,26,000	নগদ হাতে জমা	74,000
যোগ : বাহি	52,000	অপ্ৰাপ্ত বৰঙণি	42,000
	6,78,000	খেল সামগ্ৰী মজুত	76,500

যোগ : আজীৰন			ছপা আৰু মনোহাৰী মজুত	25,900
সদস্য মাচুল	20,000	6,98,000	বিনিয়োগ	6,00,000
পেভিলিয়ন পুঁজি :			খেলপথাৰ	5,00,000
খেলৰ পৰা ৰাহি				
(60,000 – 40,000)				
= 20,000				
দান	6,00,000			
		6,20,000		
		13,18,400		13,18,400

কি বুজিলা চোৱা - 1

তলৰ মন্তব্যবোৰ শুদ্ধনে অশুদ্ধ যুক্তি দৰ্শোৱা :

1. প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ সকলো মূলধনী প্ৰাপ্তি আৰু পৰিশোধৰ সংক্ষিপ্ত টোকা।
2. খেলৰ পুঁজি থাকিলে, খেলৰ বাবে হোৱা ব্যয়বোৰ আয়-ব্যয় হিচাপৰ ডেবিট দিশত দেখুওৱা হয়।
3. আয়-ব্যয় হিচাপৰ ক্রেডিট উদ্বৃত্তই আয়ৰ ওপৰত ব্যয়ৰ আধিক্য সূচায়।
4. চৰকাৰে যোগান ধৰা পুঁজিৰ পৰা ছাত্ৰক বৃত্তি দিলে আয়-ব্যয় হিচাপত ডেবিট হ'ব।
5. প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপত কেৱল ৰাজহ প্ৰকৃতিৰ প্ৰাপ্তি আৰু পৰিশোধবোৰ লিখা হয়।
6. বিশেষ উদ্দেশ্যৰ বাবে দিয়া দান সদায় মূলধনীকৃত কৰা হয়।
7. যেতিয়া আৰম্ভণি মূলধনী পুঁজি দিয়া নহয় তেতিয়া আৰম্ভণি উদ্বৃত্তপত্ৰ প্ৰস্তুত কৰা হয়।
8. আয়-ব্যয় হিচাপৰ ৰাহি মূলধনী/সাধাৰণ পুঁজিৰ পৰা বাদ দিয়া হয়।
9. প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ, লাভ-লোকচান হিচাপৰ সমান।
10. প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপে মূলধনী আৰু ৰাজহ প্ৰাপ্তিৰ মাজত পাৰ্থক্য নেদেখুৱায়।

1.6 কিছুমান বিশেষ বিষয় (Some Peculiar Items) :

লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্য নথকা সংগঠন অনুষ্ঠানৰ চূড়ান্ত হিচাপ ব্যৱসায়ী প্ৰতিষ্ঠানৰ দৰেই প্ৰস্তুত কৰা হয়। কিন্তু, এনে প্ৰতিষ্ঠানবোৰৰ কিছুমান আয়-ব্যয়ৰ বিষয় বেলেগ প্ৰকৃতিৰ আৰু চূড়ান্ত হিচাপ প্ৰস্তুত কৰাৰ সময়ত এই বিষয়বোৰত বিশেষ নজৰ দিয়া প্ৰয়োজন। এই প্ৰতিষ্ঠানবোৰৰ সাধাৰণতে ব্যৱহাৰ হোৱা বিশেষ বিশেষ বিষয় কিছুমান তলত ব্যাখ্যা কৰা হ'ল :

বৰঙণি (Subscription) : বৰঙণি হ'ল সদস্যসকলে বছৰি দিব লগা সদস্য মাচুল। এনে অনুষ্ঠানৰ ই এবিধ প্ৰধান আয়। সদস্যই দিয়া বৰঙণি প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপত প্ৰাপ্তি হিচাপে দেখুওৱা হয় আৰু আয়-ব্যয় হিচাপত আয় হিচাপে দেখুওৱা হয়। প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপে বছৰটোৰ ভিতৰত পোৱা সৰ্ব মুঠ বৰঙণি দেখুৱাই। আনহাতে, আয়-ব্যয় হিচাপে কেৱল চলিত বছৰৰ মুঠ বৰঙণিহে দেখুওৱা হয় (পাওক বা নাপাওক)। উদাহৰণস্বৰূপে— এটা ক্লাবে 2005-06 চনৰ বাবে পোৱা মুঠ বৰঙণিৰ পৰিমাণ 20,000/- টকা; ইয়াৰ ভিতৰত 3,000/- টকা 2004-05 চনৰ আৰু 2,000/- টকা 2006-07 চনৰ আৰু 2005-06 চনৰ বছৰৰ শেষত পাৱলগীয়া বৰঙণিৰ পৰিমাণ 6,000/- টকা। এই ক্ষেত্ৰত প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপে 20,000/- টকা বৰঙণি হিচাপে দেখুৱাব আৰু আয়-ব্যয় হিচাপত বৰঙণি হ'ব 21,000/- টকা। ইয়াৰ নিৰূপণ তলত দিয়া ধৰণে হ'ব।

প্ৰাপ্ত বৰঙণি 2005-06 চনৰ বাবে =	20,000/-
বাদ : 2004-05 চনৰ বাবে বৰঙণি =	3,000/-
	<hr/>
	17,000/-
বাদ : 2006-07 চনৰ বাবে বৰঙণি =	2,000/-
	<hr/>
	15,000
যোগ : 2005-06 চনৰ বাবে অপ্ৰাপ্ত বৰঙণি =	6,000
	<hr/>
2005-06 চনৰ বাবে বৰঙণিৰ পৰা আয় =	21,000

আয় হিচাপে দেখুৱাবলগীয়া বৰঙণিৰ পৰিমাণ, বৰঙণিৰ হিচাপ প্ৰস্তুত কৰিও নিৰূপণ কৰিব পাৰি :

বৰঙণি হিচাপ

ডেঃ

ক্ৰেঃ

তাৰিখ	বিৱৰণ	জা পৃঃ সং	পৰিমাণ (টকা)	তাৰিখ	বিৱৰণ	জাঃ পৃঃ সং	পৰিমাণ (টকা)
	আৰম্ভণি উদ্ধৃত (আৰম্ভণি বছৰৰ অনাদায়)		3,000		আৰম্ভণি উদ্ধৃত (আগৰ বছৰৰ অগ্রিম প্ৰাপ্তি)		Nil
	আয় আৰু ব্যয় হিচাপ (বাহিৰ পৰিমাণ)		21,000		নগদ (প্ৰাপ্ত বৰঙণি)		20,000
	সামৰণি উদ্ধৃত (অগ্রিম প্ৰাপ্তি)		2,000		সামৰণি উদ্ধৃত (বছৰৰ শেষত অনাদায়)		6,000
			26,000				26,000

উদাহৰণ : 5

2006 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপত দেখুওৱা প্ৰাপ্ত বৰঙণিৰ পৰিমাণ 2,50,000/- টকা। অতিৰিক্ত তথ্যবোৰ তলত দিয়া হ'ল :

- 1-4-2005 তাৰিখে থকা অপ্ৰাপ্ত বৰঙণি 50,000 টকা
- 31-3-2006 তাৰিখে থকা অপ্ৰাপ্ত বৰঙণি 35,000 টকা
- 1-4-2005 তাৰিখে অগ্রিম প্ৰাপ্ত বৰঙণি 25,000 টকা
- 31-3-2006 তাৰিখে অগ্রিম প্ৰাপ্ত বৰঙণি 30,000 টকা

2005-06 বছৰৰ বাবে বৰঙণিৰ পৰা হোৱা আয়ৰ পৰিমাণ নিৰূপণ কৰা আৰু আৰম্ভণি আৰু সামৰণি উদ্ধৃত পত্ৰত প্ৰাসংগিক বিষয়বোৰ কেনেকৈ দেখুৱাবা?

সমাধান :

বিৱৰণ	পৰিমাণ (টকা)
প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ মতে প্ৰাপ্ত বৰঙণিৰ পৰিমাণ	2,50,000
যোগ : 31-3-06 তাৰিখে থকা অনুদায় বৰঙণিৰ পৰিমাণ	23,000
যোগ : 1-4-05 তাৰিখে অগ্রিম হিচাপে পোৱা বৰঙণি	25,000
	3,10,000

বাদ : 1-4-05 তাৰিখে থকা অনাদায় বৰঙণি	50,000
	2,60,000
বাদ : 31-3-06 তাৰিখে পোৱা অগ্রিম বৰঙণি	30,000
2005-06 বছৰৰ বাবে বৰঙণিৰ পৰা পোৱা আয়	2,30,000

বৰঙণিৰ পৰা পোৱা আয় বৰঙণি হিচাপ কৰিও তলত দিয়া ধৰণে উলিয়াব পাৰি :

বৰঙণি হিচাপ

ডেঃ

ক্ৰেঃ

তাৰিখ	বিৱৰণ	জা পৃঃ সঃ	পৰিমাণ (টকা)	তাৰিখ	বিৱৰণ	জাঃ পৃঃ সঃ	পৰিমাণ (টকা)
	আৰম্ভণি উদ্ধৃত আয় আৰু ব্যয় হিচাপ (ৰাহিৰ পৰিমাণ)		50,000		আৰম্ভণি উদ্ধৃত (অগ্রিম) প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ	-	25,000
	সামৰণি উদ্ধৃত (আগধন) -		2,30,000		সামৰণি উদ্ধৃত (অপ্ৰদত্ত)	-	2,50,000
			30,000				35,000
			3,10,000				3,10,000

আৰম্ভণি আৰু সামৰণি উদ্ধৃত পত্ৰত প্ৰাসংগিক বিষয়বোৰ তলত দিয়া ধৰণে দেখুওৱা হব :

উদ্ধৃত পত্ৰ

2005 চনৰ 31 মাৰ্চত

দেনা	পৰিমাণ (টকা)	সম্পত্তি	পৰিমাণ (টকা)
বৰঙণি অগ্রিম প্ৰাপ্তি	25,000	অপ্ৰাপ্ত বৰঙণি	50,000

উদ্ধৃত পত্ৰ

2006 চনৰ 31 মাৰ্চত

দেনা	পৰিমাণ (টকা)	সম্পত্তি	পৰিমাণ (টকা)
অগ্রিম প্ৰাপ্ত বৰঙণি	30,000	অপ্ৰাপ্ত বৰঙণি	35,000

উদাহৰণ : 6.

2006 চনৰ 31 মাৰ্চত অন্তহোৱা বছৰৰ প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপৰ তলত দিয়া বিষয়বোৰ তুলি অনা হ'ল :

প্ৰাপ্তি	(টকা)
বৰঙনি	
2004-05	2,500
2005-06	26,750
2006-07	1,000
	30,250

অতিৰিক্ত তথ্য :

মুঠ সদস্যৰ পৰিমাণ 230 জন; প্ৰতি সদস্যৰ বাৰ্ষিক মাচুল 125 টকা

2005 চনৰ 1 এপ্ৰিলৰ বাবে অপ্রদত্ত বৰঙনি 2700/- টকা। বৰঙনি সম্পৰ্কীয় সকলোবোৰ বিষয় দেখুৱাই এখন বিবৃতি প্ৰস্তুত কৰা। যেনে : আয়, অগ্ৰিম, অপ্ৰাপ্তি আদি।

সমাধান :

2005-06 বছৰৰ বাবে নগদ প্ৰাপ্তিকে ধৰি বৰঙনিৰ পৰা পাব লগীয়া টকাৰ পৰিমাণ 28,750.00 টকা (অৰ্থাৎ 125 টকা × 230)।

বিৱৰণ	পৰিমাণ (টকা)
প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ মতে পোৱা বৰঙনিৰ পৰিমাণ	30,250
যোগ : 2006 চনৰ 31 মাৰ্চত বাকী থকা বৰঙনি	2,250
যোগ : 2005 চনৰ 1 এপ্ৰিলত পোৱা অগ্ৰিম বৰঙনি	NIL
	<hr/>
	32,500
বাদ : 2005 চনৰ 1 এপ্ৰিলত বাকী থকা বৰঙনি	2,750
	<hr/>
	29,750
বাদ : 2006 চনৰ 31 মাৰ্চত পোৱা অগ্ৰিম বৰঙনি	1,000
	<hr/>
2005-06 বছৰৰ বাবে বৰঙনিৰ পৰা হোৱা আয় (125 × 230)	28,750

টোকা : 2005 চনৰ 1 এপ্রিলত বাকী থকা বৰঙণিৰ পৰিমাণ তলত দিয়া দৰে উলিওৱা হ'ল :

বিৱৰণ	টকা	টকা
(i) 1-04-05 তাৰিখত থকা বাকী	2,750	
2004-05 বছৰৰ বাবে প্ৰাপ্তি	2,500	250
(ii) 2005-06 বছৰৰ বাবে পাব লগীয়া (125 × 230)	28,750	
2005-06 বছৰৰ বাবে প্ৰাপ্তি	26,750	2,000
31-3-06 তাৰিখে থকা বাকী		2,250

উদাহৰণ : 7

তলত প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপৰ পৰা তুলি দিয়া অংশ আৰু অতিৰিক্ত তথ্যৰ পৰা বৰঙণিৰ পৰা হোৱা আয়ৰ পৰিমাণ উলিওৱা আৰু 2007 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে এই বৰঙণিৰ পৰা হোৱা আয়, আয়-ব্যয় হিচাপত কেনেকৈ দেখুওৱা হ'ব আৰু একে তাৰিখতে এই বিষয়টো কেনেকৈ দেখুৱাবা।

প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ

2007 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

ডেঃ	প্ৰাপ্তি	পৰিমাণ (টকা)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (টকা)
	বৰঙণি :			
	2005-06	7,000		
	2006-07	30,000		
	2007-08	5,000		
		42,000		

অতিৰিক্ত তথ্য :

(টকা)

- 2006 চনৰ 31 মাৰ্চত আনাদায় বৰঙণি 8,500
- 2007 চনৰ 31 মাৰ্চত মুঠ আনাদায় বৰঙণি 18,500
- 2006 চনৰ 31 মাৰ্চত প্ৰাপ্ত অগ্ৰিম বৰঙণি 4,000

সমাধান :

আয়-ব্যয় হিচাপ
2007 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

ব্যয়	পৰিমাণ (টকা)	আয়	পৰিমাণ (টকা)
		বৰঙণি 2006-07 বছৰৰ	30,000
		যোগ : অনাদায় বৰঙণি 2006-07 বছৰৰ	17,000
		যোগ : 2006-07 বছৰৰ বাবে অগ্রিম প্ৰাপ্তি	4,000
			51,000

31-3-07 তাৰিখে মুঠ অনাদায় বৰঙণি 18,500 টকা। ইয়াৰ ভিতৰত 1500 টকা (8500 – 7000) 2005–06 বছৰৰ বাবে অনাদায় বৰঙণি এতিয়াও পাব বাকী আছে। সেয়েহে 2006-07 বছৰৰ বাবে অপ্রাপ্ত বৰঙণিৰ পৰিমাণ 17,000 (18,500 – 1,500) টকা।

উদ্ধৃত পত্ৰ (প্ৰাসংগিক তথ্য) 2007 চনৰ 31 মাৰ্চত

দেনা	পৰিমাণ (টকা)	সম্পত্তি	পৰিমাণ (টকা)
2007-08 বছৰৰ বাবে অগ্রিম প্ৰাপ্ত বৰঙণি	5,000	অপ্রাপ্ত বৰঙণি 2005–06 1,500 2006–07 17,000	18,500

নিজে অভ্যাস কৰা

1. 2006 বছৰৰ বাবে হেলথ ক্লাবৰ দ্বাৰা পোৱা বৰঙণিৰ পৰিমাণ :
	(টকা)
2005	3,000
2006	96,000
2007	2,000
	1,01,000

	(টকা)
31-12-05 তাৰিখে থকা অনাদায় বৰঙণিৰ পৰিমাণ	5,000
31-12-06 তাৰিখে থকা অনাদায় বৰঙণিৰ পৰিমাণ	12,000
2006 চনৰ বৰঙণি 2005 চনত অগ্রিম হিচাপে পোৱা হয়	5,000
আয়-ব্যয় হিচাপত দেখুৱাব লগা বৰঙণিৰ পৰা হোৱা আয়ৰ পৰিমাণ নিৰূপণ কৰা।	
2. 2006 বছৰৰ বাবে স্প'ৰ্টছ ক্লাবৰ বৰঙণিৰ পৰা পোৱা টকাৰ পৰিমাণ 80,000/- টকা, ইয়াৰ ভিতৰত 3,000 টকা 2005 বছৰৰ বাবে আৰু 2007 চনৰ বাবে 6,000 টকা। 2005 বছৰৰ 31 ডিচেম্বৰত পাবলগীয়া বৰঙণিৰ পৰিমাণ 12,000 টকা। আয়-ব্যয় হিচাপত দেখুওৱাব লগা বৰঙণিৰ পৰা হোৱা আয়ৰ পৰিমাণ নিৰূপণ কৰা।	
3. 2006 বছৰৰ 31 ডিচেম্বৰত অন্ত পৰা বছৰটোত বয়েল ক্লাবে পোৱা বৰঙণিৰ পৰিমাণ তলত দিয়া হ'ল :	
	(টকা)
2005	3,000
2006	93,000
2007	2,000
	98,000
ক্লাবৰ 500 সদস্য আছে আৰু প্ৰত্যেকেই বছৰি 200 টকাকৈ বৰঙণি দিয়ে। 2005 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত থকা বাকীৰ পৰিমাণ 6000 টকা 2006 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে আয়-ব্যয় হিচাপত দেখুৱাবলগীয়া বৰঙণিৰ পৰা হোৱা আয়ৰ পৰিমাণ নিৰূপণ কৰা আৰু সেই তাৰিখতেই প্ৰাসংগিক তথ্যবোৰ উদ্ধৃত পত্ৰত দেখুওৱা।	

দান (Donations) :

নগদ টকা বা সম্পত্তিৰ আকাৰত। কোনো ব্যক্তি বা সংগঠনৰ পৰা পোৱা। ই এক প্ৰকাৰৰ উপহাৰ। ইয়াক প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপত প্ৰাপ্তিৰ দিশত লিখা হয়। দান বিশেষ উদ্দেশ্য বা সাধাৰণ উদ্দেশ্যৰ হ'ব পাৰে।

বিশেষ দান (Specific Donation) : যদি প্ৰাপ্ত দান কেৱল বিশেষ উদ্দেশ্যতহে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি, তেনে দানকে বিশেষ দান বুলি কোৱা হয়। এই বিশেষ উদ্দেশ্য— ভৱন, নতুন কম্পিউটাৰ সম্প্ৰথাকা গৱেষণাগাৰ নিৰ্মাণ, পুথিভঁৰাল নিৰ্মাণ আদি হ'ব পাৰে। তেনে দানক মূলধনীকৃত কৰা হয়

আৰু ইয়াৰ পৰিমাণ কমেই হওক বেছিয়েই হওক ইয়াক উদ্বৃত্তপত্ৰত দেখুওৱা হয়। এই দান কেৱল বিশেষ উদ্দেশ্যতহে ব্যৱহাৰ হয়।

সাধাৰণ দান (General donation) : এই দান সংগঠনৰ সাধাৰণ উদ্দেশ্য পূৰণৰ বাবে ব্যৱহাৰ হয়। এই দান সাধাৰণতে নিয়মীয়া আয় আৰু ইয়াক ৰাজহ আয় হিচাপে ধৰা হয়। সেয়েহে এই দানক চলিত বছৰৰ আয়-ব্যয় হিচাপত আয় হিচাপে দেখুওৱা হয়।

ইচ্ছাপত্ৰ (legacies) : এইটো এজন মৃতকৰ ইচ্ছাপত্ৰৰ জৰিয়তে পোৱা টকাৰ পৰিমাণ। ইয়াক প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপত প্ৰাপ্তিৰ দিশত দেখুওৱা হয় আৰু উদ্বৃত্ত পত্ৰত পোনে-পোনে মূলধনী পুঁজি/সাধাৰণ পুঁজি যোগ দিয়া হয়, কাৰণ ই পুনঃ পুনঃ প্ৰকৃতিৰ নহয়। অৱশ্যে, ইচ্ছাপত্ৰ যোগে কম টকা পালে আয়-ব্যয় হিচাপত আয় হিচাপে দেখুওৱা হয়।

আজীৱন সদস্য মাচুল (Life membership fees) : কিছুমান সদস্যই বছৰি বৰঙণি দিয়াতকৈ আজীৱন সদস্য পদৰ বাবে বৰঙণি দিব পাৰে। ইয়াক মূলধনী প্ৰাপ্তি আৰু মূলধনী/সাধাৰণ পুঁজিলৈ পোনে পোনে ক্ৰেডিট কৰা হয়।

ভৰ্তি মাচুল (Entrance fees) : সদস্যভৰ্তি মাচুলক নামভৰ্তি মাচুল বুলিও জনা যায়। এই মাচুল সদস্যসকলে সদস্য হ'বৰ বাবে এবাৰ মাত্ৰ দিয়ে। যিবোৰ সংগঠনৰ সদস্যৰ সংখ্যা সীমিত, যেনে : ক্লাব, দাতব্য অনুষ্ঠান, তেনে অনুষ্ঠানৰ ভৰ্তিমাচুল বহুত বেছি। সেয়েহে, ইয়াক অপৌন-পৈনিক বিষয় বুলি ধৰা হয় আৰু পোনে-পোনে মূলধনী/সাধাৰণ পুঁজিলৈ ক্ৰেডিট কৰা হয়। কিন্তু, শিক্ষা অনুষ্ঠানৰ দৰে, এনে কিছুমান অনুষ্ঠান আছে যিবোৰৰ ভৰ্তিমাচুল নিয়মীয়া আয় আৰু টকাৰ পৰিমাণ বহুত কম। তেনেবোৰ অনুষ্ঠানৰ ক্ষেত্ৰত এই বিষয়টো সাধাৰণ ৰাজহ প্ৰাপ্তি হিচাপে দেখুওৱা হয়। যি কি নহওক যদিহে বিশেষ নিৰ্দেশনা থাকে, তেন্তে গোটেই পৰিমাণটো মূলধনী প্ৰাপ্তি হিচাপে দেখুওৱা হয় আৰু মূলধনী/সাধাৰণ পুঁজিত পোনে-পোনে যোগ দিয়া হয়।

পুৰণি সম্পত্তি বিক্ৰী (Sale of old assets) : পুৰণি সম্পত্তি বিক্ৰীৰ পৰা পোৱা টকা প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপত প্ৰাপ্তিৰ দিশত বিক্ৰীৰ বছৰতে লিখা হয়। কিন্তু সম্পত্তি বিক্ৰীৰ পৰা হোৱা লাভ বা লোকচান সেই বছৰতে আয়-ব্যয় হিচাপত দেখুওৱা হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে, যদি এই ৪০০ টকা মূল্যৰ আচবাব ৭০০ টকাৰ বিক্ৰী কৰা হয়, এই ৭০০ টকা জমা-খৰচৰ হিচাপৰ প্ৰাপ্তি দিশত লিখা হয় আৰু ১০০ টকা আয়-ব্যয় হিচাপত ব্যয়ৰ শিতানত সম্পত্তি বিক্ৰীৰ পৰা হোৱা লোকচান হিচাপে দেখুওৱা হয় আৰু উদ্বৃত্তপত্ৰত আচবাবৰ মুঠ পৰিমাণৰ পৰা ৪০০ টকা বাদ দি দেখুওৱা হয়।

আলোচনী ইত্যাদি বিক্ৰী (Sale of periodicals) : ই এবিধ পোনঃপৌনিক বিষয় আৰু আয়-ব্যয় হিচাপত আয় হিচাপে দেখুওৱা হয়।

মাননি পৰিশোধ (Payment of Honorarium) : ই প্ৰতিষ্ঠানৰ বাহিৰৰ ব্যক্তিক দিয়া এক প্ৰকাৰ পৰিশোধ। উদাহৰণ শিল্পীক তেওঁৰ শিল্প কাৰ্যসম্পাদনৰ বাবে ক্লাবে দিয়া মাননি (টকা)। এই পৰিশোধ আয়-ব্যয় হিচাপৰ পৰিশোধৰ দিশত দেখুওৱা হয়।

দান পুঁজি (Endowment fund) : এইটো দানৰ পৰা গঠনকৰা এবিধ পুঁজি। এইটো বিশেষ উদ্দেশ্যৰ বাবে দিয়া হয়। সেয়েহে, ই এবিধ মূলধনী প্ৰাপ্তি আৰু উদ্বৃত্তপত্ৰৰ দেনাৰ দিশত বিশেষ উদ্দেশ্যৰ পুঁজি হিচাপে দেখুওৱা হয়।

চৰকাৰী অনুদান (Government Grant) : স্কুল, কলেজ, ৰাজহুৱা চিকিৎসালয়, আদিয়ে ইয়াৰ কাম-কাজ পৰিচালনাৰ বাবে চৰকাৰী অনুদানৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে। পৰিচালনা অনুদান (Maintenance grant) হিচাপে পোৱা দান পোনঃপোনিক অনুদান আৰু ৰাজহ প্ৰাপ্তি বুলি ধৰা হয় (চলিত বছৰৰ আয়) আৰু আয়-ব্যয় হিচাপত ক্ৰেডিট দিশত লিখা হয়। কিন্তু, ভৱন অনুদান আদিৰ দৰে অনুদানবোৰ মূলধনী প্ৰাপ্তি বুলি ধৰা হয় আৰু ভৱন পুঁজিলৈ স্থানান্তৰ কৰা হয়। মনত ৰাখিব লাগে যে লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্য নথকা অনুষ্ঠানে চৰকাৰ বা চৰকাৰী সংস্থাবোৰৰ পৰা ৰাজ-সাহায্য (subsidy) পাব পাৰে। এই ৰাজ-সাহায্য (subsidy) প্ৰাপ্তিৰ বৰ্ষত ৰাজহ আয় হিচাপে দেখুওৱা হয়।

বিশেষ পুঁজি (Special fund) : লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্য নথকা অনুষ্ঠানে কেতিয়াবা বিশেষ উদ্দেশ্য বা কামৰ বাবে বিশেষ পুঁজি সৃষ্টি কৰিব পাৰে। যেনে : পুৰস্কাৰ পুঁজি, খেলৰ পুঁজি আদি। এই পুঁজিবোৰক প্ৰতিভূতিত (securities) বিনিয়োগ কৰা হয় আৰু ইয়াৰপৰা হোৱা আয় তেনে নিৰ্দিষ্ট বিশেষ পুঁজিৰ পৰা লগত যোগ দিয়া হয়। ইয়াক আয়-ব্যয় হিচাপত ক্ৰেডিট কৰা নহয়। একেদৰে এনে বিশেষ উদ্দেশ্যৰ বাবে হোৱা খৰচ, তেনে বিশেষ পুঁজিৰ পৰা বাদ দিয়া হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে, এটা ক্লাবে খেলা-ধূলাৰ বাবে বিশেষ পুঁজি গঠন কৰে, তেনেকৈয়ে এই খেল পুঁজিৰ বিনিয়োগৰ পৰা হোৱা আয় খেল পুঁজিত যোগ হ'ব আৰু খেলৰ বাবে হোৱা সকলো ব্যয় এই পুঁজিৰ পৰা বাদ দিয়া হ'ব। এই বিশেষ পুঁজি উদ্বৃত্ত পত্ৰত দেখুওৱা হয়। যদিহে, বিশেষ পুঁজিৰ বিপৰীতে আয় আৰু ব্যয় সংযোজন কৰাৰ পিচত কিবা ঋণাত্মক উদ্বৃত্ত হয়, তেতিয়া ইয়াক আয়-ব্যয় হিচাপৰ ডেবিট পক্ষলৈ স্থানান্তৰ কৰা হ'ব বা নিৰ্দেশিত নিয়মমতে সংযোজন কৰা হ'ব (10 নং উদাহৰণ চোৱা)

উদাহৰণ : ৪

চূড়ান্ত হিচাপত তলৰ বিষয়বোৰ কেনেকৈ দেখুৱাবা :

বিৱৰণ	পৰিমাণ (ডেঃ) (ট)	পৰিমাণ (ক্রেঃ) (ট)
পুৰস্কাৰ পুঁজি		80,000
পুৰস্কাৰ পুঁজিৰ বিনিয়োগ	80,000	
পুৰস্কাৰ পুঁজিৰ পৰা হোৱা আয়		8,000
পুৰস্কাৰ প্ৰদান	6,000	

সমাধান :

..... চনৰ..... তাৰিখত উদ্ধৃত পত্ৰ

দেৱা	পৰিমাণ (ট)	সম্পত্তি	পৰিমাণ (ট)
পুৰস্কাৰ পুঁজি	80,000		
যোগ : বিনিয়োগৰ পৰা			
হোৱা আয়	8,000	পুৰস্কাৰ পুঁজিৰ বিনিয়োগ	80,000
	88,000		
বাদ : পুৰস্কাৰ প্ৰদান	6,000		
	82,000		

উদাহৰণ : ৯

(ক) তলত দিয়া তথ্যবোৰ এটা লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্যে নথকা অনুষ্ঠানৰ বিত্তীয় বিবৃতিত দেখুওৱা

বিৱৰণ	পৰিমাণ (টকা)
খেলৰ বাবে ব্যয় (Match Expenses)	16,000
খেল পুঁজি (Match fund)	8,000
খেল পুঁজিৰ বাবে দান (Donations for match fund)	5,000
খেলৰ টিকট বিক্ৰী (Sale of Match Ticket)	7,000

(খ) আন বিষয়বোৰ একে থাকি খেল ব্যয় 6,000/- টকা বাঢ়ি গ'লে কি পৰিণতি হ'ব?

সমাধান :

..... চনৰ তাৰিখৰ উদ্ধৃত পত্ৰ

দেনা	পৰিমাণ (টকা)	সম্পত্তি	পৰিমাণ (টকা)
খেল পুঁজি	8,000		
যোগ : দান (বিশেষ)	5,000		
যোগ : টিকট বিক্ৰী	7,000		
	20,000		
বাদ : খেল ব্যয়	16,000	4,000	
		4,000	

কেৱল প্ৰাসংগিক তথ্যবোৰ দিয়া হৈছে।

(খ) যদিহে খেলৰ ব্যয় 6,000/- টকা বাঢ়ি যায়, তেতিয়া খেল পুঁজিৰ প্ৰকৃত উদ্ধৃত ঋণাত্মক হ'ব। অৰ্থাৎ ডেবিট দিশ ক্ৰেডিট দি তকৈ বেছি হ'ব আৰু এই অতিৰিক্ত 2,000/- টকা আয় আৰু ব্যয় হিচাপত খৰচ হিচাপে দেখুওৱা হয়।

কি বুজিলা চোৱা- II

অব্যৱসায়ী সংগঠনৰ ক্ষেত্ৰত তলত দিয়া বিষয়বোৰ কেনেকৈ দেখুৱাবা?

1. খেল পুঁজি 40,000/- টকা; খেলৰ ব্যয় 14,000 টকা; খেলৰ পৰা হোৱা আয় 16,000/- টকা।
2. টেবুল টেনিচ খেলৰ ব্যয় 4,000/- টকা।
3. পুৰস্কাৰ পুঁজি 20,000/- টকা; পুৰস্কাৰ পুঁজি বিনিয়োগৰ পৰা পোৱা সুদ 3,000/- টকা; পুৰস্কাৰ দিয়া হয় 5,000/- টকা; পুৰস্কাৰ পুঁজি বিনিয়োগ 18,000/- টকা।
4. দাতব্য প্ৰদৰ্শনীৰ পৰা প্ৰাপ্তি 7,000/- টকা; দাতব্য প্ৰদৰ্শনীৰ ব্যয় 3,000/- টকা।

উদাহৰণ : 10

2006 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপৰ পৰা তুলি দিয়া হৈছে।

পৰিশোধ : মনোহাৰী 23,000/- টকা

অতিৰিক্ত তথ্য :

বিৱৰণ	1 এপ্ৰিল, 2005	31 মাৰ্চ, 2006
মজুত মনোহাৰীৰ পৰিমাণ	4,000/- টকা	3,000/- টকা
মনোহাৰীৰ পাওনাদাৰ	9,000/- টকা	2,500/- টকা

সমাধান :

বিৱৰণ	পৰিমাণ (টকা)
প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ মতে মনোহাৰী ক্ৰয়ৰ বাবে পৰিশোধ	23,000
বাদ : 2004-05 বছৰৰ বাবে পৰিশোধ (অৰ্থাৎ আৰম্ভণি পাওনাদাৰ)	9,000
2005-06 বছৰৰ বাবে পৰিশোধ	14,000
যোগ : পৰিশোধ নকৰা টকাৰ পৰিমাণ (সামৰণিত পাওনাদাৰ)	2,500
2005-06 বছৰৰ বাবে মনোহাৰী ক্ৰয়ৰ পৰিমাণ	16,500
যোগ : আৰম্ভণি মজুতৰ পৰিমাণ	4,000
2005-06 বছৰৰ বাবে ব্যৱহাৰযোগ্য মনোহাৰী	20,500
বাদ : সামৰণি মজুতৰ পৰিমাণ	3,000
2005-06 বছৰৰ বাবে ব্যৱহৃত মনোহাৰী পৰিমাণটো আয় ব্যয় হিচাপৰ ব্যয়ৰ দিশত দেখুওৱা হ'ব।	17,500

মনোহাৰী (Stationery) : সাধাৰণতে মনোহাৰী এবিধ ভোগ্য (consumable) বিষয় আৰু আয়-ব্যয় হিচাপত ব্যয়ৰ দিশত দেখুওৱা হয়। কিন্তু, যদিহে মজুতপণ্য থাকে। (আৰম্ভণি/সামৰণি) তেতিয়া আমি ক্ৰয়ৰ লগত এইবোৰ সংযোজন কৰি ব্যৱহৃত মনোহাৰীৰ পৰিমাণ উলিয়াব লাগে আৰু আয়-ব্যয় হিচাপত দেখুৱাব লাগে। মজুত মনোহাৰী উদ্ধৃত পত্ৰত দেখুৱাব লাগে।

উদাহৰণ স্বৰূপে — যদি প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ মনোহাৰীৰ বাবে 40,000/- টকা

পৰিশোধ দেখুৱাই আৰু আৰম্ভণি আৰু সামৰণি মজুত ক্ৰমে 12,000/- টকা আৰু 15,000/- টকা।
এতিয়া মনোহাৰীৰ বাবে হোৱা ব্যয় তলত দিয়া ধৰণে উলিওৱা হ'ব :

মনোহাৰী ক্ৰয়	40,000 টকা
যোগ : আৰম্ভণি মজুত	12,000 টকা
	<hr/>
	52,000 টকা
বাদ : সামৰণি মজুত	15,000 টকা
	<hr/>
	37,000 টকা

যদিহে, মনোহাৰী বাকীত ক্ৰয় কৰা হয়; তেন্তে ইয়াৰ ব্যৱহাৰ পৰিমাণ 12নং উদাহৰণত দিয়া দৰে উলিওৱা হয়।

নিজে অভ্যাস কৰা

1. তলত দিয়া তথ্যবোৰৰ পৰা 2005-06 বছৰৰ বাবে ঔষধ ব্যৱহাৰৰ বাবে হোৱা ব্যয় উলিওৱা:

বিৱৰণ	পৰিমাণ (টকা)
ঔষধ ক্ৰয়ৰ বাবে পৰিশোধ	3,70,000
ঔষধ ক্ৰয়ৰ বাবে পাওনাদাৰ 1-04-2005 তাৰিখে	25,000
31-03-2006 তাৰিখে	17,000
ঔষধৰ মজুত	
1-04-05 তাৰিখত	62,000
31-03-06 তাৰিখত	54,000
ঔষধ যোগানকাৰীক দিয়া আগধন	
1-04-05 তাৰিখত	11,500
31-03-06 তাৰিখত	18,200

2. 2006 চনৰ 31মাৰ্চত অন্ত হোৱা বছৰত ব্যয় হিচাপে আয়-ব্যয় হিচাপত কিমান পৰিমাণৰ খেল সামগ্ৰী দেখুওৱা হ'ব?

বিৱৰণ	পৰিমাণ (টকা)
2006 বছৰৰ 1 এপ্ৰিলত মজুত খেল সামগ্ৰীৰ পৰিমাণ	7,500
2006 বছৰৰ 1 এপ্ৰিলত খেল সামগ্ৰীৰ বাবে পাওনাদাৰ	2,000
2007 বছৰৰ 31 মাৰ্চত খেল সামগ্ৰীৰ মজুতৰ পৰিমাণ	6,200
2006-07 বছৰৰ খেল সামগ্ৰীৰ বাবে পৰিশোধৰ পৰিমাণ	17,000
2007 বছৰৰ 31 মাৰ্চত খেল সামগ্ৰীৰ বাবে দিয়া আগধন	3,500
2007 বছৰৰ 31 মাৰ্চত খেল সামগ্ৰীৰ বাবে পাওনাদাৰ	1,200

উদাহৰণ 11 :

2006 চনৰ 1 এপ্ৰিলৰ পৰা 31 মাৰ্চৰ 2007 লৈ সময়ছোৱাৰ বাবে এণ্টাৰটেইনমেণ্ট ক্লাবৰ হিচাপ প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ তলত দিয়া হ'ল :

প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ**2007 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে**

ডেঃ

ক্ৰেঃ

প্ৰাপ্তি	পৰিমাণ (ট)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (ট)
আৰম্ভণি উদ্ধৃত		দৰমহা	24,000
নগদ	27,500	বিজুলী বিল	21,000
বেংক	60,000		
সদস্যৰ বৰঙণি :		খোৱা সামগ্ৰীৰ ব্যয়	60,000
2005-2006	12,500	টেলিফোন বিল	35,000
2006-07	1,00,000	মাহেকীয়া আলোচনীৰ বৰঙণি	14,500
2007-08	10,000	ছপা আৰু মনোহাৰী	13,000
	1,20,500		
আচবাব বিক্ৰী (লিখিত মূল্য)			
8,000/- টকা)	10,000	খেলৰ ব্যয়	50,000
খাদ্য সামগ্ৰী বিক্ৰী	1,00,000	সচিবৰ মাননি	30,000

পুৰণি আলোচনী, বাতৰি কাকত, আদি বিক্ৰী	3,200	8% বিনিয়োগ (31-3-07)	1,00,000
বিবাহৰ বাবে খেলপথাৰ ভাৰা		48,750	সামৰণি উদ্ধৃত্ত :
খেল পুঁজিৰ বাবদ দান	25,000	নগদ	21,500
লকাৰ ভাৰা	17,050	বেংক	45,000
	4,14,000		66,500
			4,14,000

অতিৰিক্ত তথ্য :

- 2006-07 বছৰত ক্লাবৰ 225 জন সদস্য আৰু প্ৰত্যেকেই বছৰি 500/- টকাকৈ বৰঙণি দিয়ে। 2005-06 বছৰত বৰঙণি পৰিশোধ নকৰা 30 জনৰ ভিতৰত 25 জনে তেওঁলোকৰ বাকী 2006-07 বছৰত পৰিশোধ কৰিলে। বাকী 5 জন সদস্যই বৰঙণি দিয়াৰ পৰিবৰ্তে তেওঁলোকে 2006 চনৰ 1 এপ্ৰিলত ক্লাবটো ত্যাগ কৰিলে আৰু অনাদায়ী বুলি ধৰা হয়।
- 2006-07 বছৰত দিল্লীৰ MTNL টেলিফোন বিলৰ বাবদ 35,000/- টকা জমা দিলে। 2007 চনৰ 31 মাৰ্চত তলত দিয়া বিবৃতিবোৰ টেলিফোন অফিচৰ পৰা পোৱা হ'ল :

টকা

জমাৰ পৰিমাণ	35,000/-
জমাৰ ওপৰত সুদ	3,000/-
বাদ : 2006-07 বছৰৰ বাবে টেলিফোন ভাৰা আৰু বিল	22,000/-
31-03-2007 তাৰিখে জমাৰ উদ্ধৃত্ত	16,000

- ক্লাবৰদ্বাৰা পৰিচালিত ৰেষ্টুৰেণ্টৰ খাদ্য সামগ্ৰীৰ মজুত 2005-06 বছৰত 16,000/- টকা আৰু 2006-07 বছৰৰ বাবে 18,000/- টকা।
- সময়কালীন কাকত, আলোচনী আৰু বাতৰি-কাকতৰ বাবে বৰঙণি হিচাপে অগ্ৰিম ধন প্ৰদান ক্ৰমে 2005-06 বছৰৰ বাবে 2,500/- টকা আৰু 2006-07 বছৰৰ বাবে 5000/- টকা।
- 2006 বছৰৰ 1 এপ্ৰিলত আন উদ্ধৃত্তবোৰ তলত দিয়া ধৰণৰ :

(টকা)

আচবাব	1,00,000
ভৱন	6,50,000
খেলৰ পুঁজি	15,000

- আচবাব আৰু ভৱনৰ ওপৰত ক্ৰমে 12.5% আৰু 5% অৱক্ষয় ধাৰ্য কৰা 31 মাৰ্চৰ 2007 চনৰ অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে আয়-ব্যয় হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা আৰু তাৰিখতে উদ্ধৃত্তপত্ৰ প্ৰস্তুত কৰা।

সমাধান :

এণ্টাৰ্ণেটইনমেণ্ট ক্লাবৰ বহীত
আয়-ব্যয় হিচাপ
31 মাৰ্চ, 2007 তাৰিখত অন্ত হোৱা বছৰটোৰ

ডেঃ

ক্ৰেঃ

ব্যয়	পৰিমাণ (টকা)	আয়	পৰিমাণ (টকা)
ছপা আৰু মনোহাৰী	13,000	বৰঙণি	1,00,000
বিজুলী বিল	21,000	যোগ-অনাদায়	12,500
দৰমহা	24,000	পুৰণি কাগজপত্ৰ বিক্ৰী	3,200
টেলিফোন ব্যয়	22,000	দিল্লীৰ MTNLৰ জমাৰ ওপৰত সুদ	3,000
সচিবৰ মাননি	30,000	লকাৰ ভাৰা	17,000
খেলৰ ব্যয়	50,000	আচবাব বিক্ৰীৰ পৰা হোৱা লাভ	2000
বাদ : খেল পুঁজিৰ আৰম্ভণি		(10,000-8,000)	
উদ্বৃত্ত	15,000		
	35,000		
বাদ : খেলৰ বাবে প্ৰাপ্ত দান	25,000	10,000	খাদ্য সামগ্ৰী বিক্ৰী
সময়কালীন কাকতৰ বাবে			1,00,000
বৰঙণি	14,500	বাদ : সামগ্ৰী ব্যয়	60,000
যোগ : অগ্ৰিম পৰিশোধ		যোগ : আৰম্ভণি উদ্বৃত্ত	16,000
(আৰম্ভণি)	2,500		76,000
	17,000	বাদ : সামৰণি উদ্বৃত্ত	18,000
			58,000
বাদ : অগ্ৰিম পৰিশোধ			
(সামৰণি)	5,000		
		12,000	পথাৰ বিবাহৰ বাবে ব্যৱহাৰ
অৱক্ষয় : আচবাব	11,500		42,000
ভৱনৰ	32,500		কৰিবলৈ দিয়াৰ বাবে পোৱা ভাৰা
			48,750

বৰঙণি বাদ দিয়া হ'ল	44,000		
(অনুদ্বাৰণীয়) (500 × 5)	2,500		
বাহিঃব্যয়ৰ ওপৰত আয়ৰ আধিক্য	50,000		
	2,28,500		2,28,500

এণ্টাৰটেইনমেণ্ট ক্লাবৰ উদ্ধৃত পত্ৰ

2006 চনৰ 31 মাৰ্চৰ

দেনা	পৰিমাণ (টকা)	সম্পত্তি	পৰিমাণ (টকা)
খেল পুঁজি	15,000	নগদ হাতে জমা	27,500
মূলধনী/সাধাৰণ পুঁজি		নগদ বেংকত জমা	60,000
উদ্ধৃতৰ পৰিমাণ	8,56,000	অগ্রিম বৰঙণিৰ পৰিমাণ	
		মাহেকীয়া পত্ৰৰ বাদ	2,500
		অনাদায় বৰঙণি (500 × 30)	15,000
		খাদ্য সামগ্ৰী মজুত	16,000
		আচবাব	1,00,000
		ভৱন	6,50,000
	8,71,000		8,71,000

টোকা : যিহেতু খেলৰ বাবে হোৱা ব্যয়, খেল পুঁজি আৰু ইয়াৰ বাবে দানতকৈ বেছি হয়, সেয়েহে এই অতিৰিক্ত পৰিমাণ আয়-ব্যয় হিচাপত ডেবিট কৰা হয়।

এণ্টাৰটেইনমেণ্ট ক্লাবৰ উদ্ধৃত পত্ৰ

2007 চনৰ 31 মাৰ্চত

দেনা	পৰিমাণ (টকা)	সম্পত্তি	পৰিমাণ (টকা)
অগ্রিম প্ৰাপ্ত বৰঙণি	10,000	নগদ হাতে জমা	21,500
খেল পুঁজি		নগদ বেংকত জমা	45,000
আৰম্ভণি উদ্ধৃত	15,000	MTNLত জমা, দিল্লী	
যোগ-দান	25,000	অনাদায় বৰঙণি	16,000
	40,000		

যোগ : খেলৰ ব্যয় (আয়-ব্যয় হিচাপৰ পৰা ধৰা ব্যয়)	10,000 50,000		মাহেকীয়া আলোচনীৰ বাবে অগ্রিম অনাদায় বৰঙণি (500 × 25) সামৰণি মজুত খাদ্য সামগ্ৰী	5,000 12,500 18,000
বাদ : খেলৰ ব্যয় মূলধনী পুঁজি যোগ : বাহি	50,000 8,56,000 50,000	NIL 9,06,000	বিনিয়োগ আচবাব বাদ : বিক্রী বাদ : অৰক্ষয় ভৱন বাদ : অৰক্ষয়	1,00,000 1,00,000 8,000 11,500 6,50,000 32,500 80,500 6,17,500
		9,16,000		9,16,000

উদাহৰণ 12 :

2007 চনৰ 31 মাৰ্চত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে তলত দিয়া তথ্যবোৰৰ পৰা এখন আয়-ব্যয় হিচাপ আৰু এখন উদ্বৃত্তপত্ৰ প্ৰস্তুত কৰা :

প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ

2007 চনৰ 31 মাৰ্চত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে

ডেঃ

ক্ৰেঃ

প্ৰাপ্তি	পৰিমাণ (টকা)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (টকা)
আৰম্ভণি উদ্বৃত্ত বৰঙণি	41,000	দৰমহা আৰু মজুৰি	
2005-06	7200	2005-06	4,800
2006-07	3,37,600	2006-07	83,200
2007-08	12,000		88,000
		বিভিন্ন ব্যয়	37,000
		নিষ্কৰ ভূমি	60,000
		মনোহাৰী	16,000
	3,56,800		

ভৰ্তিমাচুল	16,000	বেটছ	24,000
লকাৰ ভাৰা	58,000	লঘু আহাৰৰ ব্যয়	37,500
লঘু আহাৰৰ পৰা হোৱা আয়	48,000	টেলিফোন ব্যয়	4,000
বিনিয়োগৰ পৰা হোৱা আয়	56,000	বিনিয়োগ	2,50,000
		হিচাপ পৰীক্ষা মাচুল	6,000
		সামৰণি উদ্ধৃত	53,300
	5,75,800		5,75,800

তলত অতিৰিক্ত তথ্যবোৰ দিয়া হ'ল :

1. ক্লাবৰ 1800.00 সদস্য আছে আৰু প্ৰত্যেকেই 200.00 টকাকৈ বছৰি বৰঙণি আগবঢ়ায়। 2006 বছৰৰ 1 এপ্ৰিলত 2005-06 বছৰৰ বাবে বকেয়া 8,000.00 টকা।
2. 2007 চনৰ 31 মাৰ্চত বেটছৰ অগ্ৰিম পৰিশোধ 2007 চনৰ জুন মাহলৈ। প্ৰতি বছৰে মুঠ বেটছৰ পৰিশোধ 24,000.00 টকা।
3. 2007 চনৰ 31 মাৰ্চত অপ্ৰদত্ত টেলিফোনৰ বিলৰ পৰিমাণ 1400.00 টকা।
4. 2006 চনৰ 31 মাৰ্চত অপ্ৰদত্ত বিভিন্ন ব্যয় মুঠ 2800.00।
5. 2006 চনৰ 31 মাৰ্চত সামৰণী মজুত 2000/- টকা, 2007 চনৰ 31 মাৰ্চত ইয়াৰ পৰিমাণ 3600.00 টকা।
6. 2006 চনৰ 31 মাৰ্চত ভৱনৰ পৰিমাণ 4,00,000.00 টকা আৰু ইয়াৰ বছৰি 2.5% হাৰে অৱক্ষয় ধৰিব লাগে।
7. 2006 চনৰ 31 মাৰ্চত বিনিয়োগৰ পৰিমাণ 8,00,000/- টকা।
8. 2007 চনৰ 31 মাৰ্চত বিনিয়োগ ক্ৰয়ৰ পৰা বছৰটোত উদ্ধৃত আয়ৰ পৰিমাণ 1500/- টকা।

সমাধান :

আয়-ব্যয় হিচাপ

2007 বছৰৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

ডেঃ		ক্ৰেঃ	
ব্যয়		আয়	
দৰমহা আৰু মজুৰি	83,200	বৰঙণি	3,60,000
বিভিন্ন ব্যয়	37,000	ভৰ্তি মাচুল	16,000
বাদ : 31-3-06 ত			

অপ্রদত্ত ব্যয়	2,800	34,200	লকাৰ ভাৰা	58,000
মনোহাৰী (ব্যৱহাৰ) :			লঘু আহাৰৰ পৰা হোৱা আয় :	
অৰন্ত্ৰণি মজুত	2,000		লঘু আহাৰৰ পৰা পোৱা	
যোগ : ক্ৰয়	16,000		ৰাজহ	48,000
	18,000		বাদ : লঘু আহাৰৰ ব্যয়	37,500
বাদ : সামৰণি মজুত	3,600		বিনিয়োগৰ পৰা হোৱা আয়	56,000
			যোগ : উদ্ধৃত আয়	1,500
ৰেটচ্	24,000		চলিত বৰ্ষৰ বিনিয়োগৰ	
বাদ : 2007-08 ৰ বাবে				
অগ্রিম	6,000			
	18,000			
যোগ : 2006-07 ৰ বাবে				
অগ্রিম	6,000			
টেলিফোন ব্যয়	4,000	24,000		
যোগ : অপ্রদত্ত ব্যয়	1,400			
		5,400		
হিচাপ পৰীক্ষা মাচুল		6,000		
ভৱনৰ ওপৰত অৱক্ষয়		10,000		
ৰাহি		3,24,000		
(ব্যয়ৰ ওপৰত আয়ৰ আধিক্য)		5,02,000		5,02,000

উদ্ধৃত পত্ৰ

2007 চনৰ 31 মাৰ্চত

দেনা	পৰিমাণ (টকা)	সম্পত্তি	পৰিমাণ (টকা)
অপ্রদত্ত টেলিফোন ব্যয়	1,400	নগদ আৰু বেংকত জমা	53,300
অগ্রিম প্রাপ্ত বৰঙণি	12,000	অপ্রাপ্ত বৰঙণি	23,200
সাধাৰণ পুঁজি	12,49,400	মনোহাৰী মজুত	3,600
যোগ : বাহি	4,24,800	বেটচ্ৰ আগতীয়া পৰিশোধ	6,000
	15,74,200	বিনিয়োগৰ ওপৰত উদ্ধৃত সুদ	1,500
		বিনিয়োগ	8,00,000
		যোগ	2,50,000
		ভৱন	4,00,000
		বাদ : অৱক্ষয়	10,000
		ভূমি	60,000
	15,87,600		15,87,600

উদ্ধৃত পত্ৰ

2006 চনৰ 31 মাৰ্চত

দেনা	পৰিমাণ (টকা)	সম্পত্তি	পৰিমাণ (টকা)
অপ্রদত্ত বিভিন্ন ব্যয়	2,800	নগদ আৰু বেংকৰ বাহি	41,000
অপ্রদত্ত দৰমহা আৰু মজুৰি	4,800	অনাদায় বৰঙণি	8,000
সাধাৰণ পুঁজি (উদ্ধৃত পৰিমাণ)	12,49,400	মনোহাৰী মজুত	2,000
		অগ্রিম পৰিশোধ বেটচ্	6,000
		বিনিয়োগ	8,00,000
		ভৱন	4,00,000
	12,57,000		12,57,000

কাৰ্যকৰী টোকা :

ডেঃ		বৰঙনি হিচাপ		ক্ৰেঃ			
তাৰিখ	বিৱৰণ	জা পৃঃ	পৰিমাণ (টকা)	তাৰিখ	বিৱৰণ	জা পৃঃ	পৰিমাণ (টকা)
-	আৰম্ভণি উদ্ধৃত (2005-06 বছৰৰ বাবে বকেয়া) আয় আৰু ব্যয় (1,800 × 200) সামৰণি উদ্ধৃত (2007-08 চনৰ বাবে অগ্রিম প্ৰাপ্তি)	-	8,000 3,60,000 12,000 3,80,000	-	জমা আৰু খৰচ হিচাপ সামৰণি উদ্ধৃত		3,56,800 23,200 3,80,000

উদাহৰণ : 13

ফ্ৰেইণ্ডশ্বিপ ক্লাবৰ 31-3-06 তাৰিখে অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ তলত দিয়া হ'ল।

প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ

ডেঃ		2006 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে		ক্ৰেঃ	
প্ৰাপ্তি		পৰিমাণ (টকা)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (টকা)	
আৰম্ভণি নগদ হাতে জমা		10,000	দৰমহা	20,000	
বৰঙনি :			মনোহাৰী	4,500	
2004-05	15,000		বেটচ্ আৰু কৰ	1,500	
2005-06	20,000		8% চৰকাৰী ছিকিউৰিটি	25,000	
2006-07	5,000	40,000	বিভিন্ন ব্যয়	500	
খেলৰ পৰা হোৱা লাভ		17,800	কোৰিয়াৰ সেৱা ব্যয়	300	
8% চৰকাৰী ছিকিউৰিটিৰ সুদ		5,000	সামৰণি নগদ হাতে জমা	13,500	
		72,800		72,800	

অতিৰিক্ত তথ্য :

1. ক্লাবৰ মুঠ সদস্য 500 জন আৰু প্ৰত্যেকেই বছৰি 50.00 টকাকৈ বৰঙণি দিয়ে। 2005-06 চনৰ আৰম্ভণিতে 2004-05 চনৰ বাবে 17500.00 টকা পাব বাকী আছে। 2004-05 চনত 40 জন সদস্যই তেওঁলোকৰ 2005-06 চনৰ বৰঙণি আগতীয়াকৈ দিছে।
2. মজুত মনোহাৰীৰ পৰিমাণ 2005 চনৰ 31 মাৰ্চত 1500.00 টকা আৰু 2006 চনৰ 31 মাৰ্চত 2000/- টকা।
3. 2006 চনৰ 31 মাৰ্চত বেট্‌চ আৰু কৰৰ বাবদ অগ্ৰিম হিচাপে 2007 চনৰ 31 জানুৱাৰীলৈ দিয়া আছে। বাৰ্ষিক ভৰণি (charge) পৰিমাণ 1500.00 টকা।
4. 3 মাহৰ বাবে টেলিফোনৰ বিল দিব বাকী আছে, ইয়াৰ পৰিমাণ উদ্ধৃত ব্যয়ৰ 1,500.00 টকা। 3 মাহী ব্যয়ৰ কোনো পৰিৱৰ্তন নহয়।
5. অপ্রদত্ত বিভিন্ন ব্যয় 31-3-2005 তাৰিখে 250/- টকা আৰু 31-3-06 তাৰিখে 300.00 টকা।
6. 2005 চনৰ 31 মাৰ্চত ভৱনৰ পৰিমাণ আছিল 2,00,000/- টকা আৰু বছৰি @10% হাৰে অৱক্ষয় বাদ দিব লাগে।
7. 2005 চনৰ 31 মাৰ্চত চৰকাৰী প্ৰতিভূতিৰ মূল্য 75,000.00 টকা, যিটো সেই তাৰিখেই লিখিত মূল্যত কিনিছিল। 2006 চনৰ 31 মাৰ্চত অতিৰিক্ত 25,000.00 টকাৰ চৰকাৰী ছিকিউৰিটি কিনা হ'ল।

সমাধান :

ফ্ৰেইণ্ডশ্বিপ ক্লাবৰ বহীত উদ্ধৃত পত্ৰ

2005 চনৰ 31 মাৰ্চত

দেনা	পৰিমাণ (টকা)	সম্পত্তি	পৰিমাণ (টকা)
অপ্রদত্ত ব্যয় :		ভৱন	2,00,000
টেলিফোন ব্যয়	3,000	8% চৰকাৰী ছিকিউৰিটিত	
বিভিন্ন ব্যয়	250	বিনিয়োগ	75,000
	3,250	মজুত মনোহাৰী	1,500
অগ্ৰিম প্ৰাপ্ত বৰঙণি	2,000	অগ্ৰিম প্ৰদত্ত বেট্‌চ আৰু কৰ	1,250
সাধাৰণ পুঁজি	3,00,000	অনাদায় বৰঙণি	17,500
(বাহিৰ পৰিমাণ)		নগদ হাতে জমা	10,000
	3,05,250		3,05,250

আয়-ব্যয় হিচাপ
2006 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

ব্যয়	পৰিমাণ (টকা)	আয়	পৰিমাণ (টকা)
দৰমহা		খেলৰ পোৱা হোৱা লাভ	17,800
মনোহাৰী (ক্রয়) 4,500		8% চৰকাৰী প্ৰতিভূতিৰ পৰা	
যোগ : আৰম্ভণি মজুত 1,500		পোৱা সুদ 5,000	
	6,000	যোগ : পাবলগীয়া 1,000	6,000
বাদ : সামৰণি মজুত 2,000		বছৰটোত পোৱা মুঠ বৰঙণিৰ	
ব্যৱহৃত মনোহাৰী		পৰিমাণ 40,000	
ৰেটচ্ (rates) আৰু কৰ 1,500		যোগ : আৰম্ভণিত থকা	
বাদ : সামৰণিত অগ্রিম		অগ্রিম প্ৰাপ্ত বৰঙণি 2,000	
পৰিশোধ (prepaid) 1,250		যোগ : চলিত বৰ্ষৰ শেষত	
	250	থকা অনাদায় বৰঙণি 5,500	
যোগ : আৰম্ভণিত অগ্রিম			47,500
পৰিশোধ (prepaid) 1,250		বাদ : অগ্রিম প্ৰাপ্ত বৰঙণি	
টেলিফোন ব্যয় পৰিশোধ 7,500		(বছৰৰ শেষত) 5,000	
যোগ : অপ্রদত্ত চলিত বৰ্ষৰ 1,500			42,500
	9,000	বাদ : বছৰৰ আৰম্ভণিত	
বাদ : অপ্রদত্ত (আগৰ বৰ্ষৰ) 3,000		থকা অনাদায় বৰঙণি 17,500	25,000
বিভিন্ন ব্যয় পৰিশোধ 500		ঘাটি (আয়ৰ ওপৰত	
যোগ : অপ্রদত্ত (চলিত বৰ্ষ) 300		ব্যয়ৰ আধিক্য)	3,550
	800		
বাদ : অপ্রদত্ত (আগৰ বৰ্ষ) 250			
	550		
ভৱনৰ অৱক্ষয়	20,000		
কোৰিয়াৰ ব্যয়	300		
	52,350		52,350

সত্যতা নিৰূপণ : $500 \times 50 = 25,000/-$ টকা (বৰঙণি)

ফ্ৰেইণ্ডশ্বিপ ক্লাবৰ উদ্ধৃত পত্ৰ

2006 চনৰ 31 মাৰ্চত

দেনা	পৰিমাণ (টকা)	সম্পত্তি	পৰিমাণ (টকা)
অপ্রদত্ত ব্যয় :		ভৱন :	2,00,000
টেলিফোন ব্যয়	1,500	বাদ : অৱক্ষয়	20,000
বিভিন্ন ব্যয়	300		
অগ্রিম প্রাপ্ত বৰঙণি	1,800		1,80,000
সাধাৰণ পুঁজি	5,000	8% চৰকাৰী প্রতিভূতিত বিনিয়োগ	75,000
বাদ, ঘাটি	3,00,000	যোগ : ক্ৰয়	25,000
	3,550		
	2,96,450		1,00,000
		মজুত মনোহাৰী	2,000
		8% চৰকাৰী প্রতিভূতিৰ ওপৰত পাবলগীয়া সুদ	1,000
		অগ্রিম প্রদত্ত বেট্‌চ আৰু কৰ অনাদায় বৰঙণি	1,250
		(17,500 – 15,000) + 3,000	
		2500 + 3,000 =	5,500
		নগদ হাতে জমা	13,500
	3,03,250		3,03,250

1.7 উদ্ধৃত মিলন পত্ৰৰ ভিত্তিত আয়-ব্যয় হিচাপ :

লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্য নথকা সংগঠনসমূহে সাধাৰণতে প্রাপ্তি আৰু পৰিশোধ হিচাপ আৰু অতিৰিক্ত তথ্যবোৰৰ সহায়ত আয়-ব্যয় হিচাপ প্রস্তুত কৰে। কিন্তু, কেতিয়াবা এই উদ্দেশ্যে অতিৰিক্ত তথ্যৰ সৈতে উদ্ধৃত মিলন পত্ৰ দিয়া হয়। উদাহৰণ 14 চোৱা :

উদাহৰণ : 14

এখন স্কুলৰ তলত দিয়া উদ্ধৃত মিলনপত্ৰ আৰু অন্যান্য তথ্যবোৰৰ পৰা 31-3-06 তাৰিখে শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে আয় আৰু ব্যয় হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা আৰু সেই তাৰিখতে এখন উদ্ধৃত পত্ৰ প্ৰস্তুত কৰা।

ডেবিট উদ্ধৃত	পৰিমাণ (টকা)	ক্রেডিট উদ্ধৃত	পৰিমাণ (টকা)
ভৱন	6,25,000	ভৰ্তিমাচুল	12,500
আচবাব	1,00,000	প্ৰাপ্ত টিউচন মাচুল	5,00,000
পুথিভঁৰালৰ কিতাপ	1,50,000	যোগানৰ বাবে পাওনাদাৰ	15,000
বিনিয়োগ @12%	5,00,000	স্কুলহলৰ পৰা পোৱা ভাৰা	10,000
দৰমহা	5,00,000	বিভিন্ন প্ৰাপ্তি	30,000
মনোহাৰী	40,000	চৰকাৰী অনুদান	3,50,000
সাধাৰণ ব্যয়	18,000	সাধাৰণ পুঁজি	10,00,000
খেলৰ ব্যয়	15,000	পুথিভঁৰালৰ কিতাপৰ বাবে দান	62,500
নগদ বেংকত জমা	50,000	পুৰণি আচবাব বিক্ৰী	20,000
নগদ হাতে জমা	2,000		
	20,00,000		20,00,000

অতিৰিক্ত তথ্য :

- বছৰটোৰ ভিতৰত পাবলগীয়া মাচুল 25,000/- টকা।
- দিব থকা দৰমহাৰ পৰিমাণ 30,000/- টকা।
- 2005 চনৰ 1 অক্টোবৰত 40,000/- টকাৰ আচবাব কিনা হৈছিল।
- 2005 চনৰ 1 এপ্ৰিলত বিক্ৰী কৰা আচবাবৰ লিখিত মূল্য 40,000/- টকা।
- অৱক্ষয় বছৰি 10% হাৰে আচবাবৰ ওপৰত 15% হাৰে পুথিভঁৰালৰ কিতাপৰ ওপৰত আৰু 5% হাৰে ভৱনৰ ওপৰত।

সমাধান :

আয়-ব্যয় হিচাপ 2006 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

ব্যয়	পৰিমাণ (টকা)	আয়	পৰিমাণ (টকা)
আচবাব বিক্রীত হোৱা লোকচান (50,000 – 30,000)	20,000	ভৰ্তিমাচুল	12,500
দৰমহা 5,00,000		টিউচন মাচুল 5,00,000	
যোগ : অপ্রদত্ত 30,000	5,30,000	অপ্রদত্ত মাচুল 25,000	
মনোহাৰী	40,000	স্কুল হলৰ বাবদ প্রাপ্ত ভাৰা	10,000
সাধাৰণ ব্যয়	18,000	বিভিন্ন প্রাপ্তি	30,000
অৱক্ষয় :		চৰকাৰী দান	3,50,000
আচবাব 3,000		বিনিয়োগৰ ওপৰত উদ্ধৃত সুদ	60,000
ভৱন 31,250			
পুথিভঁৰালৰ কিতাপ 22,500			
	56,750		
খেল ব্যয়	15,000		
ৰাহি (ব্যয়ৰ ওপৰত আয়ৰ আধিক্য)	2,97,750		
	9,87,500		9,87,500

কাৰ্যকৰী টোকা :

1. যিহেতু ভৰ্তি মাচুল এবিধ স্কুলৰ নিয়মীয়া আয়, সেয়েহে ইয়াক স্কুলখনৰ ৰাজহ আয় বুলি ধৰা হয়।
2. আচবাবৰ ওপৰত অৱক্ষয় তলত দিয়া ধৰণৰ, আচবাব 2005 চনৰ 1 এপ্ৰিলত বিক্রী কৰা বুলি ধৰি উলিওৱা হৈছে :

	(ট)
2006 চনৰ 31 মাৰ্চত লিখিত মূল্য	1,00,000
বাদ : বিক্রী কৰা আচবাবৰ লিখিত মূল্য	50,000
	<u>50,000</u>

10,000 টকাৰ আচবাবৰ ওপৰত 1 বছৰৰ অৱক্ষয়	1,000
40,000 টকাৰ আচবাবৰ ওপৰত 6 মাহৰ মুঠ অৱক্ষয়	2,000
	<u>3,000 টকা</u>

উদ্ধৃত পত্ৰ 2006 চনৰ 31 মাৰ্চত

দেনা	পৰিমাণ (টকা)	সম্পত্তি	পৰিমাণ (টকা)
যোগানৰ বাবে পাওনাদাৰ	15,000	ভৱন	6,25,000
অপ্রদত্ত দৰমহা	30,000	বাদ : অৱক্ষয়	31,250
পুথিভঁৰালৰ কিতাপৰ বাবে দান	62,500	আচবাব	1,00,000
সাধাৰণ পুঁজি	10,00,000	বাদ : বিক্রী	50,000
যোগ : বাহি	2,97,750		50,000
	12,97,750	বাদ : অৱক্ষয়	3,000
		উদ্ধৃত মাচুল	25,000
		পুথিভঁৰালৰ কিতাপ	1,50,000
		বাদ : অৱক্ষয়	22,500
		বিনিয়োগ @ 12%	5,00,000
		উদ্ধৃত সুদ	60,000
		নগদ বেংকত জমা	50,000
		নগদ হাতে জমা	2,000
	14,05,250		14,05,250

1.8 আনুষংগিক বাণিজ্যিক কাৰ্য :

কেতিয়াবা, তেনে অনুষ্ঠানবোৰে সদস্যসকলৰ বা বাইজৰ সুবিধাৰ বাবে, কিছুমান বাণিজ্যিক কাম-কাজত জড়িত হ'ব লগা হয়। যেনে : ঔষধৰ দোকান, চিকিৎসালয়, কেণ্টিন, বিউটি পাৰ্লাৰ আদি। এই আনুষংগিক কাৰ্যৰ ফলাফল নিৰূপণৰ বাবে ক্ৰয়-বিক্ৰয় (trading) হিচাপ প্ৰস্তুত কৰিব লাগে। তেনে বাণিজ্যিক কাম-কাজৰ পৰা হোৱা লাভ সংগঠনৰ মূল উদ্দেশ্য পূৰণৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা হয়। সেয়েহে ইয়াক আয়-ব্যয় হিচাপলৈ স্থানান্তৰ কৰা হয়। ইয়াৰ বাবে তলৰ প্ৰক্ৰিয়াটো মনত ৰখা প্ৰয়োজন :

1. এনে বাণিজ্যিক কাম-কাজৰ পৰা হোৱা লাভ বা লোকচান নিৰূপণ কৰিবলৈ ক্ৰয়-বিক্ৰয় হিচাপ প্ৰস্তুত কৰিব লাগে। তেনে কাম-কাজৰ লগত জড়িত সকলো ব্যয় আৰু আয় পোনে পোনে আৰু সম্পূৰ্ণৰূপে ক্ৰয়-বিক্ৰয় হিচাপত লিখা হয়। ক্ৰয়-বিক্ৰয় হিচাপৰ উদ্ভূত আয়-ব্যয় হিচাপলৈ স্থানান্তৰ কৰা হয়।
2. ব্যৱসায়িক লাভ (বা লোকচানৰ) উপৰিও ক্ৰয়-বিক্ৰয় হিচাপত অন্তৰ্ভুক্ত নোহোৱা সকলো আয় বা ব্যয় আয়-ব্যয় হিচাপৰ লিখা হয়। আয়-ব্যয় হিচাপে দেখুওৱা ৰাহি বা ঘাটী মূলধনী/সাধাৰণ পুঁজিলৈ স্থানান্তৰ কৰা হয়।

উদাহৰণ : 15

2007 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ প্লিজেন্ট ক্লাবৰ বহীৰ পৰা তলত দিয়া উদ্ভূতবোৰ তুলি অনা হৈছে :

বিৱৰণ	পৰিমাণ (টকা)
2006 চনৰ 31 মাৰ্চত মূলধনী পুঁজি	2,05,000
2006 চনৰ 31 মাৰ্চত আচবাব	21,000
বছৰটোত অতিৰিক্ত আচবাব ক্ৰয়	23,500
2006 চনৰ 31 মাৰ্চত থকা বিলিয়াৰ্ড টেবুল আৰু অন্যান্য বস্তু	22,250
2006 চনৰ 31 মাৰ্চত চীনা গ্লাচ আৰু কাট্‌লাৰী (cutlery) আৰু লিনেন (Linen)	6,250
ৰেষ্টুৰেণ্টৰ পৰা বছৰটোৰ প্ৰাপ্তি	9,68,000
2006 চনৰ 31 মাৰ্চত ৰেষ্টুৰেণ্টত জমা	9,750
বছৰটোত বিলিয়াৰ্ড ৰুম পৰা পোৱা টকা	86,000
বছৰটোত প্ৰাপ্ত বৰঙনি	88,750
বছৰটোত প্ৰাপ্ত সুদৰ পৰিমাণ	6,000
সচিবক দিয়া মাননি	80,000
ৰেষ্টুৰেণ্টৰ বাবে ক্ৰয়	5,59,500
খাজনা আৰু ৰেটচ্	87,250
মজুৰি (ৰেষ্টুৰেণ্ট) 1,25,000/- টকা)	2,30,750
মেৰামতি আৰু নৱীকৰণ	44,750

পোহৰৰ ব্যৱস্থা (lighting)	44,250
ইন্ধন (fuel)	33,500
বিভিন্ন ব্যয়	8,000
2006 চনৰ 31 মাৰ্চত নগদ হাতে জমা	4,375
2006 চনৰ 31 মাৰ্চত নগদ বেংকত জমা	36,875
বেংকত জমা @ 10% 31-3-2006 তাৰিখত	1,00,000

2006 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ 7,500 টকা ক্ৰয়ৰ পৰিশোধত ধৰা হৈছে। 2007 চনৰ 31 মাৰ্চত অন্ত হোৱা বছৰত ৰেপ্তাৰেণ্টৰ মজুত পণ্য 11,250/- টকা। বৰঙণিৰ পৰিমাণৰ ভিতৰত আগৰ বছৰৰ 12,000.00 টকা অন্তৰ্ভুক্ত আছে আৰু 3,000/- টকা পিচৰ বছৰৰ সোমাই আছে। 2007 চনৰ 31 মাৰ্চত অনাদায় বৰঙণি 12,500/- টকা। অৱক্ষয় তলত দিয়া ধৰণে ধৰিব লাগে :

(a) আচবাব 10% হাৰে, (b) বিলিয়াৰ্ড টেবুল আৰু সংলগ্ন হৈ থকা অন্যান্য বস্তু 12% হাৰে, (c) চীনা গ্লাছ আৰু কাটলাৰী 20% হাৰে।

কৰ্মচাৰী থকামেলা খৰচ 68,750/- টকা অনুমান কৰা হৈছে। তাৰে 50,000/- টকা ৰেপ্তাৰেণ্টত ধৰিব লাগে।

ৰেপ্তাৰেণ্টৰ কাম-কাজ সুকীয়াকৈ দেখুৱাই জমা-খৰচৰ হিচাপ, আয়-ব্যয় হিচাপ আৰু উদ্ধৃত পত্ৰ প্ৰস্তুত কৰা। 2007 চনৰ 31 মাৰ্চত নগদ হাতে জমা 8,500/- টকা।

সমাধান :

প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ

2007 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

ডেঃ	প্লিজেন্ট ক্লাবৰ বহীত		ক্ৰেঃ
প্ৰাপ্তি	পৰিমাণ (টকা)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (টকা)
আৰম্ভণি উদ্ধৃত :		ভাৰা আৰু ৰেটচ্	87,250
নগদ হাতে জমা	4375	মজুৰি :	
নগদ বেংকত জমা	36,875	ৰেপ্তাৰেণ্ট	1,25,000
		অন্যান্য	1,05,750
	41,250		

বৰঙণি	88,750		2,30,750
জমাৰ ওপৰত সুদ	6,000	মেৰামতি আৰু নৱীকৰণ	44,750
ৰেষ্টুৰেণ্টৰ প্ৰাপ্তি	9,68,000	আচবাব ক্ৰয়	23,500
বিলিয়াৰ্ডৰ প্ৰাপ্তি	86,000	সচিবৰ মাননী	80,000
		ৰেষ্টুৰেণ্টৰ ক্ৰয়	5,59,500
		পোহৰ	44,250
		ইন্ধন	33,500
		বিভিন্ন ব্যয়	8,000
		সামৰণি উদ্ধৃত :	
		নগদ হাতে জমা	8,500
		নগদ বেংকত জমা	70,000
			78,500
	11,90,000		11,90,000

ক্ৰয়-বিক্ৰয় হিচাপ

2007 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

ডেঃ

ক্ৰেঃ

বিৱৰণ	পৰিমাণ (টকা)	বিৱৰণ	পৰিমাণ (টকা)
আৰম্ভণি মজুত	9,750	ৰেষ্টুৰেণ্টত প্ৰাপ্তি	9,68,000
ক্ৰয়	5,59,500	কৰ্মচাৰীৰ থকা-মেলাৰ প্ৰাপ্ত খৰচ	68,750
বাদ : আগৰ বছৰৰ	7,500	সামৰণি মজুত	11,250
	5,52,000		
মজুৰি	1,25,000		
চীনা গ্লাছ কাটলাৰীৰ অৱক্ষয়	1,250		
কৰ্মচাৰীৰ থকামেলাৰ বাবদ ব্যয়	50,000		
ইন্ধন	33,500		
লাভ (আয়-ব্যয় হিচাপলৈ স্থানান্তৰ কৰা হ'ল)	2,76,500		
	10,48,000		10,48,000

আয়-ব্যয় হিচাপ
2007 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

ব্যয়	পৰিমাণ (টকা)	আয়	পৰিমাণ (টকা)
মজুৰি	1,05,750	প্ৰাপ্ত বৰঙণি : 88,750	
মেৰামতি আৰু নৱীকৰণ	44,750	যোগ : চলিত বছৰৰ অনাদায় 12,500	
সচিবৰ মাননি	80,000		1,01,250
পোহৰ	44,250	বাদ : আগৰ বছৰৰ অনাদায় 12,000	
খাজনা আৰু ৰেটচ্	87,250		89,250
কৰ্মচাৰীৰ থকা মেলাৰ বাবে		বাদ : পিছৰ বছৰৰ অগ্রিম 3,000	86,250
খৰচ	18,750	প্ৰাপ্ত সুদ : 6,000	
বিভিন্ন ব্যয়	8,000	যোগ উদ্ধৃত সুদ 4,000	10,000
অৱক্ষয় :		বিলিয়াৰ্ডৰ পৰা প্ৰাপ্তি	86,000
আচবাব 4,450			
বিলিয়াৰ্ড টেবুল 2,670	7120	ক্রয়-বিক্ৰয় হিচাপৰ পৰা	
বাহি (ব্যয়ৰ ওপৰত আয়ৰ আধিক্য)	62,880	স্থানান্তৰ কৰা লাভ	2,76,500
	4,58,750		4,58,750

প্লিজেন্ট ক্লাবৰ উদ্ধৃত পত্ৰ

2007 চনৰ 31 মাৰ্চত

দেনা	পৰিমাণ (টকা)	সম্পত্তি	পৰিমাণ (টকা)
মূলধনী পুঁজি 2,05,000		আচবাব :	
যোগ : বাহি 62,880		আৰম্ভণি উদ্ধৃত 21,000	
	2,67,800	যোগ : ক্ৰয় 23,500	
অগ্রিম প্ৰাপ্ত বৰঙণি	3,000		44,500
		বাদ : অৱক্ষয় 4,450	40,050

	বিলিয়াৰ্ড টেবুল	22,250	
	বাদ : অৱক্ষয়	2,670	19,580
	চীনা গ্লাছ আৰু কাটলাৰী	6,250	
	বাদ : অৱক্ষয়	1,250	5,000
	ৰেষ্টুৰেণ্ট মজুত		11,250
	অনাদায় বৰঙনি		12,500
	উদ্ধৃত সুদ		4,000
	বেংকত জমা		1,00,000
	নগদ হাতে জমা		8,500
	নগদ বেংকত জমা		70,000
	2,70,880		2,70,880

উদাহৰণ 16 :

তলত দিয়া তথ্যবোৰ লৈ এণ্টাৰটেইনমেণ্ট ক্লাবৰ বহীত 2007 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে আয়-ব্যয় হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা আৰু সেই তাৰিখতে এখন উদ্ধৃত পত্ৰ প্ৰস্তুত কৰা :

প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ

ডে:	2007 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ		ক্ৰেঃ
প্ৰাপ্তি	পৰিমাণ (টকা)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (টকা)
আৰম্ভণি উদ্ধৃত	24,000	ভাড়া আৰু ৰেটচ্	48,750
বৰঙনি :		আচবাব ক্ৰয়	40,000
2005-06	23,250	খেল সামগ্ৰীৰ পাওনাদাৰক	
2006-07	3,36,000	পৰিশোধ	61,000
2007-08	13,000	খেল সামগ্ৰী ক্ৰয়	10,000
	3,72,250	পুৰস্কাৰৰ বাবে হোৱা ব্যয়	20,750
খেল সামগ্ৰী বিক্ৰী	26,000	প্ৰতিযোগিতাৰ ব্যয়	35,150
ভৰ্তি মাচুল	40,000	অন্যান্য ব্যয়	1,50,000

সাধাৰণ দান	20,250	সামৰণি উদ্ধৃত	1,34,050
পুৰস্কাৰ পুঁজিৰ বাবে দান	14,000		
পুৰস্কাৰ পুঁজিৰ বিনিয়োগৰ সুদ	1,500		
বিভিন্ন প্ৰাপ্তি	1,700		
	4,99,700		4,99,700

অতিৰিক্ত তথ্যসমূহ :

বিৱৰণ (Details)	01-04-06	31-03-07
খেল সামগ্ৰী	20,000	25,000
আচবাব	2,00,000	–
5% পুৰস্কাৰ পুঁজি বিনিয়োগ	60,000	–
খেল সামগ্ৰীৰ বাবে পাওনাদাৰ	7,000	14,750
বকেয়া থকা বৰঙণি	23,750	–
পুৰস্কাৰ পুঁজি	60,000	–
অগ্ৰিম প্ৰদত্ত ভাড়া	–	3,750
অপ্ৰদত্ত ভাড়া	3,750	–
অন্যান্য অপ্ৰদত্ত ব্যয়	11,400	20,100
অগ্ৰিম প্ৰদত্ত অন্যান্য ব্যয়	3,750	4,250
বিক্ৰী কৰা খেল সামগ্ৰীৰ লিখিত মূল্য 20,000/-টকা, আচবাবৰ ওপৰত বছৰি 10% হাৰে অৱক্ষয় কৰিব লাগে। ভৰ্তিমাচুলৰ অৰ্ধেক পৰিমাণ মূলধনীকৃত কৰিব লাগে। ক্লাবৰ 1440 জন সদস্য আছে আৰু প্ৰত্যেকেই বছৰি 50/- টকাকৈ দিয়ে। 01-04-06 তাৰিখে পোৱা অগ্ৰিম বৰঙণি আছিল 7000/- টকা।		

সমাধান :

এণ্টাৰটেইন্টমেন্ট ক্লাবৰ বহীত
আয়-ব্যয় হিচাপ
২০০৭ চনৰ ৩১ মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

ডেঃ		ক্রেঃ	
ব্যয়	পৰিমাণ (টকা)	আয়	পৰিমাণ (টকা)
খাজনা	48,750	বৰঙনি	3,36,000
বাদ : আৰম্ভণি অপ্রদত্ত	3,750	যোগ : অগ্রিম প্রাপ্তি	
	45,000	(2005-06)	7,000
বাদ : অগ্রিম প্রদত্ত	3750	যোগ : অপ্রদত্ত	
খেল সামগ্রী :		(2006-07)	17,000
আৰম্ভণি মজুত	20,000	(3,60,000 – 3,43,000)	3,60,000
যোগ : পাওনাদাৰক পৰিশোধ	61,000	সাধাৰণ দাম	20,250
	81,000	ভৰ্তিমাচুল	20,000
যোগ : সামৰণিত পাওনাদাৰ	14,750	খেল সামগ্রী-বিক্রীত লাভ	
	95,750	(26,000 – 20,000)	6,000
যোগ : নগদ ক্ৰয়	10,000		
	1,05,750		
বাদ : আৰম্ভণি পাওনাদাৰ	7,000	অন্যান্য প্রাপ্তি	1,700
	98,750		
বাদ : খেল সামগ্রী বিক্রী	20,000		
	78,750		
বাদ : সামৰণি মজুত	25,000		
প্রতিযোগিতা ব্যয়			
আচবাবৰ অৱক্ষয়			
	53,750		
	35,150		
	24,000		

অন্যান্য ব্যয়			
পৰিশোধ : 1,50,000			
বাদ : অপ্রদত্ত (2005-06) 11,400			
	1,38,600		
বাদ : অগ্রিম পৰিশোধ 4250			
(2006-07) 1,34,350			
যোগ : অপ্রদত্ত (2006-07) 20,100			
	1,54,450		
যোগ : অগ্রিম পৰিশোধ			
(2005-06) 3,750	1,58,200		
বাহি : (ব্যয়ৰ ওপৰত আয়ৰ আধিক্য)	95,600		
	4,07,950		4,07,950

এণ্টাৰটেইনমেণ্ট ক্লাবৰ উদ্বৃত্ত পত্ৰ

2006 চনৰ 31 মাৰ্চত

দেনা	পৰিমাণ (টকা)	সম্পত্তি	পৰিমাণ (টকা)
মূলধনী পুঁজি (উদ্বৃত্ত পৰিমাণ)	2,42,350	আচবাব	2,00,000
পুৰস্কাৰ পুঁজি	60,000	পাবলগীয়া বৰঙণি (অপ্রদত্ত)	23,750
খেল সামগ্ৰীৰ বাবে পাওনাদাৰ	7,000	5% পুৰস্কাৰ পুঁজি বিনিয়োগ	60,000
অগ্রিম প্রাপ্ত বৰঙণি	7,000	খেল সামগ্ৰীৰ মজুত	20,000
অপ্রদত্ত ব্যয় :		অগ্রিম প্রদত্ত অন্যান্য ব্যয়	3,750
ভাড়া : 3,750		নগদ হাতে জমা	24,000
অন্যান্য ব্যয় : 11,400	15,150		
	3,31,500		3,31,500

এণ্টাৰটেইনমেণ্ট ক্লাবৰ উদ্ধৃত পত্ৰ

2007 চনৰ 31 মাৰ্চত

দেনা	পৰিমাণ (টকা)	সম্পত্তি	পৰিমাণ (টকা)
মূলধনী পুঁজি :	2,42,350	আচবাব :	
যোগ : বাহি	95,600	আৰম্ভণি বাহি	2,00,000
ভৰ্তিমাচুল	20,000	যোগ :	40,000
			2,40,000
	3,57,950	বাদ : অৰক্ষয়	24,000
পুৰস্কাৰ পুঁজি	60,000	5% পুৰস্কাৰ পুঁজি বিনিয়োগ	60,000
যোগ : দান	14,000	পাবলগীয়া বৰঙণি :	
যোগ প্ৰাপ্ত সুদ	1,500	অনাদায় (2005-06)	500
যোগ উদ্ধৃত সুদ	1,500	(2006-07)	17,000
	77,000		17,500
বাদ : প্ৰদেয় পুৰস্কাৰ	20,750	খেল সামগ্ৰী মজুত	25,000
খেল সামগ্ৰীৰ বাবে পাওনাদাৰ	14,750	অন্যান্য ব্যয় (অগ্ৰিম প্ৰদত্ত)	4,250
অগ্ৰিম প্ৰাপ্ত বৰঙণি	13,000	অগ্ৰিম প্ৰদত্ত ভাড়া	3,750
অন্যান্য অপ্ৰদত্ত ব্যয়	20,100	খেল পুঁজি বিনিয়োগৰ	
		বাবদ উদ্ধৃত সুদ	1,500
		নগদ হাতে জমা	1,34,050
	4,62,050		4,62,050

বিঃ দ্ৰঃ 5% পুৰস্কাৰ পুঁজিৰ ওপৰত পাবলগীয়া সুদ 3,000/- টকা, ইয়াৰ মাত্ৰ 1,500/- টকাহে পোৱা হৈছে। বাকী থকা সুদ উদ্ধৃত।

বহুত বেছি লেনদেন থকা বিভিন্ন বিষয়বোৰৰ বাবে সুকীয়াকৈ হিচাপ ৰখাত অগ্ৰাধিকাৰ দিয়া হয়। ইয়াত, বৰঙণিৰ বাবে হিচাপ, অন্যান্য ব্যয়ৰ বাবে হিচাপ আৰু খেল সামগ্ৰীৰ বাবে হিচাপ আদি শ্ৰেণীবোৰৰ কাৰ্যাৱলীত সম্পাদন কৰিব পাৰি।

উদাহৰণ 17 :

শিৱ-ই-নাৰায়ণ শিক্ষা ট্ৰাষ্টে 2007 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে জমা-খৰচৰ হিচাপ আৰু আয়-ব্যয় হিচাপ সম্পৰ্কে তলৰ তথ্যসমূহ যোগান ধৰিলে :

প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ

2007 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

ডেঃ

ক্ৰেঃ

প্ৰাপ্তি	পৰিমাণ (ট)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (ট)
2006 চনৰ 1 এপ্ৰিলত নগদ হাতে জমা	3,000	ছপা আৰু মনোহাৰী পোহৰ আৰু পানী	6,000 2,600
2006 চনৰ 1 এপ্ৰিলত নগদ বেংকত জমা	15,000	খাজনা	21,000
বৰঙণি		বিজ্ঞাপন	2,820
2005-06 12,000		বিভিন্ন ব্যয়	4,400
2006-07 46,000		কৰ্মচাৰীৰ দৰমহা	85,000
2007-08 15,600		আচবাব ক্ৰয়	28,000
	73,600	মাননি	15,000
ভৰ্তি মাচুল	25,200	কিতাপ	5,000
টিউচন মাচুল		2007 চনৰ 31 মাৰ্চত নগদ হাতে জমা	9,180
2006-07 80,000		2007 চনৰ 31 মাৰ্চত নগদ বেংকত জমা	45,000
2007-08 10,000	90,000		
বিনিয়োগৰ ওপৰত সুদ			
2005-06 4,000			
2006-07 6,000	10,000		
অন্যান্য প্ৰাপ্তি	7,200		
	2,24,000		2,24,000

2006 চনৰ 31 মাৰ্চত তলত দিয়া উদ্ধৃতবোৰ আছিল :

বিনিয়োগ 1,60,000 টকা, আচবাব 40,000 টকা আৰু কিতাপ 20,000 টকা।

আয়-ব্যয় হিচাপ

2007 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

ডেঃ

ট্ৰেঃ

ব্যয়	পৰিমাণ (টকা)	আয়	পৰিমাণ (টকা)
ছপা আৰু মনোহাৰী	7,800	বৰঙণি	46,000
পোহৰ আৰু পানী	2,000	বিনিয়োগৰ ওপৰত সুদ	6,800
খাজনা	24,000	অন্যান্য আয়	7,200
কৰ্মচাৰীৰ দৰমহা	84,000	টিউচন মাচুল	90,000
বিজ্ঞাপন	3,200		
মাননি	15,000		
অন্যান্য ব্যয়	4,400		
আচবাবৰ অৱক্ষয়	4,000		
বাহি (ব্যয়ৰ ওপৰত আয়ৰ আধিক্য)	5,000		
	1,50,000		1,50,000

আৰম্ভণি আৰু সামৰণি উদ্ধৃতপত্ৰ প্ৰস্তুত কৰা :

সমাধান :

শিৱ-ই-নাৰায়ণ শিক্ষা ট্ৰাষ্টৰ
উদ্ধৃতপত্ৰ 2006 চনৰ 31 মাৰ্চত

দেনা	পৰিমাণ (টকা)	সম্পত্তি	পৰিমাণ (টকা)
মূলধনী/সাধাৰণ পুঁজি (উদ্ধৃতৰ পৰিমাণ)	2,54,000	বিনিয়োগ আচবাব কিতাপ	1,60,000 40,000 20,000

	অপ্রাপ্ত বৰঙণি	12,000
	বিনিয়োগৰ ওপৰত উদ্ধৃত সুদ	4,000
	নগদ হাতে জমা	3,000
	নগদ বেংকত জমা	15,000
	2,54,000	2,54,000

শিৱই-নাৰায়ণ শিক্ষা ট্ৰাষ্টৰ
উদ্ধৃত পত্ৰ 2007 চনৰ 31 মাৰ্চত

দেনা	পৰিমাণ (ট)	সম্পত্তি	পৰিমাণ (ট)
টিউচন মাচুলৰ আগধন	10,000	বিনিয়োগ	1,60,000
অপ্রদত্ত খাজনা	3,000	আচবাব	40,000
অপ্রদত্ত বিজ্ঞাপন	380	বাদ : অৱক্ষয়	4,000
			36,000
অপ্রদত্ত ছপা আৰু মনোহাৰী	1,800	যোগ : ক্ৰয়	28,000
অগ্রিম বৰঙণি	15,600	কিতাপ	20,000
মূলধন/সাধাৰণ পুঁজি		যোগ : ক্ৰয়	5,000
	2,54,000		25,000
যোগ : ভৰ্তিমাচুল	25,200	উদ্ধৃত সুদ	800
যোগ : বাহি	5,000	অপ্রাপ্ত টিউচন মাচুল	10,000
	2,84,200	কৰ্মচাৰীক অগ্রিম দৰমহা	1000
		নগদ হাতে জমা	9,180
		নগদ বেংকত জমা	45,000
	3,14,980		3,14,980

দ্রষ্টব্য :

1. আয়-ব্যয় হিচাপে চলিত বৰ্ষত বিনিয়োগৰ ওপৰত সুদ 6,800 টকা দেখুৱাইছে। আনহাতে, প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপে 6,000 টকা দেখুৱাইছে। ইয়াৰ অৰ্থ হ'ল, পাৰ্থক্য 800 টকা বিনিয়োগৰ ওপৰত সুদ এতিয়াও পাবলৈ আছে।
2. আয়-ব্যয় হিচাপে টিউচন মাচুলৰ বাবদ 90,000 টকা দেখুৱাইছে। আনহাতে, প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ

হিচাপে 2007-08 চনৰ বাবদ 10,000 টকা দেখুৱাইছে আৰু 2006-07 চনৰ বাবদ 80,000 টকা দেখুৱাইছে। গতিকে, 2006-07 চনৰ বাবে এতিয়াও 10,000 টকা পাব আছে। (অৰ্থাৎ— অপ্রাপ্ত টিউচন মাচুল)।

3. প্রাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপে কৰ্মচাৰীৰ দৰমহাৰ বাবদ 85,000 টকা পৰিশোধ দেখুৱাইছে। কিন্তু, আয়-ব্যয় হিচাপে কৰ্মচাৰীৰ দৰমহাৰ বাবদ 84,000 টকা দেখুৱাইছে। ইয়াৰ অৰ্থ অতিৰিক্ত 1,000 টকা প্রাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপত দেখুৱা টকাখিনি হয় আগৰ বছৰৰ নহয় পিচৰ বছৰৰ। ইয়াত 2005-06 চনত কৰ্মচাৰীৰ দৰমহাৰ বাবদ অপ্রদত্ত কোনো প্রমাণ নাই।

সেয়েহে, এই 1000 টকা পৰিশোধটো কৰ্মচাৰীক অগ্রিম দৰমহা দিয়া বুলি ধৰা হৈছে।

এই অধ্যায়ত ব্যৱহৃত কিছুমান পদ

1. লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্য নথকা সংগঠন (Not for profit organisation)
2. প্রাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ (Receipts of payment A/c)
3. আয়-ব্যয় হিচাপ (Income of Expenditure A/c)
4. ভৰ্তিমাচুল (Entrance fees)
5. আজীৱন সদস্য মাচুল (Life Membership fees)
6. বিশেষ প্রাপ্তি (Special Receipts)
7. বৰঙণি (Subscriptions)
8. দান (Donation)

সাৰাংশ (Summary)

1. লাভ প্রত্যাশী প্রতিষ্ঠান আৰু লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্য নথকা সংগঠনে মাজৰ পাৰ্থক্য লাভ প্রত্যাশী প্রতিষ্ঠানবোৰে উৎপাদনমুখী; ক্ৰয়-বিক্ৰয়; বেংকিং আৰু বীমা আদিৰ দৰে কাম-কাজ হাতত লয়, যাতে মালিকসকলে বিত্তীয় লাভ অৰ্জন কৰিব পাৰে। লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্য নথকা সংগঠনে ইয়াৰ সদস্যসকলক বা সমাজক সেৱা আগবঢ়াবৰ বাবে প্রতিষ্ঠা হয়। এনে অনুষ্ঠানেও কিছুমান ব্যৱসায়িক কাম কাজত লিপ্ত হ'ব পাৰে, কিন্তু, ইয়াৰ পৰা হোৱা লাভ সেৱাৰ বাবে বা উদ্দেশ্যতেই ব্যৱহাৰ হয়।
2. লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্য নথকা সংগঠনে বাবে সুকীয়া হিচাপকৰণৰ প্ৰয়োজনীতা : যিহেতু এনে সংগঠন সেৱাৰ মনোভাৱেৰে পৰিচালিত কৰে, সেয়েহে, ইয়াৰ পৰিচালক মণ্ডলীয়ে

লোৱা সিদ্ধান্তবোৰ, লাভ প্ৰত্যাশী প্ৰতিষ্ঠানৰ পৰিচালকে লোৱা সিদ্ধান্তৰ পৰা সম্পূৰ্ণ বেলেগ। বিত্তীয় তথ্যৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত সিদ্ধান্তৰ প্ৰকৃতিবোৰৰ পাৰ্থক্যই বুজাই দিয়ে যে, ইয়াৰ বিষয়বস্তু আৰু উপস্থাপনো পৃথক হ'বই।

3. লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্য নথকা সংগঠনে প্ৰস্তুত কৰা প্ৰধান বিত্তীয় বিবৃতিসমূহৰ প্ৰকৃতিৰ ব্যাখ্যা :

লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্য নথকা সংগঠনে প্ৰয়োজনীয় তথ্যবোৰ পাবৰ বাবে দ্বি-প্ৰৱিষ্টি হিচাপ কৰণ পদ্ধতিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি তিনিবিধ প্ৰধান বিবৃতি প্ৰস্তুত কৰে। এইবোৰ হ'ল প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ (Receipts of Payments A/c), আয়-ব্যয় হিচাপ (Income & Expenditure A/c) আৰু উদ্বৃত্ত পত্ৰ (Balance Sheet)।

প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ হ'ল নগদ বহীৰ সংক্ষিপ্ত টোকা যিখনত মূলধনী আৰু ৰাজহ প্ৰাপ্তি বা পৰিশোধৰ মাজত কোনো পাৰ্থক্য ৰখা নহয় আৰু বিভিন্ন বিষয়বোৰ চলিত বছৰ বা আগৰ বছৰৰ বা ভৱিষ্যতৰ বছৰৰ মাজত পাৰ্থক্য নৰখাকৈ সকলো নগদ প্ৰাপ্তি আৰু পৰিশোধবোৰ লিখা হয়।

আয়-ব্যয় হিচাপ হ'ল এটা নিৰ্দিষ্ট হিচাপকালৰ বাবে প্ৰতিষ্ঠানৰ সকলো কাম-কাজৰ ফলাফল নিৰূপক এখন আয়ৰ বিবৃতি। ইয়াত, ৰাজস্ব ব্যয়ৰ ওপৰত ৰাজস্ব আয়ৰ আধিক্যৰ পৰিমাণ নিৰূপণ কৰিবলৈ বা ৰাজহ আয়ৰ ওপৰত ৰাজহ ব্যয়ৰ আধিক্যৰ পৰিমাণ নিৰূপণ কৰিবলৈ প্ৰস্তুত কৰা হয়। যদিও, ইয়াক লাভ প্ৰত্যাশী প্ৰতিষ্ঠানৰ ক্ৰয়-বিক্ৰয় হিচাপ, আৰু লাভ-লোকচান হিচাপৰ পৰিপূৰক হিচাপে বিবেচনা কৰা হয়। এই দুই বিবৃতিৰ মাজত কিছুমান নিৰ্দিষ্ট ধাৰণামূলক পাৰ্থক্য আছে। উদ্বৃত্তপত্ৰ প্ৰতিষ্ঠানৰ হিচাপ বৰ্ষৰ শেষত বিত্তীয় অৱস্থা জানিবলৈ প্ৰস্তুত কৰা হয়। ইয়াত মূলধনী পুঁজি বা সঞ্চিত পুঁজি, বিশেষ উদ্দেশ্যৰ পুঁজি, চলিত দেনা, বাওঁপক্ষত বা দেনা পক্ষত দেখুওৱা হয় আৰু স্থায়ী সম্পত্তি চলিত সম্পত্তিসমূহ সোঁপক্ষত বা সম্পত্তিৰ পক্ষত দেখুওৱা হয়।

4. প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ আৰু আয়-ব্যয় হিচাপৰ মাজত পাৰ্থক্য প্ৰকৃতি আৰু উদ্দেশ্যৰ দিশৰ পৰা প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ আৰু আয়-ব্যয় হিচাপৰ মাজত কিছুমান পাৰ্থক্য দেখা যায়। প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপে যিকোনো বছৰৰ মূলধনী আৰু ৰাজহ প্ৰাপ্তি আৰু পৰিশোধবোৰ দেখুৱায়। আনহাতে, আয়-ব্যয় হিচাপে চলিত হিচাপ বৰ্ষৰ কেৱল ৰাজহ বিষয়বোৰহে হিচাপত দেখুৱায়। অনাগদ বিষয়বোৰ যেনে— স্থায়ী সম্পত্তিৰ অৱক্ষয়, অগ্ৰাপ্ত আয়, অপ্রদত্ত ব্যয়বোৰ আয়-ব্যয় হিচাপত দেখুওৱা হয়। আনহাতে, প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপৰ এইবোৰ দেখুওৱা নহয়। প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপৰ আৰম্ভণি উদ্বৃত্ত থাকে কিন্তু, আয়-ব্যয়

হিচাপ এই উদ্ভূত নাথাকে। সামৰণি উদ্ভূতই প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপত নগদ বা বেংকত জমা দেখুৱায় আনহাতে আয়-ব্যয় হিচাপৰ সামৰণি উদ্ভূতই ব্যৱসায়ৰ কাম-কাজৰ পৰা হোৱা ৰাহি বা ঘাটিক বুজায়।

5. প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপক আয়-ব্যয় হিচাপলৈ পৰিৱৰ্তন : এই কামত দুটা পৰ্যায়ৰে আগবাঢ়িব লাগে। (i) ডেবিট দিশত থকা আয়ৰ লগত অপ্ৰাপ্ত আয় আৰু চলিত বৰ্ষৰ আয় আগৰ বছৰত পোৱাক সংযোজন ঘটাই আৰু বকেয়া হিচাপে পোৱা টকা বা আগধন হিচাপে পোৱা টকা বাদ দি, (ii) ক্রেডিট দিশত ৰাজহ পৰিশোধবোৰ সংযোজন কৰি, (iii) আয়-ব্যয় হিচাপৰ ডেবিট পক্ষত অনগদ ব্যয় আৰু লোকচানবোৰ চিনাক্তকৰণ কৰি দেখুৱায়, (iv) ক্ৰয়-বিক্ৰয় আৰু/বা সামাজিক কাম কাজৰ পৰা হোৱা লাভ/লোকচান উলিয়াই আয়-ব্যয় হিচাপত ডেবিট/ক্রেডিট পক্ষত দেখুৱা হয় আৰু (v) আয়-ব্যয় হিচাপৰ সামৰণি উদ্ভূত হিচাপে ৰাহি বা ঘাটি নিৰূপণ কৰা।

অনুশীলনী

চমু উত্তৰৰ প্ৰশ্নসমূহ :

1. লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্য নথকা সংগঠনৰ অৰ্থটো লিখা।
2. প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপৰ অৰ্থটো লিখা।
3. আয়-ব্যয় হিচাপৰ অৰ্থ লিখা।
4. প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ (features) কি কি?
5. প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপৰ পৰা আয়-ব্যয় হিচাপ প্ৰস্তুত কৰোতে ল'বলগা কি কি পৰ্যায়সমূহ ল'ব লাগে?
6. বৰঙণি কি? কেনেকৈ ইয়াক উলিওৱা হয়।
7. মূলধনী পুঁজি কি? কেনেকৈ ইয়াক উলিওৱা হয়।

দীঘলীয়া উত্তৰৰ প্ৰশ্নসমূহ :

1. “প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ হ'ল নগদ বহীৰ এটা সংক্ষিপ্ত ৰূপ” ব্যাখ্যা কৰা।
2. লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্য নথকা সংগঠনৰ আয়-ব্যয় হিচাপ ব্যৱসায়িক প্ৰতিষ্ঠানৰ লাভ-লোকচান হিচাপৰ দৰেই মন্তব্যটো ব্যাখ্যা কৰা।
3. প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ আৰু আয়-ব্যয় হিচাপৰ মাজৰ পাৰ্থক্যবোৰ লিখা।

4. আয়-ব্যয় হিচাপ আৰু প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপৰ মূল বৈশিষ্ট্যবোৰ ব্যাখ্যা কৰা।
5. তলত দিয়া পদবোৰ লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্যে নথকা সংগঠনে হিচাপকৰণত কেনে ধৰণে দেখুৱায়।
 - (i) বাৰ্ষিক বৰঙণি (Annual subscription)
 - (ii) বিশেষ/নিৰ্দিষ্ট দান (Specific donation)
 - (iii) স্থায়ী সম্পত্তিৰ বিক্ৰয় (Sales of fixed assets)
 - (iv) পুৰণি মাহেকীয়া পত্ৰ বিক্ৰী (Sale of periodicals)
 - (v) খেল সামগ্ৰী বিক্ৰী (Sale of sports materials)
 - (vi) আজীৱন সদস্য মাচুল (Life membership fees)
6. যেতিয়া কোনো বিষয়ৰ বাবে বিশেষ/নিৰ্দিষ্ট পুঁজি থাকে, তেতিয়া সেই বিষয়বোৰ আয়-ব্যয় হিচাপত কেনেকৈ দেখুৱাবা।
7. প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ কি? এই হিচাপ কেনেকৈ আয়-ব্যয় হিচাপৰ পৰা পৃথক হয়।

সাংখ্যিক প্ৰশ্ন

1. হেলথ ক্লাবৰ নগদ বহীৰ পৰা লোৱা তলত দিয়া বিৱৰণৰ পৰা এখন প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা :

বিৱৰণ	টকা
আৰম্ভণি উদ্বৃত্ত	
নগদ হাতে জমা	5,000
নগদ বেংকত জমা	25,000
বৰঙণি	1,65,000
দান	35,000
বিনিয়োগ ক্ৰয়	80,000
খাজনা পৰিশোধ	20,000
সাধাৰণ ব্যয়	21,500
ডাক আৰু মনোহাৰী	2000
কুৰিয়াৰ ব্যয়	1000
বিভিন্ন ব্যয়	2,500
সামৰণি নগদ হাতে জমা	12,000

উত্তৰ : নগদ বেংকত জমা (উদ্বৃত্তৰ পৰিমাণ) 91,000/- টকা।

2. হৰিমোহন দাতব্য প্ৰতিষ্ঠানৰ প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপখন তলত দিয়া হ'ল :

2007 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ

ডেঃ

ট্ৰেঃ

প্ৰাপ্তি	পৰিমাণ (টকা)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (টকা)
আৰম্ভণি উদ্বৃত্ত		আচবাব	3,000
নগদ বেংকত জমা	22,000	বিনিয়োগ	55,000
নগদ হাতে জমা	8,800	ভৱনৰ বাবে অগ্ৰিম	20,000
দান	32,000	দান	60,000
বৰঙণি	50,200	দৰমহা	10,400
দান পুঁজি (endowment)	60,000	ভাড়া আৰু কৰ	4,000
ইচ্ছাপত্ৰৰ দ্বাৰা দান (legacies)	24,000	ছপা	1,000
বিনিয়োগৰ ওপৰত সুদ	3,800	ডাক আৰু ব্যয়	300
জমাৰ ওপৰত সুদ	800	বিজ্ঞাপন	1100
পুৰণি বাতৰি কাকত বিক্ৰী	500	বীমা	4,800
		সামৰণি উদ্বৃত্ত :	
		নগদ বেংকত জমা	32,000
		নগদ হাতে জমা	10,500
	2,02,100		2,02,100

তলত দিয়াবোৰ বিবেচনা কৰি 2007 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে আয়-ব্যয় হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা :

- ইচ্ছাপত্ৰৰ দান আৰু দানৰ 50% আয় হিচাপে ধৰিবলৈ সিদ্ধান্ত লোৱা হয়।
- তলত দিয়া বিষয়বোৰ দেনা হিচাপে দেখুৱাব লাগে :
ভাড়া 800 টকা, দৰমহা 1200 টকা, বিজ্ঞাপন 200 টকা।
- বিনিয়োগৰ ওপৰত পাবলগীয়া সুদৰ 2,000 টকা পাব বাকী আছে।

(উত্তৰ : ব্যয়ৰ ওপৰত আয়ৰ আধিক্য ২৫০০ টকা)

৩. তলত দিয়া বিৱৰণৰ পৰা, এখন আয়-ব্যয় হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা :

বিৱৰণ	পৰিমাণ টকা
সংগৃহিত মাচুল (ইয়াত ৪০,০০০ টকা যোৱা বছৰৰ ধৰা আছে)	৫,২০,০০০
এই বছৰৰ বাবে অপ্রাপ্ত মাচুল	৩০,০০০
দৰমহা দিয়া হ'ল (ইয়াৰ ভিতৰত যোৱা বছৰৰ ৫,০০০ টকা ধৰা আছে)	৬৪,০০০
বছৰৰ শেষত অপ্রদত্ত দৰমহা	৩,০০০
মনোৰঞ্জণব্যয়	৪,০০০
প্ৰতিযোগিতা ব্যয়	২৫,০০০
সভা ব্যয়	১৪,০০০
ভ্ৰমণ ব্যয়	৭,০০০
কিতাপ আৰু আলোচনী ক্ৰয়, (ইয়াৰে ৩১,০০০ টকা কিতাপ কিনা হৈছে)	৪০,০০০
খাজনা	১৫,০০০
ডাক, টেলিগ্ৰাফ আৰু টেলিফোন	৬,০০০
ছপা আৰু মনোহাৰী	১৪,০০০
প্ৰাপ্ত দান	২৫,০০০

(উত্তৰ : ব্যয়ৰ ওপৰত আয়ৰ আধিক্য ৩,০৭,০০০ টকা)

৪. এটা ক্ৰীড়া ক্লাবৰ নিৰ্দিষ্ট বিষয়বোৰ সম্পৰ্কে তলত তথ্যবোৰ দিয়া হ'ল :

ক্লাবটোৰ বহীত এই বিষয়বোৰ আয়-ব্যয় হিচাপ আৰু উদ্বৃত্তপত্ৰত দেখুওৱা।

বিৱৰণ	পৰিমাণ (টকা)
০১-০৪-২০০৫ ত খেল পুঁজিৰ পৰিমাণ	৩৫,০০০
খেল পুঁজিৰ বিনিয়োগ	৩৫,০০০
খেল পুঁজিৰ ওপৰত সুদ	৪,০০০
খেল পুঁজিৰ বাবে দান	১৫,০০০
খেলাত পুৰস্কাৰ দিয়া হ'ল	১০,০০০

খেলৰ বাবে হোৱা খৰচ	4,000
সাধাৰণ পুঁজি	80,000
সাধাৰণ পুঁজি বিনিয়োগ	80,000
সাধাৰণ পুঁজি বিনিয়োগৰ ওপৰত সুদ	8,000

(উত্তৰ খেল পুঁজিৰ উদ্ধৃত 40,000 টকা)

5. বোম্বে নহিল ক্ৰিকেট ক্লাবৰ বহীত 2007 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে আয়-ব্যয় হিচাপ আৰু 31-3-07 তাৰিখে উদ্ধৃতপত্ৰ প্ৰস্তুত কৰোতে তলৰ বিষয়বোৰ কেনেকৈ দেখুৱাবা :

বিৱৰণ	পৰিমাণ (টকা)
(a) স্থায়ী পেভিলিয়ন সজোৱাৰ বাবে বছৰটোত প্ৰাপ্ত দান	12,25,000
ইয়াক সজোৱাৰ বাবদ 31-3-07 লৈ কৰা ব্যয়ৰ পৰিমাণ	10,80,000
আনুমানিক পেভিলিয়ন সজোৱাৰ মুঠ ব্যয় হ'ব	25,00,000
(b) খেল পুঁজি :	
01-04-2006 তাৰিখত উদ্ধৃত	10,700
বছৰটোত খেলৰ বাবে প্ৰাপ্ত বৰঙণি	65,800
খেল পৰিচালনাৰ বাবে বছৰটোত হোৱা ব্যয়	72,400
(c) বছৰটোত পোৱা আজীৱন সদস্য মাচুল	28,000
তোমাৰ উত্তৰ বাবে যুক্তি দিয়া।	

(উত্তৰ : (a) পেভিলিয়ন পুঁজিৰ উদ্ধৃত 1,45,000 টকা, (b) খেল পুঁজিৰ উদ্ধৃত, (c) আজীৱন সদস্য মাচুল মূলধনীকৃত কৰিব লাগে।)

6. তলত দিয়া প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ আৰু লগত দিয়া অতিৰিক্ত তথ্যৰ পৰা এডাণ্ট পুথিভঁৰাল সংগঠনৰ বহীত 2006 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে আয়-ব্যয় হিচাপ আৰু আৰম্ভণি উদ্ধৃত পত্ৰ প্ৰস্তুত কৰা :

প্রাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ
2006 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

প্রাপ্তি	পৰিমাণ (টকা)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (টকা)
আৰম্ভণি উদ্ধৃত :		সাধাৰণ ব্যয়	3200
নগদ হাতে জমা	4,000	বাতৰি কাকত	1850
নগদ বেংকত জমা	15,550	বিজুলী	3,000
বৰঙণি :		বেংকত থকা স্থায়ী জমা	18,000
2005 1200		(30-06-2006)@ 10% বছৰি	
2006 26,000		কিতাপ	7,000
2007 500		দৰমহা	3,600
	28,200		
পূৰণি বাতৰি কাকত বিক্রী	1,250	খাজনা	6,500
চৰকাৰী অনুদান	12,000	ডাক ব্যয়	300
পূৰণি আচৰাব বিক্রী	3,700	আচৰাব (ক্ৰয়)	10,500
(লিখিত মূল্য 5000)		সামৰণি উদ্ধৃত	3,000
স্থায়ী সম্পত্তিৰ ওপৰত প্ৰাপ্ত সুদ	450	নগদ হাতে জমা :	3,000
		নগদ বেংকত জমা	8,200
	65,150		65,150

অতিৰিক্ত তথ্য :

- 31-12-2005 তাৰিখে অপ্রাপ্ত বৰঙণি 2,000/- টকা আৰু 31-12-2006 তাৰিখে 1,500 টকা।
- 31-12-2006 তাৰিখে অপ্রদত্ত দৰমহা 600/- টকা আৰু এমাহৰ খাজনা অগ্রিম দিয়া হৈছে।
- 01-01-05 তাৰিখে সংগঠনৰ আচৰাব আছিল 12,000/- টকা আৰু কিতাপ 5,000 টকা।
(উত্তৰ : বাহি 22,300/- টকা : আৰম্ভণি মূলধন পুঁজি 38,550/- টকা, মুঠ উদ্ধৃতৰ পৰিমাণ 61,950/- টকা)
- নাৰী কল্যাণ সমিতিৰ 2006 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে নগদ লেনদেনৰ বিৱৰণ তলত দিয়া হ'ল :

প্ৰাপ্তি	পৰিমাণ (টকা)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (টকা)
আগৰ বছৰৰ উদ্ধৃত (1-1-06)	2,270	খাজনা	6,000
বৰঙণি	32,500	বিজুলী ব্যয়	3,200
আজীৱন সদস্য মাচুল	3,250	প্ৰবক্তাৰ মাচুল	730
দান	2,500	কাৰ্যালয় ব্যয়	1480
মনোৰঞ্জনৰ (entertainment)		মনোহাৰী আৰু ছপা	1,050
পৰা হোৱা লাভ	2,750	আইনৰ মাচুল	1,870
পুৰণি কিতাপ বিক্ৰী (লিখিত মূল্য 1,000 টকা)	750	কিতাপ	6,500
		আচবাব ক্ৰয়	8,600
সুদ	350	নুকুৰ (Nukur) নাটকৰ বাবে ব্যয়	1,300
		নগদ হাতে জমা	8,040
		নগদ বেংকত জমা	9,500
	48,870		48,870

তলৰ সংযোজনবোৰ লৈ এখন আয়-ব্যয় হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা :

- এতিয়াও পাবলগীয়া বৰঙণি 750/- টকা, কিন্তু বৰঙণিৰ ভিতৰত 2007 চনৰ 500/- টকা ধৰা আছে।
- বছৰৰ আৰম্ভণিত সমিতিৰ 20,000/- টকা ভৱন, 3,000/- টকাৰ আচবাব আৰু 2,000/- টকাৰ কিতাপ আছিল।
- অৱক্ষয় বাদ দিব লাগে— আচবাবৰ ওপৰত @5% (ক্ৰয় ধৰি); কিতাপত @10% হাৰে আৰু ভৱনত 5% হাৰে।

(উত্তৰ : ৰাহি 24,090/- টকা)

8. ভাৰতীয় ক্ৰীড়া ক্লাবৰ তলত দিয়া প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপৰ পৰা 2006 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে আয়-ব্যয় হিচাপ আৰু সেই তাৰিখতে এখন উদ্ধৃতপত্ৰ প্ৰস্তুত কৰা :

প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ
2006 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

প্ৰাপ্তি	পৰিমাণ (টকা)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (টকা)
আৰম্ভণি উদ্বৃত্ত	7,890	দৰমহা	11,000
বৰঙণি	52,000	বিজুলী ব্যয়	5,500
আজীৱন সদস্য মাচুল	2,200	বিলিয়াৰ্ড টেবুল	17,500
ভৰ্তি মাচুল	3,200	কাৰ্যালয় ব্যয়	4,100
খেল প্ৰতিযোগিতা পুঁজি	26,000	ছপা আৰু মনোহাৰী	2,300
লকাৰ ভাৰা	1,250	খেল প্ৰতিযোগিতা ব্যয়	18,500
খেল সামগ্ৰী বিক্ৰী (ব্যয় 2,200)	2,500	খেল সামগ্ৰী ক্ৰয়	2,000
পুৰণি বাতৰি বিক্ৰী	750	আচবাব ক্ৰয়	7,700
লিগেছি (legacies)	37,500	খেল পথাৰ মেৰামতি	12,000
		নগদ হাতে জমা	12,690
		নগদ বেংকত জমা	10,000
		স্থায়ী জমা (10% হাৰে 1-10-06)	30,000
	1,33,290		1,33,290

অন্যান্য তথ্য :

2005 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত অপ্রাপ্ত বৰঙণি 1200/- টকা আৰু 2006 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত ইয়াৰ পৰিমাণ 3200/- টকা; 2006 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত লকাৰ ভাৰা অপ্রাপ্ত 250/- টকা, 2006 চনৰ অপ্রদত্ত দৰমহা 1,000.00 টকা।

2006 চনৰ 1 জানুৱাৰীত ক্লাবৰ 36,000/- টকাৰ ভৱন 12,000/- টকাৰ আচবাব, খেল সামগ্ৰী 17,500.00 টকা। এইবোৰৰ ওপৰত বছৰি 10% হাৰে অৱক্ষয় ধৰিব লাগে (ক্ৰয় সহ)।

(উত্তৰ : ৰাহি 26,300/- টকা, আৰম্ভণি মূলধনী পুঁজি 74,590/- টকা; মুঠ উদ্বৃত্তৰ পৰিমাণ 1,49,090.00 টকা)।

9. তলত দিয়া জন কল্যাণ ক্লাবৰ প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপৰ পৰা 2006 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে আয়-ব্যয় হিচাপ আৰু সেই তাৰিখতে এখন উদ্বৃত্ত পত্ৰ প্ৰস্তুত কৰা :

প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ

2006 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

প্ৰাপ্তি	পৰিমাণ (টকা)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (টকা)
নগদ হাতে জমা 01-01-06	6,800	দৰমহা	24,000
বৰঙণি	60,200	ভ্ৰমণ ব্যয়	6,000
দান	3,000	মনোহাৰী	2,300
আচবাব বিক্ৰী (লিখিত মূল্য 6000)	4,000	ভাৰা	16,000
ভৰ্তিমাচুল	800	মেৰামতি	700
আজীৱন সদস্য মাচুল	7,000	কিতাপ ক্ৰয়	6,000
বিনিয়োগৰ ওপৰত সুদ (@ 5% গোট্টেই বছৰৰ বাবে)	5,000	ভৱন ক্ৰয়	30,000
		নগদ হাতে জমা (31-12-06)	1,800
	86,800		86,800

অতিৰিক্ত তথ্যবোৰ :

বিৱৰণ	টকা	টকা
	01-01-06	31-12-06
(i) অগ্ৰিম প্ৰাপ্ত বৰঙণি	1,000	3,200
(ii) অপ্ৰাপ্ত বৰঙণি	2,000	3,700
(iii) মনোহাৰী মজুত	1,200	800
(iv) কিতাপ	13,500	16,500
(v) আচবাব	16,000	8,000
(vi) অপ্রদত্ত ভাৰা	1,000	2,000

(উত্তৰ : ৰাহি 11,100/- টকা, আৰম্ভণি মূলধনী পুঁজি 1,37,000/- টকা উদ্ধৃতপত্ৰৰ মুঠ পৰিমাণ 1,60,800.00 টকা)।

10. 2006 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে শঙ্কৰ ত্ৰীড়া ক্লাবৰ প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপখন তলত দিয়া হ'ল :

প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ

2006 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

প্ৰাপ্তি	পৰিমাণ (টকা)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (টকা)
আৰম্ভণি নগদ হাতে জমা	2,600	ভাৰা	18,000
ভৰ্তিমাচুল	3,200	মজুৰি	7,000
ভৱনৰ বাবে দান	23,000	বিলিয়াৰ্ড টেবুল	14,000
লকাৰ ভাৰা	1,200	আচবাব	10,000
আজীৱন সদস্য মাচুল	7,000	সুদ	2,000
আমোদ-প্ৰমোদৰ পৰা হোৱা লাভ	3,000	দৰমহা	24,000
বৰঙণি	40,000	নগদ হাতে জমা	4000
	80,000		80,000

তলত দিয়া তথ্যবোৰৰ সহায়ত আয়-ব্যয় হিচাপ আৰু উদ্বৃত্তপত্ৰ প্ৰস্তুত কৰা :

2005 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত অপ্ৰাপ্ত বৰঙণি 12,00/- টকা 31-12-2006 তাৰিখে অপ্ৰাপ্ত বৰঙণি 2,300.00 টকা। ডাক আৰু টিকটৰ আৰম্ভণি মজুত 300/- টকা, সামৰণি মজুত 200/- টকা, ভাৰা 1500/- টকা 2005 চনৰ বাবে আৰু 1,500/- টকা 2006 চনৰ বাবে এতিয়াও দিব বাকী আছে।

2006 চনৰ 1 জানুৱাৰীত ক্লাবৰ আচবাব আছিল 15,000/- টকা। আচবাবৰ 22,500/- টকাত মূল্যাংশ কৰা হ'ল।

(উত্তৰ : ঘাটি 8,100/- টকা, আৰম্ভণি মূলধনী পুঁজি 24,00/- টকা, উদ্বৃত্তপত্ৰৰ মুঠ পৰিমাণ 53,500.00 টকা।

11. তলত দিয়া প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ আৰু উদ্বৃত্ত পত্ৰৰ পৰা 2006 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে সাংস্কৃতিক (cultural) ক্লাবৰ বহীত আয়-ব্যয় হিচাপ আৰু উদ্বৃত্ত পত্ৰ প্ৰস্তুত কৰা :

প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ

2006 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

প্ৰাপ্তি	পৰিমাণ (টকা)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (টকা)
আৰম্ভণি নগদ উদ্ধৃত	12,000	আচবাব	4000
বৰঙণি		টেলিফোন ব্যয়	800
2005 2000		দৰমহা :	
2006 22,000		2005	1000
	24,000	2006	6000
ভৰ্তি মাচুল	2,800	বাতৰি কাকত	700
লকাৰ ভাৰা	1,000	ভূমি	20,000
আজীৱন সদস্য মাচুল	1,200	বিভিন্ন ব্যয়	1,000
চৰকাৰী অনুদান	11,000	প্ৰতিৰক্ষা বণ্ড	18,000
		সামৰণি নগদ উদ্ধৃত	2,500
	52,000		52,000

উদ্ধৃতপত্ৰ 2005 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত

দেনা	পৰিমাণ (টকা)	সম্পত্তি	পৰিমাণ (টকা)
অগ্ৰিম লকাৰ ভাৰা	200	নগদ হাতে জমা	12,000
অগ্ৰিম প্ৰাপ্ত বৰঙণি	1,000	অগ্ৰিম পৰিশোধ ব্যয় (prepaid)	3,000
অপ্ৰদত্ত দৰমহা	2,000	ভৱন	35,000
ঋণ	10,000		
মূলধনী পুঁজি	36,800		
	50,000		50,000

(উত্তৰ : ৰাহি 31500/- টকা; উদ্ধৃত পত্ৰৰ মুঠ পৰিমাণ 80,500/- টকা)

12. তলত দিয়া প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ আৰু উদ্বৃত্তপত্ৰৰ পৰা 2007 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে ইউনিট ক্লাবৰ বহীত চূড়ান্ত হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা :

প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ

2007 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

প্ৰাপ্তি	পৰিমাণ (টকা)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (টকা)
আৰম্ভণি উদ্বৃত্ত	15,000	আচবাব	18,000
পুৰণি আচবাব বিক্ৰী (ব্যয় 6000/- টকা)	4,000	পুথিভঁৰালৰ কিতাপ	10,000
বৰঙণি		দৰমহা	72,000
2005-06	18,000	সাধাৰণ ব্যয়	18,000
2006-07	60,000	বিজুলী ব্যয়	12,000
2007-08	12,000	বাতৰি কাকত	33,800
	90,000	ডাক	3,000
পুৰণি বাতৰি কাকত বিক্ৰী	10,800	মনোহাৰী	40,000
আমোদ-প্ৰমোদৰ পৰা লাভ	44,000	হিচাপ পৰীক্ষা মাচুল	8,000
ভাৰা	84,000	সামৰণি উদ্বৃত্ত	33,000
	2,47,800		2,47,800

উদ্বৃত্ত পত্ৰ 2006 চনৰ 31 মাৰ্চত

দেনা	পৰিমাণ (টকা)	সম্পত্তি	পৰিমাণ (টকা)
অপ্ৰদত্ত দৰমহা	6,000	নগদ টকা	15,000
মূলধনী পুঁজি	6,94,000	অনাদায় বৰঙণি	18,000
		পুথিভঁৰাল কিতাপ	30,000
		আচবাব	37,000
		ভূমি আৰু ভৱন	6,00,000
	7,00,000		7,00,000

অতিৰিক্ত তথ্যসমূহ :

1. ক্লাবৰ 500 সদস্য আছে আৰু প্ৰত্যেকেই বছৰি 150/- টকাকৈ বৰঙণি দিয়ে।
2. 31-3-2007 তাৰিখে অশ্ৰুত দৰমহা 1,200/- টকা আৰু পৰিশোধ দৰমহাৰ ভিতৰত 6,000/- টকা 2005-06 চনৰ ভিতৰত সোমাই আছে।
3. ভূমি আৰু ভৱনৰ ওপৰত বছৰি 5% হাৰে অবক্ষয় ধৰিব লাগে।
(উত্তৰ : বাহি 14,000/- টকা, উদ্ধৃত পত্ৰৰ মুঠ পৰিমাণ 7,27,000/- টকা)
13. এটা ক্ৰীড়া ক্লাবৰ কেইটামান নিৰ্দিষ্ট বিষয়ৰ লগত তথ্যবোৰ তলত দিয়া হৈছে। তুমি এইবোৰ আয়-ব্যয় হিচাপ আৰু উদ্ধৃত পত্ৰত দেখুৱাব লাগে—

বিৱৰণ	পৰিমাণ (টকা)
খেল পুঁজি 01-04-05 তাৰিখত	80,000
খেল পুঁজিৰ বিনিয়োগ	80,000
খেল পুঁজিৰ ওপৰত সুদ	8,000
খেল পুঁজিৰ বাবে দান	30,000
খেল পুৰস্কাৰ দিয়া হ'ল	16,000
খেল পৰিচালনা ব্যয়	7,000
সাধাৰণ পুঁজি	2,00,000
সাধাৰণ পুঁজি বিনিয়োগ	2,00,000
সাধাৰণ পুঁজি বিনিয়োগৰ ওপৰত সুদ	20,000

14. মৈত্ৰী ক্ৰীড়া ক্লাবৰ প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপে 2006 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে 68,500 টকা বৰঙণিৰ বাবে প্ৰাপ্তি দেখুৱাইছে।

অতিৰিক্ত তথ্যসমূহ তলত দিয়া ধৰণৰ :

1. 2005 চনৰ 31 মাৰ্চত অনাদায় বৰঙণিৰ পৰিমাণ 6,500/- টকা।
 2. 2005 চনৰ 31 মাৰ্চত অশ্ৰুতপ্ৰাপ্ত বৰঙণিৰ পৰিমাণ 4,100/- টকা।
 3. 2006 চনৰ 31 মাৰ্চত অশ্ৰুত বৰঙণিৰ পৰিমাণ 5,400/- টকা।
 4. 2006 চনৰ 31 মাৰ্চত অশ্ৰুত প্ৰাপ্ত বৰঙণিৰ পৰিমাণ 2,500/- টকা।
- 2006 চনৰ 31 মাৰ্চত ওপৰত দিয়া বিষয়বোৰ লৈ ক্লাবৰ বহীত কেনেকৈ চূড়ান্ত হিচাপত দেখুৱাবা।

(উত্তৰ : ২০০৬ চনৰ শেষ হোৱা বছৰৰ আয়-ব্যয় হিচাপত ক্রেডিট কৰা বৰঙণিৰ পৰিমাণ ৬৯,০০০ টকা, ২০০৬ চনৰ ৩১ মাৰ্চত অনাদায় বৰঙণি ৫,৪০০/- টকা আৰু উদ্ধৃত পত্ৰৰ সম্পত্তিৰ শিতানত দেখুওৱা হয়, ২০০৬ চনৰ ৩১ মাৰ্চত অগ্রিমপ্ৰাপ্ত বৰঙণিৰ পৰিমাণ ২,৫০০/- টকা আৰু উদ্ধৃত পত্ৰৰ দেনাৰ শিতানত দেখুওৱা হয়।

১৫. বহাটগী ট্ৰাষ্টৰ প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ তলত দিয়া হ'ল :

জমা-খৰচৰ হিচাপ

২০০৬ চনৰ ৩১ মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

প্ৰাপ্তি	পৰিমাণ (টকা)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (টকা)
নগদ হাতে জমা	১৪,০০০	ভাৰা	৬০০
নগদ বেংকত জমা	৬০,০০০	দৰমহা	১২,০০০
বৰঙণি		ডাক	৩০০
২০০৫ ৫,০০০		বিজুলী ব্যয়	৬,০০০
২০০৬ ৮৩,০০০		আচবাব ক্ৰয়	২০,০০০
২০০৭ ৩,০০০	৯১,০০০		
বিনিয়োগৰ বিক্ৰী	৯০,০০০	কিতাপ	৩,০০০
বিনিয়োগৰ ওপৰত সুদ	২,০০০	প্ৰতিৰক্ষা বণ্ড	১,৫০,০০০
আচবাবৰ বিক্ৰী	৩,২০০	আভাৰী ছাত্ৰক সহায়	২২,০০০
(লিখিত মূল্য ৩০০০/- টকা)		নগদ হাতে জমা	১০,৯০০
		নগদ বেংকত জমা	৩০,০০০
	২,৬০,২০০		২,৬০,২০০

তলত দিয়া সংযোজনবোৰ লৈ ২০০৬ চনৰ ৩১ মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে আয়-ব্যয় হিচাপ আৰু এখন উদ্ধৃত পত্ৰ প্ৰস্তুত কৰা। ২০০৬ চনৰ বাবে বৰঙণি এতিয়াও পাব আছে ৭,০০০ টকা; প্ৰতিৰক্ষা বণ্ডৰ ওপৰত পাবলগীয়া সুদ ৭,০০০/- টকা, দিবলগীয়া ভাড়া আছে ১০০০/- টকা; বিক্ৰী কৰা বিনিয়োগৰ বহীত লিখিত মূল্য ৮০,০০০/- টকা আৰু ৩০,০০০/- টকাৰ বিনিয়োগ এতিয়াও হাতত আছে। ২০০৬ চনৰ প্ৰাপ্ত বৰঙণিৰ ভিতৰত ৪০০/- টকা আজীৱন সদস্য মাচুল ধৰা আছে। ২০০৬ চনৰ ১ জানুৱাৰীত ১২,০০০/- টকা মূল্যৰ মুঠ আচবাব আছে। ২০০৭ চনৰ বাবে পৰিশোধ কৰা দৰমহাৰ পৰিমাণ ২০০০/- টকা।

(উত্তৰ : ৰাহি ৫৯,৯০০/- টকা; মুঠ উদ্ধৃতপত্ৰৰ পৰিমাণ ২,৬৮,৯০০/- টকা)

16. দিল্লী দাতব্য ট্ৰাষ্টৰ নগদ বহীৰ পৰা 2007 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে তলত দিয়া প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা হৈছে :

প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ

2007 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

প্ৰাপ্তি	পৰিমাণ (টকা)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (টকা)
আৰম্ভণি উদ্ধৃত		দান (charity)	11,500
নগদ হাতে জমা	11,500	ভাৰা আৰু কৰ	3,200
নগদ বেংকত জমা	12,600	দৰমহা	6000
দান	9,000	ছপা	600
বৰঙণি	42,800	ডাক	300
লিগেছিচ	18,000	বিজ্ঞাপন	4500
বিনিয়োগৰ ওপৰত সুদ	4500	বীমা	2000
বাতৰি কাকত বিক্ৰী	200	আচবাব	21,600
		বিনিয়োগ	23,000
		সামৰণি উদ্ধৃত :	
		হাতত জমা	9,900
		বেংকত জমা	16,000
	98,600		98,600

2006 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে আয়-ব্যয় হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা আৰু সেই তাৰিখতে এখন উদ্ধৃতপত্ৰ প্ৰস্তুত কৰা :

- প্ৰাপ্ত দানৰ $\frac{1}{3}$ অংশ আয়-ব্যয় হিচাপলৈ স্থানান্তৰ কৰিব লাগে।
- বীমা কিস্তি 3 মাহৰ বাবে অগ্রিম দিয়া হৈছে।
- বিনিয়োগৰ ওপৰত উদ্ধৃত সুদ 1,100/- টকা পোৱা নাই।
- 2007 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত ভাৰা 600/- টকা; দৰমহা 900/- টকা; বিজ্ঞাপন ব্যয় 1000/- টকা অপ্রদত্ত হৈ আছে।

(উত্তৰ : বাহি 21,500/- টকা; উদ্ধৃতপত্ৰ মুঠ পৰিমাণ 72,100/- টকা)

17. এটা ক্লাবৰ তলৰ জমা-খৰচৰ হিচাপৰ পৰা, 2006 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে আয়-ব্যয় হিচাপ আৰু সেই তাৰিখত উদ্ধৃতপত্ৰ প্ৰস্তুত কৰা

প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ

2006 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে

প্ৰাপ্তি	পৰিমাণ (টকা)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (টকা)
আৰম্ভণি উদ্ধৃত	3,500	সাধাৰণ ব্যয়	900
বৰঙণি :		দৰমহা	16,000
2005 1,800		ডাক ব্যয়	1300
2006 70,000		বিজুলী ব্যয়	7800
2007 3200		আচবাব	26,500
	75,000	কিতাপ	13,000
পূৰণি কিতাপ বিক্রী (কিনাদাম 3200 টকা)	2000	বাতৰি কাকত	600
হল ব্যৱহাৰৰ বাবে পোৱা ভাৰা	17,000	সভাৰ ব্যয়	7200
বাতৰি কাকত বিক্রী	400	টি ভি ক্ৰয়	16,000
মনোৰঞ্জনৰ পৰা পোৱা লাভ	73000	সামৰণি উদ্ধৃত	15,900
	1,05,200		1,05,200

অতিৰিক্ত তথ্যসমূহ :

- (a) ক্লাবৰ 100 সদস্য আৰু 900 টকালৈ প্ৰত্যেকেই বছৰি বৰঙণি দিয়ে। 2005 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত অনাদায় বৰঙণিৰ পৰিমাণ 3,600/- টকা।
- (b) 2006 চনৰ 31 মাৰ্চত অপ্রদত্ত দৰমহা 1,000/- টকা, দৰমহা পৰিশোধৰ ভিতৰত 2005 চনৰ 1000/- টকা ধৰা হৈছে।
- (c) 2006 চনৰ 1 জানুৱাৰীত ক্লাবৰ ভূমি আৰু ভৱনৰ পৰিমাণ 25,000/- টকা, আচবাব 2,600/- টকা, কিতাপ 6,200/- টকা।
(উদ্ধৃত : ৰাহি 79,700/- টকা, উদ্ধৃত পত্ৰৰ মুঠ পৰিমাণ 1,23,800/- টকা)
18. 2007 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত শেষ হোৱা বছৰত মহিলা কল্যাণ ক্লাবৰ প্ৰাপ্তি-পৰিশোধ হিচাপ তলত দিয়া হ'ল :

প্ৰাপ্তি	পৰিমাণ (টকা)	পৰিশোধ	পৰিমাণ (টকা)
আৰম্ভণি উদ্ধৃত	7,250	দৰমহা	12,500
বৰঙণি	81,750	মনোহাৰী	1,700
দান	3,000	বিজুলী ব্যয়	9,550
চৰকাৰী অনুদান	15,000	বীমা	7,500
বাতৰি কাকত বিক্ৰী	300	সা-সঁজুলি	30,000
দাতব্য প্ৰদৰ্শনীৰ আয়	16,500	ক্ষুদ্ৰ ব্যয়	500
বিনিয়োগৰ ওপৰত সুদ (10% হাৰে সম্পূৰ্ণ বছৰৰ)	7,000	দাতব্য প্ৰদৰ্শনী ব্যয়	12,900
বিভিন্ন আয়	400	বাতৰি কাকত	1000
		বক্তৃতা ব্যয় (মাচুল)	16,500
		সচিবৰ মাননি	12,000
		সামৰণি উদ্ধৃত	27,050
	1,31,200		1,31,200

অতিৰিক্ত তথ্য :

বিৱৰণ	01-01-07 (টকা)	31-12-07 (টকা)
অপ্ৰদত্ত দৰমহা	1,200	1,800
অগ্ৰিম প্ৰদত্ত বীমা	700	300
অনাদায় বৰঙণি	3,750	2,500
অগ্ৰিম প্ৰাপ্ত বৰঙণি	1,750	1,000
অপ্ৰদত্ত বিজুলী ব্যয়	–	1,250
মনোহাৰী মজুত	2,250	7,00
সা-সঁজুলি	25,600	50,200
ভৱন	1,20,000	1,14,000

2007 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে আয়-ব্যয় হিচাপ আৰু সেই তাৰিখতে এখন উদ্ধৃত পত্ৰ প্ৰস্তুত কৰা।

(উত্তৰ : ৰাহি 79,700 টকা; উদ্ধৃতপত্ৰৰ মুঠ পৰিমাণ 1,23,000 টকা)

কি বুজিলা চোৰাৰ উত্তৰ

কি বুজিলা চোৰা— I

উত্তৰ : সত্য (iii), (vi), (viii), (x); অশুদ্ধ (i), (ii), (iv), (v), (viii), (ix)

কি বুজিলা চোৰা— II

1. যদি বিশেষ খেল পুঁজি থাকে, তলত দিয়া ধৰণে হিচাপকৰণ ব্যৱস্থা কৰা হ'ব।

উদ্বৃত্তপত্ৰৰ দেনা দিশ	পৰিমাণ (টকা)
ক্ৰীড়া প্ৰতিযোগিতা পুঁজি	40,000/-
যোগ : খেলৰ পৰা প্ৰাপ্তি	16,000/-
বাদ : খেল ব্যয়	56,000/-
দেনাৰ দিশত থকা উদ্বৃত্তৰ পৰিমাণ	14,000/-
	42,000/-

2. কোনো নিৰ্দিষ্ট পুঁজি নাই বাবে টেবুল টেনিছ প্ৰতিযোগিতাৰ বাবে হোৱা ব্যয় 4000/- টকা আয়-ব্যয় হিচাপৰ ডেবিট দিশ ব্যয়ৰ হিচাপে দেখুওৱা হ'ব। ই এনে এটা বিষয় যিটো কোনো নিৰ্দিষ্ট পুঁজিৰ পৰা স্বাধীন।
3. নিৰ্দিষ্ট পুঁজি থাকে। হিচাপকৰণৰ ব্যৱস্থা তলত দিয়া ধৰণৰ :

উদ্বৃত্তপত্ৰৰ দেনা দিশ	পৰিমাণ (টকা)
পুৰস্কাৰ পুঁজি	22,000/-
যোগ : সুদ	3,000/-
বাদ : পুৰস্কাৰ বিতৰণ	25,000/-
উদ্বৃত্তপত্ৰত থকা দেনাৰ দিশৰ পৰিমাণ	5,000
	20,000

পুৰস্কাৰ পুঁজিৰ বিনিয়োগ উদ্বৃত্তপত্ৰৰ সম্পত্তিৰ দিশত দেখুওৱা হ'ব 18,000/- টকা।

4. কোনো নিৰ্দিষ্ট পুঁজি নাই বাবে দাতব্য প্ৰদৰ্শনীৰ পৰা প্ৰাপ্ত টকা আয়-ব্যয় হিচাপৰ ক্ৰেডিট দিশত দেখুওৱা হ'ব আৰু দাতব্য প্ৰদৰ্শনীৰ হোৱা খৰচ প্ৰাপ্তিৰ পৰা বাদ দিয়া হয় আয়-ব্যয় হিচাপৰ ক্ৰেডিট দিশত প্ৰকৃত পৰিমাণ দেখুওৱা হয়।

অংশীদাৰী ব্যৱসায়ৰ হিচাপকৰণ : মূল ধাৰণাসমূহ

শিকাৰ উদ্দেশ্য :

এই অধ্যায় অধ্যয়নৰ পিছত তোমালোকে তলত দিয়াসমূহ জানিব পাৰিবা।

- অংশীদাৰীৰ সংজ্ঞা আৰু ইয়াৰ প্ৰয়োজনীয় বৈশিষ্ট্যসমূহ;
- অংশীদাৰী চুক্তিপত্ৰৰ অৰ্থ আৰু ইয়াত সন্নিবিষ্ট কৰিবলগীয়া বিভিন্ন বিষয়বস্তুৰ তালিকা;
- হিচাপকৰণৰ লগত জড়িত 1932 চনৰ ভাৰতীয় অংশীদাৰী আইনৰ ব্যৱস্থাসমূহৰ চিনাক্তকৰণ;
- স্থিৰ আৰু অস্থিৰ মূলধন পদ্ধতিত অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপ প্ৰস্তুতকৰণ;
- অংশীদাৰসকলৰ মাজত লাভ বা লোকচান বিতৰণ পদ্ধতি আৰু লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ প্ৰস্তুতকৰণ;
- বিভিন্ন পৰিস্থিতিত মূলধন আৰু আহৰণৰ ওপৰত সুদ গণনাৰ পদ্ধতি;
- লাভৰ পৰা সৰ্বনিম্ন পৰিমাণৰ লাভ আদায়ৰ প্ৰতিশ্ৰুতিয়ে (Guarantee) অংশীদাৰ সকলৰ মাজত লাভ বিতৰণৰ ক্ষেত্ৰত কেনেকৈ প্ৰভাৱ পেলায়।
- অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপত পূৰ্বত্ৰুটি সংশোধনৰ বাবে আৱশ্যকীয় সংযোজনসমূহৰ ব্যৱস্থা;
- অংশীদাৰী প্ৰতিষ্ঠানৰ চূড়ান্ত হিচাপ প্ৰস্তুত কৰণ;

তোমালোকে ইতিমধ্যে একক মালিকী ব্যৱসায়ৰ চূড়ান্ত হিচাপ প্ৰস্তুতকৰণৰ বিষয়ে শিকিলা। ব্যৱসায়ৰ প্ৰসাৰৰ লগে লগে ইয়াৰ পৰিচালনাৰ বাবে অধিক মূলধন আৰু অধিক সংখ্যক ব্যক্তিৰ প্ৰয়োজন হয়। এনে পৰিস্থিতিত সাধাৰণতে মানুহে অংশীদাৰী ব্যৱসায় গঠন কৰাটো বিচাৰে। যিহেতু দুজন বা ততোধিক ব্যক্তি একলগ হৈ এনে ব্যৱসায় গঠন কৰে, এই ব্যৱসায়ৰ হিচাপকৰণৰ কিছুমান নিজস্ব বিশেষত্ব আছে। এই ব্যক্তিসমূহে লাভ বা লোকচান তেওঁলোকৰ মাজত এটা নিৰ্দিষ্ট হাৰত বা সমহাৰত বিতৰণ কৰে। লাভ বিতৰণত প্ৰভাৱ পেলোৱা বিভিন্ন বিষয়সমূহ অংশীদাৰী চুক্তিপত্ৰত সন্নিবিষ্ট নাথাকিব পাৰে। এনে পৰিস্থিতিত 1932 চনৰ ভাৰতীয় অংশীদাৰী আইনৰ ব্যৱস্থাসমূহ প্ৰযোজ্য হয়। সেইদৰে মূলধনৰ ওপৰত সুদ, আহৰণৰ ওপৰত সুদ গণনা আৰু অংশীদাৰসকলৰ মূলধন হিচাপ প্ৰস্তুতকৰণৰ ক্ষেত্ৰতো কিছুমান নিজস্ব বৈশিষ্ট্য দেখা যায়। তাৰোপৰি অংশীদাৰ এজনৰ মৃত্যুৰ সময়ত বা নতুন অংশীদাৰ এজনক ভৰ্তিকৰণ আদিৰ ক্ষেত্ৰতো বিভিন্ন ধৰনৰ সংযোজনৰ আৱশ্যক হয়। এই বিশেষ পৰিস্থিতিসমূহত বিশেষ হিচাপ ব্যৱস্থাৰ আৱশ্যক হয় যাতে এই বিষয়সমূহ এই অধ্যয়নৰ পৰা স্পষ্ট হয়।

এই অধ্যায়ত অংশীদাৰীৰ কিছুমান মূল দিশ যেনে লাভৰ বিতৰণ, মূলধন হিচাপৰ প্ৰস্তুতকৰণ ইত্যাদি আলোচনা কৰা হৈছে। পিছৰ অধ্যায়সমূহত অংশীদাৰৰ ভৰ্তিকৰণ, অৱসৰগ্ৰহণ, মৃত্যু আৰু অংশীদাৰীৰ বিলুপ্তিকৰণ ইত্যাদিৰ হিচাপ ব্যৱস্থাসমূহ আলোচনা কৰা হ'ব।

2.1 অংশীদাৰীৰ প্ৰকৃতি :

যেতিয়া দুজন বা ততোধিক ব্যক্তিয়ে কোনো এটা ব্যৱসায় স্থাপন আৰু লাভ-লোকচান বিতৰণৰ বাবে একলগ হয়, তেওঁলোক অংশীদাৰীত থকা বুলি কোৱা হয়। 1932 চনৰ ভাৰতীয় অংশীদাৰী আইনৰ চতুৰ্থ ধাৰাত অংশীদাৰীৰ সংজ্ঞা তলত দিয়া ধৰণে দিয়া হৈছে —

“অংশীদাৰী হ'ল ব্যক্তিসকলৰ মাজত থকা এটা সম্বন্ধ যিয়ে ব্যৱসায়টো চলাই নিবলৈ বা সকলোৰে হৈ এজনে চলাই নিবলৈ আৰু লাভ বিতৰণ কৰিবলৈ সন্মত হয়।”

অংশীদাৰীত থকা ব্যক্তিসকলক ব্যক্তিগতভাবে ‘অংশীদাৰ’ আৰু সমূহীয়াভাবে ‘অংশীদাৰী প্ৰতিষ্ঠান’ বুলি কোৱা হয়। যি নামেৰে ব্যৱসায় পৰিচালনা কৰা হয় তাক ব্যৱসায়ৰ নাম বুলি কোৱা হয়। অংশীদাৰী প্ৰতিষ্ঠান এটাৰ ক্ষেত্ৰত অংশীদাৰী প্ৰতিষ্ঠান আৰু ইয়াৰ অংশীদাৰসকলৰ পৃথক আইনগত অস্তিত্ব নাথাকে। অংশীদাৰীৰ আৱশ্যকীয় বৈশিষ্ট্যসমূহ হৈছে —

1. **দুজন বা ততোধিক ব্যক্তি :** কোনো নিৰ্দিষ্ট উদ্দেশ্য লৈ গঠন হোৱা অংশীদাৰী ব্যৱসায়ৰ বাবে অতি কমেও দুজন ব্যক্তিৰ আৱশ্যক হয়। সৰ্বাধিক সদস্যসংখ্যাৰ ক্ষেত্ৰতো সীমাবদ্ধতা আছে। বেংকিং ব্যৱসায়ৰ ক্ষেত্ৰত সৰ্বাধিক 10 জন আৰু অন্যান্য ব্যৱসায়ৰ ক্ষেত্ৰত সৰ্বাধিক সদস্যৰ সংখ্যা 20 জন হ'ব পাৰে।

2. **চুক্তি :** অংশীদাৰী হৈছে দুজন বা ততোধিক ব্যক্তিৰ মাজত থকা ব্যৱসায় চলোৱাৰ বাবে আৰু লাভ-লোকচান বিতৰণৰ বাবে থকা এখন চুক্তি। চুক্তিখন মৌখিক বা লিখিত হ'ব পাৰে। মৌখিক চুক্তিও সমানে বৈধ। কিন্তু বিবাদৰ পৰা হাত সাৰিবলৈ লিখিত চুক্তি থকাটো বাঞ্ছনীয়।

3. **ব্যৱসায় :** চুক্তি কোনো ব্যৱসায় চলোৱাৰ বাবে হ'ব লাগে। কোনো সম্পত্তিৰ সাধাৰণ যৌথ মালিকীয়ে অংশীদাৰীক নুবুজায়। উদাহৰণ স্বৰূপে, যদি A আৰু B য়ে এটুকুৰা মাটি যৌথভাবে ক্ৰয় কৰে, তেওঁলোক সম্পত্তিৰ যৌথ মালিক কিন্তু অংশীদাৰ নহয়। কিন্তু যদি তেওঁলোকে মাটিটুকুৰা লাভ অৰ্জনৰ উদ্দেশ্যে ক্ৰয়-বিক্ৰয় কৰে তেন্তে তেওঁলোকক অংশীদাৰ বুলি কোৱা হ'ব।

4. **পাৰস্পৰিক প্ৰতিনিধিত্ব :** অংশীদাৰী প্ৰতিষ্ঠান এটাৰ ব্যৱসায় সকলোবোৰ অংশীদাৰে যৌথভাবে বা সকলোবোৰৰ হৈ এজনে চলাই নিব পাৰে। অৰ্থাৎ প্ৰতিজন অংশীদাৰে ব্যৱসায় চলাই নিয়াত অংশগ্ৰহণ কৰিব পাৰে এনেভাবে সকলোবোৰ অংশীদাৰৰ মাজত পাৰস্পৰিক প্ৰতিনিধিত্বৰ সম্বন্ধৰ সৃষ্টি হয়। প্ৰতিজন অংশীদাৰ মুখ্য ব্যক্তি আৰু লগে লগে অন্যান্য অংশীদাৰসকলক মানিবলৈ বাধ্য কৰাব পাৰে আৰু অন্য অংশীদাৰে কৰা কাৰ্যসমূহ তেওঁ মানিবলৈ বাধ্য হয়।

4. **লাভৰ বিতৰণ :** অংশীদাৰীৰ চুক্তিপত্ৰ লাভ-লোকচান বিতৰণৰ বাবে হ'ব লাগে। যদিও অংশীদাৰী আইনত উল্লেখ থকা অংশীদাৰীৰ সংজ্ঞা অনুসৰি অংশীদাৰী হৈছে ব্যৱসায়ৰ লাভ বিতৰণ কৰিবলৈ সন্মত হোৱা ব্যক্তিসকলৰ মাজৰ সম্বন্ধ, লগতে লোকচান বিতৰণৰ কথাটোও অন্তৰ্ভুক্ত হৈ থাকে। গতিকে লাভ আৰু লোকচান বিতৰণ কৰাটো গুৰুত্বপূৰ্ণ। যদি কোনো ব্যক্তি কোনো দাতব্য কাৰ্যৰ বাবে সহযোগ কৰে, ইয়াক অংশীদাৰী বুলি বিবেচনা কৰা নহয়।

6. অংশীদাৰৰ দায়বদ্ধতা : ব্যৱসায়ৰ সকলো দেনা দায়িত্বৰ বাবে অংশীদাৰসকল গাইগুটীয়াভাবে আৰু যৌথভাবে তৃতীয় পক্ষৰ ওচৰত দায়বদ্ধ। অংশীদাৰসকলৰ দেনা দায়িত্ব অপৰিসীম। অৰ্থাৎ প্ৰতিষ্ঠানৰ দেনা পৰিশোধৰ বাবে ব্যক্তিগত সম্পত্তিও ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

2.2 অংশীদাৰী দলিল :

অংশীদাৰসকলৰ মাজত হোৱা চুক্তিৰ ফলস্বৰূপে অংশীদাৰীৰ জন্ম হয়। এই চুক্তি মৌখিক বা লিখিত হ'ব পাৰে। অংশীদাৰী আইন অনুসৰি চুক্তি লিখিত হোৱাটো বাধ্যতামূলক নহয়। যদি চুক্তি লিখিত হয়, চুক্তিৰ চৰ্তসমূহ উল্লেখ থকা নথিক অংশীদাৰী দলিল বুলি কোৱা হয়। এই চুক্তি পত্ৰত ব্যৱসায়ৰ উদ্দেশ্যে আৰু অংশীদাৰসকলৰ মাজৰ সম্পৰ্কত প্ৰভাৱ পেলাব পৰা সকলোবোৰ বিষয়সমূহ বিতংকৈ অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হয়, যেনে প্ৰতিজন অংশীদাৰে আগবঢ়োৱা মূলধন, লাভ-লোকচান বিতৰণৰ অনুপাত, মূলধনৰ ওপৰত সুদ, অংশীদাৰে আগবঢ়োৱা ঋণৰ ওপৰত সুদ ইত্যাদি।

অংশীদাৰী দলিলৰ দফাসমূহ (clauses) সকলোবোৰ অংশীদাৰৰ সন্মতিক্ৰমে পৰিৱৰ্তন কৰিব পাৰি। এই দলিল ষ্টাম্প আইনৰ (Stamp Act) বিধান অনুসৰি প্ৰস্তুত কৰিব লাগে আৰু প্ৰতিষ্ঠানৰ পঞ্জীয়কৰ ওচৰত পঞ্জীয়ন কৰোৱাটোও বাঞ্ছনীয়।

অংশীদাৰী দলিলৰ বিষয়বস্তু

সাধাৰণতে অংশীদাৰী চুক্তিপত্ৰত তলত দিয়া বিষয়সমূহ অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হয়।

- প্ৰতিষ্ঠান আৰু ইয়াৰ মূল ব্যৱসায়ৰ নাম আৰু ঠিকনা;
- সকলোবোৰ অংশীদাৰৰ নাম আৰু ঠিকনা;
- প্ৰতিজন অংশীদাৰে আগবঢ়োৱা মূলধনৰ পৰিমাণ;
- প্ৰতিষ্ঠানৰ হিচাপ বৰ্ষ;
- অংশীদাৰীৰ আৰম্ভৰ তাৰিখ;
- বেংক হিচাপ পৰিচালনা সম্পৰ্কীয় নীতি নিয়ম;
- লাভ-লোকচান বিতৰণৰ অনুপাত;
- মূলধন, ঋণ, আহৰণ ইত্যাদিৰ ওপৰত সুদৰ হাৰ;
- হিচাপ পৰীক্ষক নিযুক্তিৰ পদ্ধতি (যদিহে নিযুক্তি দিয়া হয়);
- যদি কোনো অংশীদাৰক দৰমহা, কমিছন, ইত্যাদি দিবলগীয়া হয় তেন্তে দেয়ৰ পৰিমাণ;
- প্ৰতিজন অংশীদাৰৰ অধিকাৰ, কৰ্তব্য আৰু দেনা-দায়িত্ব;
- এজন বা ততোধিক অংশীদাৰৰ দেউলীয়া অৱস্থাৰ বাবে হোৱা লোকচানৰ হিচাপ ব্যৱস্থা;
- প্ৰতিষ্ঠানৰ বিলুপ্তিকৰণৰ ক্ষেত্ৰত হিচাপৰ নিষ্পত্তিকৰণ;

- ❑ অংশীদাৰসকলৰ মাজৰ বিবাদ নিষ্পত্তিৰ পদ্ধতি;
- ❑ অংশীদাৰৰ ভৰ্তিকৰণ, অৱসৰগ্ৰহণ আৰু মৃত্যুৰ ক্ষেত্ৰত অনুসৰণ কৰিবলগীয়া নীতি-নিয়ম; আৰু
- ❑ ব্যৱসায় পৰিচালনা কৰিবলৈ আৱশ্যক হোৱা অন্যান্য বিষয়সমূহ।

সাধাৰণতে অংশীদাৰসকলৰ সম্পৰ্কত প্ৰভাৱ পেলাব পৰা সকলোবোৰ বিষয় অংশীদাৰী চুক্তিপত্ৰত উল্লেখ থাকে। যদি কোনো বিষয় চুক্তিপত্ৰত উল্লেখ কৰা নহয়, তেন্তে তেনে বিষয়সমূহৰ ক্ষেত্ৰত 1932 চনৰ ভাৰতীয় অংশীদাৰী আইনত উল্লেখ থকা নীতি-নিয়মসমূহ প্ৰযোজ্য হয়।

2.2.1 হিচাপকৰণৰ প্ৰাসংগিক বিষয়সমূহ : অংশীদাৰী হিচাপত প্ৰভাৱ পেলাৱা গুৰুত্বপূৰ্ণ নীতি-নিয়মসমূহ হৈছে তলত দিয়া ধৰণৰ :

- (ক) **লাভ বিতৰণৰ অনুপাত :** যদি অংশীদাৰী চুক্তিপত্ৰত লাভ বিতৰণৰ অনুপাত সম্পৰ্কে কোনো উল্লেখ নাথাকে, অংশীদাৰসমূহে ব্যৱসায়ৰ লাভ বা লোকচান সমানভাবে বিতৰণ কৰিব লাগে। তেওঁলোকৰ মূলধনৰ পৰিমাণে ইয়াত কোনো গুৰুত্ব নাপায়।
- (খ) **মূলধনৰ ওপৰত সুদ :** কোনো অংশীদাৰে মূলধনৰ ওপৰত সুদ দাবী কৰিব নোৱাৰে। সুদৰ বিষয় যদি চুক্তিত বিশেষভাবে উল্লেখ নাথাকে, তেন্তে কোনো ধৰণৰ সুদ দিয়া নহয়। যদি চুক্তিত মূলধনৰ ওপৰত সুদৰ বিষয়ে উল্লেখ থাকে তেতিয়া ব্যৱসায়ত লাভ হ'লেহে সুদ দিয়াৰ ব্যৱস্থা থাকিব। যদি লাভ নহয় চুক্তিত উল্লেখ থাকিলেও সুদ দিব নোৱাৰিব। যদি চুক্তিত মূলধনৰ ওপৰত সুদৰ কথা উল্লেখ থাকে কিন্তু সুদৰ হাৰ সম্পৰ্কে কোনো উল্লেখ নাথাকে, মূলধনৰ ওপৰত 6% হাৰত সুদ প্ৰদান কৰা হ'ব।
- (গ) **আহৰণৰ ওপৰত সুদ :** অংশীদাৰসকলৰ আহৰণৰ ওপৰত সুদ ধাৰ্য কৰিব নে নকৰে তাক চুক্তিত উল্লেখ থাকিব লাগে। যদি উল্লেখ নাথাকে অংশীদাৰসকলে আহৰণ কৰা টকাৰ ওপৰত কোনো সুদ ধাৰ্য কৰিব নেলাগে।
- (ঘ) **অংশীদাৰে আগবঢ়োৱা ঋণৰ ওপৰত :** যদি অংশীদাৰে ব্যৱসায়টোক ঋণ প্ৰদান কৰে, তেতিয়া তেনে ঋণৰ ওপৰত চুক্তিত উল্লেখ নাথাকিলেও বছৰি 6% হাৰত সুদ প্ৰদান কৰিব লাগিব।
- (ঙ) **প্ৰতিষ্ঠানৰ কাৰ্যৰ বাবে দৰমহা :** চুক্তিত উল্লেখ নাথাকিলে অংশীদাৰী ব্যৱসায়লৈ আগবঢ়োৱা সেৱাৰ বিনিময়ত অংশীদাৰে কোনো দৰমহা বা অন্যান্য লাভ দাবী কৰিব নোৱাৰিব।

ওপৰত উল্লেখ কৰা বিষয়সমূহৰ উপৰিও, ভাৰতীয় অংশীদাৰী আইনত অংশীদাৰসকলৰ মাজত প্ৰযোজ্য নিয়মসমূহ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল—

- (i) যদি কোনো অংশীদাৰে ব্যৱসায়ৰ লেনদেনৰ পৰা বা ব্যৱসায়ৰ সম্পত্তি ব্যৱহাৰ কৰি বা ব্যৱসায়ৰ সম্পৰ্কত বা ব্যৱসায়ৰ নাম ব্যৱহাৰ কৰি কোনো লাভ অৰ্জন কৰে, তেন্তে এনে লাভ তেওঁ ব্যৱসায়ক প্ৰদান কৰিব লাগে আৰু লাভৰ এটা অংশ পায়।

- (ii) যদি এজন অংশীদাৰে একে প্ৰকৃতিৰ কোনো ব্যৱসায় চলায় আৰু অংশীদাৰী প্ৰতিষ্ঠানৰ লগত প্ৰতিযোগিতা চলায়, তেন্তে তেওঁ ইয়াৰ বাবে দায়ী আৰু তেনে ব্যৱসায়ৰ পৰা উপাৰ্জন কৰা সকলো লাভ ব্যৱসায়ক দিব লাগে।

কি বুজিলা চোৱা - I

1. মোহন আৰু শ্যাম প্ৰতিষ্ঠান এটাৰ অংশীদাৰ। যদি অংশীদাৰী চুক্তি পত্ৰত একো উল্লেখ নাথাকে, তলত দিয়াসমূহ বৈধভাবে দাবী কৰিব পাৰিবনে উল্লেখ কৰা —
 - (i) মোহন এজন সক্ৰিয় অংশীদাৰ। তেওঁ বছৰি 10,000 টকা দৰমহা দাবী কৰে।
 - (ii) শ্যামে প্ৰতিষ্ঠানটোক এটা ঋণ আগবঢ়ায়। তেওঁ এই ঋণৰ ওপৰত বছৰি 10% হাৰে সুদ দাবী কৰে।
 - (iii) মোহনে 20,000 টকা আৰু শ্যামে 50,000 টকা মূলধন ব্যৱসায়ত বিনিয়োগ কৰে। মোহনে লাভৰ সমান অংশ বিচাৰে।
 - (iv) শ্যামে মূলধনৰ ওপৰত বছৰি 6% হাৰে সুদ বিচাৰে।
2. তলত দিয়া বিবৃতিসমূহ শুদ্ধ নে অশুদ্ধ উল্লেখ কৰা —
 - (i) অংশীদাৰসকলৰ মাজত লিখিত চুক্তি অবিহনেও বৈধ অংশীদাৰী গঠন কৰিব পাৰি।
 - (ii) ব্যৱসায় চলোৱা প্ৰতিজন অংশীদাৰ মুখ্য ব্যক্তি আৰু সকলোবোৰ অন্য অংশীদাৰৰ প্ৰতিনিধি।
 - (iii) বেংকিং ব্যৱসায় চলোৱা অংশীদাৰ প্ৰতিষ্ঠানৰ ক্ষেত্ৰত সৰ্বাধিক সদস্য সংখ্যা 20 জন হ'ব পাৰে।
 - (iv) অংশীদাৰসকলৰ মাজত হোৱা বিবাদ মিমাংসাৰ পদ্ধতি অংশীদাৰী চুক্তিৰ অংশ হ'ব নোৱাৰে।
 - (v) অংশীদাৰী চুক্তি পত্ৰত উল্লেখ নাথাকিলে, অংশীদাৰে আহৰণ কৰা সুদৰ ওপৰত 6% বছৰি হাৰত সুদ ধাৰ্য কৰা হয়।
 - (vi) অংশীদাৰী চুক্তিত উল্লেখ নাথাকিলে, অংশীদাৰৰ ঋণৰ ওপৰত 12% বছৰি হাৰত সুদ দিয়া হয়।

2.3 অংশীদাৰী হিচাপৰ বিশেষ দিশসমূহ :

তলত দিয়া বিষয়সমূহৰ বাহিৰে অংশীদাৰী প্ৰতিষ্ঠানৰ হিচাপ পদ্ধতি গাইগুটীয়া ব্যৱসায়ৰ সৈতে একেই :

- অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপ অনুসৰণ
- লাভ-লোকচান অংশীদাৰসকলৰ মাজত বিতৰণ
- আগেয়ে লাভৰ ভুলকৈ কৰা উপযোজনৰ সংযোজন

- অংশীদারী প্রতিষ্ঠানৰ পুনৰগঠন
- অংশীদারী প্রতিষ্ঠানৰ পৰিসমাপ্তি

ওপৰত উল্লেখ থকা তিনিটা বিষয় এই অধ্যায়ত আলোচনা কৰা হৈছে। বাকীবোৰ বিষয় পৰৱৰ্তী অধ্যায়ত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে।

2.4 অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপ প্ৰস্তুতকৰণ :

অংশীদারী ব্যৱসায়ৰ অংশীদাৰসকলৰ লগত জড়িত সকলোবোৰ লেনদেন তেওঁলোকৰ মূলধন হিচাপৰ জৰিয়তে হিচাপবহীত লিখা হয়। ইয়াত অংশীদাৰবোৰে ব্যৱসায়লৈ আগবঢ়োৱা মূলধন, মূলধনৰ আহৰণ, লাভৰ অংশ, মূলধনৰ ওপৰত সুদ, আহৰণৰ ওপৰত সুদ, অংশীদাৰৰ দৰমহা, অংশীদাৰৰ দস্তৱী আদি অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হয়।

অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপ প্ৰস্তুতকৰণৰ দুটা পদ্ধতি আছে। এইবোৰ হ'ল (ক) স্থিৰ মূলধন পদ্ধতি আৰু (খ) অস্থিৰ মূলধন পদ্ধতি। এই পদ্ধতি দুটা তলত আলোচনা কৰা হ'ল :

(ক) স্থিৰ মূলধন পদ্ধতি : স্থিৰ মূলধন পদ্ধতিৰ অধীনত অংশীদাৰবোৰৰ মাজত থকা চুক্তি মৰ্মে অতিৰিক্ত মূলধন বিনিয়োগ বা মূলধনৰ অংশ আহৰণ নকৰিলে অংশীদাৰৰ মূলধনৰ পৰিমাণ স্থিৰ থাকে। সকলো ধৰণৰ সংযোজন যেনে লাভ বা লোকচানৰ অংশ, মূলধনৰ ওপৰত সুদ আহৰণ, আহৰণৰ ওপৰত সুদ ইত্যাদি যি হিচাপত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হয়, সেই হিচাপক অংশীদাৰৰ চলিত হিচাপ বুলি জনা যায়। অতিৰিক্ত মূলধন বিনিয়োগ বা মূলধনৰ আহৰণ নাথাকিলে অংশীদাৰৰ মূলধন, হিচাপে ক্রেডিট উদ্ভূত দেখুৱাব আৰু এই উদ্ভূতৰ পৰিমাণ প্ৰতি বছৰে স্থিৰ হৈ থাকিব। আনহাতে অংশীদাৰৰ চলিত হিচাপে ডেবিট বা ক্রেডিট উদ্ভূত দেখুৱাব পাৰে। গতিকে, এই পদ্ধতিত প্ৰতিজন অংশীদাৰৰ বাবে দুটাকৈ হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা হয়— মূলধন হিচাপ আৰু চলিত হিচাপ। অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপ সদায় উদ্ভূতপত্ৰৰ দেনা শিতানত দেখুওৱা হ'ব। আনহাতে অংশীদাৰৰ চলিত হিচাপ যদি ক্রেডিট উদ্ভূত দেখুৱায় তেন্তে ইয়াক উদ্ভূতপত্ৰৰ দেনা শিতানত আৰু যদি ডেবিট উদ্ভূত দেখুৱায় তেন্তে ইয়াক সম্পত্তিৰ শিতানত দেখুওৱা হ'ব।

স্থিৰ মূলধন পদ্ধতিৰ অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপ আৰু চলিত হিচাপ তলত দিয়া ধৰণে প্ৰস্তুত কৰা হ'ব :

অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপ				ক্ৰেঃ			
তাৰিখ	বিৱৰণ	জাঃ পৃঃ নং	টকাৰ পৰিমাণ	তাৰিখ	বিৱৰণ	জাঃ পৃঃ নং	টকাৰ পৰিমাণ
	বেংক (মূলধনৰ আহৰণ)		XXX		আৰম্ভণি উদ্ভূতৰ		XXX
	সামৰণি উদ্ভূত		XXX		বেংক (নতুন মূলধন বিনিয়োগ)		XXX
			XXX				XXX

ডেঃ		অংশীদাৰৰ চলিত হিচাপ				ক্রেঃ	
তাৰিখ	বিৱৰণ	জাঃ পৃঃ নং	টকাৰ পৰিমাণ	তাৰিখ	বিৱৰণ	জাঃ পৃঃ নং	টকাৰ পৰিমাণ
	আৰম্ভণি উদ্ধৃত (ডেবিট উদ্ধৃত থাকিলে) আহৰণ আহৰণৰ ওপৰত সুদ লাভ-লোকচান উপযোজক হিচাপ (লোকচানৰ অংশ) সামৰণি উদ্ধৃত (সামৰণি ক্রেডিট উদ্ধৃত)		XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX		আৰম্ভণি উদ্ধৃত (আৰম্ভণি ক্রেডিট উদ্ধৃত) দৰমহা দস্তৰী মূলধনৰ ওপৰত সুদ লাভ-লোকচান উপযোজক হিচাপ (লাভৰ অংশ) সামৰণি উদ্ধৃত (সামৰণি)		XXX XXX XXX XXX XXX XXX XXX
			XXX				XXX

Fig 2.1 স্থিৰ মূলধন পদ্ধতিত অংশীদাৰৰ মূলধন আৰু চলিত হিচাপৰ আৰ্হি।

(খ) **অস্থিৰ মূলধন পদ্ধতি** : অস্থিৰ মূলধন পদ্ধতিৰ অধীনত প্ৰতিজন অংশীদাৰৰ বাবে মাত্ৰ মূলধন হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা হয়। সকলোবোৰ সংযোজন যেনে লাভ বা লোকচানৰ অংশ, মূলধনৰ ওপৰত সুদ, আহৰণ, আহৰণৰ ওপৰত সুদ, অংশীদাৰৰ দৰমহা বা দস্তৰী আদি প্ৰত্যক্ষভাবে অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হয়। এই হিচাপৰ উদ্ধৃতই সময়ে সময়ে মূলধনৰ পৰিমাণ সলনি হোৱা দেখুৱায়। সেয়েহে ইয়াক অস্থিৰ মূলধন পদ্ধতি বুলি জনা যায়। পৰীক্ষাৰ প্ৰশ্নসমূহ কোনো নিৰ্দিষ্ট উল্লেখ নকৰিলে এই মূলধন পদ্ধতিত মূলধন হিচাপটোৱেই প্ৰস্তুত কৰিব লাগে। অস্থিৰ মূলধন পদ্ধতিত মূলধন হিচাপৰ আৰ্হি তলত দেখুওৱা হ'ল :

ডেঃ		অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপ				ক্রেঃ	
তাৰিখ	বিৱৰণ	জাঃ পৃঃ নং	টকাৰ পৰিমাণ	তাৰিখ	বিৱৰণ	জাঃ পৃঃ নং	টকাৰ পৰিমাণ
	আহৰণ আহৰণৰ ওপৰত সুদ		XXX XXX		আৰম্ভণি উদ্ধৃত বেংক (নতুন মূলধনৰ		XXX

সুদ	XXX	বিনিয়োগ)	XXX
লাভ-লোকচান		দৰমহা	XXX
উপযোজন		মূলধনৰ ওপৰত সুদ	XXX
হিচাপ	XXX	লাভ-লোকচান	
(লোকচানৰ অংশ)		উপযোজন হিচাপ	XXX
সামৰণি উদ্ধৃত	XXX	(লাভৰ অংশ)	
	XXX		XXX

Fig. 2.2 : অস্থিৰ মূলধন পদ্ধতিত অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপৰ আৰ্হি :

2.4.1 স্থিৰ আৰু অস্থিৰ মূলধন হিচাপৰ মাজত পাৰ্থক্য : স্থিৰ আৰু অস্থিৰ মূলধন হিচাপৰ মাজত থকা মূল পাৰ্থক্য সমূহ তলত চমুকৈ উল্লেখ কৰা হ'ল :

পাৰ্থক্যৰ ভিত্তি	স্থিৰ মূলধন হিচাপ	অস্থিৰ মূলধন হিচাপ
(i) হিচাপৰ সংখ্যা	এই পদ্ধতিত প্ৰতিজন অংশীদাৰৰ বাবে দুটা পৃথক হিচাপ ৰখা হয় মূলধন হিচাপ আৰু চলিত হিচাপ।	এই পদ্ধতিত প্ৰতিজন অংশীদাৰৰ এটাই হিচাপ ৰখা হয়। সেইটো হৈছে মূলধন হিচাপ।
(ii) সংযোজনসমূহ	আহৰণ, দৰমহা, মূলধনৰ ওপৰত সুদ আদি সকলোবোৰ সংযোজন চলিত হিচাপত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হয়, মূলধন হিচাপত কৰা নহয়।	আহৰণ, দৰমহা, মূলধনৰ ওপৰত সুদ আদি সকলোবোৰ সংযোজন মূলধন হিচাপত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হয়।
(iii) স্থিৰ উদ্ধৃত	নতুন মূলধন বিনিয়োগ বা মূলধন আহৰণ নাথাকিলে মূলধন হিচাপৰ উদ্ধৃত অপৰিবৰ্তিত হৈ থাকে।	মূলধন হিচাপৰ উদ্ধৃত বছৰে বছৰে সলনি হৈ থাকে।
(iv) ক্রেডিট উদ্ধৃত	মূলধন হিচাপে সদায় ক্রেডিট উদ্ধৃত দেখুৱায়	মূলধন হিচাপে কেতিয়াবা ক্রেডিট আৰু কেতিয়াবা ডেবিট উদ্ধৃত দেখুৱাব পাৰে।

উদাহৰণ 1 : সমীৰ আৰু যাছমিন দুজন অংশীদাৰ। তেওঁলোকৰ যথাক্ৰমে মূলধন 15,00,000 টকা আৰু 10,00,000 টকা। তেওঁলোকে 3 : 2 অনুপাতত লাভ বিতৰণ কৰিবলৈ সন্মত হয়। তলত দিয়া পৰিস্থিতিসমূহত তলত দিয়া লেনদেনসমূহ অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপত কেনেকৈ লিপিবদ্ধ কৰা হ'ব দেখুওৱা:

- যদি মূলধন স্থিৰ হয়,
- যদি মূলধন অস্থিৰ হয়।

হিচাপ বহীসমূহ প্ৰতিবছৰৰ 31 মাৰ্চত সামৰা হয়।

বিৱৰণ	সমীৰ ট. পৰিমাণ	য়াছমিন ট. পৰিমাণ
অতিৰিক্ত মূলধন বিনিয়োগ	3,00,000	2,00,000
মূলধনৰ ওপৰত সুদৰ হাৰ	5%	5%
আহৰণ (2010 বছৰটোত)	30,000	20,000
আহৰণৰ ওপৰত সুদ	1,800	1,200
দৰমহা	20,000	–
দস্তাবেজ	10,000	7,000
লোকচানৰ অংশ (2010 বছৰটোৰ বাবে)	60,000	40,000

সমাধান : স্থিৰ মূলধন পদ্ধতি :

ডেঃ					অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপ					ক্ৰেঃ	
তাৰিখ	বিৱৰণ	জাঃ পৃঃ নং	টকাৰ পৰিমাণ	টকাৰ পৰিমাণ	তাৰিখ	বিৱৰণ	জাঃ পৃঃ নং	টকাৰ পৰিমাণ	টকাৰ পৰিমাণ		
	সামৰণি উদ্ধৃত		18,00,000	12,00,000		আৰম্ভণি উদ্ধৃত		15,00,000	10,00,000		
						অতিৰিক্ত মূলধন		3,00,000	2,00,000		
			18,00,000	12,00,000				18,00,000	12,00,000		

ডেঃ					অংশীদাৰৰ চলিত হিচাপ					ক্ৰেঃ	
তাৰিখ	বিৱৰণ	জাঃ পৃঃ নং	টকাৰ পৰিমাণ	টকাৰ পৰিমাণ	তাৰিখ	বিৱৰণ	জাঃ পৃঃ নং	টকাৰ পৰিমাণ	টকাৰ পৰিমাণ		
	আহৰণ		30,000	20,000		মূলধনৰ ওপৰত সুদ		82,500	55,000		
	আহৰণৰ ওপৰত সুদ		1,800	1,200				20,000	70,000		
	লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ (লোকচান)		60,000	40,000		অংশীদাৰৰ দৰমহা দস্তাবেজ		10,000	–		
	সামৰণি উদ্ধৃত		20,700	800							
			1,12,500	62,000				1,12,500	62,000		

টোকা (working notes) :

মূলধনৰ ওপৰত সুদ নিৰূপণ

	টকা	টকা
সমীৰ : 15,00,000 টকাৰ ওপৰত		
5% হাৰে 1 বছৰৰ বাবে	$= \frac{5 \times 15,00,000}{100}$	= 75,000
3,00,000 টকাৰ ওপৰত 5%		
হাৰে 6 মাহৰ বাবে	=	= 7,500
		<u>82,500</u>
য়াছমিন : 10,00,000 টকাৰ ওপৰত 5% হাৰে		
1 বছৰৰ বাবে	=	= 50,000
2,00,000 টকাৰ ওপৰত 5% হাৰে		
6 মাহৰ বাবে	=	= 5,000
		<u>55,000</u>

অস্থিৰ মূলধন পদ্ধতি :

ডেঃ		অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপ				ক্রেঃ			
তাৰিখ	বিৱৰণ	জাঃ পৃঃ নং	সমীৰ পৰিমাণ টকা	য়াছমিন পৰিমাণ টকা	তাৰিখ	বিৱৰণ	জাঃ পৃঃ নং	সমীৰ পৰিমাণ টকা	য়াছমিন পৰিমাণ টকা
	আহৰণ		30,000	20,000		আৰম্ভণি উদ্বৃত্ত		15,00,000	10,00,000
	আহৰণৰ ওপৰত সুদ		1,800	1,200		বেংক		3,00,000	20,00,000
	লাভ-লোকচান		60,000	40,000		মূলধনৰ ওপৰত সুদ		82,500	55,000
	সামৰণি উদ্বৃত্ত		18,20,700	12,00,800		দৰমহা		20,000	7,000
						দস্তাবেজী		10,000	—
			<u>19,12,500</u>	<u>12,62,000</u>				<u>19,12,500</u>	<u>12,62,000</u>

নিজে অভ্যাস কৰা

1. A আৰু B এখন ফাৰ্মৰ অংশীদাৰ। তেওঁলোকে 3 : 2 অনুপাতত লাভ বণ্টন কৰে। 2010 চনৰ 1 এপ্ৰিল তাৰিখত তেওঁলোকৰ মূলধন আৰু চলিত হিচাপৰ উদ্বৃত্ত তলত দিয়া ধৰণৰ

	A (টকা)	B (টকা)
মূলধন হিচাপ	3,00,000	2,00,000
চলিত হিচাপ (ফ্ৰে)	1,00,000	80,000

অংশীদাৰী চুক্তি অনুসৰি A য়ে মাহিলি 500 টকা হিচাপে দৰমহা পায় আৰু B য়ে বছৰটোৰ বাবে 40,000 টকা দস্তৰী পায়। মূলধনৰ ওপৰত সুদৰ হাৰ বছৰি 6%, A আৰু B ৰ বছৰটোত আহৰণৰ পৰিমাণ যথাক্ৰমে 30,000 টকা আৰু 10,000 টকা। এই সংযোজনসমূহ কৰাৰ আগেয়ে প্ৰকৃত লাভৰ পৰিমাণ আছিল 2,49,000; আহৰণৰ ওপৰত A ৰ সুদ 750 টকা আৰু B ৰ সুদ 250 টকা। লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপ আৰু চলিত হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা।

2. X, Y আৰু Z এ 2010 চনৰ 1 এপ্ৰিলত অংশীদাৰী ব্যৱসায় আৰম্ভ কৰে তেওঁলোকে যথাক্ৰমে 5,00,000 টকা, 4,00,000 টকা আৰু 3,00,000 টকা মূলধন ব্যৱসায়ত বিনিয়োগ কৰে। তেওঁলোকৰ লাভ-লোকচানৰ অনুপাত 3 : 2 : 1। অংশীদাৰী চুক্তি অনুসৰি X এ প্ৰতিমাহত 10,000 টকা দৰমহা আৰু B এ 5,000 টকা দস্তৰী পাব। তাৰোপৰি মূলধনৰ ওপৰত বছৰি 6% হাৰে সুদ দিয়া হ'ব। বছৰটোত আহৰণৰ পৰিমাণ আছিল X : 60,000 টকা, Y : 40,000 টকা আৰু Z : 20,000 টকা। আহৰণৰ ওপৰত যথাক্ৰমে সুদ ধাৰ্য কৰা হৈছিল X : 2700 টকা, Y : 1800 টকা আৰু Z : 900 টকা। লাভ-লোকচান হিচাপ অনুসৰি 2010-2011 বছৰৰ বাবে লাভৰ পৰিমাণ আছিল 3,56,600 টকা।

- জাৰেদা প্ৰৱিষ্টি লিপিবদ্ধ কৰা,
- লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা আৰু
- অংশীদাৰসকলৰ মূলধন হিচাপ দেখুওৱা।

2.5 অংশীদাৰসকলৰ মাজত লাভৰ বিতৰণ (Distribution of profit among partners) : প্ৰতিষ্ঠানৰ লাভ-লোকচান অংশীদাৰসকলৰ মাজত সন্মত অনুপাতত বিতৰণ কৰা হয়। যদি অংশীদাৰী চুক্তি পত্ৰত এই বিষয়ে একো উল্লেখ নাথাকে, প্ৰতিষ্ঠানৰ লাভ-লোকচান সকলোবোৰ অংশীদাৰে সমানভাৱে বিতৰণ কৰে।

তোমালোকে জানা যে গাইগুটীয়া ব্যৱসায়ৰ ক্ষেত্ৰত লাভ-লোকচান হিচাপ প্ৰস্তুত কৰি পোৱা লাভ বা লোকচানৰ পৰিমাণ মালিকৰ মূলধন হিচাপলৈ স্থানান্তৰ কৰা হয়। অংশীদাৰী ব্যৱসায়ৰ ক্ষেত্ৰত কিছুমান সংযোজন যেনে আহৰণৰ ওপৰত সুদ, মূলধনৰ ওপৰত সুদ, অংশীদাৰৰ দৰমহা আৰু অংশীদাৰৰ দস্তৰী ইত্যাদি কৰা হয়। ইয়াৰ বাবে লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ প্ৰস্তুত কৰি বিতৰণ কৰিবলগীয়া লাভ-লোকচানৰ সঠিক পৰিমাণ নিৰ্ণয় কৰা হয়।

2.5.1 লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ (Profit and Loss Appropriation Account) :
লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ হৈছে লাভ-লোকচান হিচাপৰ সম্প্রসাৰণহে মাথোন। এই হিচাপে লাভ কেনেকৈ অংশীদাৰসকলৰ মাজত বিতৰণ কৰা হয় তাকে দেখুৱায়। অংশীদাৰৰ দৰমহা, অংশীদাৰৰ দস্তৱী, মূলধনৰ ওপৰত সুদ; আহৰণৰ ওপৰত সুদ ইত্যাদি সকলোবোৰ সংযোজন এই হিচাপৰ জৰিয়তে কৰা হয়। এই হিচাপ লাভ-লোকচান হিচাপৰ পৰা পোৱা প্রকৃত লাভ বা লোকচানৰ পৰিমাণেৰে আৰম্ভ হয়। লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ প্রস্তুত কৰিবৰ বাবে লিপিবদ্ধ কৰা বিভিন্ন সংযোজন পৰিস্থিসমূহ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল :

জাবেদা পৰিস্থিসমূহ :

1. লাভ-লোকচান হিচাপৰ উদ্ভূত লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপলৈ স্থানান্তৰ —
 - (ক) যদি লাভ-লোকচান হিচাপে ক্রেডিট উদ্ভূত দেখুৱায় (প্রকৃত লাভ)

লাভ-লোকচান হিচাপ	ডেঃ
প্রতি লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ	
 - (খ) যদি লাভ-লোকচান হিচাপে ডেবিট উদ্ভূত দেখুৱায় (প্রকৃত লোকচান)

লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ	ডেঃ
প্রতি লাভ-লোকচান হিচাপ	
2. মূলধনৰ ওপৰত সুদ :
 - (ক) মূলধনৰ ওপৰত সুদ অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপলৈ ক্রেডিট কৰাৰ বাবে

মূলধনৰ ওপৰত সুদ হিচাপ	ডেঃ
প্রতি অংশীদাৰৰ মূলধন/চলিত হিচাপ (ব্যক্তিগতভাবে)	
 - (খ) মূলধনৰ ওপৰত সুদ লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপলৈ স্থানান্তৰৰ বাবে :

লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ	ডেঃ
প্রতি মূলধনৰ ওপৰত সুদ	
3. আহৰণৰ ওপৰত সুদ :
 - (ক) আহৰণৰ ওপৰত সুদ অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপত ধাৰ্য কৰাৰ বাবে —

অংশীদাৰৰ মূলধন/চলিত হিচাপ (ব্যক্তিগতভাবে)	ডেঃ
প্রতি আহৰণৰ ওপৰত সুদ হিচাপ	
 - (খ) আহৰণৰ ওপৰত সুদ লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপত স্থানান্তৰ কৰাৰ বাবে

আহৰণৰ ওপৰত সুদ হিচাপ	ডেঃ
প্রতি লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ	

4. অংশীদাৰৰ দৰমহা :
- (ক) অংশীদাৰৰ দৰমহা অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপত ক্ৰেডিট কৰাৰ বাবে -
 অংশীদাৰৰ দৰমহা হিচাপ ডেঃ
 প্রতি অংশীদাৰৰ মূলধন/চলিত হিচাপ (ব্যক্তিগতভাবে)
- (খ) অংশীদাৰৰ দৰমহা লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপত স্থানান্তৰ কৰাৰ বাবে -
 লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ ডেঃ
 প্রতি অংশীদাৰৰ দৰমহা হিচাপ
5. অংশীদাৰৰ দস্তুৰী :
- (ক) অংশীদাৰৰ দস্তুৰী অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপত ক্ৰেডিট কৰাৰ বাবে
 অংশীদাৰৰ দস্তুৰী হিচাপ ডেঃ
 প্রতি অংশীদাৰৰ মূলধন/চলিত হিচাপ (ব্যক্তিগত ভাবে)
- (খ) অংশীদাৰৰ দস্তুৰী লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপত স্থানান্তৰ কৰাৰ বাবে -
 লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ ডেঃ
 প্রতি অংশীদাৰৰ মূলধন/চলিত হিচাপ (ব্যক্তিগতভাবে)
6. উপযোজনৰ পিছত লাভ বা লোকচান বিতৰণৰ বাবে -
- (ক) যদি লাভ হয় -
 লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ ডেঃ
 প্রতি অংশীদাৰৰ মূলধন/চলিত হিচাপ (ব্যক্তিগত ভাবে)
- (খ) যদি লোকচান হয়
 অংশীদাৰৰ মূলধন/চলিত হিচাপ (ব্যক্তিগত ভাবে) ডেঃ
 প্রতি লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ

লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপৰ এখন আৰ্হি তলত দেখুওৱা হ'ল :

বিৱৰণ	পৰিমাণ (টকা)	বিৱৰণ	পৰিমাণ (টকা)
লাভ-লোকচান (যদি লোকচান হয়)	XXX	লাভ-লোকচান (যদি লাভ হয়)	XXX
মূলধনৰ ওপৰত সুদ	XXX	আহৰণৰ ওপৰত সুদ	XXX
অংশীদাৰৰ দৰমহা	XXX	অংশীদাৰৰ মূলধন	XXX
অংশীদাৰৰ দস্তুৰী	XXX	(লোকচান বিতৰণ)	

অংশীদারৰ ঋণৰ ওপৰত সুদ অংশীদারৰ মূলধন হিচাপ (লাভ বিতৰণ)	XXX		
	XXX		XXX

চিত্র 2.3 : লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপৰ আৰ্হি

উদাহৰণ ২ : A, B আৰু C য়ে 2010 চনৰ 1 এপ্ৰিলত অংশীদাৰী প্ৰতিষ্ঠান গঠন কৰে। তেওঁলোকে যথাক্ৰমে মূলধন 50,000 টকা, 40,000 টকা আৰু 30,000 টকা খটুৱায় আৰু 3 : 2 : 1 অনুপাতত লাভ-লোকচান বিতৰণ কৰিবলৈ সন্মত হয়। A য়ে মাহিলি দৰমহা 1,000 টকাকৈ পাব আৰু B ৰ দস্তুৰীৰ পৰিমাণ হ'ব 5,000 টকা। মূলধনৰ ওপৰত বছৰি 6% হাৰে সুদ দিয়া হয়। বছৰটোত আহৰণৰ পৰিমাণ যথাক্ৰমে A 6,000 টকা, B 4,000 টকা আৰু C 2,000 টকা। A ৰ আহৰণৰ ওপৰত 270 টকা, B ৰ আহৰণৰ ওপৰত 180 টকা আৰু C ৰ আহৰণৰ ওপৰত 90 টকা সুদ ধাৰ্য কৰা হয়। 2011 চনৰ 31 মাৰ্চত অন্ত পৰা বছৰটোৰ বাবে লাভ-লোকচান হিচাপ অনুসৰি প্ৰকৃত লাভৰ পৰিমাণ 35,660 টকা। লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা।

সমাধান :

ডেঃ		লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ		ক্ৰেঃ	
বিৱৰণ	পৰিমাণ (টকা)	বিৱৰণ	পৰিমাণ (টকা)		
A ৰ দৰমহা	12,000	প্ৰকৃত লাভ	35,660		
B ৰ দস্তুৰী	5,000	আহৰণৰ ওপৰত সুদ			
মূলধনৰ ওপৰত সুদ					
A 3,000		A 270			
B 2400		B 180			
C <u>1800</u>	7,200	C <u>90</u>	540		
লাভৰ অংশ মূলধন					
হিচাপলৈ স্থানান্তৰ :					
A 6,000					
B 4,000					
C <u>2,000</u>	12,000				
	<u>36,200</u>				<u>36,200</u>

উদাহৰণ ৩ :

অমিতাভ আৰু বাবুল ৩ : ২ অনুপাতৰ লাভ বণ্টনকাৰী দুজন অংশীদাৰ। তেওঁলোকৰ মূলধন যথাক্রমে ৫০,০০০ টকা আৰু ৩০,০০০ টকা। মূলধনৰ ওপৰত সুদ বছৰি ৬%। বাবুলক বছৰেকীয়া দৰমহা ২,৫০০ টকা দিয়া হয়। ২০০৯-২০১০ বছৰটোত মূলধনৰ ওপৰত সুদ গণনা কৰাৰ আগেয়ে কিন্তু বাবুলৰ দৰমহা ধাৰ্য্যকৰাৰ পিছত লাভ হ'ল ১২,৫০০ টকা। লাভৰ ওপৰত পৰিচালকৰ দস্তবীৰ বাবে ৫% ভৰিয্যৎ ব্যৱস্থা কৰিব লাগে। লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা আৰু অংশীদাৰসকলৰ মূলধন হিচাপ দেখুওৱা।

ডেঃ		লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ		ক্ৰেঃ	
বিৱৰণ		পৰিমাণ (টকা)	বিৱৰণ		পৰিমাণ (টকা)
বাবুলৰ দৰমহা		২,৫০০	প্ৰকৃত লাভ (বাবুলৰ দৰমহাৰ আগত)		১৫,০০০
মূলধনৰ ওপৰত সুদ					
অমিতাভ	৩,০০০				
বাবুল	১,৮০০				
		৪,৮০০			
পৰিচালকৰ দস্তবী (১৫,০০০ টকাৰ ৫%)		৭৫০			
লাভ অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপলৈ স্থানান্তৰ					
অমিতাভ	৪,১৭০				
বাবুল	২,৭৮০				
		৬,৯৫০			
		১৫,০০০			১৫,০০০

ডেঃ				অমিতাভৰ মূলধন হিচাপ				ক্রেঃ			
তাৰিখ	বিৱৰণ	জাঃ পূঃ	পৰিমাণ টকা	তাৰিখ	বিৱৰণ	জাঃ পূঃ	পৰিমাণ টকা				
2010 31 মাৰ্চ	সামৰণি উদ্বৃত্ত		57,170	2009 এপ্ৰিল 1 2010 31 মাৰ্চ 31 মাৰ্চ	আৰম্ভণি উদ্বৃত্ত মূলধনৰ ওপৰত সুদ লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ (লাভৰ অংশ)		50,000 3,000 4170				
			57,170				57,170				

ডেঃ				বাবুলৰ মূলধন হিচাপ				ক্রেঃ			
তাৰিখ	বিৱৰণ	জাঃ পূঃ	পৰিমাণ টকা	তাৰিখ	বিৱৰণ	জাঃ পূঃ	পৰিমাণ টকা				
2010 31 মাৰ্চ	সামৰণি উদ্বৃত্ত		37080	2009 1এপ্ৰিল 2010 31 মাৰ্চ 31 মাৰ্চ 31 মাৰ্চ	আৰম্ভণি উদ্বৃত্ত দৰমহা মূলধনৰ ওপৰত সুদ লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ (লাভৰ অংশ)		30,000 2,500 1,800 2,780				
			37,080				37,080				

কি বুজিলা চোৱা II

1. ৰাজু আৰু জয়ে 2010 চনৰ 1 এপ্ৰিল তাৰিখত এটা অংশীদাৰী ব্যৱসায় আৰম্ভ কৰিছিল। তেওঁলোকৰ মাজত লিখিত বা মৌখিকভাৱে কোনো অংশীদাৰী চুক্তি পত্ৰ নাছিল। তেওঁলোকে যথাক্ৰমে 4,00,000 টকা আৰু 1,00,000 টকা মূলধন আগবঢ়াইছিল। ইয়াৰ উপৰি ৰাজুৱে 2010 চনৰ 1 অক্টোবৰ তাৰিখে 2,00,000 টকা ঋণ আগবঢ়াইছিল। 2010 চনৰ জুলাই মাহৰ 1 তাৰিখে ৰাজুৰ এটা দুৰ্ঘটনা হোৱাত

তেওঁ 2010 চনৰ 30 ছেপ্তেম্বৰ তাৰিখলৈ ব্যৱসায়ৰ কাম-কাজত অংশগ্ৰহণ কৰিব পৰা নাছিল। 2011 চনৰ 31 মাৰ্চত অন্ত পৰা বছৰটোৰ বাবে লাভৰ পৰিমাণ আছিল 50,600 টকা। ব্যৱসায়ৰ লাভ বিতৰণৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁলোকৰ মাজত বিবাদৰ সৃষ্টি হ'ল।

ৰাজুৱে দাবী কৰিলে

- (i) তেওঁক মূলধনৰ ওপৰত বছৰি 10% হাৰত আৰু ঋণৰ ওপৰত বছৰি 10% হাৰত সুদ প্ৰদান কৰিব লাগে।
- (ii) লাভ মূলধনৰ অনুপাতত বিতৰণ কৰিব লাগে জয়ে দাবী কৰিলে
 - (i) প্ৰকৃত লাভ সমানে বিতৰণ কৰিব লাগে
 - (ii) ৰাজু অসুস্থ হোৱা সময়খিনিৰ বাবে তেওঁক 10,000 টকাকৈ মাহিলি দৰমহা প্ৰদান কৰিব লাগে।
 - (iii) মূলধন আৰু ঋণৰ ওপৰত বছৰি 6% হাৰত সুদ প্ৰদান কৰিব লাগে।

1932 চনৰ অংশীদাৰী আইনৰ ব্যৱস্থা অনুসৰি প্ৰতিটো পৰিস্থিতিৰ বাবে শুদ্ধ ব্যৱস্থা বৰ্ণনা কৰা।

2. বীণা আৰু ৰমেন যথাক্ৰমে 3,00,000 টকা আৰু 2,00,000 টকা মূলধন আগবঢ়োৱা ব্যৱসায়ৰ অংশীদাৰ। 2010 চনৰ 31 মাৰ্চত অন্ত পৰা বছৰটোৰ বাবে লাভৰ পৰিমাণ (লাভ-লোকচান হিচাপ অনুসৰি) আছিল 1,20,000 টকা। মূলধনৰ ওপৰত বছৰি 6% হাৰত সুদ প্ৰদান কৰিব লাগে। ৰমেনে বছৰটোত 30,000 টকা দৰমহা পাব লাগে। অংশীদাৰসকলৰ আহৰণৰ পৰিমাণ আছিল 30,000 টকা আৰু 20,000 টকা। আহৰণৰ ওপৰত বীণাৰ বাবে 1,000 টকা আৰু ৰমেনৰ বাবে 500 টকা সুদ ধাৰ্য কৰিব লাগে। বীণা আৰু ৰমেন সমানভাবে লাভ-বিতৰণকাৰী অংশীদাৰ হিচাপে ধৰি লৈ প্ৰয়োজনীয় সংযোজনসমূহ কৰাৰ পিচত তেওঁলোকৰ লাভৰ অংশ নিৰূপণ কৰা।

2.5.2 মূলধনৰ ওপৰত সুদ গণনা (Calculation of interest on capital) :

অংশীদাৰবোৰৰ মাজত থকা চুক্তি অবিহনে অংশীদাৰবোৰৰ মূলধনৰ ওপৰত কোনো সুদ প্ৰদান কৰা নহয়। যেতিয়া অংশীদাৰী চুক্তিপত্ৰত ইয়াক বিশেষভাবে উল্লেখ থাকে, তেতিয়া চলিত বিত্তীয় বৰ্ষটোত অংশীদাৰৰ মূলধনখিনি যিমান সময়ৰ বাবে ব্যৱসায়টোত থাকে, সেই সময়খিনিৰ বাবে সন্মত হাৰত মূলধনৰ ওপৰত সুদ গণনা কৰি অংশীদাৰৰ মূলধন/চলিত হিচাপত ক্ৰেডিট কৰা হয়। সাধাৰণতে মূলধনৰ ওপৰত সুদ দুটা পৰিস্থিতিসাপেক্ষে গণনা কৰা হয় —

- (i) যেতিয়া অংশীদাৰবিলাকে অসমান পৰিমাণৰ মূলধন আগবঢ়ায় কিন্তু লাভ সমানভাবে বিতৰণ কৰে; আৰু
- (ii) যেতিয়া অংশীদাৰবিলাকে মূলধনৰ পৰিমাণ সমানভাবে আগবঢ়ায় কিন্তু লাভৰ অংশ অসমানভাবে বিতৰণ কৰে।

হিচাপ বৰ্ষৰ ভিতৰত মূলধনৰ ওপৰত সুদ, কোনো অতিৰিক্ত মূলধন বা মূলধন আহৰণৰ সংযোজনৰ ব্যৱস্থা কৰিহে সুদ গণনা কৰা হয়। উদাহৰণস্বৰূপে মোহিনী, বশ্মি আৰু নবীন এটা অংশীদাৰীত প্ৰৱেশ কৰিলে আৰু যথাক্ৰমে ৩,০০,০০০ টকা ২,০০,০০০ টকা আৰু ১,০০,০০০ টকা মূলধন আগবঢ়ালে। তেওঁলোকে লাভ-লোকচান সমানভাবে বিতৰণ কৰিবলৈ স্থিৰ কৰিলে আৰু সন্মত হ'ল যে বছৰি ১০% হাৰত মূলধনৰ ওপৰত সুদ আদায় দিয়া হ'ব। বছৰটোৰ ভিতৰত কোনো অংশীদাৰে অতিৰিক্ত মূলধন খটুওৱা বা মূলধনৰ আহৰণ কৰা নাছিল। মোহিনীয়ে ৩০,০০০ টকা (৩,০০,০০০ টকাৰ ১০%), বশ্মিয়ে ২০,০০০ টকা (২,০০,০০০ টকাৰ ১০%) আৰু নবীনে ১০,০০০ টকা (১,০০,০০০ টকাৰ ১০%) মূলধন ওপৰত সুদ পাব।

আন এটা উদাহৰণ লোৱা যাওক মনজিৎ আৰু ৰেশ্মা এখন ব্যৱসায়ৰ অংশীদাৰ আৰু ২০১০ চনৰ ১ এপ্ৰিল তাৰিখত তেওঁলোকৰ মূলধন হিচাপে যথাক্ৰমে ২,০০,০০০ টকা আৰু ১,৫০,০০০ টকা উদ্ধৃত দেখুৱায়। মনজিতে ২০১০ চনৰ আগষ্টৰ ১ তাৰিখে ১,০০,০০০ টকা অতিৰিক্ত মূলধন খটুৱালে আৰু ৰেশ্মাই ২০১০ চনৰ অক্টোবৰ মাহৰ ১ তাৰিখে ১,৫০,০০০ টকা অতিৰিক্ত মূলধন খটুৱালে। মূলধনৰ ওপৰত বছৰি ৬% হাৰত সুদ গণনা কৰিব লাগে। এই সুদ তলত দিয়া ধৰণে গণনা কৰা হ'ব—

মনজিৎ :

$$= 12,000 \text{ টকা} + 4,000 \text{ টকা}$$

$$= 16,000 \text{ টকা}$$

$$\text{ৰেশ্মা} : \left[1,50,000 \times \frac{6}{100} \right] + \left[1,50,000 \times \frac{6}{100} \times \frac{6}{12} \right]$$

$$= 9,000 \text{ টকা} + 4,500 \text{ টকা}$$

$$= 13,500 \text{ টকা}$$

যেতিয়া কোনো এটা বিত্তীয় বৰ্ষত অংশীদাৰৰ অতিৰিক্ত মূলধনৰ বিনিয়োগ আৰু আহৰণৰ পৰিমাণ থাকে, তেতিয়া মূলধনৰ ওপৰত সুদ তলত দিয়া ধৰণে গণনা কৰা হয় —

- (i) অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপৰ আৰম্ভণি উদ্ধৃতৰ ওপৰত সুদ গণনা গোটেই বছৰটোৰ বাবে কৰা হয়।
- (ii) কোনো অংশীদাৰে বছৰটোৰ ভিতৰত অতিৰিক্ত মূলধন বিনিয়োগ কৰিলে সুদ গণনা মূলধন বিনিয়োগ কৰা তাৰিখৰ পৰা বিত্তীয় বৰ্ষ শেষ হোৱা তাৰিখলৈ এই সময়খিনিৰ বাবে গণনা কৰা হয়।
- (iii) কোনো অংশীদাৰে বছৰটোৰ ভিতৰত মূলধনৰ আহৰণ কৰিলে (সাধাৰণ আহৰণৰ বাহিৰে), সুদ গণনা আহৰণ কৰা তাৰিখৰ পৰা বিত্তীয় বৰ্ষ শেষ হোৱা তাৰিখলৈ এই সময়খিনিৰ বাবে কৰা হ'ব আৰু উপৰোক্ত (i) আৰু (ii) ত গণনা কৰি পোৱা মুঠ সুদৰ পৰা বিয়োগ কৰা হ'ব।

বিকল্পভাবে ইয়াক ব্যৱসায়ত বিনিয়োগ হৈ থকা অৱশিষ্ট টকাৰ পৰিমাণৰ ওপৰত সংশ্লিষ্ট সময়ৰ বাবে গণনা কৰিব পাৰি।

উদাহৰণ ৪ :

X আৰু Y এখন ফাৰ্মৰ অংশীদাৰ। 2010 চনৰ 1 এপ্ৰিল তাৰিখত তেওঁলোকৰ মূলধন হিচাপে যথাক্ৰমে 2,00,000 টকা আৰু 3,00,000 উদ্ভৱৰ পৰিমাণ দেখুৱায়। 2010 চনৰ জুলাই মাহৰ 1 তাৰিখে X এ 50,000 টকা, Y এ 60,000 টকা অতিৰিক্ত মূলধন বিনিয়োগ কৰিলে। 2010 চনৰ 1 অক্টোবৰ তাৰিখে X এ 30,000 টকা মূলধনৰ পৰা আহৰণ কৰিলে আৰু 2011 চনৰ 1 জানুৱাৰী তাৰিখে Y এ 15,000 টকা মূলধনৰ পৰা আহৰণ কৰিলে। মূলধনৰ ওপৰত 8% হাৰত সুদ আদায় দিয়া হ'ল। 2010-11 বিত্তীয় বৰ্ষটোৰ বাবে অংশীদাৰবোৰক আদায় দিবলগীয়া মূলধনৰ ওপৰত সুদ গণনা কৰা।

সমাধান :

মূলধনৰ ওপৰত সুদ গণনা দেখুওৱা বিবৃতি

X	টকা	টকা
2,00,000 টকাৰ ওপৰত বছৰটোৰ সুদ	$= 2,00,000 \times \frac{8}{100} =$	16,000
যোগ, 50,000 টকাৰ ওপৰত 9 মাহৰ সুদ	$= 50,000 \times \frac{8}{100} \times \frac{9}{12} =$	3,000
		19,000
বাদ, 30,000 টকাৰ ওপৰত 6 মাহৰ সুদ	$= 30,000 \times \frac{8}{100} \times \frac{6}{12} =$	1,200
		17,800

বিকল্পভাৱে, 2,00,000 টকাৰ ওপৰত 3 মাহৰ 2,50,000 টকাৰ ওপৰত 3 মাহৰ আৰু 2,20,000 টকাৰ ওপৰত 6 মাহৰ (4,000 টকা + 5,000 টকা + 8,800 টকা = 17,800 টকা) সুদ গণনা কৰিব পাৰি।

Y	টকা	টকা
3,00,000 টকাৰ ওপৰত 1 বছৰৰ সুদ	$= 3,00,000 \times \frac{8}{100} \times 1 =$	24,000
যোগ, 60,000 টকাৰ ওপৰত 9 মাহৰ সুদ	$= 60,000 \times \frac{8}{100} \times \frac{9}{12} =$	3,600
		27,600
বাদ, 15,000 টকাৰ ওপৰত 3 মাহৰ সুদ	$= 15,000 \times \frac{8}{100} \times \frac{3}{12} =$	300
		27,300

বিকল্পভাৱে 3,00,000 টকাৰ ওপৰত 3 মাহৰ 3,60,000 টকাৰ ওপৰত 6 মাহৰ আৰু 3,45,000 টকাৰ ওপৰত 3 মাহৰ (6,000 টকা + 14,400 টকা + 6,900 টকা = 27,300 টকা) সুদ গণনা কৰিব পাৰি।

ব্যৱসায়ত অংশীদাৰৰ ঋণৰ ব্যৱস্থা : অংশীদাৰে আগবঢ়োৱা ঋণৰ হিচাপ ব্যৱস্থাৰ বাবে কোনো বিশেষ মন্তব্য নাই। কিন্তু এই ঋণৰ ওপৰত সুদ মূলধনৰ ওপৰত সুদ আৰু আহৰণৰ ওপৰত সুদৰ হিচাপ ব্যৱস্থাৰ নিচিনাকৈ উপযুক্ত জাবেদা প্ৰস্তুতি দি ইয়াক অংশীদাৰৰ মূলধন বা চলিত হিচাপলৈ স্থানান্তৰ কৰা হয়।

উৎস : Accountancy A Text Book for The Professional Account and Advanced Commercial Examinations William Pickles, 1960. The English Language Book Society and Sir ISAAC PITMAN and SONS Ltd., London.

উদাহৰণ ৫ : জন আৰু কৃচ ৩ : ১ অনুপাতত লাভ বিতৰণকাৰী দুজন অংশীদাৰ। ২০০৯-২০১০ বিত্তীয় বছৰৰ শেষত তেওঁলোকৰ মূলধন যথাক্ৰমে ১,৫০,০০০ টকা আৰু ৭৫,০০০ টকা। ২০০৯-২০১০ বছৰটোত জনৰ আহৰণ ২০,০০০ টকা আৰু কৃচৰ আহৰণ ৫,০০০ টকা আৰু ইয়াক মূলধন হিচাপত ডেবিট কৰা হয়।

মূলধনৰ ওপৰত সুদ ধাৰ্য কৰাৰ আগত বছৰটোৰ লাভৰ পৰিমাণ আছিল ১৬,০০০ টকা। এই লাভকো লাভ-লোকচানৰ অনুপাতত ডেবিট কৰা হয়। কৃচে ২০০৯ চনৰ ১ অক্টোবৰ তাৰিখে ১৬,০০০ টকা অতিৰিক্ত হাৰে মূলধন আনে। ২০০৯-২০১০ চনৰ বাবে ১২% বছৰি হাৰে মূলধনৰ ওপৰত সুদ নিৰূপণ কৰা।

সমাধান :

আৰম্ভণি মূলধনৰ গণনা দেখুওৱা বিবৃতি

বিৱৰণ	জন টকা	কৃচ টকা
সামৰণি মূলধন	১,৫০,০০০	৭৫,০০০
যোগ, বছৰটোৰ আহৰণ	২০,০০০	৫,০০০
	১,৭০,০০০	৮০,০০০
বাদ, লাভৰ অংশ (ক্রেডিট কৰা হয়)	১২,০০০	৪,০০০
	১,৫৮,০০০	৭৬,০০০
বাদ, অতিৰিক্ত মূলধন	—	১৬,০০০
আৰম্ভণি মূলধন	১,৫৮,০০০	৬০,০০০

মূলধনৰ ওপৰত সুদ হ'ব ১৯,২০০ টকা (১,৬০,০০০ টকাৰ ১২%, জনৰ বাবে আৰু ৮১৬০ টকা কৃচৰ বাবে, যিটো তলত দিয়া ধৰণে গণনা কৰা হয়

$$\begin{aligned}
 & (60,000 \text{ টকা} \times \frac{12}{100}) + (16,000 \text{ টকা} \times \frac{12}{100} \times \frac{6}{12}) \\
 & = 72,000 \text{ টকা} + 960 \text{ টকা} \\
 & = 8160 \text{ টকা}
 \end{aligned}$$

কেতিয়াবা অংশীদাৰৰ আৰম্ভণি মূলধন দিয়া নাথাকে।

এনে ক্ষেত্ৰত, মূলধনৰ ওপৰত সুদ গণনা কৰিবলৈ সামৰণি মূলধনৰ সৈতে অতিৰিক্ত মূলধন আৰু মূলধনৰ আহৰণ, লাভ বা লোকচানৰ অংশ সংযোজন কৰি আৰম্ভণি মূলধন নিৰূপণ কৰা হয়।

আগেয়ে স্পষ্ট কৰা হৈছে যে, হিচাপবৰ্ষত লাভ উপাৰ্জন কৰিলেহে কেৱল, মূলধনৰ ওপৰত সুদ দিয়া হ'ব। গতিকে কোনো এটা বছৰত যদি লোকচান হয় তেন্তে কোনো মূলধনৰ ওপৰত সুদ প্ৰদান কৰা নহয় আৰু যদি কোনো এটা বছৰত হোৱা লাভৰ পৰিমাণ অংশীদাৰক দিবলগীয়া মূলধনৰ ওপৰত সুদতকৈ কম হয়, সুদৰ পৰিশোধ লাভৰ পৰিমাণলৈকেহে দিব পাৰিব। এনেক্ষেত্ৰত লাভৰ পৰিমাণক মূলধনৰ ওপৰত সুদৰ পৰিমাণৰ অনুপাতত বিতৰণ কৰা হ'ব।

উদাহৰণ 6 :

আব্ৰাহাম আৰু অভিষেক 3 : 2 অনুপাতত লাভ বণ্টনকাৰী দুজন অংশীদাৰ। 2009 চনৰ 1 জানুৱাৰী তেওঁলোকৰ মূলধন হিচাপে যথাক্ৰমে 1,50,000 টকা 2,00,000 টকা উদ্বৃত্ত দেখুৱায়। 2009 চনৰ 31 ডিচেম্বৰত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে তলত দিয়া পৰিস্থিতিসমূহত মূলধনৰ ওপৰত সুদৰ হিচাপ ব্যৱস্থা দেখুওৱা :

- (ক) যদি মূলধনৰ ওপৰত সুদ সম্পৰ্কে অংশীদাৰী চুক্তিত একো উল্লেখ নাথাকে আৰু বছৰটোৰ লাভ 50,000 টকা হয়।
- (খ) যদি অংশীদাৰী চুক্তিত মূলধনৰ ওপৰত প্ৰদান কৰিবলগীয়া সুদৰ পৰিমাণ বছৰি 8% উল্লেখ থাকে আৰু বছৰটোত 10,000 টকা লোকচান হয়।
- (গ) যদি অংশীদাৰী চুক্তিত মূলধনৰ ওপৰত সুদ 8% বছৰি উল্লেখ থাকে আৰু বছৰটোত লাভৰ পৰিমাণ 50,000 টকা হয়।
- (ঘ) যদি অংশীদাৰী চুক্তিত মূলধনৰ ওপৰত সুদৰ হাৰ বছৰি 8% উল্লেখ থাকে আৰু লাভৰ পৰিমাণ বছৰটোৰ বাবে 14,000 টকা হয়।

সমাধান :

- (ক) অংশীদাৰী চুক্তিত কোনো মূলধনৰ ওপৰত সুদ সম্পৰ্কে উল্লেখ নাথাকিলে, মূলধনৰ ওপৰত সুদ প্ৰদান কৰা নহয়। অৱশ্যে সম্পূৰ্ণ লাভৰ পৰিমাণ অংশীদাৰসকলৰ মাজত লাভ-লোকচানৰ অনুপাতত বিতৰণ কৰা হ'ব।
- (খ) যিহেতু হিচাপবৰ্ষত ব্যৱসায়টোৱে লোকচান বহন কৰিছে। কোনো অংশীদাৰক কোনো সুদ প্ৰদান কৰা নহয়। ব্যৱসায়ৰ লোকচান লাভানুপাতত অংশীদাৰসকলৰ মাজত বিতৰণ কৰা হ'ব।

(গ) 8% হাৰে 2,00,000 টকাৰ ওপৰত আব্ৰাহামক সুদ	= 16,000 টকা
8% হাৰে 1,50,000 টকাৰ ওপৰত অভিষেকক সুদ	= 12,000 টকা
	28,000 টকা

যিহেতু সন্মত হাৰত সুদ প্ৰদান কৰিবলৈ লাভৰ পৰিমাণ যথেষ্ট, মূলধনৰ ওপৰত সম্পূৰ্ণ সুদ প্ৰদান কৰা হ'ব আৰু অৱশিষ্ট লাভ 22,000 টকা (50,000 টকা – 28,000 টকা, অংশীদাৰসকলৰ মাজত লাভৰ অনুপাতত বিতৰণ কৰা হ'ব।

(ঘ) যিহেতু বছৰটোৰ লাভৰ পৰিমাণ 14,000 টকা, অংশীদাৰসকলক দিবলগীয়া সুতৰ পৰিমাণতকৈ কম সুদৰ পৰিমাণ অৰ্থাৎ 28,000 টকা (12,000 টকা আব্রাহামৰ বাবে আৰু 16,000 টকা অভিষেকৰ বাবে)। প্ৰদান কৰিব লগা সুদৰ পৰিমাণ বছৰটোত পোৱা লাভৰ পৰিমাণতকৈ অধিক হ'ব নোৱাৰে। আব্রাহাম আৰু অভিষেকৰ হিচাপ যথাক্ৰমে 6,000 টকা আৰু 8,000 টকাৰে ক্ৰেডিট কৰা হ'ব। কাৰ্যকৰী হিচাপে এই লাভৰ পৰিমাণ মূলধনৰ ওপৰত সুদৰ অনুপাতত বিতৰণ কৰা হয়।

কি বুজিলা চোৱা III

- বাণী আৰু চুমনি 80,000 টকা আৰু 60,000 টকা মূলধন সহকাৰে দুজন অংশীদাৰ। 2009-2010 বছৰছোৱাত বাণীয়ে মূলধনৰ পৰা 10,000 টকা আৰু চুমনি 15,000 টকা আহৰণ কৰে। মূলধনৰ ওপৰত সুদ ধাৰ্য কৰাৰ আগেয়ে লাভৰ পৰিমাণ আছিল 50,000 টকা। বাণী আৰু চুমনি লাভ 3 : 2 অনুপাতত বিতৰণ কৰে। বছৰি 8% হাৰে তেওঁলোকৰ মূলধনৰ ওপৰত 2009-2010 চনৰ বাবে সুদ নিৰূপণ কৰা।
- প্ৰিয়া আৰু কাজল এটা প্ৰতিষ্ঠানৰ অংশীদাৰ। তেওঁলোকৰ লাভ-লোকচানৰ অনুপাত 5 : 3। 2009 চনৰ 1 এপ্ৰিল তাৰিখত তেওঁলোকৰ স্থিৰ মূলধনৰ উদ্বৃত্ত যথাক্ৰমে : প্ৰিয়াৰ 6,00,000 টকা আৰু কাজল 8,00,000 টকা 2010 চনৰ 31 মাৰ্চ তাৰিখত অন্ত পৰা বছৰটোৰ বাবে লাভৰ পৰিমাণ 1,26,000 টকা। মূলধনৰ ওপৰত তেওঁলোকৰ সুদ নিৰূপণ কৰা যদিহে (ক) মূলধনৰ ওপৰত সুদ সম্পৰ্কে চুক্তিপত্ৰত একো উল্লেখ নাথাকে (খ) যদি চুক্তিত বছৰি 12% হাৰে সুদ প্ৰদান কৰিবলৈ উল্লেখ থাকে।

2.5.3 আহৰণৰ ওপৰত সুদ (Interest on Drawings)

অংশীদাৰসকলে ব্যক্তিগত ব্যৱহাৰৰ বাবে প্ৰতিষ্ঠানৰ পৰা আহৰণ কৰা টকাৰ ওপৰত সুদ ধাৰ্য কৰাৰ ব্যৱস্থা চুক্তিপত্ৰত উল্লেখ থাকিব পাৰে। আগেয়ে উল্লেখ কৰা হৈছে যে যদি চুক্তি পত্ৰত আহৰণৰ সুদ সম্পৰ্কে একো উল্লেখ নাথাকে, অংশীদাৰৰ আহৰণৰ ওপৰত কোনো সুদ ধাৰ্য কৰা নহয়। যদি অংশীদাৰী চুক্তিত সুদ ধাৰ্য কৰিবলৈ উল্লেখ থাকে, তেন্তে সুদ সন্মত হাৰত অংশীদাৰৰ হাতত থকা সময়ৰ বাবে গণনা কৰা হয়। আহৰণৰ ওপৰত সুদ ধাৰ্যয়ে অংশীদাৰসকলক অত্যধিক আহৰণত অনুৎসাহিত কৰে।

আহৰণৰ ওপৰত বিভিন্ন পৰিস্থিতিত সুদ গণনাৰ পদ্ধতি তলত দেখুওৱা হ'ল – (1) যেতিয়া প্ৰতিমাহত স্থিৰ পৰিমাণ আহৰণ কৰা হয় : বছৰো সময়ত অংশীদাৰে স্থিৰ পৰিমাণৰ টকা সমান সময়ৰ ব্যৱধানত আহৰণ কৰে যেনে প্ৰতিমাহৰ মূৰে মূৰে বা প্ৰতি তিনিমাহৰ মূৰে মূৰে ইত্যাদি। সময় নিৰূপণ কৰাৰ বাবে মন কৰিব লাগে যে এই স্থিৰ টকা প্ৰতি মাহৰ আৰম্ভণি তাৰিখত নে মাজৰ তাৰিখত নে শেষৰ তাৰিখত আহৰণ

কৰা হৈছে। যদি আহৰণসমূহ প্ৰতিমাহৰ আৰম্ভণিত কৰা হয়, সুদত পৰিমাণ মুঠ আহৰণৰ ওপৰত $6\frac{1}{2}$ মাহৰ বাবে; যদি আহৰণ প্ৰতিমাহৰ শেষত কৰা হয়, সুদ $5\frac{1}{2}$ মাহৰ বাবে আৰু আহৰণ মাহৰ মাজৰ তাৰিখত কৰা হ'লে, তেন্তে সুদ 6 মাহৰ বাবে গণনা কৰা হয়।

ধৰা হওক আশিসে প্ৰতিষ্ঠানৰ পৰা ব্যক্তিগত খৰচৰ বাবে 31 মাৰ্চ 2009 তাৰিখত অন্ত পৰা বছৰটোত মাহিলী 10,000 টকা কৈ আহৰণ কৰে। সুদৰ হাৰ বছৰি 8%। গড় সময় আৰু আহৰণৰ ওপৰত সুদ গণনা কৰিবলৈ ব্যৱহাৰ হোৱা বিভিন্ন পদ্ধতি সমূহ তলত দিয়া হ'ল —

(ক) যদি আহৰণ প্ৰতিমাহৰ আৰম্ভণিত কৰা হয়—

$$\text{গড় সময়} = \frac{\text{মুঠ মাহ} + 1}{2} = \frac{12 + 1}{2} = \text{মাহ}$$

$$\begin{aligned} \text{আহৰণৰ ওপৰত সুদ} &= \frac{1,20,000 \times 8 \times 13}{100 \times 2 \times 12} \text{ টকা} \\ &= 5200 \text{ টকা} \end{aligned}$$

(খ) যদি আহৰণ প্ৰতিমাহৰ অন্তত কৰা হয় —

$$\frac{1,20,000 \times 8 \times 6 \times 1}{2 \times 100 \times 12}$$

$$\text{গড় সময়} = \frac{12 - 1}{2} = \text{মাহ}$$

$$\text{আহৰণৰ ওপৰত সুদ} = \frac{1,20,000 \times 8 \times 11 \times 1}{100 \times 2 \times 12} = 4,400 \text{ টকা}$$

(গ) যেতিয়া আহৰণ প্ৰতিমাহৰ মাজত কৰা হয়

যেতিয়া আহৰণ প্ৰতিমাহৰ মাজত কৰা হয়, মুঠ সময়ৰ লগত কোনো সংখ্যা যোগ বা বিয়োগ কৰা নহয়।

$$\text{গড় সময়} = \frac{\text{মুঠ সময়}}{2} = \frac{12}{2} \text{ মাহ}$$

$$\begin{aligned} \text{আহৰণৰ ওপৰত সুদ} &= \text{টকা} \\ &= 4,800 \text{ টকা} \end{aligned}$$

যদি স্থিৰ পৰিমাণ তিনি মাহৰ মূৰে মূৰে আহৰণ কৰা হয়

যেতিয়া স্থিৰ পৰিমাণৰ টকা অংশীদাৰসকলে তিনিমাহৰ মূৰে মূৰে আহৰণ কৰে, সুদ গণনা কৰাৰ বাবে মুঠ সময় সীমাৰ গণনা কৰিবলৈ আহৰণ তিনিমাহীয়া সময়ৰ আৰম্ভণিত নে অন্তত কৰা হয়, সেইটোৰ ওপৰত

ভিত্তি কৰিহে কৰা হয়। যদি আহৰণ প্ৰতি তিনিমাহৰ আৰম্ভণিত কৰা হয়, তেন্তে মুঠ আহৰণৰ ওপৰত মাহৰ বাবে সুদ গণনা কৰা হয় আৰু যদি আহৰণ প্ৰতি তিনিমাহৰ অন্তিম তাৰিখত কৰা হয়, সুদ মুঠ আহৰণৰ ওপৰত $4\frac{1}{2}$ মাহৰ বাবে গণনা কৰা হয়।

ধৰা হওক সতীশ আৰু তিলক এটি প্ৰতিষ্ঠানৰ অংশীদাৰ। তেওঁলোকে সমানভাবে লাভ বিতৰণ কৰে। 2009-2010 বিত্তীয় বছৰটোত সতীশে তিনিমাহৰ মূৰে মূৰে 30,000 টকাকৈ আহৰণ কৰে। যদি সুদৰ হাৰ বছৰি 8% হয়, গড় সময় আৰু আহৰণৰ ওপৰত সুদ তলত দিয়া ধৰণে গণনা কৰা হ'ব—

(ক) যদি প্ৰতি তিনিমাহৰ আৰম্ভণিতে টকা আহৰণ কৰা হয়

আহৰণৰ ওপৰত সুদ গণনাৰ বিবৃতি

তাৰিখ	পৰিমাণ (টকা)	সময়সীমা	সুদ (টকা)
1 এপ্ৰিল, 2009	30,000	12 মাহ	$30,000 \times \frac{8}{100} \times 1 = 2400$
1 জুলাই, 2009	30,000	9 মাহ	$30,000 \times \frac{8}{100} \times \frac{9}{12} = 1800$
1 অক্টোবৰ, 2009	30,000	6 মাহ	$30,000 \times \frac{8}{100} \times \frac{6}{12} = 1200$
1 জানুৱাৰী, 2009	30,000	3 মাহ	$30,000 \times \frac{8}{100} \times \frac{3}{12} = 600$
মুঠ	1,20,000		= 6,000

বিকল্পভাবে, মুঠ আহৰণ অৰ্থাৎ 1,20,000 টকাৰ আহৰণৰ ওপৰত $7\frac{1}{2}$ মাহৰ বাবে $\left[\frac{12+9+6+3}{4} \right]$

তলত দিয়া ধৰণে গণনা কৰিব পাৰি —

$$1,20,000 \times \frac{8}{100} \times \frac{15}{2} \times \frac{1}{12} \text{ টকা}$$

$$= 6,000 \text{ টকা}$$

(খ) যদি আহৰণ প্ৰতি তিনিমাহৰ অন্তিম তাৰিখত কৰা হয়—

আহৰণৰ ওপৰত সুদ গণনাৰ বিবৃতি

তাৰিখ	পৰিমাণ টকা	সময়	সুদৰ পৰিমাণ টকা
30 জুন, 2009	30,000	9 মাহ	$30,000 \times \frac{9}{12} \times \frac{8}{100} = 1,800$
30 ছেপ্তেম্বৰ, 2009	30,000	6 মাহ	$30,000 \times \frac{6}{12} \times \frac{8}{100} = 1,200$
31 ডিচেম্বৰ, 2009	30,000	3 মাহ	$30,000 \times \frac{3}{12} \times \frac{8}{100} = 600$
31 মাৰ্চ, 2010	30,000	0 মাহ	—
	1,20,000		= 3600

বিকল্পভাৱে সম্পূৰ্ণ আহৰণৰ ওপৰত অৰ্থাৎ 1,20,000 টকাৰ ওপৰত সুদ $4\frac{1}{2}$ মাহৰ বাবে

$\left[\frac{(9+6+3+0)}{4} \right]$ গণনা কৰিব পাৰি —

$$1,20,000 \times \frac{8}{100} \times \frac{9}{2} \times \frac{1}{12} \text{ টকা}$$

$$= 3,600 \text{ টকা}$$

যেতিয়া বিভিন্ন সময়ত বিভিন্ন পৰিমাণৰ ধন আহৰণ কৰে :

অংশীদাৰ সকলে বিভিন্ন সময়ত বিভিন্ন পৰিমাণৰ ধন আহৰণ কৰে তেতিয়া সুদৰ পৰিমাণ গুণফল পদ্ধতিৰে গণনা কৰা হয়। এই পদ্ধতিত, আহৰণৰ পৰিমাণ, বিত্তীয় বছৰটোত যিটো সময়ৰ বাবে টকা আহৰণ কৰা হয় (সাধাৰণতে মাহত প্ৰকাশ কৰা হয়) সেই সময় সংখ্যাৰে পূৰণ কৰা হয়। এই সময় আহৰণ কৰা তাৰিখৰ পৰা বিত্তীয় বছৰৰ শেষ তাৰিখলৈকে দিন অন্তৰ্ভুক্ত কৰি গণনা কৰা হয়। এনেদৰে পোৱা গুণফলৰ যোগফল নিৰ্ণয় কৰি মুঠ যোগফলৰ ওপৰত নিৰ্দিষ্ট সুদৰ হাৰত 1 মাহৰ বাবে সুদ গণনা কৰা হয়। সুদ গণনাৰ পদ্ধতি তলত দিয়া উদাহৰণৰ দ্বাৰা ব্যাখ্যা কৰিব পাৰি —

চাহনাজে তেওঁৰ ব্যৱসায়ৰ পৰা 31 মাৰ্চ 2009 চনত অন্ত পৰা বছৰটোত তলত দিয়া ধৰণে টকা আহৰণ কৰে। যদি বছৰি সুদৰ হাৰ 7% কৈ ধাৰ্য কৰা হয়, আহৰণৰ ওপৰত গুণফল পদ্ধতিত সুদ গণনা কৰা —

তাৰিখ	পৰিমাণ টকা
1 এপ্ৰিল, 2009	16,000
30 জুন, 2009	15,000
31 অক্টোবৰ, 2009	10,000
31 ডিচেম্বৰ, 2009	14,000
1 মাৰ্চ, 2009	11,000

আহৰণৰ ওপৰত সুদ তলত দিয়া ধৰণে গণনা কৰা হ'ব —

আহৰণৰ ওপৰত সুদ গণনাৰ বিবৃতি

তাৰিখ	পৰিমাণ টকা	সময়	গুণফল টকা
1 এপ্ৰিল, 2009	16,000	12 মাহ	1,92,000
30 জুন, 2009	15,000	9 মাহ	1,35,000
31 অক্টোবৰ, 2009	10,000	5 মাহ	50,000
31 ডিচেম্বৰ, 2009	14,000	3 মাহ	42,000
1 মাৰ্চ, 2010	11,000	1 মাহ	11,000
			4,30,000

$$\begin{aligned}
 \text{সুদ} &= \text{গুণফলৰ যোগফল} \times \text{সুদৰ হাৰ} \times \frac{1}{12} \\
 &= 4,30,000 \text{ টকা} \times \frac{7}{100} \times \frac{1}{12} \\
 &= \frac{30100}{12} \text{ টকা} \\
 &= 2508 \text{ টকা (প্ৰায়)}
 \end{aligned}$$

উদাহৰণ 7 :

মডাৰ্ণ টুৰ আৰু ট্ৰেভেলৰ এজন অংশীদাৰ জন ইব্রাহীমে 31 মাৰ্চ 2009 তাৰিখত অন্ত পৰা বছৰটোত মূলধনৰ পৰা ব্যক্তিগত ব্যৱহাৰৰ বাবে টকা আহৰণ কৰে। যদি সুদৰ হাৰ বছৰি 9% হয়, তলত দিয়া পৰিস্থিতিসমূহত আহৰণৰ ওপৰত সুদৰ পৰিমাণ গণনা কৰা।

(ক) যদি তেওঁ মাহিলি 3,000 টকাকৈ প্ৰতিমাহৰ আৰম্ভণিত আহৰণ কৰে।

- (খ) যদি তেওঁ মাহিলি 3,000 টকাকৈ প্ৰতিমাহৰ অন্তিম তাৰিখত আহৰণ কৰে।
 (গ) যদি তেওঁ 1 জুন, 2008 তাৰিখত 12,000 টকা, 31 আগষ্ট, 2008 ত 8,000 টকা, 30 ছেপ্তেম্বৰ, 2008 ত 7,000 টকা আৰু 31 জানুৱাৰী 2009 ত 6,000 টকা আহৰণ কৰে।

সমাধান :

- (ক) যিহেতু প্ৰতিমাহৰ আৰম্ভণিত স্থিৰ পৰিমাণৰ ধন 3,000 টকাকৈ আহৰণ কৰা হয়। আহৰণৰ ওপৰত সুদ গড় সময় $6\frac{1}{2}$ মাহৰ বাবে গণনা কৰা হ'ব।

$$\begin{aligned} \text{আহৰণৰ ওপৰত সুদ} &= \frac{36,000 \times 9 \times 13 \times 1}{100 \times 2 \times 2} \text{ টকা} \\ &= 1755 \text{ টকা} \end{aligned}$$

- (খ) যিহেতু মাহিলি 3,000 টকাকৈ প্ৰতি মাহৰ অন্তত আহৰণ কৰা হয়, আহৰণৰ ওপৰত গড় সময় $5\frac{1}{2}$ মাহৰ বাবে সুদ গণনা কৰা হ'ব।

$$\begin{aligned} \text{আহৰণৰ ওপৰত সুদ} &= \frac{36,000 \times 9 \times 11 \times 1}{100 \times 2 \times 2} \text{ টকা} \\ &= 1485 \text{ টকা} \end{aligned}$$

- (গ) আহৰণৰ ওপৰত সুদ গণনাৰ বিবৃতি —

তাৰিখ	আহৰণৰ পৰিমাণ টকা	সময় (মাহত)	সুদ (টকাত)
1 জানুৱাৰী, 2008	12,000	10	$12,000 \times \frac{9}{100} \times \frac{10}{12} = 900$
31 আগষ্ট, 2008	8,000	7	$8,000 \times \frac{9}{100} \times \frac{7}{12} = 420$
30 ছেপ্তেম্বৰ, 2008	3,000	6	$3,000 \times \frac{9}{100} \times \frac{6}{12} = 135$
30 নবেম্বৰ, 2008	7,000	4	$7,000 \times \frac{9}{100} \times \frac{4}{12} = 210$
31 জানুৱাৰী, 2009	6,000	2	$6,000 \times \frac{9}{100} \times \frac{2}{12} = 90$
মুঠ সুদ			1755

উদাহৰণ ৪ :

মনু, হেৰি আৰু আলি এটা প্ৰতিষ্ঠানৰ অংশীদাৰ। তেওঁলোকে লাভ-লোকচান সমানভাৱে বিতৰণ কৰে। হেৰি আৰু আলিয়ে ২০০৯ চনত ব্যক্তিগত ব্যৱহাৰৰ বাবে তলত দিয়া ধৰণে টকা আহৰণ কৰে

তাৰিখ	হেৰি টকা	আলি টকা
২০০৯		
১ জানুৱাৰী	৫০০০	৭০০০
১ এপ্ৰিল	৮০০০	৪০০০
১ ছেপ্তেম্বৰ	৫০০০	৫০০০
১ ডিচেম্বৰ	৪০০০	৯০০০

১০% বছৰি আহৰণৰ ওপৰত সুদৰ হাৰ লৈ সুদ গণনা কৰা আৰু ব্যৱসায়ৰ হিচাপবহী প্ৰতিবছৰে ৩১ ডিচেম্বৰত সামৰণি কৰা হয়।

সমাধান :

আহৰণৰ ওপৰত সুদ গণনাৰ বিবৃতি

হেৰি			আলি		
পৰিমাণ টকা	সময় (মাহ)	গুণফল টকা	পৰিমাণ টকা	সময় (মাহ)	গুণফল টকা
৫০০০	১২	৬০,০০০	৭০০০	১২	৮৪,০০০
৮,০০০	৯	৭২,০০০	৪০০০	৯	৩৬,০০০
৫০০০	৪	২০,০০০	৫০০০	৪	২০,০০০
৪০০০	১	৪০০০	১০,০০০	১	১০,০০০
		১,৫৬,০০০			১,৫০,০০০

সুদৰ পৰিমাণ

$$\text{হেৰি} = \frac{156000 \times 10 \times 1}{100 \times 12} \text{ টকা} = 1300 \text{ টকা}$$

$$\text{আলি} = \frac{150000 \times 10 \times 1}{100 \times 12} \text{ টকা} = 1250 \text{ টকা}$$

নিজে অভ্যাস কৰা

1. গোবিন্দ প্ৰতিষ্ঠান এটাৰ অংশীদাৰ। তেওঁ 2009-2010 চনত তলত দিয়া ধৰণে টকা আহৰণ কৰে
 2009, 30 এপ্ৰিল 6000 টকা
 2009, 30 জুন 4000 টকা
 2009, 30 চেপ্তেম্বৰ 8000 টকা
 2009, 31 ডিচেম্বৰ 3000 টকা
 2010, 31 জানুৱাৰী 5000 টকা

আহৰণৰ ওপৰত বছৰি 6% হাৰে সুদ ধাৰ্য কৰিব লাগে। হিচাপবহী প্ৰতি বছৰে 31 মাৰ্চত সামৰা হয়।

2. ৰাম আৰু শ্যাম সমান লাভৰ দুজন অংশীদাৰ। ৰামে 2009-2010 চনত মাহিলি 1000 টকাকৈ প্ৰতিমাহে আহৰণ কৰে। যদি সুদৰ হাৰ 5% বছৰি হয়। ৰামৰ আহৰণৰ ওপৰত সুদ নিৰূপণ কৰা।
3. বাৰ্মা আৰু কোল এটা প্ৰতিষ্ঠানৰ দুজন অংশীদাৰ। অংশীদাৰী চুক্তি অনুসৰি আহৰণৰ ওপৰত সুদৰ হাৰ বছৰি 6%। বাৰ্মাই মাহিলি 2000 টকাকৈ 1 এপ্ৰিল 2008 চনৰ পৰা 31 মাৰ্চ 2009 লৈকে প্ৰতিমাহে আহৰণ কৰে। কোলে 1 এপ্ৰিল 2008 তাৰিখৰ পৰা প্ৰতি তিনিমাহৰ অন্তৰে 3000 টকাকৈ আহৰণ কৰে। অংশীদাৰৰ আহৰণৰ ওপৰত সুদ গণনা কৰা।

যেতিয়া আহৰণৰ তাৰিখসমূহ নিৰ্দিষ্ট নহয় :

যেতিয়া আহৰণৰ কোনো তাৰিখ উল্লেখ নেথাকে আৰু আহৰণৰ মুঠ পৰিমাণ দিয়া থাকে কিন্তু আহৰণৰ তাৰিখ উল্লেখ নেথাকে, ধৰা হয় যে গোটেই বছৰত আহৰণ সমানভাৱে কৰা হৈছে। উদাহৰণস্বৰূপে, চাকিলে 2009 চনৰ 31 মাৰ্চত শেষ হোৱা বছৰটোত প্ৰতিষ্ঠানৰ পৰা 60,000 টকা আহৰণ কৰে আৰু আহৰণৰ ওপৰত 8% হাৰে সুদ ধাৰ্য কৰা হয়। সুদ গণনাৰ বাবে সময় 6 মাহ লোৱা হ'ব আৰু ধৰা হয় বছৰটোত টকা সমানভাৱে মাহৰ মাজত আহৰণ কৰা হৈছিল। আহৰণৰ ওপৰত সুদৰ পৰিমাণ হ'ব 2400 টকা। যিটো তলত দিয়া ধৰণে গণনা কৰা হয়—

$$\left(60,000 \times \frac{8}{100} \times \frac{6}{12} \right) \text{ টকা} = 2400 \text{ টকা}$$

2.6 অংশীদাৰক লাভৰ প্ৰতিশ্ৰুতি (Guarantee of Profit to a Partner)

কেতিয়াবা নতুন অংশীদাৰ এজনক ভৰ্তি কৰাৰ সময়ত প্ৰতিষ্ঠানৰ লাভৰ পৰা তেওঁৰ ন্যূনতম লাভৰ পৰিমাণ দিয়াৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়া হয়। এনে প্ৰতিশ্ৰুতি সকলোবোৰ পুৰণি অংশীদাৰে লাভৰ অনুপাতত দিবলৈ বা কোনো অংশীদাৰে ব্যক্তিগতভাবে নতুন অংশীদাৰক দিবলৈ হ'ব পাৰে। যেতিয়া নতুন অংশীদাৰে

লাভৰ অনুপাতত বিতৰণ কৰি পোৱা লাভ প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়া লাভৰ পৰিমাণতকৈ কম হয়, তেনেক্ষেত্ৰত প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়া পৰিমাণৰ লাভ নতুন অংশীদাৰজনক দিয়া হয়। উদাহৰণ স্বৰূপে, মাধুলিকা আৰু ৰাঞ্জিতা এটা প্ৰতিষ্ঠানৰ দুজন অংশীদাৰ। তেওঁলোকে কনিষ্কাৰ ব্যৱসায়ত ভৰ্তি কৰিবলৈ সন্মত হয়। তেওঁলোকে নতুন অংশীদাৰক সৰ্বনিম্ন লাভৰ পৰিমাণ 25,000 টকা বছৰি দিবলৈ প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়ে। বছৰটোৰ উপাৰ্জন কৰা লাভৰ পৰিমাণ হ'ল 1,20,000 টকা আৰু অংশীদাৰসকলৰ মাজৰ লাভ বিতৰণৰ অনুপাত 2 : 3 : 1। এই অনুপাত অনুসৰি মাধুলিকাৰ লাভৰ অংশ 40,000 টকা $\left(\frac{2}{6} \times 1,20,000\right)$ টকা, ৰাঞ্জিতাৰ লাভৰ অংশ 60,000 টকা $\left(\frac{3}{6} \times 1,20,000\right)$ টকা আৰু কনিষ্কাৰ লাভৰ অংশ 20,000 টকা $\left(\frac{1}{6} \times 1,20,000\right)$ টকা। কনিষ্কাৰ অংশ প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়া পৰিমাণত 5,000 টকা কম। এই 5,000 টকা মাধুলিকা আৰু ৰাঞ্জিতাই লাভৰ অনুপাতত বহন কৰিব। অৰ্থাৎ লাভৰ অনুপাত 2 : 3 ত এই ঘাট বিতৰণ হ'ব। এনেদৰে মাধুলিকাৰ অংশ 2000 টকা $\left(\frac{2}{5} \times 5,000\right)$ টকা আৰু ৰাঞ্জিতাৰ 3000 টকা $\left(\frac{3}{5} \times 5,000\right)$ টকা হ'ব। প্ৰতিষ্ঠানৰ মুঠ লাভ অংশীদাৰসকলৰ মাজত তলত দিয়া ধৰণে বিতৰণ কৰা হ'ব।

মাধুলিকাই পাব 38,000 টকা (তেওঁৰ অংশ 40,000 টকা – ঘাটৰ অংশ 2,000 টকা); ৰাঞ্জিতাই পাব 57,000 টকা (60,000 – 3,000) আৰু কনিষ্কাই পাব 25,000 টকা (20,000 টকা + 2000 টকা + 3000 টকা)।

যদি প্ৰতিশ্ৰুতি কেৱল এজন অংশীদাৰে দিয়ে। ধৰা হওক ওপৰৰ উদাহৰণ কেৱল ৰাঞ্জিতাই প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়ে, সম্পূৰ্ণ ঘাটৰ পৰিমাণ (5000 টকা) কেৱল ৰাঞ্জিতাই বহন কৰিব আৰু এনেদৰে লাভ বিতৰণৰ পৰিমাণ যথাক্ৰমে হ'ব — মাধুলিকা 40,000 টকা; ৰাঞ্জিতা 55,000 টকা (60,000 টকা – 5000 টকা) আৰু কনিষ্কা 25,000 টকা (20,000 টকা + 5000 টকা)।

উদাহৰণ 9 :

মোহিত আৰু ৰোহনে 2 : 1 অনুপাতত লাভ লোকচান বিতৰণ কৰে। তেওঁলোকে $\frac{1}{4}$ অংশৰ বাবে ৰাঞ্জিতাক অংশীদাৰ হিচাপে ভৰ্তি কৰে আৰু বছৰেকীয়া লাভৰ অতি কমেও 50,000 টকা দিয়াৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়ে। 2009 চনৰ 31 মাৰ্চত অন্ত পৰা বছৰটোৰ প্ৰকৃত লাভৰ পৰিমাণ 1,60,000 টকা। লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা।

সমাধান :

ডেঃ

লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ

ক্রেঃ

বিৱৰণ	পৰিমাণ টকা	বিৱৰণ	পৰিমাণ টকা
মোহিতৰ মূলধন		প্ৰকৃত লাভ	1,60,000
লাভৰ অংশ	80,000		
বাদ : ঘাটৰ অংশ	6667		
বোহনৰ মূলধন			
লাভৰ অংশ	40,000		
বাদ : ঘাটৰ অংশ	3,333		
বাছলৰ মূলধন :			
লাভৰ অংশ	40,000		
যোগ :			
ঘাট প্ৰাপ্তি :			
মোহিতৰ পৰা	6667		
বোহনৰ পৰা	3333	50,000	
		1,60,000	1,60,000

কাৰ্যকৰী টোকা :

বাছলৰ ভৰ্তিৰ পিছত নতুন লাভৰ অনুপাত হ'ব 2 : 1 : 1

এই অনুপাত অনুসৰি অংশীদাৰৰ লাভৰ অংশ হয় —

$$\text{মোহিত } \frac{2}{4} \times 1,60,000 \text{ টকা} = 80,000 \text{ টকা}$$

$$\text{বোহন } \frac{1}{4} \times 1,60,000 \text{ টকা} = 40,000 \text{ টকা}$$

$$\text{বাছল } \frac{1}{4} \times 1,60,000 \text{ টকা} = 40,000 \text{ টকা}$$

যিহেতু বাছলক অতি কমেও 50,000 টকাৰ বাবে প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়া হয়, ঘাটৰ পৰিমাণ 10,000 টকা (50,000 টকা – 40,000 টকা)। এই ঘাট মোহিত আৰু বোহনে তেওঁলোকৰ লাভৰ অনুপাতত বিতৰণ কৰিব। অৰ্থাৎ 2 : 1 ত বিতৰণ কৰা হ'ব।

$$\text{মোহিতৰ ঘাটিৰ অংশ হ'ব } \frac{2}{3} \times 10000 = 6667 \text{ টকা}$$

$$\text{ৰোহনৰ ঘাটিৰ অংশ হ'ব } \frac{1}{3} \times 10000 = 3,333 \text{ টকা}$$

$$\begin{aligned} \text{এনেদৰে মোহিতে পাব } 80,000 \text{ টকা} - 6667 \text{ টকা} \\ = 73,333 \text{ টকা} \end{aligned}$$

$$\text{ৰোহনে পাব } 40,000 \text{ টকা} - 3333 \text{ টকা} = 36,667 \text{ টকা}$$

$$\begin{aligned} \text{আৰু, ৰাহুলে পাব } 40,000 \text{ টকা} + 6667 \text{ টকা} + 3333 \text{ টকা} \\ = 50,000 \text{ টকা} \end{aligned}$$

নতুন লাভ বিতৰণৰ অনুপাত গণনা :

$$\text{নতুন অংশীদাৰ ৰাহুলৰ অংশ} = \frac{1}{4}$$

$$\text{অৱশিষ্ট লাভৰ পৰিমাণ} = 1 - \frac{1}{4} = \frac{3}{4}$$

এই অংশ মোহিত আৰু ৰোহনে 2 : 1 অনুপাতত বিতৰণ কৰিব।

$$\text{মোহিতৰ নতুন অংশ} = \frac{3}{4} \times \frac{2}{3} = \frac{2}{4}$$

$$\text{ৰোহনৰ নতুন অংশ} = \frac{3}{4} \times \frac{1}{3} = \frac{1}{4}$$

$$\begin{aligned} \text{এনেদৰে লাভ বিতৰণৰ নতুন অনুপাত হ'ব} &= \frac{2}{4} : \frac{1}{4} : \frac{1}{4} \\ &= 2 : 1 : 1 \end{aligned}$$

উদাহৰণ 10 :

জোন আৰু মিঠুৱে 3 : 2 অনুপাতত লাভ-লোকচান বিতৰণ কৰে। তেওঁলোকে $\frac{1}{6}$ লাভৰ অংশৰ বাবে মোহান্তিক অংশীদাৰ হিচাপে ব্যৱসায়ত ভৰ্তি কৰে। জোনে মোহান্তিক ব্যক্তিগতভাবে মূলধনৰ ওপৰত বছৰি 10% হাৰত সুদ ধাৰ্য কৰাৰ পিছত কমেও 30,000 টকা লাভৰ অংশ দিবলৈ প্রতিশ্ৰুতি দিয়ে। তেওঁলোকৰ যথাক্রমে মূলধন জোন 2,50,000 টকা, মিঠু 2,00,000 টকা আৰু মোহান্তি 1,50,000 টকা। 2009 চনৰ 31 মাৰ্চত অন্ত পৰা বছৰটোত লাভৰ পৰিমাণ 1,50,000 টকা (মূলধনৰ ওপৰত সুদ গণনা কৰা আগেয়ে) লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা যদিহে নতুন লাভৰ অনুপাত 3 : 2 : 1 হয়।

31 ডিচেম্বৰত অন্ত পৰা বছৰটোত লাভৰ পৰিমাণ 1,20,000 টকা লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা।

সমাধান :

ডেঃ		লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ		ক্রেঃ	
বিৱৰণ	পৰিমাণ টকা	বিৱৰণ	পৰিমাণ টকা		
মূলধন হিচাপ (লাভৰ অংশৰ বাবে)		প্ৰকৃত লাভ		1,20,000	
মহেশ 72,000 $\left(\frac{6}{10} \times 1,20,000\right)$					
বাদ : ঘাটৰ অংশ 7,8000			64200		
দীনেশ 36000 $\left(\frac{3}{10} \times 1,20,000\right)$					
বাদ : ঘাটৰ অংশ 5200			30800		
ৰাকেশ 12000					
যোগ : প্ৰাপ্ত ঘাটৰ অংশ					
মহেশৰ পৰা 7800					
দীনেশৰ পৰা 52000			25000		
			1,20,000		1,20,000

কাৰ্যকৰী টোকা :

নতুন লাভ বিতৰণৰ অনুপাত তলত দিয়া ধৰণে গণনা কৰা হ'ব —

ৰাকেশৰ লাভৰ অংশ $\frac{1}{10}$ আৰু অৱশিষ্ট লাভ $\frac{9}{10}$ মহেশ আৰু দীনেশৰ মাজত 2 : 1 অনুপাতত বিতৰণ কৰা হ'ব।

$$\text{মহেশৰ লাভৰ অংশ হ'ব} = \frac{2}{3} \times \frac{9}{10} = \frac{3}{10}$$

$$\text{দীনেশৰ লাভৰ অংশ হ'ব} = \frac{1}{3} \times \frac{9}{10} = \frac{3}{10}$$

$$\begin{aligned} \therefore \text{লাভৰ নতুন অনুপাত হ'ব} &= \frac{3}{5} : \frac{3}{10} : \frac{1}{10} \\ &= 6 : 3 : 1 \end{aligned}$$

$$\text{মহেশৰ লাভৰ অংশ} = 1,20,000 \times \frac{6}{10} = 72000 \text{ টকা}$$

$$\text{দীনেশৰ লাভৰ অংশ} = 36000 \text{ টকা আৰু}$$

$$\text{ৰাকেশৰ অংশ} = 12000 \text{ টকা}$$

ৰাকেশৰ ঘাটি 13000 টকা মহেশ আৰু দিনেশে 3 : 2 অনুপাতত বিতৰণ কৰিব।

মহেশে বহন কৰিব $\frac{3}{5} \times 13000$ টকা অৰ্থাৎ 7800 টকা আৰু দিনেশে $\frac{2}{5} \times 13000$ টকা অৰ্থাৎ

5200 টকা।

এনেদৰে প্ৰতিষ্ঠানৰ লাভ অংশীদাৰসকলে তলত দিয়া ধৰণে পাব —

$$\text{মহেশে পাব} = (72000 - 7800) \text{ টকা}$$

$$= 64200 \text{ টকা}$$

$$\text{দীনেশে পাব} = (36000 - 5200) \text{ টকা}$$

$$= 30,800 \text{ টকা}$$

$$\text{ৰাকেশে পাব} = (12000 + 7800 + 5200) \text{ টকা}$$

$$= 25000 \text{ টকা}$$

নিজে কৰি চোৱা

কবিতা আৰু ললিত দুজন অংশীদাৰ। তেওঁলোকে 2 : 1 অনুপাতত লাভ বিতৰণ কৰে। তেওঁলোকে মোহনক ব্যৱসায়ত ভৰ্তী কৰে আৰু লাভৰ অংশ হিচাপে সৰ্বনিম্ন 25000 টকা বছৰি দিয়াৰ নিশ্চয়তা দিয়ে। সৰ্বনিম্ন লাভ মোহনক দিয়াৰ বাবে যদি কোনো ঘাঁটিৰ উৎপত্তি হয়, এনে ঘাটি কবিতা আৰু ললিতে লাভৰ অনুপাতত বিতৰণ কৰিবলৈ সন্মত হয়। কবিতাৰ আৰু ললিতাৰ মাজৰ লাভৰ অংশৰ পৰিৱৰ্তন নহয়। 2008-2009 সময়ছোৱাত ব্যৱসায়ত লাভ হয় 76000 টকা। অংশীদাৰসকলৰ মাজত লাভৰ বিতৰণ দেখুওৱা।

2.7 অতীত সংযোজন (Past adjustments)

কেতিয়াবা চূড়ান্ত হিচাপ প্ৰস্তুত আৰু অংশীদাৰৰ মাজত লাভৰ বিতৰণ কৰাৰ পিচত লিপিবদ্ধকৰণৰ সময়ত হোৱা ভুল, বিত্তীয় বিবৃতি প্ৰস্তুতকৰণত হোৱা ভুল বা বাদ পৰি যোৱা লেনদেনসমূহৰ ভুল আদি ধৰা পৰে। বাদ পৰি যাব পৰা লেনদেনসমূহ হ'ল মূলধনৰ ওপৰত সুদ, অংশীদাৰৰ দৰমহা, অংশীদাৰী চুক্তিত কোনো ধৰণৰ পৰিৱৰ্তন বা হিচাপ পদ্ধতিত কোনো পৰিৱৰ্তন। এই সকলোবোৰ ভুল-ত্রুটি বা বাদ পৰি যোৱা লেনদেনৰ সংশোধনৰ বাবে সংযোজন প্ৰতিষ্ঠিৰ আৱশ্যক। পূৰ্ণ হিচাপসমূহ পৰিৱৰ্তন নকৰি, এইবোৰ (ক) লাভ লোকচান সংযোজন হিচাপ বা (খ) প্ৰত্যক্ষ ভাবে সম্পৰ্ক থকা অংশীদাৰৰ হিচাপৰ জৰিয়তে সংযোজন কৰা হয়।

ৰমিজ আৰু জাহিৰ দুজন সমান অংশৰ অংশীদাৰ। 2008 চনৰ 1 এপ্ৰিলত তেওঁলোকৰ মূলধন যথাক্ৰমে আছিল 50,000 টকা আৰু 1,00,000 টকা। 2009 চনৰ 31 মাৰ্চ তাৰিখত বিত্তীয় হিচাপ প্ৰস্তুত কৰাৰ পিচত দেখা যায় যে অংশীদাৰী চুক্তি মতে মূলধনৰ ওপৰত 6% হাৰে ধাৰ্য কৰিবলগীয়া সুদ লাভ বিতৰণৰ সময়ত ধাৰ্য কৰা নহয়। আৰু অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপত ক্রেডিট কৰা নহয়। এই ক্ষেত্ৰত অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপত ক্রেডিট নকৰা সুদৰ পৰিমাণ হ'ল ৰমিজৰ বাবে 3000 টকা ($\frac{6}{100} \times 50,000$ টকা) আৰু জাহিৰৰ বাবে 6000 টকা ($\frac{6}{100} \times 50,000$ টকা)। যদিহে মূলধনৰ সুদ সময়মতে ধাৰ্য কৰা হ'লহেঁতেন লাভৰ পৰিমাণ 9000 টকা হ'লহেঁতেন। এই সুদ বাদৰ ফলস্বৰূপে, লাভ-লোকচান হিচাপ অনুসৰি সম্পূৰ্ণ লাভৰ পৰিমাণ (9000 টকা সংযোজন কৰাৰ আগত) অংশীদাৰসকলৰ মাজত তেওঁলোকৰ লাভৰ অনুপাত বিতৰণ কৰা হ'ল আৰু মূলধনৰ ওপৰত সুদৰ পৰিমাণ তেওঁলোকৰ মূলধন হিচাপলৈ স্থানান্তৰ নহ'ল। এই ভুল তলত দিয়া ধৰণে সংশোধন কৰিব পাৰি —

(ক) লাভ-লোকচান সংযোজন হিচাপৰ জৰিয়তে,	<u>টকা</u>	<u>টকা</u>
(i) লাভ-লোকচান সংযোজন হিচাপ ডেবিট	9000	
ৰমিজৰ মূলধন হিচাপলৈ		3000
জাহিৰৰ মূলধন হিচাপলৈ		6000
(মূলধনৰ ওপৰত সুদ)		
(ii) ৰমিজৰ মূলধন হিচাপ ডেবিট	4500	
জাহিৰৰ মূলধন হিচাপ ডেবিট	4500	
লাভ-লোকচান সংযোজন হিচাপলৈ		9000
(সংযোজনৰ লোকচান)		

(খ) প্ৰত্যক্ষভাৱে অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপৰ জৰিয়তে

অংশীদাৰীৰ মূলধন হিচাপত প্ৰত্যক্ষভাৱে বাদ পৰি যোৱা লেনদেনৰ সংযোজনসমূহ কৰিবলৈ এটা বিবৃতি প্ৰস্তুত কৰা হয় আৰু এই বিবৃতিৰ জৰিয়তে মূলধন হিচাপত হোৱা প্ৰকৃত প্ৰভাৱ তলত দিয়া ধৰণে গণনা কৰা হয়— ইয়াৰ পিছত সংযোজন প্ৰবিষ্টি লিপিবদ্ধ কৰা হয়।

বাদ পৰি যোৱা মূলধনৰ সুদৰ প্ৰকৃত প্ৰভাৱ দেখুৱাই প্ৰস্তুত কৰা বিবৃতি —

বিৱৰণ	ৰমিজ টকা	জাহিৰ টকা
(i) মূলধনৰ সুদৰ বাবে ক্ৰেডিট কৰিবলগীয়া পৰিমাণ	3,000	6,000
(ii) লাভৰ অংশ হিচাপে প্ৰকৃততে কৰা ক্ৰেডিটৰ পৰিমাণ (9000 টকা সমানভাৱে বিতৰণ)	4,500	4,500
(i) আৰু (ii)ৰ পাৰ্থক্য (প্ৰকৃত প্ৰভাৱ)	1500 (ক্ৰে) (ক্ৰেডিটৰ বাহি)	1500 (ক্ৰে) (ক্ৰেডিটৰ ঘাট)

ওপৰৰ বিবৃতিৰ পৰা দেখা যায় যে ৰমিজৰ হিচাপ 1500 টকাৰে অধিক ক্ৰেডিট কৰা হৈছে য'ত নেকি জাহিৰৰ হিচাপ 1500 টকা কম ক্ৰেডিট কৰা হৈছে। এই ভুল সংশোধনৰ বাবে ৰমিজৰ মূলধন হিচাপ ডেবিট আৰু জাহিৰৰ মূলধন হিচাপ ক্ৰেডিট কৰা হ'ব।

ইয়াৰ বাবে জাবেদা প্ৰবিষ্টি হ'ল —

ৰমিজৰ মূলধন হিচাপ ডে.	1500 টকা
জাহিৰৰ মূলধন হিচাপলৈ	1500 টকা
(মূলধনৰ সুদ বাদৰ সংযোজন)	

উদাহৰণ 12 :

মুছৰট, চনু আৰু হিমেশ তিনিজন অংশীদাৰ। তেওঁলোকৰ লাভ বিতৰণৰ অনুপাত 5 : 3 : 2। অংশীদাৰী চুক্তি অনুসৰি আহৰণৰ ওপৰত 10% বছৰি হাৰে সুদ ধাৰ্য কৰিব লাগে। 2009 চনৰ ডিচেম্বৰ মাহত শেষ হোৱা বছৰৰ বাবে মুছৰট, চনু আৰু হিমেশৰ আহৰণ যথাক্ৰমে 20,000 টকা, 15,000 টকা আৰু 10,000 টকা। চূড়ান্ত হিচাপ প্ৰস্তুত কৰাৰ পিছত দেখা যায় যে আহৰণৰ ওপৰত সুদৰ কোনো ব্যৱস্থা কৰা হোৱা নাছিল। আৱশ্যকীয় সংযোজন প্ৰবিষ্টি লিপিবদ্ধ কৰা।

সমাধান :

আহৰণৰ ওপৰত বাদ পৰি যোৱা সুদৰ প্ৰকৃত প্ৰভাৱ দেখুৱাই প্ৰস্তুত কৰা বিবৃতি —

বিৱৰণ	নুহুৰট (টকা)	চমু (টকা)	হিমেশ (টকা)	মুঠ (টকা)
আহৰণৰ ওপৰত সুদৰ বাবে ডেবিট কৰিবলগীয়া পৰিমাণ	2,000	1,500	1,000	4,500
লাভৰ অংশৰ বাবে ক্রেডিট কৰা পৰিমাণ	2,250	1,350	900	4,500
আৱশ্যকীয় সংযোজন	250 (ঘাটী ক্ৰে.)	150 (ৰাহি ক্ৰে.)	100 (ৰাহি ক্ৰে.)	

আহৰণৰ ওপৰত সুদৰ সংযোজনৰ বাবে জাবেদা প্ৰবিষ্টি

চনুৰ মূলধন হিচাপ ডেবিট 150 টকা

হিমেশৰ মূলধন হিচাপ ডেবিট 100 টকা

নুহুৰটৰ মূলধন হিচাপলৈ 250 টকা

(আহৰণৰ ওপৰত বাদ পৰি যোৱা সুদৰ সংযোজন)

নিজে কৰি চোৱা

- গুপ্তা আৰু ছাৰিম 3 : 2 অনুপাতত লাভ বিতৰণকাৰী অংশীদাৰ। তেওঁলোকৰ স্থিৰ মূলধন যথাক্ৰমে গুপ্তা 2,00,000 টকা আৰু ছাৰিম 3,00,000 টকা। চূড়ান্ত হিচাপ প্ৰস্তুত কৰাৰ পিছত দেখা যায় যে অংশীদাৰী চুক্তিমতে প্ৰদান কৰিবলগীয়া বছৰি 10% হাৰে মূলধনৰ ওপৰত সুদ লাভ বিতৰণৰ সময়ত অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপত ক্রেডিট কৰা নহয়— এই ভুল সংশোধনৰ বাবে সংযোজন প্ৰবিষ্টি লিপিবদ্ধ কৰা।
- কৃষ্ণ, সন্দিপ আৰু কৰিম এটা ফাৰ্মৰ অংশীদাৰ। তেওঁলোকৰ লাভৰ অনুপাত হ'ল 3 : 2 : 1 তেওঁলোকৰ স্থিৰ মূলধন— কৃষ্ণ 1,20,000 টকা, সন্দিপ 90,000 টকা আৰু কৰিম 60,000 টকা। 2009 বছৰটোত সুদৰ পৰিমাণ বছৰি 5% হাৰৰ সলনি 6% হাৰত বছৰি ক্রেডিট কৰা হয়। সংযোজন প্ৰবিষ্টি লিপিবদ্ধ কৰা।
- লিনা, মীৰা আৰু নেহা তিনিজন অংশীদাৰ। তেওঁলোকে মূলধনৰ ওপৰত সুদ বছৰি 9% হাৰে 31 মাৰ্চ 2009 লৈকে 3 বছৰৰ বাবে প্ৰদান কৰিবলৈ বাদ পৰি যায়। তেওঁলোকৰ স্থিৰ মূলধনৰ পৰিমাণ যথাক্ৰমে লিনা 80,000 টকা, মীৰা 60,000 টকা আৰু নেহা 1,00,000 টকা। যোৱা তিনি বছৰত তেওঁলোকৰ লাভৰ অনুপাত তলত দিয়া ধৰণৰ।

বছৰ	লিনা	মীৰা	নেহা
2008-2009	2	2	2
2007-2008	4	5	1
2006-2007	1	2	2

সংযোজন প্ৰবিষ্টি লিপিবদ্ধ কৰা।

2.8 চূড়ান্ত হিচাপ (Final Accounts)

অংশীদাৰী প্ৰতিষ্ঠানৰ চূড়ান্ত হিচাপ প্ৰস্তুতকৰণৰ পদ্ধতি এক মালিকী ব্যৱসায়ৰ সৈতে একেই। কেৱল অংশীদাৰসকলৰ মাজত লাভ বিতৰণৰ পদ্ধতি ভিন্ন। ক্ৰয়-বিক্ৰয় আৰু লাভ-লোকচান হিচাপ প্ৰস্তুত কৰাৰ পিছত প্ৰকৃত লাভ বা প্ৰকৃত লোকচান উপযোজন হিচাপলৈ স্থানান্তৰ কৰা হয় যিটো আগেয়ে এই অধ্যায়ত আলোচনা কৰা হৈছে। মূলধনৰ ওপৰত সুদ, আহৰণৰ ওপৰত সুদ, অংশীদাৰৰ দৰমহা, অংশীদাৰৰ ঋণৰ ওপৰত সুদ, অংশীদাৰৰ লাভ আৰু লোকচানৰ অংশ ইত্যাদি সংযোজন লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপৰ জৰিয়তে সংযোজন কৰা হয়। এই কাৰ্য ব্যৱসায়ৰ ফলাফল আৰু মালিকসকলৰ মাজত লাভৰ বিতৰণ দেখুৱাবলৈ কৰা হয়। চূড়ান্ত হিচাপ আৰু লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ তলত দিয়া উদাহৰণৰ সহায়ত স্পষ্ট কৰিব পাৰি।

উদাহৰণ 13 :

কপিল আৰু বিনীত 3 : 2 অনুপাতত লাভ-লোকচান বণ্টনকাৰী অংশীদাৰ। 31 মাৰ্চ 2010 তাৰিখত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে তলত দিয়া উদ্বৃত্তসমূহ পোৱা গ'ল—

বিৱৰণী	ডেবিট (টকা)	ক্রেডিট (টকা)
মূলধন		
কপিল	—	60,000
বিনীত	—	50,000
চলিত হিচাপ (1 এপ্ৰিল, 2009 তাৰিখত)		
কপিল	—	2,800
বিনীত	—	1,600
আহৰণ		
কপিল	12,000	—
বিনীত	8,000	—
আৰম্ভণি মজুতপণ্য	11,000	—

ক্রয় আৰু বিক্রয়	54,000	80,000
ফিৰং	2,000	1,500
মজুৰি	2500	—
দৰমহা	4000	—
ছপা আৰু মনোহাৰী	500	—
প্ৰাপ্য বিল	12,000	—
প্ৰদেয় বিল	—	2000
দেনাদাৰ আৰু পাওনাদাৰ	36,000	8,000
বাট্টা	12,000	1500
ভাড়া আৰু কৰ	800	—
অনুদ্বাৰণীয় ঋণ	1400	—
বীমা	400	—
ডাক আৰু তাঁৰ	300	—
বিক্ৰয় দস্তাবেজ	3400	—
ভূমি আৰু ভৱন	24,000	—
যন্ত্ৰপাতি	20,000	—
আচবাব	13,500	—
অভাৰড্ৰাফট	—	2000
ব্যৱসায়িক ব্যয়	400	—
নগদ হাতে জমা	500	—
বেংক উদ্বৃত্ত	1500	—
	2,09,400	2,09,400

তলত দিয়াসমূহ সংযোজন কৰি 31 মাৰ্চ 2010 তাৰিখত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে চূড়ান্ত হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা —

- 31 মাৰ্চ 2010 তাৰিখত মজুতপণ্য 18000 টকা
- দেনাদাৰৰ ওপৰত 5% হাৰে সন্দেহজনক ঋণ পুঁজি গঠন কৰিব লাগে।
- অপ্ৰদত্ত দৰমহা 1000 টকা
- 10 ডিচেম্বৰ 2009 তাৰিখত অগ্নিকাণ্ডৰ ফলত 8000 টকা মজুতপণ্য ধ্বংস হয়। বীমা কোম্পানীয়ে পূৰ্ণনিষ্পত্তি ক্ৰমে 7000 টকা দাবী দিবলৈ সন্মত হয়।
- মূলধনৰ ওপৰত সুদ বছৰি 6% আৰু আহৰণৰ ওপৰতো সুদৰ হাৰ বছৰি 6%

(vi) কপিলে বছৰি দৰমহা হিচাপে 1200 টকা পায়।

(vii) ভূমি আৰু ভৱন 5%, আচবাব 10% আৰু যন্ত্ৰপাতি 15% অৱলোপন কৰিব লাগে।

সমাধান :

ক্রয়-বিক্রয় আৰু লাভ-লোকচান হিচাপ
31 মাৰ্চ 2010 তাৰিখত অন্তপৰা বছৰৰ বাবে

ডে.

ক্রে.

বিৱৰণ	টকা	বিৱৰণ	টকা
আৰম্ভণি মজুতপণ্য	11,000	বিক্রয়	80,000
ক্রয়	54000	বাদ, ফিৰৎ	2000
বাদ, ফিৰৎ	1500	সামৰণি মজুতপণ্য	18,000
মজুৰি	2500	অগ্নিকাণ্ডৰ ফলত পণ্যসামগ্ৰী ক্ষতি	8000
মুঠ লাভ	38,000		
	104,000		104000
দৰমহা	4000	মুঠ লাভ	38,000
যোগ, অপ্রদত্ত	1000	প্রাপ্ত বাট্টা	1500
মনোহাৰী আৰু ছপা সামগ্ৰী	500		
ভাড়া আৰু কৰ	800		
বীমা	400		
প্ৰদেয় বাট্টা	1200		
ব্যৱসায়িক ব্যয়	400		
ডাক আৰু তাঁৰ	300		
অনুদ্বাৰণীয় ঋণ	1400		
যোগ, ভৱিষ্যব্যৱস্থা	1800		
	3200		
বিক্রয় দস্তৰী	3400		
অগ্নিকাণ্ডৰ ফলত ক্ষতি	1000		
(8000 – 7000)			
অৱক্ষয়			

ভূমি আৰু ভৱন	1200		
আচবাব	1350		
যন্ত্ৰপাতি	3000		
		5550	
প্রকৃত লাভ		17,750	
লাভ-লোকচান			
উপযোজন হিচাপলৈ			
স্থানান্তৰ		39,500	39,500

ডে. লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ ক্ৰে.

বিৱৰণ	টকা	বিৱৰণ	টকা
মূলধনৰ ওপৰত সুদ		লাভ-লোকচান	
কপিল	3600	হিচাপ	17,750
বিনীত	3000	আহৰণৰ সুদ	
		(6 মাহৰ বাবে)	
	6,600	কপিল	360
কপিলৰ দৰমহা	1200	বিনীত	240
প্রকৃত লাভ (মূলধন			
হিচাপলৈ স্থানান্তৰ)			
কপিল	6330		
বিনীত	4220		
	10,550		
	18,350		18,350

ডে. অংশীদাৰৰ চলিত হিচাপ ক্ৰে.

তাৰিখ	বিৱৰণ	জা. পৃঃ	কপিল টকা	বিনীত টকা	তাৰিখ	বিৱৰণ	জা. পৃঃ	কপিল টকা	বিনীত টকা
	আহৰণ		12,000	8000		আৰম্ভণি উদ্ধৃত		2800	1600
	আহৰণৰ সুদ		360	240		মূলধনৰ সুদ		3600	3000
	সামৰণি উদ্ধৃত		1570	580		দৰমহা		1200	—
						লাভৰ অংশ		6330	4220
			13930	8820				13930	8820
						আৰম্ভণি উদ্ধৃত		1570	580

উদ্ধৃতপত্ৰ

31 মাৰ্চ 2010 তাৰিখৰ

দেনা	টকা	সম্পত্তি	টকা
অভাৰড্ৰাফট	2000	ভূমি আৰু ভৱন	24,000
প্ৰদেয় বিল	2000	বাদ, অৱক্ষয়	1200
পাওনাদাৰ	8000	যন্ত্ৰপাতি	20,000
অপ্ৰদত্ত দৰমহা	1000	বাদ, অৱক্ষয়	3000
মূলধন		আচবাব	13500
কপিল	60,000	বাদ, অৱক্ষয়	1350
বিনীত	50,000	সামৰণি মজুত	
চলিত হিচাপ		দেনাদাৰ	36000
কপিল	1570	বাদ, ভৱিষ্যৎ পুঁজি	1800
বিনীত	580	বীমা কোম্পানী	
		প্ৰাপ্য বিল	12000
		বেংক উদ্ধৃত	1500
		নগদ হাতে জমা	500
	1,25,150		1,25,150

এই অধ্যায়ত ব্যৱহাৰ হোৱা পদসমূহ

☐ অংশীদাৰিত্ব	☐ মূলধনৰ ওপৰত সুদ
☐ অংশীদাৰী প্ৰতিষ্ঠান	☐ আহৰণৰ ওপৰত সুদ
☐ পাৰস্পৰিক প্ৰতিনিধিত্ব	☐ গড় সময়
☐ অংশীদাৰী চুক্তি	☐ অংশীদাৰৰ লাভৰ নিশ্চয়তা
☐ স্থিৰ মূলধন হিচাপ	☐ লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ
☐ অস্থিৰ মূলধন হিচাপ	
☐ লাভ-লোকচান সংযোজন হিচাপ	
☐ অংশীদাৰৰ চলিত হিচাপ	

সংক্ষিপ্ত

1. **অংশীদাৰীৰ সংজ্ঞা আৰু ইয়াৰ আৱশ্যকীয় বৈশিষ্ট্য :** অংশীদাৰীৰ সংজ্ঞা হৈছে, “ব্যক্তিসকলৰ মাজৰ সম্পৰ্ক যিয়ে ব্যৱসায় চলাই নিবলৈ বা সকলোকে প্ৰতিনিধিত্ব কৰি এজনে চলোৱাৰ বাবে চুক্তিবদ্ধ হয়। অংশীদাৰীৰ আৱশ্যকীয় বৈশিষ্ট্যসমূহ হৈছে :
 - (i) অংশীদাৰী গঠন কৰিবলৈ অতি কমেও দুজন ব্যক্তিৰ আৱশ্যক।
 - (ii) ইয়াৰ চুক্তিৰ দ্বাৰা সৃষ্টি হয়।
 - (iii) এই চুক্তি কোনো আইনগত ব্যৱসায় চলোৱাৰ বাবে হ'ব লাগে।
 - (iv) লাভ-লোকচানৰ বিতৰণ আৰু
 - (v) অংশীদাৰসকলৰ মাজত পাৰস্পৰিক প্ৰতিনিধিত্বৰ সম্পৰ্ক।
2. **অংশীদাৰী দলিল অৰ্থ আৰু বিষয়বস্তু :** অংশীদাৰসকলৰ মাজত হোৱা চুক্তিবদ্ধ চৰ্তসমূহ উল্লেখ কৰি প্ৰস্তুত কৰা দলিলক অংশীদাৰী চুক্তি বোলে। ইয়াত সাধাৰণতে অংশীদাৰিত্বত প্ৰভাৱ পেলাব পৰা সকলোবোৰ বিষয় অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হয় যেনে - ব্যৱসায়ৰ উদ্দেশ্য, প্ৰতিজন অংশীদাৰে আগবঢ়োৱা মূলধন, লাভ-লোকচানৰ অনুপাত; মূলধনৰ ওপৰত সুদ, ঋণৰ ওপৰত সুদ, ভৰ্তিকৰণ, অৱসৰ, মৃত্যু, অৱসায়ন ইত্যাদি সম্পৰ্কীয় নীতি-নিয়ম।
3. **হিচাপকৰণত প্ৰয়োগ হোৱা 1932 চনৰ অংশীদাৰী আইনৰ ব্যৱস্থা :** যদি কিছুমান বিষয় অংশীদাৰী চুক্তিত উল্লেখ নাথাকে, 1932 চনৰ অংশীদাৰী আইনৰ ব্যৱস্থা সমূহ প্ৰয়োগ হয়। অংশীদাৰী আইন অনুসৰি অংশীদাৰসকলে সমানভাৱে লাভ-লোকচান পায়, কোনো অংশীদাৰে দৰমহা নাপায়, মূলধন আৰু আহৰণৰ ওপৰত সুদ গণনা কৰা নহয়। যদি কোনো অংশীদাৰে প্ৰতিষ্ঠানক কোনো ঋণ প্ৰদান কৰে, তেওঁ এনে ঋণৰ ওপৰত বছৰি 6% হাৰে সুদ পায়।
4. **স্থিৰ আৰু অস্থিৰ মূলধন পদ্ধতিত মূলধন হিচাপ প্ৰস্তুতকৰণ :** অংশীদাৰসকলৰ লগত সম্পৰ্ক থকা সকলোবোৰ লেনদেন যথাক্ৰমে তেওঁলোকৰ মূলধন হিচাপত লিপিবদ্ধ কৰা হয়। মূলধন হিচাপ লিপিবদ্ধ কৰাৰ পদ্ধতি দুই ধৰণৰ। এই পদ্ধতি দুটা হৈছে— (i) অস্থিৰ মূলধন পদ্ধতি (ii) স্থিৰ মূলধন পদ্ধতি। অস্থিৰ মূলধন পদ্ধতিত সকলোবোৰ লেনদেন প্ৰত্যক্ষভাৱে মূলধন হিচাপত লিপিবদ্ধ কৰা হয়। স্থিৰ মূলধন পদ্ধতিত মূলধনৰ পৰিমাণ স্থিৰ থাকে আৰু মূলধনৰ ওপৰত সুদ, আহৰণ, আহৰণৰ সুদ, দৰমহা, কমিছন, লাভ বা লোকচানৰ অংশ ইত্যাদি লেনদেন অংশীদাৰৰ চলিত হিচাপত লিপিবদ্ধ কৰা হয়।
5. **লাভ আৰু লোকচানৰ বিতৰণ :** অংশীদাৰসকলৰ মাজত লাভৰ বিতৰণ লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপৰ জৰিয়তে দেখুওৱা হয়, যিটো লাভ-লোকচান হিচাপৰ সম্প্ৰসাৰণ। সাধাৰণতে মূলধনৰ সুদ, দৰমহা, অংশীদাৰৰ কমিছন ইত্যাদি ডেবিট দিশত আৰু আহৰণৰ

সুদ, লাভৰ পৰিমাণ ইত্যাদি ক্রেডিট দিশত দেখুওৱা হয়। উদ্ভৱৰ পৰিমাণ অংশীদাৰৰ মাজত বিতৰণ কৰিবলগীয়া লাভ বা লোকচানৰ পৰিমাণক বুজায়। এই লাভ বা লোকচান লাভানুপাতত বিতৰণ কৰি তেওঁলোকৰ মূলধনলৈ স্থানান্তৰ কৰা হয়।

6. **প্রতিশ্ৰুতিবদ্ধ ন্যূনতম লাভৰ গণনা আৰু লেখন পদ্ধতি :** কেতিয়াবা কোনো অংশীদাৰক তেওঁৰ লাভৰ অংশ হিচাপে সৰ্বনিম্ন পৰিমাণৰ নিশ্চয়তা দিয়া হয়। যদি কোনো এটা বছৰত লাভ-লোকচান অনুপাতত গণনা কৰি পোৱা লাভ জামিনযুক্ত লাভতকৈ কম হয়, ঘাটিৰ পৰিমাণ জামিন দিয়া অংশীদাৰে চুক্তিবদ্ধ অনুপাতত বহন কৰে। যদি এই জামিন কোনো এজন অংশীদাৰে দিয়ে, তেন্তে তেওঁ অকলে এই ঘাটি বহন কৰে।
7. **অতীত সংযোজনৰ ব্যৱস্থাত যদি চূড়ান্ত হিচাপ প্ৰস্তুত কৰাৰ পিছত দেখা যায় যে কিছুমান সংযোজন যেনে মূলধনৰ সুদ, আহৰণৰ সুদ, অংশীদাৰৰ দৰমহা, কমিছন ইত্যাদি বাদ পৰি গৈছে তেন্তে এনেবোৰ সংযোজন লাভ-লোকচান সংযোজন হিচাপৰ জৰিয়তে শুধৰণি কৰা হয়।**
8. **অংশীদাৰী প্ৰতিষ্ঠানৰ চূড়ান্ত হিচাপ প্ৰস্তুতকৰণ :** একমালিকী ব্যৱসায় আৰু অংশীদাৰী ব্যৱসায়ৰ চূড়ান্ত হিচাপ প্ৰস্তুতকৰণৰ পদ্ধতি খুব বেছি পৃথক নহয়। অংশীদাৰী ব্যৱসায়ৰ ক্ষেত্ৰত অংশীদাৰৰ লাভৰ বিতৰণ দেখুৱাবলৈ লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা হয়।

প্ৰশ্নাৱলী

চমু উত্তৰ দিয়া :

1. অংশীদাৰী চুক্তি পত্ৰৰ সংজ্ঞা দিয়া
2. অংশীদাৰী চুক্তি পত্ৰ কিয় লিখিত হোৱাটো বাঞ্ছনীয়, 50 টা মান শব্দৰ জৰিয়তে ব্যাখ্যা কৰা।
3. মূলধন হিচাপৰ ডেবিট পক্ষত আৰু ক্রেডিট পক্ষত লিখিবলগীয়া বিষয়সমূহৰ তালিকা কৰা যদিহে—
 - (i) মূলধন স্থিৰ হয়
 - (ii) মূলধন অস্থিৰ হয়
4. লাভ-লোকচান সংযোজন হিচাপ কিয় প্ৰস্তুত কৰা হয়? ব্যাখ্যা কৰা।
5. দুটা পৰিস্থিতি উল্লেখ কৰা য'ত অংশীদাৰৰ স্থিৰ মূলধন পৰিৱৰ্তন হ'ব পাৰে।
6. যদি প্ৰতি তিনি মাহৰ মূৰে মূৰে প্ৰথম তাৰিখত স্থিৰ পৰিমাণৰ ধন আহৰণ কৰা হয়, সম্পূৰ্ণ আহৰণৰ ওপৰত কিমান দিনৰ বাবে সুদ গণনা কৰা হ'ব?
7. অংশীদাৰী চুক্তিৰ অনুপস্থিতিত তলত দিয়াসমূহৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰযোজ্য হোৱা নীতি-নিয়ম উল্লেখ কৰা।
 - (i) লাভ-লোকচানৰ বিতৰণ

- (ii) অংশীদাৰৰ মূলধনৰ ওপৰত সুদ
- (iii) অংশীদাৰৰ আহৰণৰ ওপৰত সুদ
- (iv) অংশীদাৰৰ ঋণৰ ওপৰত সুদ
- (v) অংশীদাৰৰ দৰমহা

দীৰ্ঘ উত্তৰ

1. অংশীদাৰী কি? ইয়াৰ মুখ্য বৈশিষ্ট্যসমূহ কি কি? ব্যাখ্যা কৰা।
2. যদি অংশীদাৰী চুক্তি নেথাকে, তেন্তে অংশীদাৰী হিচাপৰ লগত জড়িত 1932 চনৰ অংশীদাৰী আইনৰ ব্যৱস্থাসমূহ ব্যাখ্যা কৰা।
3. অংশীদাৰী চুক্তি লিখিত হোৱাটো কিয় উত্তম বুলি কোৱা হয়, ব্যাখ্যা কৰা।
4. বিভিন্ন পৰিস্থিতিত আহৰণৰ সুদ কেনেকৈ গণনা কৰা হয়, উদাহৰণ সহকাৰে দেখুওৱা।
5. 'অংশীদাৰক লাভৰ জামিন'ৰ ওপৰত এটি টোকা লিখা।
6. বৰ্তমান অংশীদাৰসকলৰ মাজত লাভৰ অনুপাতৰ পৰিৱৰ্তন কেনেকৈ ব্যৱহাৰ কৰিবা? তোমাৰ উত্তৰ ব্যাখ্যা কৰিবলৈ কল্পনায়ুক্ত সংখ্যাৰ ব্যৱহাৰ কৰিবা।

সাংখ্যিক প্ৰশ্ন

স্থিৰ আৰু অস্থিৰ মূলধন

1. ত্ৰিপাঠি আৰু চৌহান এটা প্ৰতিষ্ঠানৰ অংশীদাৰ। দুজনে 3 : 2 অনুপাতত লাভ-লোকচান বিতৰণ কৰে। 1 জানুৱাৰী 2008 তাৰিখত তেওঁলোকৰ মূলধন যথাক্ৰমে 60,000 টকা আৰু 40,000 টকা। বছৰটোত তেওঁলোকে 30,000 টকা উপাৰ্জন কৰে। অংশীদাৰী চুক্তিমতে অংশীদাৰ দুজনে মাহিলি 1000 টকাকৈ দৰমহা আৰু বছৰি 5% হাৰে মূলধনৰ ওপৰত সুদ পায়। তাৰোপৰি আহৰণৰ ওপৰত 5% হাৰে সুদ ধাৰ্য কৰা হয়। ত্ৰিপাঠিৰ আহৰণ 12,000 টকা আৰু চৌহানৰ আহৰণ 8,000 টকা। অংশীদাৰৰ হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা যদিহে মূলধন স্থিৰ হয়।

(উত্তৰ : ত্ৰিপাঠিৰ চলিত হিচাপৰ উদ্ধৃত্ত 20,400 টকা, আৰু চৌহানৰ চলিত হিচাপৰ উদ্ধৃত্ত 17,600 টকা)

2. অনুভা আৰু কাজল 2 : 1 অনুপাতত লাভ বণ্টনকাৰী অংশীদাৰ। তেওঁলোকৰ মূলধন 90,000 টকা আৰু 60,000 টকা। বছৰটোত লাভৰ পৰিমাণ 45,000 টকা, অংশীদাৰী চুক্তি মতে; অনুভাৰ দৰমহা মাহিলি 700 টকা আৰু কাজলৰ মাহিলি দৰমহা 500 টকা। মূলধনৰ ওপৰত সুদৰ পৰিমাণ বছৰি 5%। বছৰটোত অনুভাৰ আহৰণ 8500 টকা আৰু কাজলৰ 6500 টকা। আহৰণৰ ওপৰত 5% হাৰে বছৰি সুদ ধাৰ্য হয়, অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা যদিহে মূলধন পৰিৱৰ্তনশীল হয়।

(উত্তৰ : অনুভাৰ মূলধনৰ উদ্ধৃত্ত 1,23,975 টকা আৰু কাজলৰ মূলধনৰ উদ্ধৃত্ত 77,175 টকা)

লাভৰ বিতৰণ

3. 1 এপ্ৰিল, 2006 তাৰিখৰ পৰা হৰ্ষদ আৰু ধীমান দুজন অংশীদাৰ। তেওঁলোকৰ মূলধন যথাক্ৰমে 4,00,000 টকা আৰু 1,00,000 টকা। তাৰোপৰি 1 অক্টোবৰ 2006 তাৰিখত হৰ্ষদে 1,00,000 টকা ব্যৱসায়লৈ আগবঢ়ায়। অসুস্থতাৰ বাবে হৰ্ষদে 1 আগষ্টৰ পৰা 30 চেপ্তেম্বৰলৈ ব্যৱসায়ত অংশগ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰে। 31 মাৰ্চ 2006 তাৰিখত অন্ত পৰা বছৰটোৰ বাবে লাভৰ পৰিমাণ 1,80,000 টকা হৰ্ষদ আৰু ধীমানৰ মাজত বিবাদৰ সৃষ্টি হয়।

হৰ্ষদে দাবী কৰে

- তেওঁক মূলধন আৰু ঋণৰ ওপৰত 10% বছৰি হাৰে সুদ প্ৰদান কৰিব লাগে;
- লাভ মূলধনৰ অনুপাতত বিতৰণ কৰিব লাগে।

ধীমানে দাবী কৰে

- লাভ সমানভাৱে বিতৰণ কৰিব লাগে;
- হৰ্ষদৰ অনুপস্থিতিৰ সময়ছোৱাৰ বাবে ব্যৱসায় পৰিচালনাৰ বাবে মাহিলি 2000 টকা হিচাপে দৰমহা প্ৰদান কৰিব লাগে;
- মূলধন আৰু ঋণৰ ওপৰত বছৰি 6% হাৰে সুদ দিব লাগে।

তুমি, হৰ্ষদ আৰু ধীমানৰ মাজৰ বিবাদৰ মীমাংসা লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা।

(উত্তৰ : হৰ্ষদৰ লাভৰ অংশ 88,500 টকা আৰু ধীমানৰ লাভৰ অংশ 88,500 টকা)

4. আকৃতি আৰু বিন্দুৱে 1 এপ্ৰিল 2006 তাৰিখত কাপোৰ তৈয়াৰ কৰাৰ ব্যৱসায় কৰাৰ বাবে চুক্তি অবিহনে অংশীদাৰী ব্যৱসায় আৰম্ভ কৰে। তেওঁলোকে 1 অক্টোবৰ 2006 তাৰিখত যথাক্ৰমে 5,00,000 টকা আৰু 3,00,000 টকা আগবঢ়ায়। আকৃতিয়ে সুদ সম্পৰ্কে কোনো চুক্তি নোহোৱাকৈ ব্যৱসায়ক 20,000 টকা ঋণ আগবঢ়ায়। 2007 চনৰ মাৰ্চ মাহত অন্ত পৰা বছৰটোত লাভৰ পৰিমাণ 43,000 টকা। অংশীদাৰসকল সুদৰ ক্ষেত্ৰত আৰু লাভ বিতৰণৰ ক্ষেত্ৰত সন্তুষ্ট নহয়। তুমি যুক্তি দৰ্শাই তেওঁলোকৰ মাজত লাভৰ উচিত বিতৰণ কৰা।

(উত্তৰ : আকৃতি আৰু বিন্দুৰ লাভৰ পৰিমাণ সমান অৰ্থাৎ 21,200 টকা।)

5. বাশী আৰু শিখা যথাক্ৰমে 2,00,000 টকা আৰু 3,00,000 টকা মূলধন সহকাৰে প্ৰতিষ্ঠান এটাৰ অংশীদাৰ। 2006-07 বছৰৰ বাবে ব্যৱসায়টোৰ লাভ 23,200 টকা। অংশীদাৰী চুক্তিমতে তেওঁলোকে লাভ মূলধনৰ অনুপাতত বিতৰণ কৰিব লাগে। শিখাই মাহিলি 5000 টকাকৈ দৰমহা পাব আৰু মূলধনৰ ওপৰত সুদৰ পৰিমাণ বছৰি 10%। বছৰটোত বাশীয়ে 7,000 টকা আৰু শিখাই 10,000 টকা ব্যক্তিগত ব্যৱহাৰৰ বাবে আহৰণ কৰে। লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ আৰু অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা।

(উত্তৰ : বাশীৰ মূলধনলৈ লোকচান বিতৰণ 34,720 টকা আৰু শিখাৰ লোকচান 52,080 টকা।)

6. লোকেশ আৰু আজাদ 3 : 2 অনুপাতত লাভ বণ্টনকাৰী অংশীদাৰ। তেওঁলোকৰ মূলধন যথাক্ৰমে

50,000 টকা আৰু 30,000 টকা। মূলধনৰ ওপৰত সুদ বছৰি 6%, আজাদে বছৰি 2500 টকা দৰমহা পায়। 2008 বছৰটোত মূলধনৰ সুদ গণনা কৰাৰ আগেয়ে কিন্তু আজাদৰ দৰমহা বাদ দিয়াৰ পিছত লাভৰ পৰিমাণ 12500 টকা। পৰিচালকৰ কমিছনৰ বাবে লাভৰ পৰা 5% ব্যৱস্থা কৰিব লাগে। লাভৰ বিতৰণ দেখুৱাই হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা আৰু অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা।

(উত্তৰ : লোকেশৰ মূলধন লৈ 4170 টকা আৰু আজাদৰ মূলধন লৈ 2780 টকা লাভৰ পৰা স্থানান্তৰ।)

7. মহেশ আৰু গিৰীশৰ অংশীদাৰী চুক্তিপত্ৰত তলত দিয়াসমূহ উল্লেখ আছে —
- লাভ সমানভাৱে বিতৰণ কৰা হ'ব।
 - মহেশে প্ৰতিমাহে 400 টকা দৰমহা পাব।
 - গিৰীশে বিক্ৰী বিভাগ চোৱাচিতা কৰাৰ বাবে মহেশক দৰমহা দিয়াৰ পিছত লাভৰ 10% কমিছন পাব।
 - অংশীদাৰৰ স্থিৰ মূলধনৰ ওপৰত 7% সুদ প্ৰদান কৰা হ'ব।
 - অংশীদাৰৰ বছৰেকীয়া আহৰণৰ ওপৰত 7% সুদ ধাৰ্য কৰা হ'ব।
 - মহেশ আৰু গিৰীশৰ স্থিৰ মূলধন 1,00,000 টকা আৰু 80,000 টকা। তেওঁলোকৰ বছৰেকীয়া আহৰণ যথাক্ৰমে 16,000 টকা আৰু 14,000 টকা; 31 মাৰ্চ 2008 তাৰিখত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে লাভৰ পৰিমাণ 40,000 টকা। লাভ-লোকচান উপয়োজন হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা।

(উত্তৰ : মহেশ আৰু গিৰীশৰ মূলধন হিচাপলৈ লাভৰ স্থানান্তৰ 10290 টকা।)

8. ৰাম, ৰাজ আৰু জৰ্জ তিনিজন অংশীদাৰ। তেওঁলোকৰ লাভ-লোকচানৰ অনুপাত 5 : 3 : 2 অংশীদাৰী চুক্তিমতে জৰ্জে প্ৰতিবছৰে লাভৰ অংশ হিচাপে সৰ্বনিম্ন 10,000 টকা পাব। 2010 চনৰ বাবে মুঠ লাভৰ পৰিমাণ 40,000 টকা। লাভ-লোকচান উপয়োজন হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা।

(উত্তৰ : লাভৰ পৰা ৰামৰ মূলধন লৈ 18750 টকা, ৰাজৰ মূলধন লৈ 11250 টকা আৰু জৰ্জৰ মূলধন লৈ 10,000 টকা স্থানান্তৰ।)

9. A, B আৰু C কোনো এটা প্ৰতিষ্ঠানৰ অংশীদাৰ তেওঁলোকৰ লাভ-লোকচানৰ অনুপাত 2 : 2 : 1 C ক লাভৰ অংশ হিচাপে কমেও 10,000 টকা দিয়াৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়া হয়। যদি কোনো ঘাট হয় তেন্তে এই ঘাট B য়ে প্ৰদান কৰিব। 31 ডিচেম্বৰ 2008 আৰু 31 ডিচেম্বৰ 2009 তাৰিখত অন্ত পৰা বছৰ দুটাৰ বাবে যথাক্ৰমে লাভৰ পৰিমাণ 40,000 টকা আৰু 60,000 টকা। দুই বছৰৰ বাবে লাভ-লোকচান উপয়োজন হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা।

(উত্তৰ : 2008 বছৰটোত A ৰ মূলধন লৈ 16,000 টকা, B ৰ মূলধনলৈ 14,000 টকা আৰু C ৰ মূলধন লৈ 10,000 টকা স্থানান্তৰ আৰু 2009 বছৰটোত A ৰ মূলধন লৈ 24,000 টকা, B ৰ মূলধনলৈ 24,000 টকা আৰু C লৈ 12,000 টকা স্থানান্তৰ।)

10. চিমি আৰু চেনু প্ৰতিষ্ঠান এটাৰ অংশীদাৰ। তেওঁলোকৰ লাভ-লোকচানৰ অনুপাত 3 : 1। প্ৰতিষ্ঠানৰ লাভ-লোকচান হিচাপে 2009 চনৰ 31 মাৰ্চত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে প্ৰকৃত লাভ 1,50,000 টকা

দেখুৱায়। তলত দিয়া বিষয়সমূহ বিবেচনা কৰি লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা।

- (i) 1 এপ্ৰিল 2008 ত চিমিৰ মূলধন 30,000 টকা আৰু চোনিৰ মূলধন 60,000 টকা।
- (ii) 1 এপ্ৰিল 2008 তাৰিখত চলিত হিচাপৰ উদ্ভূত চিমি 30,000 টকা (ফ্ৰে) চোনি 15,000 টকা (ফ্ৰে)
- (iii) বছৰটোত চিমিৰ আহৰণ 20,000 টকা আৰু চোনিৰ আহৰণ 15,000 টকা।
- (iv) মূলধনৰ ওপৰত বছৰি সুদৰ হাৰ 5%
- (v) আহৰণৰ ওপৰত বছৰি 6% হাৰে গড়ে 6 মাহৰ বাবে সুদ ধাৰ্য কৰা হয়।
- (vi) চিমিৰ দৰমহা 12,000 টকা আৰু চোনিৰ দৰমহা 9,000 টকা।

অংশীদাৰৰ চলিত হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা

(উত্তৰ : চিমিৰ মূলধন লৈ 92587 আৰু চোনিৰ মূলধন লৈ 30863 লাভ স্থানান্তৰ।)

11. ৰমেশ আৰু সুৰেশ দুজন অংশীদাৰ। তেওঁলোকে আৰম্ভণি মূলধনৰ অনুপাতত লাভ বিতৰণ কৰে। তেওঁলোকৰ আৰম্ভণি মূলধন যথাক্ৰমে 80,000 টকা আৰু 60,000 টকা। প্রতিষ্ঠানটোৱে 1 এপ্ৰিল 2005 চনত ব্যৱসায় আৰম্ভ কৰে। অংশীদাৰী চুক্তি অনুসৰি মূলধনৰ ওপৰত সুদ বছৰি 12% আৰু আহৰণৰ ওপৰত সুদ বছৰি 10%। ৰমেশ আৰু সুৰেশে যথাক্ৰমে মাহিলি 2000 টকা আৰু 3000 টকাকৈ দৰমহা পায়।

31 মাৰ্চ 2006 তাৰিখত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে উপৰোক্ত উপযোজনৰ আগেয়ে লাভৰ পৰিমাণ 1,00,300 টকা। ৰমেশ আৰু সুৰেশৰ আহৰণ যথাক্ৰমে 2000 টকা আৰু 2500 টকা। লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা আৰু অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা যদিহে মূলধন পৰিৱৰ্তনশীল হয়।

(উত্তৰ : ৰমেশৰ মূলধন হিচাপত 16000 টকা আৰু সুৰেশৰ মূলধন হিচাপত 12000 টকা লাভৰ পৰা স্থানান্তৰ।)

12. সুৰেশ আৰু ভণিতা দুজন অংশীদাৰ। অংশীদাৰী চুক্তিমতে—

- (i) সুৰেশ আৰু ভণিতাই 3 : 2 অনুপাতত লাভ বিতৰণ কৰিব।
- (ii) মূলধনৰ ওপৰত 5% হাৰে সুদ প্ৰদান কৰা হ'ব।
- (iii) ভণিতাই 600 টকাকৈ মাহিলি দৰমহা পাব।

প্ৰতিষ্ঠানৰ বহীৰ পৰা 31 ডিচেম্বৰ 2006 তাৰিখত তলত দিয়া উদ্ভূতসমূহ পোৱা গ'ল।

	সুৰেশ (টকা)	ভণিতা (টকা)
মূলধন হিচাপ	40,000	40,000
চলিত হিচাপ	7200 (ফ্ৰেঃ)	2800 (ফ্ৰেঃ)
আহৰণ	10850	8150

মূলধনৰ ওপৰত সুদ ধাৰ্য কৰাৰ আগেয়ে আৰু অংশীদাৰৰ দৰমহা গণনা কৰাৰ পিছত প্রকৃত লাভৰ পৰিমাণ 9500 টকা। লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ আৰু অংশীদাৰৰ চলিত হিচাপ প্রস্তুত কৰা।

(উত্তৰ : লাভৰ পৰা সুৰেশৰ মূলধনলৈ 3300 টকা আৰু ভনিতাৰ মূলধনলৈ 2200 টকা স্থানান্তৰ।)

মূলধনৰ ওপৰত সুদ আৰু আহৰণৰ ওপৰত সুদ গণনা

13. বাহুল, ৰোহিত আৰু কৰণে 1 এপ্রিল 2006 তাৰিখত যথাক্রমে 20,00,000 টকা, 18,00,000 টকা আৰু 16,00,000 টকাৰে ব্যৱসায় আৰম্ভ কৰে। 31 মাৰ্চ 2007 তাৰিখত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে লাভৰ পৰিমাণ 1,35,000 টকা আৰু বাহুলৰ আহৰণ 50,000 টকা, ৰোহিতৰ আহৰণ 50,000 টকা আৰু কৰণৰ আহৰণ 40,000 টকা। অংশীদাৰৰ লাভ-লোকচানৰ অনুপাত 3 : 2 : 1 বছৰি 5% হাৰে মূলধনৰ ওপৰত সুদ গণনা কৰা।

(উত্তৰ : বাহুল 1,00,000 টকা, ৰোহিত 90,000 টকা আৰু কৰণ 80,000 টকা।)

14. X আৰু Y য়ে 1 এপ্রিল 2006 তাৰিখত যথাক্রমে 2,50,000 টকা আৰু 1,50,000 টকাৰে ব্যৱসায় আৰম্ভ কৰে। 1 অক্টোবৰ 2006 তাৰিখত তেওঁলোকে স্থিৰ কৰে যে তেওঁলোকৰ প্রতিজনৰ মূলধন 2,00,000 টকাকৈ ব্যৱসায়ত থাকিব। নগদ ধনেৰে বিনিয়োগ কৰি বা আহৰণ কৰি মূলধনৰ আৱশ্যকীয় সংযোজন কৰা হয়। মূলধনৰ ওপৰত সুদ বছৰি 10%। 31 মাৰ্চ 2007 চনত মূলধনৰ সুদ নিৰ্ণয় কৰা।

(উত্তৰ : X ৰ মূলধনৰ ওপৰত সুদ 22,500 টকা আৰু Y- ৰ মূলধনৰ ওপৰত সুদ 18,500 টকা।)

15. 31 মাৰ্চ 2006 তাৰিখত হিচাপৰ সামৰণি কৰাৰ পিছত P, Q আৰু R ৰ মূলধন হিচাপৰ উদ্ধৃত যথাক্রমে 4,00,000 টকা, 3,00,000 টকা আৰু 2,00,000 টকা। ইয়াৰ পিচত দেখা যায় যে মূলধনৰ ওপৰত সুদ 10% বছৰি হাৰে গণনা কৰাৰ পৰা বাদ পৰি যায়। বছৰটোত লাভৰ পৰিমাণ 1,50,000 টকা আৰু অংশীদাৰৰ আহৰণ যথাক্রমে P-20,000 টকা, Q-15,000 টকা আৰু R-10,000 টকা। মূলধনৰ ওপৰত সুদ নিৰ্ণয় কৰা।

(উত্তৰ : মূলধনৰ সুদ P-37,000 টকা, Q-26,500 টকা আৰু R-16,000 টকা।)

16. তলত A আৰু B ৰ 31 মাৰ্চ 2007 তাৰিখৰ উদ্ধৃত পত্ৰ দিয়া হ'ল —

দেনা	টকা	সম্পত্তি	টকা
A ৰ মূলধন	10,00,000	বিভিন্ন সম্পত্তি	30,00,000
B ৰ মূলধন	10,00,000		
A ৰ চলিত হিচাপ	1,00,000		
B ৰ চলিত হিচাপ	1,00,000		
লাভ-লোকচান উপযোজন (31 মাৰ্চ 2007)	8,00,000		
	30,00,000		30,00,000

বছৰটোত B ৰ আহৰণ 30,000 টকা। 2007 বছৰটোত লাভৰ পৰিমাণ 10,00,000 টকা। বছৰি 5% হাৰে 31 মাৰ্চ 2007 তাৰিখত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে মূলধনৰ ওপৰত সুদ গণনা কৰা।

(উত্তৰ : A ৰ মূলধনৰ সুদ 50,000 টকা আৰু B ৰ মূলধনৰ সুদ 50,000 টকা।)

17. ঋষি প্ৰতিষ্ঠান এটাৰ অংশীদাৰ। তেওঁ 31 মাৰ্চ 2007 তাৰিখত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে তলত দিয়া ধৰণে আহৰণ কৰিছিল—

1 মে' 2006	=	12000 টকা
31 জুলাই 2006	=	6000 টকা
30 চেপ্তেম্বৰ 2006	=	9000 টকা
30 নবেম্বৰ 2006	=	12000 টকা
1 জানুৱাৰী 2007	=	8000 টকা
31 মাৰ্চ 2007	=	7000 টকা

আহৰণৰ ওপৰত বছৰি 9% হাৰে সুদ গণনা কৰা হয়। আহৰণৰ ওপৰত সুদ গণনা কৰা।

(উত্তৰ : আহৰণৰ সুদ 2295 টকা।)

18. 1 এপ্ৰিল 2008 তাৰিখত X আৰু Y ৰ মূলধন হিচাপৰ উদ্ভূত আছিল 40,000 টকা আৰু 20,000 টকা। তেওঁলোকে 3 : 2 অনুপাতত লাভ বিতৰণ কৰে। মূলধনৰ ওপৰত বছৰি 10% কৈ সুদ আৰু আহৰণৰ ওপৰত 12% কৈ সুদ ধাৰ্য কৰা হয়। Y য়ে 1 আগষ্ট 2008 তাৰিখত প্ৰতিষ্ঠানলৈ 10,000 টকা ঋণ আগবঢ়ায়।

বছৰটোত X এ মাহিলি 1000 টকাকৈ প্ৰতিমাহৰ আৰম্ভণিত আৰু Y য়ে 1000 টকাকৈ প্ৰতিমাহৰ অন্তত আহৰণ কৰে। উপৰোক্ত সংযোজনৰ আগত বছৰৰ লাভৰ পৰিমাণ 20950 টকা আহৰণৰ ওপৰত সুদ গণনা কৰা, লাভৰ বিতৰণ দেখুৱা আৰু অংশীদাৰৰ মূলধন হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা।

(উত্তৰ : আহৰণৰ সুদ X = 780 টকা, Y = 660 টকা, লাভ x = 9594 টকা আৰু y = 6396 টকা।)

19. ৰাকেশ আৰু ৰোহন দুজন অংশীদাৰ, তেওঁলোকৰ লাভৰ অনুপাত 3 : 2। তেওঁলোকৰ যথাক্ৰমে মূলধন 40,000 টকা আৰু 30,000 টকা। তেওঁলোকে প্ৰতিষ্ঠানৰ পৰা ব্যক্তিগত খৰচৰ বাবে তলত দিয়া ধৰণে আহৰণ কৰে—

ৰাকেশ	মাহ	টকা
	31 মাৰ্চ, 2007	600
	30 জুন, 2007	500
	31 আগষ্ট, 2007	1000
	1 নবেম্বৰ, 2007	400
	31 ডিচেম্বৰ, 2007	1500

	31 জানুৱাৰী, 2008	300
	1 মাৰ্চ, 2008	700
ৰোহন :	প্ৰতিমাহৰ আৰম্ভণিত	400

সুদ বছৰি 6% হাৰে গণনা কৰা হ'ব। আহৰণৰ ওপৰত সুদ গণনা কৰা। (31 মাৰ্চ 2007 তাৰিখত হিচাপ বহী সামৰণি কৰা হ'ব বুলি বিবেচনা কৰিব লাগে।

(উত্তৰ : ৰাকেশৰ আহৰণৰ সুদ 102 টকা আৰু ৰোহনৰ আহৰণৰ সুদ 156 টকা প্ৰায়।)

20. হিমাংশুৰে প্ৰতিমাহৰ অন্তত মাহিলি 2500 টকাকৈ আহৰণ কৰে। অংশীদাৰী চুক্তিমতে আহৰণৰ ওপৰত বছৰি 12% হিচাপে সুদ ধাৰ্য কৰা হয়। 31 ডিচেম্বৰ 2006 তাৰিখত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে হিমাংশুৰ আহৰণৰ ওপৰত সুদ নিৰ্ণয় কৰা।

(উত্তৰ : আহৰণৰ ওপৰত সুদ 1650 টকা।)

21. সনাতন প্ৰতিষ্ঠান এটাৰ অংশীদাৰ। তেওঁ মাহিলি 3000 টকাকৈ মাহৰ আৰম্ভণিত 12 মাহৰ বাবে আহৰণ কৰে। হিচাপ বহী প্ৰতি বছৰৰ 31 মাৰ্চত সামৰণি কৰা হয়। বছৰি 10% হাৰে আহৰণৰ ওপৰত সুদ নিৰ্ণয় কৰা।

(উত্তৰ : আহৰণৰ ওপৰত সুদ 1950 টকা।)

22. ৰাজ আৰু নিৰজ দুজন অংশীদাৰ। 1 এপ্ৰিল, 2005 তাৰিখত তেওঁলোকৰ মূলধন যথাক্ৰমে 2,50,000 টকা আৰু 1,50,000 টকা। তেওঁলোকে সমানভাবে লাভ বিতৰণ কৰে। 1 জুলাই 2005 তাৰিখত তেওঁলোকে সিদ্ধান্ত লয় যে প্ৰতিজনৰ মূলধন হ'ব 1,00,000 টকাকৈ। মূলধনৰ আৱশ্যকীয় সংযোজন নগদ ধন বিনিয়োগ বা আহৰণৰ জৰিয়তে কৰা হয়। মূলধনৰ ওপৰত বছৰি 8% সুদ প্ৰদান কৰা হয়। দুয়োজন অংশীদাৰৰ 31 মাৰ্চ 2006 তাৰিখত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে মূলধনৰ ওপৰত সুদ নিৰ্ণয় কৰা।

(উত্তৰ : ৰাজ 11,000 টকা আৰু নিৰজ 9,000) টকা।)

23. A আৰু B প্ৰতিষ্ঠান এটাৰ অংশীদাৰ। তেওঁলোকে 3 : 2 অনুপাতত লাভ বিতৰণ কৰে। অংশীদাৰী চুক্তি মতে, আহৰণৰ ওপৰত বছৰি 10% সুদ ধাৰ্য কৰিব লাগে। A আৰু B ৰ 2006 চনৰ বাবে আহৰণ যথাক্ৰমে 24,000 টকা আৰু 16,000 টকা। অংশীদাৰৰ আহৰণৰ সুদ নিৰ্ণয় কৰা যদিহে বছৰটোত আহৰণ সমভাবে কৰা হয়।

(উত্তৰ : A ৰ আহৰণৰ ওপৰত সুদ 2400 টকা আৰু B ৰ সুদ 800 টকা।)

24. হৰিশ প্ৰতিষ্ঠান এটাৰ অংশীদাৰ। তেওঁ 2006 চনত তলত দিয়া ধৰণে আহৰণ কৰে—

1 ফেব্ৰুৱাৰী 4000 টকা

1 মে' 10,000 টকা

30 জুন 4,000 টকা

31 অক্টোবৰ 12,000 টকা

31 ডিচেম্বৰ 4,000 টকা

আহৰণৰ ওপৰত সুদ বছৰি $7\frac{1}{2}\%$ ।

31 ডিচেম্বৰ 2006 চনত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে হৰিশৰ আহৰণৰ ওপৰত সুদ নিৰ্ণয় কৰা।

(উত্তৰ : আহৰণৰ ওপৰত সুদ 1075 টকা।)

25. M আৰু N প্ৰতিষ্ঠান এটাৰ অংশীদাৰ। তেওঁলোকে সমানভাৱে লাভ বণ্টন কৰে। তেওঁলোকৰ প্ৰতিজনৰ মাহিলি আহৰণ 2000 টকা। আহৰণৰ ওপৰত সুদ বছৰি 10% ধাৰ্য কৰা হয়। M ৰ আহৰণৰ ওপৰত সুদ নিৰ্ণয় কৰা যদিহে (i) প্ৰতিমাহৰ আৰম্ভণিত আহৰণ কৰা হয়, (ii) প্ৰতিমাহৰ মাজত আহৰণ কৰা হয় আৰু (iii) প্ৰতিমাহৰ অন্তত আহৰণ কৰা হয়। আহৰণ গোটেই বছৰটোৰ বাবে কৰা হয়।

(উত্তৰ : আহৰণৰ সুদ (i) 1300 টকা (ii) 1200 টকা (iii) 1100 টকা।)

26. 31 মাৰ্চ 2003 ত হিচাপৰ সামৰণি কৰাৰ পিছত ৰাম, শ্যাম আৰু মোহনৰ মূলধন হিচাপে যথাক্ৰমে 24000 টকা, 18000 টকা আৰু 12000 টকা দেখুৱায়। দেখা যায় যে মূলধনৰ ওপৰত ধাৰ্য কৰিব লগা সুদ 5% হাৰে বাদ পৰি গৈছে। 31 মাৰ্চ 2003 তাৰিখত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে লাভৰ পৰিমাণ 36000 টকা আৰু অংশীদাৰসকলৰ আহৰণ ৰাম 3600 টকা, শ্যাম 4500 টকা আৰু মোহন 2700 টকা। অংশীদাৰসকলৰ মাজৰ লাভ-লোকচানৰ অনুপাত 3 : 2 : 1। মূলধনৰ ওপৰত সুদ নিৰ্ণয় কৰা।

(উত্তৰ : মূলধনৰ ওপৰত সুদ : ৰাম = 480 টকা, শ্যাম = 525 টকা আৰু মোহন = 435 টকা।)

অংশীদাৰক লাভৰ নিশ্চয়তা

27. A, B আৰু C তিনিজন অংশীদাৰ। তেওঁলোকৰ লাভ-লোকচানৰ অনুপাত 3 : 2 : 1। A আৰু B য়ে C ক সৰ্বনিম্ন 8000 টকা লাভৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়ে। 31 মাৰ্চ 2006 তাৰিখত অন্ত পৰা বছৰৰ লাভৰ পৰিমাণ 36000 টকা। লাভ অংশীদাৰসকলৰ মাজত বিতৰণ কৰা।

(উত্তৰ : A ৰ লাভ 16800 টকা, B ৰ লাভ 11200 টকা আৰু C ৰ লাভ 8000 টকা।)

28. পিংকী, দীপ্তি আৰু কাকু 5 : 4 : 1 অনুপাতত লাভ বণ্টনকাৰী অংশীদাৰ। কাকুক নিশ্চয়তা দিয়া হয় যে কোনো বছৰত তেওঁ লাভৰ অংশ 5000 টকাৰ কম নাপাব। যদি কোনো ঘাট হয়, এই ঘাট পিংকী আৰু দীপ্তিয়ে সমানভাৱে বহন কৰিব। বছৰটোত লাভৰ পৰিমাণ 40,000 টকা। লাভৰ বিতৰণ দেখুৱাই হিচাপ বহীত জাবেদা প্ৰবিষ্টি দেখুৱা।

(উত্তৰ : পিংকী আৰু দীপ্তিয়ে বহন কৰা ঘাটৰ পৰিমাণ প্ৰতি জনৰ 500 টকা কৈ।)

29. A, B আৰু C 5 : 3 : 1 অনুপাতত লাভ বণ্টনকাৰী অংশীদাৰ। C ক লাভৰ অংশ হিচাপে সৰ্বনিম্ন 10,000 টকা দিয়াৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়া হয়। যদি কোনো ঘাট হয় তেন্তে B য়ে এই ঘাট বহন কৰিব। 31

মাৰ্চ ২০০৬ আৰু ২০০৭ ত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে লাভৰ পৰিমাণ যথাক্রমে ৪০,০০০ টকা আৰু ৬০,০০০ টকা লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা।

(উত্তৰ : ২০০৬ : A = ২০০০০ টকা, B : ১০,০০০ টকা আৰু C = ১০,০০০ টকা। ২০০৭ : A = ৩০,০০০ টকা B = ১৮,০০০ টকা আৰু C = ১২,০০০ টকা।)

৩০. বাধা, মেৰি আৰু ফাটিমা ৫ : ৪ : ১ অনুপাতত লাভ বণ্টনকাৰী অংশীদাৰ। ফাটিমাক লাভৰ অংশ কোনো বছৰত ৫০০০ টকা কম নাপাব বুলি নিশ্চয়তা দিয়া হয়। ৩১ মাৰ্চ ২০০৬ তাৰিখত অন্ত পৰা বছৰৰ লাভৰ পৰিমাণ ৩৫০০০ টকা। ফাটিমাক দিয়া গেষাণ্টি মূল্যতকৈ কিবা ঘাটি হ'লে বাধা আৰু মেৰিয়ে ৩ : ২ অনুপাতত এই ঘাটি বহন কৰিব। অংশীদাৰৰ মাজত লাভৰ বিতৰণ দেখুৱাই জাবেদা প্ৰস্তুতি লিপিবদ্ধ কৰা।

(উত্তৰ : ঘাটিৰ পৰিমাণ বাধাই ৯০০ টকা আৰু মেৰিয়ে ৬০০ টকা বহন কৰে।)

৩১. X, Y আৰু Z অংশীদাৰ। তেওঁলোকে ৩ : ২ : ১ অনুপাতত লাভ বণ্টন কৰে। X আৰু Y য়ে Z ক ৮০০০ টকা সৰ্বনিম্ন লাভৰ অংশ দিয়াৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়ে। ৩১ মাৰ্চ ২০০৮ চনত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে লাভৰ পৰিমাণ ৩০,০০০ টকা। লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপে প্ৰস্তুত কৰা আৰু প্ৰতিজন অংশীদাৰে চূড়ান্তভাৱে পাবলগীয়া পৰিমাণ নিৰ্ণয় কৰা।

(উত্তৰ : লাভৰ পৰিমাণ X = ১৩২০০ টকা, Y = ৮৮০০ টকা, Z = ৮০০০ টকা।)

৩২. A, B আৰু C ২ : ২ : ১ অনুপাতত লাভ বণ্টনকাৰী অংশীদাৰ। অংশীদাৰী চুক্তিমতে C ক সৰ্বনিম্ন ৬০,০০০ টকা দিয়াৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়া হয়। যদি কোনো ঘাটি হয় তেন্তে এই ঘাটি A য়ে পূৰাব। লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা আৰু অংশীদাৰৰ মাজত লাভৰ বিতৰণ দেখুওৱা যদিহে ২০০৬ বছৰটোত লাভৰ পৰিমাণ— (i) ২৫০০০০ টকা (ii) ৩,৬০,০০০ টকা।

(উত্তৰ : (i) A ৰ লাভ ৯০,০০০ টকা B ৰ লাভ ১,০০,০০০ টকা আৰু C ৰ লাভ ৬০,০০০ টকা।

(ii) A ৰ লাভ ১,৪৪,০০০ টকা, B ৰ লাভ ১,৪৪,০০০ টকা আৰু C ৰ লাভ ৭২,০০০ টকা।)

৩৩. অশোক, ব্ৰিজেশ আৰু চিনা ২ : ২ : ১ অনুপাতত লাভ বণ্টনকাৰী অংশীদাৰ। অশোক আৰু ব্ৰিজেশে, চিনাক প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়ে যে কোনো বছৰত তেওঁ ২০,০০০ টকাৰ কম নেপাব। ৩১ মাৰ্চ ২০০৭ তাৰিখত অন্ত পৰা বছৰত প্ৰকৃত লাভৰ পৰিমাণ ৭০,০০০ টকা। লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা।

(উত্তৰ : লাভ : অশোক ২৫,০০০ টকা, ব্ৰিজেশ ২৫,০০০ টকা আৰু চিনা ২০,০০০ টকা।)

৩৪. বাম, মোহন আৰু চৌহান তিনিজন অংশীদাৰ। তেওঁলোকৰ যথাক্রমে মূলধন ৫,০০,০০০ টকা, ২,৫০,০০০ টকা আৰু ২,০০,০০০ টকা। বছৰি ১০% মূলধনৰ ওপৰত সুদ দিয়াৰ পিচত লাভ তলত দিয়া ধৰণে বিতৰণ কৰা হয়—

বাম $\frac{1}{2}$, মোহন $\frac{1}{3}$ আৰু চৌহান $\frac{1}{6}$ । কিন্তু বাম আৰু মোহনে প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়ে যে চৌহানে কোনো

বছৰত 25,000 টকাতকৈ কম লাভ নেপাব। মূলধনৰ ওপৰত সুদ ধাৰ্য কৰাৰ আগত 31 মাৰ্চ 2009 চনত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে লাভৰ পৰিমাণ 2,00,000 টকা। লাভৰ বিতৰণ দেখুওৱা।

(উত্তৰ : লাভ-ৰাম : 48,000 টকা, মোহন 32,000 টকা আৰু চৌহান 25,000 টকা।)

35. A, B আৰু C তিনিজন অংশীদাৰ। তেওঁলোকে 3 : 2 : 1 অনুপাতত লাভ বণ্টন কৰে। চুক্তি অনুসৰি—

(i) C ক প্রতিশ্রুতি দিয়া হয় যে তেওঁ অতিকমেও লাভৰ অংশ 15,000 টকা।

(ii) B য়ে প্রতিশ্রুতি দিয়ে যে মুঠ তেওঁ উপাৰ্জন কৰা মাচুল আগৰ পাঁচ বছৰৰ গড় মাচুলৰ সমান, যেতিয়া তেওঁ অকলে ব্যৱসায় চলায় (25,000 টকা)। 31 মাৰ্চ 2007 চনত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে লাভৰ পৰিমাণ 75,000 টকা। প্রতিষ্ঠানৰ বাবে B য়ে উপাৰ্জন কৰা মাচুলৰ পৰিমাণ 16,000 টকা। লাভ-লোকচান উপযোজন হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা (উপৰোক্ত প্ৰভাৱ সমূহ দেখুৱায়)

(উত্তৰ : লাভৰ পৰা স্থানান্তৰ- A ৰ মূলধনলৈ 41400 টকা, B লৈ 27600 টকা আৰু C লৈ 15,000 টকা।)

অতীত সংযোজন

36. X, Y আৰু Z ৰ 31 মাৰ্চ 2006 তাৰিখত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে লাভৰ পৰিমাণ আছিল 60,000 টকা আৰু ইয়াক অংশীদাৰসকলৰ মাজত 3 : 1 : 1 অনুপাতত বিতৰণ কৰা হয়। দেখা যায় যে তলত দিয়া লেনদেনসমূহ হিচাপ বহীত লিখা নহয়—

(i) মূলধনৰ ওপৰত সুদ বছৰি 5%

(ii) আহৰণৰ ওপৰত সুদ X : 700 টকা, Y : 500 টকা আৰু Z : 300 টকা।

(iii) অংশীদাৰৰ দৰমহা X : 1000 টকা আৰু Y : 1500 টকা বছৰি।

অংশীদাৰসকলৰ মূলধন যথাক্ৰমে X : 1,00,000 টকা, Y : 80,000 টকা, আৰু Z : 60,000 টকা। সংযোজন প্ৰতিষ্ঠি লিপিবদ্ধ কৰা।

(উত্তৰ : X (ডে.) 2700 টকা, Y (ডে.) 2600 টকা আৰু Z (ডে.) 100 টকা।)

37. হেৰি, পোটাৰ আৰু আলিয়ে কেবাবছৰৰ পৰা 2 : 2 : 1 অনুপাতত লাভ বিতৰণ কৰি ব্যৱসায় চলায়। আলিয়ে হেৰি আৰু পোটাৰৰ সৈতে সমান লাভ পোৱাৰ ইচ্ছা ব্যক্ত কৰে আৰু লাভ-লোকচানৰ অনুপাত যোৱা তিনি বছৰৰ পৰা পৰিৱৰ্তন কৰাৰ ইচ্ছা প্ৰকাশ কৰে। হেৰি আৰু পোটাৰ এই বিষয়ে সন্মত হয়। যোৱা তিনিবছৰৰ লাভৰ পৰিমাণ আছিল—

2003 – 04 = 22,000 টকা

2004 – 05 = 24,000 টকা

2005 – 06 = 29,000 টকা

এটি সংযোজন প্ৰতিষ্ঠিৰ জৰিয়তে লাভৰ সংযোজন দেখুওৱা।

(উত্তৰ : হেৰি (ডে.) 5,000 টকা, পোটাৰ (ডে.) 5,000 টকা আৰু আলি (ডে.) 10,000 টকা।)

38. মানু আৰু সৃষ্টি 3 : 2 অনুপাতত লাভ বণ্টনকাৰী অংশীদাৰ। 31 মাৰ্চ 2006 তাৰিখত প্ৰতিষ্ঠানৰ উদ্ভূত পত্ৰ তলত দিয়া ধৰণৰ—

দেৱা	টকা	সম্পত্তি	টকা
মানুৰ মূলধন	30,000	আহৰণ	
সৃষ্টিৰ মূলধন	10,000	মানু	4000
		সৃষ্টি	2000
		অন্যান্য সম্পত্তি	34,000
	40,000		40,000

31 মাৰ্চ 2006 তাৰিখত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে লাভৰ পৰিমাণ 5,000 টকা যাক চুক্তিবদ্ধ অনুপাতত বিতৰণ কৰা হৈছিল। কিন্তু পিচত মূলধনৰ ওপৰত সুদ বছৰি 5% আৰু আহৰণৰ ওপৰত সুদ বছৰি 6% ধাৰ্য কৰাৰ সিদ্ধান্ত লোৱা হয়। আহৰণৰ ওপৰত সুদ গড়ে 6 মাহৰ গণনা কৰা হয়। সংযোজন প্ৰক্ৰিয়া লিপিবদ্ধ কৰা।

(উত্তৰ : মানু (ডেঃ) 288 টকা আৰু সৃষ্টি (ক্ৰেঃ) 288 টকা।)

39. 31 মাৰ্চ 2009 তাৰিখত লাভ, আহৰণ ইত্যাদিৰ সংযোজন কৰাৰ আগেয়ে A, B আৰু C ৰ মূলধন যথাক্ৰমে 80,000 টকা, 60,000 টকা আৰু 40,000 টকা। ইয়াৰ পিছত দেখা যায় যে মূলধনৰ ওপৰত সুদ আৰু আহৰণৰ ওপৰত সুদ বাদ পৰি যায়।

অংশীদাৰসকলে মূলধনৰ ওপৰত বছৰি 5% হিচাপে সুদ পায়। বছৰটোত আহৰণৰ পৰিমাণ A-20,000 টকা, B-15000 টকা আৰু C-9,000 টকা। আহৰণৰ ওপৰত সুদ A-500 টকা, B-360 টকা আৰু C-200 টকা। বছৰটোত প্ৰকৃত লাভৰ পৰিমাণ 1,20,000 টকা। লাভ-লোকচানৰ অনুপাত 3 : 2 : 1। সংযোজন প্ৰক্ৰিয়া লিপিবদ্ধ কৰা।

(উত্তৰ : A (ডেঃ) 570 টকা, B (ক্ৰেঃ) 10 টকা, C (ক্ৰেঃ) 560 টকা।)

40. A আৰু B দুজন সম অংশীদাৰ। তেওঁলোকৰ মূলধন যথাক্ৰমে 40,000 টকা আৰু 80,000 টকা। বছৰটোত হিচাপ প্ৰস্তুত কৰাৰ সময়ত দেখা যায় যে চুক্তিমতে উল্লেখ থকা বছৰি সুদ 5% মূলধন হিচাপলৈ ক্ৰেডিট কৰা নহয়। সিদ্ধান্ত লোৱা হয় যে পিছৰ বছৰৰ আৰম্ভণিত সংযোজন প্ৰক্ৰিয়া লিপিবদ্ধ কৰা হ'ব।

আৱশ্যকীয় জাবেদা প্ৰক্ৰিয়া লিপিবদ্ধ কৰা।

(উত্তৰ : A (ডেঃ) 1000 টকা আৰু B (ক্ৰেঃ) 1000 টকা।)

41. সবিতা আৰু প্ৰদীপ দুজন অংশীদাৰ। তেওঁলোকৰ লাভ-লোকচানৰ অনুপাত 3 : 2। তেওঁলোকে চন্দনক পৰিচালক হিচাপে 750 টকা মাহিলি দৰমহাত নিয়োগ প্ৰদান কৰে। চন্দনে 20,000 টকা

জমা থয়। যাৰ বাবে বছৰি 9% সুদ পৰিশোধযোগ্য। 2001 চনৰ অন্তত চন্দনক অংশীদাৰ হিচাপে ভৰ্তি কৰা সিদ্ধান্ত লোৱা হয় আৰু 1 জানুৱাৰী 2002 ৰ পৰা $\frac{1}{6}$ লাভৰ অংশৰ বাবে চন্দনক অংশীদাৰ হিচাপে লোৱা হ'ল। তেওঁৰ জমা, মূলধন হিচাপে গণ্য কৰা হয় আৰু ইয়াৰ ওপৰত তেওঁ অন্য অংশীদাৰৰ দৰে বছৰি 6% কৈ সুদ পায়। মূলধনৰ ওপৰত সুদ কাৰ্য্যৰ পিছত প্ৰতিষ্ঠানৰ লাভ তলত দিয়া ধৰণৰ :

2001	লাভ = 59,000 টকা
2002	লাভ = 62,000 টকা
2003	লোকচান = 4,000 টকা
2004	লাভ = 78,000 টকা

উপৰোক্ত সংযোজন দেখুৱাই জাবেদা প্ৰতিষ্ঠি লিপিবদ্ধ কৰা।

(উত্তৰ : সবিতা (ডে.) 360 টকা, প্ৰদীপ (ডে.) 240 টকা আৰু চন্দন (ফ্ৰে.) 600 টকা।)

42. মোহন, বিজয় আৰু অনিল তিনিজন অংশীদাৰ। তেওঁলোকৰ যথাক্ৰমে মূলধনৰ উদ্বৃত্ত 30,000 টকা, 25,000 টকা, আৰু 20,000 টকা। এই উদ্বৃত্ত পাৰলৈ, 31 মাৰ্চ 2007 ত 24,000 টকা লাভ, লাভ-লোকচানৰ অনুপাতত বিতৰণ কৰা হয়।

বছৰটোত আহৰণ যথাক্ৰমে মোহন 5000 টকা, বিজয় 4000 টকা আৰু অনিল 3000 টকা।

তলত দিয়া বিষয়সমূহ বাদ পৰি যায় —

(a) মূলধনৰ ওপৰত সুদ বছৰি 10% হিচাপে ধাৰ্য কৰা নহয়।

(b) আহৰণৰ ওপৰত সুদ মোহন 250 টকা, বিজয় 200 টকা, আৰু অনিল 150 টকা যিবোৰ হিচাপ বহীত লিখা নহয়।

শুধৰণি জাবেদা প্ৰতিষ্ঠি লিপিবদ্ধ কৰা।

(উত্তৰ : অনিলৰ মূলধন ডেবিট 450 টকা আৰু মোহনৰ মূলধন ক্ৰেডিট 450 টকা।)

43. A, B আৰু C ৰ স্থিৰ মূলধন 10,000 টকা, 8,000 টকা আৰু 6,000 টকা। চুক্তিমতে তেওঁলোকক বছৰি 5% হাৰে মূলধনৰ ওপৰত সুদ প্ৰদান কৰা হয়। কিন্তু যোৱা তিনিবছৰে এই বিষয়ে কোনো প্ৰতিষ্ঠিৰ লিপিবদ্ধ কৰা নহয়। লাভ-লোকচানৰ অনুপাত তলত দিয়া ধৰণৰ থাকে —

বছৰ	A	B	C
2004	4	3	5
2005	3	2	1
2006	1	1	1

চতুৰ্থ বছৰৰ আৰম্ভণিত আৱশ্যকীয় আৰু সংযোজন প্ৰতিষ্ঠি লিপিবদ্ধ কৰা।

(উত্তৰ : A ডেবিট 200 টকা, B ক্ৰেডিট 100 টকা আৰু C ক্ৰেডিট 100 টকা।)

44. দিনকৰ আৰু ববিন্দৰ দুজন অংশীদাৰ। তেওঁলোকৰ লাভৰ অনুপাত 2 : 1। তলত 31 ডিচেম্বৰ 2009 তাৰিখত হিচাপৰ উদ্বৃত্তসমূহ দিয়া হ'ল—

বিৱৰণ	ডেবিট (টকা)	ক্রেডিট (টকা)
মূলধন		
দিনকৰ		2,35,000
ববিন্দৰ		1,63,000
আহৰণ		
দিনকৰ	6,000	
ববিন্দৰ	5,000	
আৰম্ভণি মজুত	35,100	
ক্রয় আৰু বিক্রয়	2,85,000	3,75,800
ক্রয়জনিত পৰিবহণ ব্যয়	2,200	
ফিলিং	3,000	2,200
মনোহাৰী	1200	
মজুৰি	12500	
প্রাপ্য বিল আৰু প্রদেয় বিল	45000	32000
বাট্টা	900	400
দৰমহা	12,000	
ভাড়া আৰু কৰ	18,000	
বীমা কিস্তি	2,400	
ডাক ব্যয়	300	
বিভিন্ন ব্যয়	1100	
কমিছন		3200
দেনাদাৰ আৰু পাওনাদাৰ	95,000	40,000
ভৰন	1,20,000	
যন্ত্ৰপাতি	80,000	
বিনিয়োগ	1,00,000	

আচবাব	26,000	
অনুদ্বাৰণীয় দেনা	2000	
অনুদ্বাৰণীয় ভৱিষ্যৎ ব্যৱস্থা		4600
ঋণ		35,000
আইনগত ব্যয়	200	
হিচাপ পৰীক্ষণ ব্যয়	1800	
নগদ হাতে জমা	13,500	
বেংক উদ্বৃত্ত	2,3000	
	891,200	891,200

31 ডিচেম্বৰ 2009 তাৰিখত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে তলত দিয়া সংযোজন কৰি চূড়ান্ত হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা :

- 31 ডিচেম্বৰ 2009 তাৰিখত মজুত পণ্য 42,500
- দেনাদাৰৰ ওপৰত 5% অনুদ্বাৰণীয় দেনাৰ বাবে ভৱিষ্যৎ ব্যৱস্থা কৰা
- অপ্ৰদত্ত ভাড়া 1600 টকা
- অপ্ৰদত্ত মজুৰি 1200 টকা
- মূলধনৰ ওপৰত সুদ বছৰি 4% আৰু আহৰণৰ ওপৰত সুদ বছৰি 6% ধৰা হয়।
- দিনকৰ আৰু ৰবিন্দৰে বছৰেকীয়া দৰমহা 2000 টকাকৈ পায়।
- ৰবিন্দৰে কমিছন 1500 টকা পায়।
- ভৱনৰ ওপৰত 4%, যন্ত্ৰপাতিৰ ওপৰত 6% আৰু আচবাবৰ ওপৰত 5% অৱক্ষয় ধাৰ্য কৰিব লাগে।
- ঋণৰ ওপৰত অপ্ৰদত্ত সুদ 350 টকা

(উত্তৰ : মুঠ লাভ 81500 টকা, প্ৰকৃত লাভ 32,200 টকা, দিনকৰৰ মূলধন 247627 টকা, ৰবিন্দৰ মূলধন 171573 টকা, উদ্বৃত্ত পত্ৰৰ যোগফল 529350 টকা।)

45. কাজল আৰু চানী দুজন অংশীদাৰ। তেওঁলোকৰ লাভ-লোকচানৰ অনুপাত 3 : 2। 31 মাৰ্চ 2006 তাৰিখত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে হিচাপবহীৰ পৰা তলত দিয়া উদ্বৃত্তসমূহ লোৱা হ'ল—

বিবরণ	ডেবিট (টকা)	ক্রেডিট (টকা)
মূলধন		
কাজল		1,15,000
চানী		91,000
চলিত হিচাপ		
কাজল		4,500
চানী	3200	
আহরণ		
কাজল	6000	
চানী	3000	
আবশুণি মজুত	22700	
ক্রয় আৰু বিক্রয়	1,65,000	2,35,800
ক্রয়জনিত পৰিবহণ ব্যয়	1200	
ফিৰং	2000	3200
ছপা আৰু মনোহাৰী	900	
মজুৰি	5500	
প্রাপ্য বিল আৰু প্রদেয় বিল	25,000	21,000
বাট্টা	400	800
দৰমহা	6000	
ভাড়া	7200	
বীমা কিস্তি	2000	
ভ্রমণ খৰচ	700	
বিভিন্ন ব্যয়	1100	
কমিছন		1600
দেনাদাৰ আৰু পাওনাদাৰ	74,000	78,000
ভৱন	85,000	
যন্ত্ৰপাতি	70,000	

মটৰগাড়ী	60,000	
আচবাব	15,000	
অনুদ্বাৰণীয় দেনা	1500	
অনুদ্বাৰণীয় দেনা পুঁজি		2200
ঋণ		25,000
আইনগত ব্যয়	300	
হিচাপ পৰীক্ষণ ব্যয়	900	
নগদ হাতে জমা	7500	
বেংক জমা	12,000	
	5,78,100	5,78,100

তলত দিয়া সংযোজন সহকাৰে 31 মাৰ্চ 2006 তাৰিখত অন্ত পৰা বছৰৰ বাবে চূড়ান্ত হিচাপ প্ৰস্তুত কৰা

- (ক) সামৰণি মজুত 37500 টকা।
- (খ) অনুদ্বাৰণীয় দেনা 3000 টকা। দেনাদাৰৰ ওপৰত 5% কৈ অনুদ্বাৰণীয় দেনা পুঁজি গঠন কৰিব লাগে।
- (গ) অপ্রদত্ত মজুৰি 2200 টকা।
- (ঘ) মূলধনৰ ওপৰত 6% বছৰি হাৰে সুদ ঘোষণা কৰা হয় আৰু আহৰণৰ ওপৰত বছৰি 5% হাৰে সুদ ধাৰ্য কৰা হয়।
- (ঙ) অগ্রীম প্ৰদত্ত ভাড়া 1200 টকা
- (চ) কাজলে বছৰি 1500 টকা দৰমহা পায়
- (ছ) অগ্রীম প্ৰদত্ত বীমা ব্যয় 500 টকা
- (জ) ভৱন 4%, যন্ত্ৰপাতি 5%, মটৰগাড়ী 10% আৰু আচবাব 5% অৱক্ষয় ধাৰ্য কৰিব লাগে।
- (ঝ) 20 জানুৱাৰী, 2006 তাৰিখত 7000 টকাৰ সামগ্ৰী অগ্নিকাণ্ডৰ ফলত নষ্ট হয়। বীমা কোম্পানীয়ে সম্পূৰ্ণ নিষ্পত্তিৰ বাবদ 500 টকাৰ দাবী মঞ্জুৰ কৰে।

(উত্তৰ : মুঠ লাভ 84900 টকা, প্ৰকৃত লাভ 48000 টকা, কাজলৰ চলিত হিচাপ 27369 টকা, চানীৰ চলিত হিচাপ 12931 টকা, উদ্ধৃত পত্ৰৰ যোগফল 372500 টকা)

কি বুজিলা চোৱাৰ উত্তৰ

কি বুজিলা চোৱা— I

1. (i) অবৈধ (ii) অবৈধ (iii) বৈধ (iv) অবৈধ
2. (i) শুদ্ধ (ii) শুদ্ধ (iii) শুদ্ধ (iv) অশুদ্ধ (v) অশুদ্ধ (vi) অশুদ্ধ

কি বুজিলা চোৱা— II

1. (i) ঋণৰ ওপৰত সুদ দিয়া হ'ব বছৰি 6%
(ii) মূলধনৰ ওপৰত কোনো সুদ দিয়া নহয় আৰু আহৰণৰ ওপৰত সুদ ধাৰ্য কৰা নহয়।
(iii) অংশীদাৰক দৰমহা আৰু কমিছন দিয়া নহয়।
(iv) লাভ সমানভাবে বিতৰণ কৰিব লাগিব।
2. লাভ বীমা 3,87,500 টকা আৰু বমন 3,87,500 টকা

কি বুজিলা চোৱা— III

1. মূলধনৰ সুদ ৰাণী 9600 টকা, চুমন 7200 টকা।
2. (a) লাভ : প্ৰিয়া 78,750; কাজল 47,250 টকা
(b) লাভ : নাই (শূন্য); মূলধনৰ সুদ প্ৰিয়া 47,250 টকা, কাজল 78,750 টকা।